

วารสารสังคมศาสตร์

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

ปีที่ 27 ฉบับที่ 1 (มกราคม-มิถุนายน 2567)

Journal of Social Sciences

Srinakharinwirot University

Volume 27 Issue 1 (January-June 2024)

ISSN: 3027-8694 (Print)

ISSN: 3027-8708 (Online)

วารสารสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
ปีที่ 27 ฉบับที่ 1 (มกราคม-มิถุนายน 2567)
Journal of Social Sciences Srinakharinwirot University
Volume 27 Issue 1 (January-June 2024)
ISSN: 3027-8694 (Print) ISSN: 3027-8708 (Online)

ข้อมูลทั่วไปของวารสารสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

วารสารสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ กำหนดออกปีละ 2 ฉบับ คือ ฉบับที่ 1 (มกราคม-มิถุนายน) และฉบับที่ 2 (กรกฎาคม-ธันวาคม) บทความที่ขอตีพิมพ์ในวารสารฯ จะมีผู้ทรงคุณวุฒิ (Peer Review) พิจารณาก่อนการลงตีพิมพ์บทความในรูปแบบผู้พิจารณาไม่ทราบชื่อผู้แต่งและผู้แต่งไม่ทราบชื่อผู้พิจารณา (Double-blinded Peer Review) โดยบทความวิจัยมีผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาจำนวน 3 ท่านต่อบทความ และบทความวิชาการมีผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาจำนวน 2 ท่านต่อบทความ วารสารฯ รับประทานอาหารบทความประเภท บทความวิจัย (Research Article) และบทความวิชาการ (Review Article) ตลอดจนบทวิจารณ์หนังสือ (Book Review) และบทความวิชาการรับเชิญ (Invited Article) ออกเป็นครั้งคราว ทั้งนี้บทความทุกประเภทที่พิจารณาในการตีพิมพ์นั้นไม่มีการเรียกเก็บค่าธรรมเนียมในการตีพิมพ์ (No Page Charge)

คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ยินดีรับผลงานวิชาการเพื่อพิจารณาตีพิมพ์เผยแพร่ลงในวารสารสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ อย่างไรก็ตาม ทักษะและข้อคิดเห็นที่ปรากฏในผลงาน เป็นของผู้นิพนธ์ ผู้ใดที่จะนำผลงานฯ ไปเผยแพร่ต้องได้รับอนุญาตจากผู้นิพนธ์เป็นลายลักษณ์อักษร และกองบรรณาธิการขอสงวนสิทธิ์ในการปรับปรุงแก้ไขรูปแบบการเตรียมผลงานวิชาการโดยไม่ต้องแจ้งให้ผู้นิพนธ์ทราบล่วงหน้า การพิจารณาของกองบรรณาธิการในการพิจารณาตีพิมพ์เผยแพร่ลงในวารสารฯ ถือเป็นที่สุด

วัตถุประสงค์

1. เพื่อส่งเสริมและสนับสนุนคณาจารย์ นักวิชาการ และนิสิตคณะสังคมศาสตร์ รวมถึงผู้สนใจทั่วไปได้เผยแพร่ผลงานวิชาการ
2. เพื่อสร้างสรรค์ พัฒนา และแลกเปลี่ยนองค์ความรู้ทางวิชาการและวิทยาการวิจัยใหม่ ๆ ทางด้านสหวิทยาการสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์

สาขาวิชาที่เปิดรับผลงาน

ภูมิศาสตร์ ประวัติศาสตร์ การพัฒนาชุมชน รัฐศาสตร์ การปกครอง ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ รัฐประศาสนศาสตร์ สังคมวิทยา มานุษยวิทยา นิติศาสตร์ สังคมสงเคราะห์และสวัสดิการสังคม ประชากรศาสตร์ การบริหารและการจัดการ การบริหารทรัพยากรมนุษย์ การตลาด สื่อสารมวลชน การบัญชี การเงินและการธนาคาร การจัดการ การจัดการท่องเที่ยวและการโรงแรม การจัดการโลจิสติกส์ สังคมศึกษา สหวิทยาการทางสังคมศาสตร์

ที่ปรึกษา

ศาสตราจารย์เกียรติคุณ ดร.โกสุม จันทศิริ
รองศาสตราจารย์ ดร.ชาคริต ชุ่มวัฒนะ
รองศาสตราจารย์ ดร.ชลวิทย์ เจียรจิตต์
รองศาสตราจารย์ ดร.หทัยรัตน์ มาประณีต
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธันนิกานต์ สุธงส์นัย

คณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

กองบรรณาธิการ

บรรณาธิการ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปรกรณ์ เมฆแสงสวย

คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

กองบรรณาธิการภายนอก

ศาสตราจารย์เกียรติคุณ ดร.เกษม จันทรแก้ว

โครงการศึกษาวิจัยและพัฒนาสิ่งแวดล้อม
แหลมผักเบี้ย อันเนื่องมาจากพระราชดำริ
มูลนิธิชัยพัฒนา

ศาสตราจารย์สัญญาชัย สุวัญบุตร

คณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร

ศาสตราจารย์อนันต์ชัย เลาหะพันธุ์

คณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร

รองศาสตราจารย์ ดร.จุฬณี ตันติกุลานนท์

วิทยาลัยสหวิทยาการ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

รองศาสตราจารย์ ดร.พนัสนิธิ สัมพันธ์พานิช

สถาบันวิจัยสภาวะแวดล้อม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

รองศาสตราจารย์ ดร.ภุรี พวงศ์เจริญ

คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

รองศาสตราจารย์ ดร.สุภาภรณ์ ประสงค์ทัน

คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชลฤทัย โกววรรณกุล

คณะบริหารธุรกิจและการบัญชี มหาวิทยาลัยขอนแก่น

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ทวีศักดิ์ กฤษเจริญ

บัณฑิตวิทยาลัยการจัดการและนวัตกรรม

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.รักษนก คชานุกาล

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.รักษพงศ์ วงศาโรจน์

วิทยาลัยประชากรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

อาจารย์ ดร.มาตริณี รักขัตตานนท์ชัย

คณะการจัดการท่องเที่ยว

อาจารย์ ดร.ศยามล เจริญรัตน์

สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์

คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

สถาบันวิจัยสังคม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

กองบรรณาธิการภายใน

รองศาสตราจารย์ ดร.ธิดินันท์ ขาวโกศล

คณะบริหารธุรกิจเพื่อสังคม

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

รองศาสตราจารย์ ดร.ภูมิ มูลศิลป์

คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุรีย์พร นิพัทธวิทยา

คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ณัฐพร ไทยจงรักษ์

คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กฤติยา คันทโชติ

คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธนภูมิ อติเวทิน

คณะบริหารธุรกิจเพื่อสังคม

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

กองจัดการ

นางสาวนันทพร มีศิริ

นางเบญจมาศ เขมาศักดาธรรม์

นางสาวสินินาฏ ตรีเพ็ชร

นายอนุพันธ์ คำปัน

นางสาวนุชนาถ อุทัยสน์

คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

ผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาผลงานวิชาการ

ศาสตราจารย์ ดร.สราวุธ ปิตียาคักดี

รองศาสตราจารย์ ดร.จอมพล พิทักษ์สันตโยธิน

รองศาสตราจารย์ ดร.จุฬณี ตันติกุลานนท์

รองศาสตราจารย์ ดร.พรรณิ ชื่นศิริวัฒน์

รองศาสตราจารย์ ดร.ภัทราวดี มากมี

รองศาสตราจารย์ ดร.ภูริ พวงค์เจริญ

รองศาสตราจารย์ ดร.ปริญญา มีสุข

รองศาสตราจารย์ ดร.สิทธิพงศ์ วัฒนานนท์สกุล

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชูเดช โลศิริ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ณัฏฐา ทองจันทร์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ทวีศักดิ์ กฤษเจริญ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ธนาชัย สุนทรอนันตชัย

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.รักษพงศ์ วงศาโรจน์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ศิพิมพ์ ศรีบัลลังก์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อัญชลี ศรีกลชาญ

อาจารย์ ดร.กนก จันทรา

อาจารย์ ดร.กุลนันท์ คณิก

อาจารย์ ดร.ชัยรัตน์ โตศิลา

อาจารย์ ดร.สุรชาติพิย ชวนะเวสสกุล

ดร.ปองภพ สีนะวงศ์

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมราช

Hunkuk University of Foreign Studies

มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยบูรพา

มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

มหาวิทยาลัยอัสสัมชัญ

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี

มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ

สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

โรงเรียนสาธิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

มหาวิทยาลัยศิลปากร

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

ธนาคารแลนด์แอนด์เฮาส์ จำกัด (มหาชน)

ข้อมูลการติดต่อ

กองบรรณาธิการวารสารสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

114 ซอยสุขุมวิท 23 เขตวัฒนา กรุงเทพฯ 10110

โทรศัพท์: 0-2649-5000 ต่อ 11725 Email: jsocswu@gmail.com

Website: <http://ejournals.swu.ac.th/index.php/JOS>

ผู้ออกแบบปก: มูอำหมัด ฮาดี อินสกุล และ นุชนาถ อุทัยสน์

**รายละเอียดการส่งผลงานวิชาการลงตีพิมพ์ใน
วารสารสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
ปีที่ 27**

ฉบับที่ 1 เดือนมกราคม – มิถุนายน 2567

ฉบับที่ 2 เดือนกรกฎาคม – ธันวาคม 2567

ISSN: 3027-8694 (Print) ISSN: 3027-8708 (Online)

คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ขอเชิญอาจารย์ นักวิชาการ นักวิจัย นิสิต นักศึกษา และผู้สนใจทั่วไปส่งผลงานวิชาการได้แก่ บทความวิจัย บทความวิชาการ บทความหนังสือ หรือบทความปริทรรศน์ เพื่อลงตีพิมพ์ในวารสารสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ISSN: 3027-8694 (Print), ISSN: 3027-8708 (Online) อยู่ฐาน TCI กลุ่มที่ 2 ซึ่งมีกำหนดออกปีละ 2 ฉบับ ดังนี้

ฉบับที่ 1 คือ ปีที่ 27 ฉบับที่ 1 (มกราคม – มิถุนายน 2567)

ฉบับที่ 2 คือ ปีที่ 27 ฉบับที่ 2 (กรกฎาคม – ธันวาคม 2567)

วัตถุประสงค์

1. เพื่อส่งเสริมและสนับสนุนคณาจารย์ นักวิชาการ นิสิตคณะสังคมศาสตร์ รวมถึงผู้สนใจทั่วไปได้เผยแพร่ผลงานทางวิชาการ
2. เพื่อแลกเปลี่ยนทรรศนะทางวิชาการในสาขาสหวิทยาการทางสังคมศาสตร์
3. เพื่อสร้างสรรค์และพัฒนาองค์ความรู้ทางวิชาการและวิทยาการวิจัยใหม่ ๆ ทางด้านสังคมศาสตร์ต่อไป

ข้อกำหนดผลงานวิชาการที่ลงตีพิมพ์ในวารสารสังคมศาสตร์

1. เป็นผลงานวิชาการทั้งภาษาไทยหรือภาษาอังกฤษในสาขาสหวิทยาการทางสังคมศาสตร์ และไม่เคยลงตีพิมพ์ในหนังสือและวารสารใดมาก่อน ยกเว้นเป็นผลงานที่ได้นำเสนอในการประชุมทางวิชาการแบบไม่มีเรื่องเต็ม (Proceedings)
2. ความยาวของต้นฉบับไม่เกิน 12 หน้า กระดาษ A4
3. ชื่อเรื่อง พิมพ์ไว้หน้าแรกตรงกลาง ขนาดตัวอักษร 18 ตัวหนา มีชื่อภาษาไทยและภาษาอังกฤษ
4. ชื่อผู้เขียน พิมพ์ชื่อผู้เขียนภาษาไทยและภาษาอังกฤษ อยู่ใต้ชื่อเรื่องโดยขีดขอบกระดาษ ด้านขวาขนาดตัวอักษร 14 อักษรตัวเอียง และให้ระบุตัวเลขเป็นตัวยกท้ายชื่อผู้เขียน เพื่อแสดงรายละเอียดเกี่ยวกับสถานที่ทำงาน และ E-mail ของผู้เขียนบทความหลัก ไว้เป็นเชิงอรรถในหน้าแรก
5. ชื่อหน่วยงานของผู้เขียน พิมพ์ชื่อหน่วยงานผู้เขียนภาษาไทยและภาษาอังกฤษ อยู่บรรทัดส่วนล่างสุดในหน้าแรกขนาดตัวอักษร 10 อักษรปกติควรระบุหน่วยงานต้นเรียงไปจนถึงหน่วยงานหลัก และให้ระบุตัวเลขเป็นตัวยกท้ายชื่อหน่วยงานผู้เขียน เพื่อแสดงรายละเอียดชื่อผู้เขียนบทความทุกท่าน ไว้เป็นเชิงอรรถในหน้าแรก และระบุ Corresponding e-mail ของผู้เขียนบทความหลัก

6. **บทคัดย่อ (Abstract)** ภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ความยาวทั้งสองภาษาไม่ควรเกิน 350 คำ หรือ 20 บรรทัด

7. **คำสำคัญ (Keywords)** ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ จำนวน 3-5 คำ

8. ผลงานวิชาการจะต้องใช้ตัวอักษรและรูปแบบการพิมพ์ตามที่กำหนดไว้ในหัวข้อตัวอักษร และรูปแบบการพิมพ์

9. **บทความวิจัย** ให้เรียงลำดับดังนี้

9.1 บทคัดย่อ (Abstract)

9.2 บทนำ (Introduction) ระบุความสำคัญของปัญหา กรอบแนวคิด และระบุวัตถุประสงค์การวิจัย

9.3 ระเบียบวิธีวิจัย (Research methodology) ระบุแบบแผนการวิจัยการได้มาซึ่งกลุ่มตัวอย่าง และการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย การหาคุณภาพเครื่องมือ วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล และการวิเคราะห์ข้อมูล

9.4 ผลการวิจัย/ผลการทดลอง (Results) เสนอผลที่พบตามวัตถุประสงค์การวิจัยตามลำดับอย่างชัดเจน ควรเสนอในรูปตารางหรือแผนภูมิ

9.5 อภิปรายผล/วิจารณ์ (Discussion) เสนอเป็นความเรียง ชี้ให้เห็นถึงความเชื่อมโยงของผลการวิจัยกับกรอบแนวคิด และงานวิจัยที่ผ่านมา ไม่ควรอภิปรายเป็นข้อ ๆ แต่ชี้ให้เห็นถึงความเชื่อมโยงของตัวแปรที่ศึกษาทั้งหมด

9.6 สรุป (Conclusion) ระบุข้อสรุปที่สำคัญและข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ และประเด็นสำหรับการวิจัยต่อไป

9.7 รายการอ้างอิง (References) ต้องเป็นรายการที่มีการอ้างอิงไว้ในเนื้อหาเท่านั้น

10. **บทความวิชาการ** ให้เรียงลำดับดังนี้

10.1 บทคัดย่อ (Abstract)

10.2 บทนำ (Introduction)

10.3 เนื้อเรื่อง (Content) แสดงสาระสำคัญที่ต้องการนำเสนอตามลำดับ

10.4 บทสรุป (Conclusion)

10.5 ข้อเสนอแนะ (Suggestion)

10.6 รายการอ้างอิง (References)

11. ผลงานวิชาการจะต้องใช้ระบบการอ้างอิงและการเขียนเอกสารอ้างอิงตามที่กำหนดไว้ในหัวข้อ “การอ้างอิงและการเขียนเอกสารอ้างอิง”

12. บทความวิจัยจะต้องผ่านพิจารณาถ้อยแถลงจากผู้ทรงคุณวุฒิ (Peer Review) พิจารณาถ้อยแถลงทั้งบทความในรูปแบบผู้พิจารณาไม่ทราบชื่อผู้แต่ง และผู้แต่งไม่ทราบชื่อผู้พิจารณา (Double-blinded Peer Review) โดยบทความวิจัยมีผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาจำนวน 3 ท่านต่อบทความ และบทความวิชาการมีผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาจำนวน 2 ท่านต่อบทความ

13. บทความรับเชิญ และบทวิจารณ์หนังสือ จะผ่านการตรวจสอบคุณภาพจากบรรณาธิการ (Editor Review)

14. กองบรรณาธิการขอสงวนสิทธิ์ในการตรวจสอบและแก้ไขความถูกต้องตามหลักไวยากรณ์ ในบทคัดย่อภาษาอังกฤษโดยไม่ต้องแจ้งให้ผู้เขียนทราบล่วงหน้า

วิธีการและกำหนดส่งต้นฉบับ

ผู้นิพนธ์ส่งต้นฉบับทั้งในรูปแบบ Microsoft Word และ PDF ผ่านระบบออนไลน์ของวารสารสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ที่ <http://ejournals.swu.ac.th/index.php/JOS>

เอกสารที่ต้องส่งเพื่อขอเสนอผลงานวิชาการเพื่อลงตีพิมพ์

1. ต้นฉบับทั้งในรูปแบบ Microsoft Word และ PDF
2. แบบเสนอผลงานวิชาการเพื่อลงตีพิมพ์ในวารสารสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
3. แบบรับรองบทความวิจัยจากปริญญานิพนธ์/วิทยานิพนธ์/ดุษฎีนิพนธ์

เงื่อนไขอื่น ๆ

1. กองบรรณาธิการจะมีจดหมายแจ้งผลการพิจารณาการลงตีพิมพ์ในวารสารเมื่อบทความดังกล่าวผ่านการประเมินจากผู้ทรงคุณวุฒิ และกองบรรณาธิการแล้ว
2. หากผลงานใดได้รับการพิจารณาตีพิมพ์ เจ้าของผลงานจะต้องรีบดำเนินการแก้ไขต้นฉบับให้เสร็จและส่งคืนกองบรรณาธิการภายในเวลาที่กำหนด
3. กองบรรณาธิการจะไม่ส่งคืนต้นฉบับให้แก่เจ้าของผลงาน
4. กองบรรณาธิการจะส่งวารสารจำนวน 1 เล่ม ให้แก่เจ้าของผลงานที่ได้รับการตีพิมพ์

การติดต่อสอบถามรายละเอียด

กองบรรณาธิการวารสารสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

(ติดต่อ: คุณเบญจมาศ เขมาศกตาสรณ์)

คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

114 ถนนสุขุมวิท 23 เขตวัฒนา กรุงเทพฯ 10110

โทร. 0-2649-5000 ต่อ 11725

Email: jsocswu@gmail.com

การอ้างอิงและการเขียนเอกสารอ้างอิง

การอ้างอิงและการเขียนเอกสารอ้างอิงของวารสารสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ยึดตามแบบการอ้างอิงของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ แสดงตัวอย่างได้ตามด้านล่างนี้ หรือสามารถค้นหารายละเอียดเพิ่มเติมได้ที่เว็บไซต์สำนักหอสมุดกลาง มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ หรือตามชื่อเว็บไซต์ดังนี้

https://lib.swu.ac.th/th/images/researchsupports/apa_swu.pdf

1. การอ้างอิงในเนื้อเรื่อง (Citation)

กรณีผู้เขียนต้องการระบุแหล่งที่มาของข้อมูลในเนื้อเรื่อง ให้ใช้วิธีการอ้างอิงแบบนาม-ปี-เลขหน้า (Author-date-page in-text citation) โดยระบุชื่อผู้แต่ง ปีที่พิมพ์ เลขหน้า หลังข้อความนั้น ๆ เพื่อบอกแหล่งที่มา ตามตัวอย่างดังนี้

1.1 สำหรับแหล่งที่มาภาษาไทย: (ชื่อ นามสกุล. ปีที่พิมพ์: เลขหน้า)

ตัวอย่าง (สุพัตรา สุภาพ. 2536:18) (ล้วน สายยศ และ อังคณา สายยศ. 2543: 36)

1.2 สำหรับแหล่งที่มาภาษาอังกฤษ: (นามสกุล. ปีที่พิมพ์: เลขหน้า)

ตัวอย่าง (Smelser.1995:145) (Thomson and Thomson. 1993: 12-13)

2. การเขียนเอกสารอ้างอิง (References)

การอ้างอิงส่วนท้ายเล่มในรูปแบบเอกสารอ้างอิง ให้จัดเรียงรายการเอกสารตามลำดับอักษรชื่อผู้แต่งตามตัวอย่าง ดังนี้

2.1 หนังสือ

ชื่อ นามสกุล. (ปีที่พิมพ์). ชื่อเรื่อง. ครั้งที่พิมพ์. เมืองที่พิมพ์: สำนักพิมพ์.

ตัวอย่าง

บุญช่วย ศรีสวัสดิ์. (2547). ไทยสิบสองปันนา. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ: ศยาม.

Sebesta, Robert W. (2002). **Concepts of Programming Languages**. 5th ed. Boston, M.A.: Addison-Wesley.

2.2 หนังสือรวมบทความ

ชื่อ ชื่อสกุล. (ปีที่พิมพ์). ชื่อบทความหรือชื่อตอน. ใน ชื่อหนังสือ. ชื่อบรรณาธิการ หรือผู้รวบรวม(ถ้ามี). หน้าที่สุดพิมพ์บทความนั้น. ครั้งที่พิมพ์. เมืองที่พิมพ์: สำนักพิมพ์ หรือผู้จัดพิมพ์.

ตัวอย่าง

ศักดิ์ศรี แยมน์ดดา. (2544). รามเกียรติ์. ใน สารานุกรมไทยฉบับราชบัณฑิตยสถาน. หน้า 15876 - 15887. กรุงเทพฯ: ราชบัณฑิตยสถาน.

Massaro, D. (1992). Broadening the Domain of the Fuzzy Logical Model of Perception. In **Conceptual and Methodological Issues**. Edited by H.L.Pick, Jr.; P.Van Den Brook; & D.C. Knill. pp. 119-150. Washington, D.C.: American Psychological Association.

2.3 หนังสือแปล

ผู้เขียนเดิม. (ปีที่พิมพ์). ชื่อเรื่องภาษาไทย. แปลโดย ชื่อผู้แปล. ครั้งที่พิมพ์.

เมืองที่พิมพ์: สำนักพิมพ์.

ตัวอย่าง

ชาเวตซ์, เควิน เอ็ม. (2539). **ไขปัญหาอินเทอร์เน็ต**. แปลโดย กิตติ บุญยกิจโนทัย; มีชัย เจริญด้วยศีล และ อมรเทพ เลิศทัศนวงศ์. กรุงเทพฯ: ซีเอ็ดดูเคชั่น.

2.4 วิทยานิพนธ์ ปริญญานิพนธ์ หรือสารนิพนธ์

ชื่อ นามสกุล. (ปีที่พิมพ์). **ชื่อเรื่อง**. ชื่อวุฒิปริญญา (สาขาวิชาเอก). เมืองที่พิมพ์:
ชื่อมหาวิทยาลัย. ถ่ายเอกสาร.

ตัวอย่าง

เลิศชาย ศิริชัย. (2537). การสูญเสียที่ดินและการตอบสนองด้านอาชีพของชาวนา:
ศึกษารณิพจน์บ้านภาคกลาง. ปริญญานิพนธ์การศึกษาดุษฎีบัณฑิต (พัฒน
ศึกษาศาสตร์). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
ถ่ายเอกสาร.

2.5 บทความจากวารสาร

ชื่อ นามสกุล. (ปีที่พิมพ์, วัน เดือน). ชื่อบทความ. **ชื่อวารสาร**. ปีที่(ฉบับที่): หน้าที่อ้าง.

ตัวอย่าง

สุริยวุฒิ สุขสวัสดิ์, ม.ร.ว. (2540, มีนาคม). พระพุทธรูปพระพุทธรูปยอดีฟ้าจุฬาโลก.
ศิลปวัฒนธรรม. 18(5): 38-39.

Harris, Mark N., Loundes, Joanne, and Webster, Elizabeth. (2002).
Determinants of Household Saving in Australia. *The Economic
Record*. 78(241): 207-233.

2.6 บทความจากหนังสือพิมพ์

ชื่อ นามสกุล. (ปี, วันที่ เดือน). ชื่อบทความหรือชื่อหัวข้อในคอลัมน์. **ชื่อหนังสือพิมพ์**.
หน้าที่ตีพิมพ์บทความ.

ตัวอย่าง

นวลจันทร์ จินตนาพันธ์. (2546, 14 กุมภาพันธ์). ปรับหนี้เพิ่มแรงขับฟื้นเศรษฐกิจ
ยั่งยืน. **คมชัดลึก**. หน้า 15.

2.7 แหล่งข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์

ชื่อผู้แต่ง. (ปีที่พิมพ์หรือปีที่สืบค้น). **ชื่อเรื่อง**. สืบค้นเมื่อ วัน เดือน ปี (หรือ Retrieved
เดือน วัน, ปี), จาก (from) ชื่อเว็บไซต์

ตัวอย่าง

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. (2548). **หลักสูตรประกาศนียบัตร 1 ปี ด้านบริหาร
จัดการสำหรับผู้บริหาร**. สืบค้นเมื่อ 24 พฤษภาคม 2548, จาก [http://
news.swu.ac.th/newsdetail.asp?ID](http://news.swu.ac.th/newsdetail.asp?ID)

Kishwar, Madhu. (1997). **Women's Marginal Role in Politics**. Retrieved
October 2, 2000, from [http://www.freespeech.org/manushi/97/
politics.html](http://www.freespeech.org/manushi/97/politics.html)

ตัวอักษรและรูปแบบการพิมพ์

1. ตัวอักษรการพิมพ์: ใช้รูปแบบตัวอักษร TH Sarabun PSK, Single Space
 ด้านบน 1 นิ้ว ด้านล่าง 1 นิ้ว ด้านซ้าย 1.25 นิ้ว ด้านขวา 1 นิ้ว
2. รูปแบบการพิมพ์

รายการ	ลักษณะตัวอักษร	รูปแบบการพิมพ์	ขนาดตัวอักษร
ชื่อบทความ	ตัวหนา	กลางหน้ากระดาษ	18
ชื่อผู้เขียนบทความ (ไทยและอังกฤษ)	ตัวเอน	ชิดขวา	16
บทคัดย่อ	ตัวหนา	ชิดซ้าย	16
เนื้อหาบทคัดย่อ	ตัวปกติ	-	14
หัวข้อใหญ่	ตัวหนา	ชิดซ้าย	16
หัวข้อย่อย	ตัวหนา	ใช้หมายเลขกำกับ	14
หัวข้อย่อย	ตัวปกติ	ใช้หมายเลขกำกับ	14
เนื้อหาบทความ	ตัวปกติ	-	14
การเน้นความในบทความ	ตัวหนา	-	14
ข้อความในตาราง	ตัวปกติ	-	12
ข้อความอ้างอิง	ตัวเอน	-	14
เอกสารอ้างอิง	ตัวหนา	ชิดซ้าย	14

ตัวอย่างการเขียนลำดับหัวข้อและตัวเลข

หัวข้อใหญ่

1. หัวข้อย่อย

1.1 หัวข้อย่อย

1.1.1 หัวข้อย่อย

1) เนื้อหา

1.1) เนื้อหา

1.1.1) เนื้อหา

(1) เนื้อหา

(1.1) เนื้อหา

(1.1.1) เนื้อหา

จริยธรรมในการตีพิมพ์ผลงานในวารสารวิชาการ (Publication Ethics)

1. บทบาทและหน้าที่ของผู้เขียนบทความ (Author Ethical Responsibilities)

1.1 ผู้เขียนบทความมีหน้าที่พิจารณาว่าต้นฉบับของบทความที่ส่งให้วารสารพิจารณาตีพิมพ์จะต้องเป็นบทความที่ไม่เคยตีพิมพ์ที่ไหนมาก่อน ตลอดจนไม่ส่งต้นฉบับบทความซ้ำซ้อนกับวารสารอื่น

1.2 ผู้เขียนบทความมีหน้าที่พิจารณาว่าต้นฉบับของบทความเป็นไปตามวัตถุประสงค์ของวารสาร

1.3 ผู้เขียนบทความมีหน้าที่พิจารณาว่าต้นฉบับของบทความต้องไม่คัดลอกผลงานของผู้อื่น

1.4 ผู้เขียนบทความมีหน้าที่พิจารณาว่าต้นฉบับของบทความต้องอ้างอิงผลงานของผู้อื่นอย่างเหมาะสม หากมีการนำผลงานเหล่านั้นมาใช้ในบทความของตัวเอง เช่น ภาพ ตาราง เป็นต้น

1.5 ผู้เขียนบทความมีหน้าที่พิจารณาว่าต้นฉบับของบทความดำเนินการจัดรูปแบบและขนาดตัวอักษรตามแบบฟอร์ม (template) ของวารสาร

1.6 ผู้เขียนบทความมีหน้าที่พิจารณาว่าต้นฉบับของบทความได้รับการตรวจสอบความถูกต้องของรายการเอกสารอ้างอิงทั้งในของรูปแบบ และเนื้อหา ทั้งในส่วนของการอ้างอิงในบทความ และเอกสารอ้างอิง

1.7 ผู้เขียนบทความมีหน้าที่พิจารณาว่าต้นฉบับของบทความปรากฏชื่อผู้ร่วมทำบทความทุกคน ซึ่งเป็นผู้ที่มีส่วนในการดำเนินการบทความจริง

1.8 ผู้เขียนบทความมีหน้าที่พิจารณาว่าต้นฉบับของบทความระบุแหล่งทุนที่สนับสนุนในการทำวิจัยนี้ และ/หรือมีผลประโยชน์ทับซ้อนจะต้องระบุในบทความ และแจ้งให้กองบรรณาธิการทราบ

1.9 ผู้เขียนบทความมีหน้าที่พิจารณาว่าต้นฉบับของบทความจะต้องไม่รายงานข้อมูลที่คลาดเคลื่อนจากความเป็นจริง ไม่ว่าจะเป็นการสร้างข้อมูลเท็จ หรือการปลอมแปลง บิดเบือน รวมไปถึงการตกแต่ง หรือ เลือกแสดงข้อมูลเฉพาะที่สอดคล้องกับข้อสรุป

1.10 ผู้เขียนบทความมีหน้าที่พิจารณาว่าต้นฉบับของบทความนั้น หากเป็นการศึกษาวิจัย และทำการทดลองในคนหรือสัตว์ทดลอง ซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อศักดิ์ศรี สิทธิ ความปลอดภัย และสุขภาพของคน ขอให้แนบหนังสือรับรองจริยธรรมจากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์หรือสัตว์ทดลอง ทั้งนี้การอนุมัติให้ลงตีพิมพ์ขึ้นอยู่กับพิจารณาจากกองบรรณาธิการวารสารฯ ถือเป็นที่สุด

2. บทบาทและหน้าที่ของบรรณาธิการวารสาร (Editor Roles and Responsibility)

2.1 บรรณาธิการมีหน้าที่พิจารณาคุณภาพของบทความที่ขอพิจารณาตีพิมพ์ในวารสารที่รับผิดชอบ และไม่ตีพิมพ์บทความที่เคยตีพิมพ์ที่อื่นมาแล้ว

2.2 บรรณาธิการมีหน้าที่พิจารณาตีพิมพ์เผยแพร่ผลงานวิจัยที่มีระเบียบวิธีวิจัยที่ถูกต้อง และให้ผลที่น่าเชื่อถือ

2.3 บรรณาธิการต้องไม่เปิดเผยข้อมูลของผู้เขียน และผู้ประเมินบทความแก่บุคคลอื่น ๆ ที่ไม่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการพิจารณา

2.4 บรรณาธิการต้องไม่มีผลประโยชน์ทับซ้อนกับผู้เขียนและผู้ประเมิน

2.5 บรรณาธิการต้องมีการตรวจสอบบทความในด้านการคัดลอกผลงานผู้อื่น (Plagiarism) อย่างจริงจัง และจะต้องระงับการประเมินและติดต่อผู้เขียนเพื่อปฏิเสธการตีพิมพ์เมื่อตรวจพบการคัดลอกผลงานของผู้อื่น

2.6 บรรณาธิการสามารถดำเนินการถอนบทความได้โดยไม่ต้องได้รับความยินยอมจากผู้เขียน เมื่อตรวจพบว่า บทความมีการลอกเลียนบทความอื่นโดยมิชอบ หรือมีการปลอมแปลงข้อมูล ซึ่งสมควรถูกถอดถอน แม้ว่าผู้เขียนจะปฏิเสธถอนบทความตนเองก็ตาม

3. บทบาทและหน้าที่ของผู้ประเมินบทความ (Reviewer Roles and Responsibilities)

3.1 ผู้ประเมินบทความต้องไม่เปิดเผยข้อมูลในบทความแก่บุคคลอื่น ๆ ที่ไม่เกี่ยวข้อง ตั้งแต่ช่วงระยะเวลาที่ตอบรับประเมินบทความดังกล่าวจนถึงช่วงเวลาที่ยกบทความชิ้นนั้นได้ตีพิมพ์เผยแพร่แล้ว

3.2 ผู้ประเมินบทความต้องไม่มีผลประโยชน์ทับซ้อนกับผู้เขียนผู้ประเมินบทความ หากไม่แน่ใจจะต้องแจ้งให้บรรณาธิการวารสารทราบและปฏิเสธการประเมินบทความ

3.3 ผู้ประเมินบทความควรพิจารณาตอบรับประเมินบทความเฉพาะสาขาวิชาที่ตนมีความเชี่ยวชาญ และหากมีส่วนใดของบทความที่มีความเหมือนกัน หรือซ้ำซ้อนกับผลงานชิ้นอื่น ๆ ผู้ประเมินบทความต้องแจ้งให้บรรณาธิการทราบ

**แบบเสนอผลงานวิชาการเพื่อลงตีพิมพ์ใน
วารสารสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ**

เรียน บรรณาธิการวารสารสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

ข้าพเจ้า ☐ นาย ☐ นาง ☐ นางสาว ☐ อื่น ๆ (โปรดระบุ)

ชื่อ - สกุล (ภาษาไทย)

(ภาษาอังกฤษ)

ตำแหน่งทางวิชาการ (โปรดระบุ)

☐ ศาสตราจารย์ ☐ รองศาสตราจารย์ ☐ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ☐ อาจารย์ ☐ ดร.

☐ อื่น ๆ ระบุ.....

ที่อยู่และหมายเลขโทรศัพท์ (ที่ติดต่อได้)

.....

.....

โทรศัพท์ที่ทำงาน..... โทรศัพท์มือถือ.....

โทรสาร..... E-mail.....

มีความประสงค์ขอส่งผลงานวิชาการ เรื่อง :

ชื่อผลงาน (ภาษาไทย)

.....

ชื่อผลงาน (ภาษาอังกฤษ)

.....

ประเภทของผลงานวิชาการ

☐ บทความวิจัย ☐ บทความวิชาการ ☐ บทความหนังสือ ☐ บทความปริทรรศน์

ในกรณีที่ไม่สามารถติดต่อข้าพเจ้าได้ กองบรรณาธิการสามารถติดต่อบุคคลดังต่อไปนี้

ชื่อ - สกุล.....

โทรศัพท์..... โทรสาร

E-mail..... มีความเกี่ยวข้องเป็น

ข้าพเจ้าขอรับรองว่าผลงานนี้ ☐ เป็นผลงานของข้าพเจ้าเพียงผู้เดียว

☐ เป็นผลงานของข้าพเจ้าและผู้ที่เกี่ยวข้องในผลงาน

ผลงานนี้ยังไม่เคยลงตีพิมพ์ในวารสารใดมาก่อน และจะไม่นำไปเพื่อพิจารณาตีพิมพ์ในวารสารอื่น ๆ อีก นับจากวันที่ข้าพเจ้าได้ส่งผลงานต้นฉบับนี้มายังกองบรรณาธิการวารสารสังคมศาสตร์

.....ลายมือชื่อเจ้าของผลงาน

แบบรับรองบทความวิจัยจากปริญญานิพนธ์/วิทยานิพนธ์/คุษฎีนิพนธ์

เรียน บรรณาธิการวารสารสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

ข้าพเจ้า ☐ ศาสตราจารย์ ☐ รองศาสตราจารย์ ☐ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ☐ อาจารย์ ☐ ดร.

ชื่อ - สกุล

ที่อยู่และหมายเลขโทรศัพท์ (ที่ติดต่อได้)

.....

โทรศัพท์ที่ทำงาน..... โทรศัพท์มือถือ.....

โทรสาร..... Email.....

ขอรับรองว่าได้ตรวจสอบบทความวิจัยจากปริญญานิพนธ์/คุษฎีนิพนธ์ เรื่อง :

ชื่อผลงาน (ภาษาไทย)

.....

ของ ชื่อ - สกุล

ว่าถูกต้องตามหลักวิชาการเป็นที่เรียบร้อยแล้ว

.....ลายมือชื่อ

(.....)

อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก

บรรณาธิการแถลง

วารสารสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ปีที่ 27 ฉบับที่ 1 (มกราคม - มิถุนายน 2567) เป็นวารสารที่อยู่ในฐานข้อมูลศูนย์ดัชนีการอ้างอิงวารสารไทย (Thai-Journal Citation Index Centre [TCII]) กลุ่มที่ 2 เมื่อวันที่ 10 มกราคม 2563 เป็นต้นมา วารสารสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ มีวัตถุประสงค์เพื่อการส่งเสริมและสนับสนุนการเผยแพร่ผลงานการวิจัย และการสังเคราะห์องค์ความรู้ทางวิชาการในด้านสังคมศาสตร์ ของคณาจารย์ นักวิชาการ นักวิจัย และนิสิตนักศึกษา ผู้สํารณชนและผู้ที่มีความสนใจในด้านสังคมศาสตร์ การจัดทำวารสารฯ ฉบับนี้ได้ได้รับความสนใจจากคณาจารย์ นักวิชาการ นักวิจัย และนิสิตระดับบัณฑิตศึกษาส่งบทความวิจัยเพื่อขอรับการพิจารณาตีพิมพ์และผ่านการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิ ทั้งสิ้น 8 เรื่อง เป็นบทความวิจัยทั้งหมด 8 เรื่อง บทความเหล่านี้ล้วนแล้วแต่เป็นบทความที่มีเนื้อหาที่น่าสนใจและมีความหลากหลายของแขนงวิชาทางสังคมศาสตร์เป็นอย่างมาก ได้แก่ บทบาทของภาครัฐที่พึงประสงค์ต่อชมรมผู้สูงอายุไทย แรงงานไทยในประเทศมาเลเซีย การพัฒนาแบบวัดความความฉลาดรู้เรื่องภูมิศาสตร์ สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย การวิเคราะห์รูปแบบการกระจายตัวเชิงพื้นที่ของฟาร์มไก่ในเขตจังหวัดนครราชสีมาโดยระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์ การควบคุมธุรกิจบริการแพลตฟอร์มดิจิทัลกรณีศึกษากฎหมายสหภาพยุโรป พฤติกรรมการเผชิญปัญหาของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ทักษะการกำกับตนเองในการเรียนการสอนออนไลน์ของนิสิตครูในภาวะการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 และความสมดุลชีวิตในการทำงานกับประสิทธิภาพการทำงานที่บ้านในช่วงวิกฤตโควิด-19 ของพนักงานบริษัทเอกชนในเขตกรุงเทพมหานคร

ในนามของกองบรรณาธิการขอขอบคุณผู้สนับสนุนบทความทุกท่านที่ให้ความสนใจในการส่งบทความวิจัยมาเผยแพร่ในวารสารสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ นำไปสู่การต่อยอดและขยายองค์ความรู้ในทางสังคมศาสตร์สู่สาธารณชนต่อไป ขอขอบพระคุณผู้ทรงคุณวุฒิทุกท่านที่ให้ความอนุเคราะห์ในการประเมินบทความที่นำมาตีพิมพ์ในฉบับนี้ให้เป็นบทความที่มีคุณภาพและขอขอบคุณกองจัดการวารสารที่ทุ่มเท และเสียสละแรงกายและเวลาในการจัดทำวารสารสังคมศาสตร์ให้เป็นวารสารทางวิชาการที่มีคุณภาพเสมอมา

สุดท้ายนี้กองบรรณาธิการวารสารสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ขอเชิญชวนคณาจารย์ นักวิชาการ นักวิจัย นิสิตนักศึกษา และผู้ที่สนใจทุกท่านส่งบทความเพื่อขอรับการพิจารณาตีพิมพ์ในฉบับต่อ ๆ ไป

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปรกรณ์ เมฆแสงสวย
บรรณาธิการ

สารบัญ

บทความวิจัย	หน้า
บทบาทภาครัฐที่พึงประสงค์ต่อชมรมผู้สูงอายุไทย The Desirable Public Sector Roles for Thai Elderly Club จุลศักดิ์ ชาญณรงค์ Chulasak Charnnarong	1
แรงงานไทยในรัฐซาบะห์และซาราวัก ประเทศมาเลเซีย: สถานการณ์ ปัญหาและอุปสรรค และผลกระทบ Thai Labors in Sabah and Sarawak, Malaysia: Situations, Problems and Obstacles and Effects ชนายุต ศรีจันทร์ Chanayut Srichantra	14
การพัฒนาแบบวัดความฉลาดรู้เรื่องภูมิศาสตร์ สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย The Development of Geographic-Literacy Scale for Upper Secondary Education Student นพพรช ศุภวารังกุล วารุณี ลัษณโชคดี และ ศุภฤกษ์ ทานาค Navapat Supavarangkul, Warunee Lapanachokdee, and Suppalerk Tanak	35
การวิเคราะห์รูปแบบการกระจายตัวเชิงพื้นที่ของฟาร์มไก่ในเขต จังหวัดนครราชสีมาโดยระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์ An Analysis of Spatial Distribution Patterns of Chicken Farms in Nakhon Ratchasima Province by Geographic Information System ภคนิช คุปพิทยานันท์ ศจีรา คุปพิทยานันท์ สิริพร กมลธรรม และ พันทิพย์ ปิยะทัศน์านนท์ Pakanit Kupittayanant, Sajeera Kupittayanant, Siripon Kamontum, and Pantip Piyatadsananon	50
การควบคุมธุรกิจบริการแพลตฟอร์มดิจิทัล กรณีศึกษากฎหมายสหภาพยุโรป The Regulation of Digital Platform Service Businesses: A Case Study of European Union Laws รัฐสวา จูรีมาศ ภูมิพล ครอบสวัสดิ์ และ ธนาเสฏฐ์ เศรษฐกุลเกียรติ Rattasapa Chureemas, Peemapon Kwonsawad, and Thanasret Sretthakulkait	67
พฤติกรรมการเผชิญปัญหาของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนแห่งหนึ่งในกรุงเทพมหานคร Coping Behavior of High School Students in Bangkok ศิวะ วิชัยดิษฐ์ ทิพย์วัลย์ สุรินยา และ นรุตม์ พรประสิทธิ์ Siwa Vichaidit, Tippawan Surinya, and Narut Pornprasit	84

ทักษะการกำกับตนเองในการเรียนการสอนออนไลน์ของนิสิตครู ในภาวะการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 Self-Regulated Skills in Online Learning during the COVID-19 Pandemic for Pre-Service Teachers ศุภณัฐ พานา <i>Supanut Pana</i>	100
ความสมดุลชีวิตในการทำงานกับประสิทธิภาพการทำงานที่บ้านในช่วงวิกฤตโควิด-19 ของพนักงานบริษัทเอกชนในเขตกรุงเทพมหานคร Work-Life Balance and Work-from-Home Efficiency among Private Company Employees during COVID-19 Pandemic Crisis in Bangkok อัจฉรีย์า ศักดิ์นรงค์ <i>Atchareeya Saknarong</i>	112

บทบาทภาครัฐที่พึงประสงค์ต่อชมรมผู้สูงอายุไทย The Desirable Public Sector Roles for Thai Elderly Club

จุลศักดิ์ ชาญณรงค์¹
Chulasak Charnnarong

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 2 ประการ ประกอบด้วย (1) เพื่อศึกษาบทบาทภาครัฐที่พึงประสงค์ในทัศนะของชมรมผู้สูงอายุไทย และ (2) เพื่อศึกษาข้อเสนอเกี่ยวกับบทบาทภาครัฐที่พึงประสงค์ต่อผู้ชมรมสูงอายุไทยในทัศนะของภาครัฐที่มีส่วนเกี่ยวข้องโดยตรงกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุไทยเป็นงานวิจัยแบบผสมโดยการวิเคราะห์แบบสอบถาม สอบถามจากกลุ่มตัวอย่าง คือ ประธานชมรมผู้สูงอายุของทุกภาคทั่วประเทศจำนวน 394 คน ระบุบทบาทภาครัฐที่พึงประสงค์ในทัศนะของชมรมผู้สูงอายุไทยตามความสอดคล้องกับบทบาทของภาครัฐจากสามแนวคิดหลักของรัฐบาลศาสตราจารย์ใหม่ คือ แนวคิดการจัดการภาครัฐแนวใหม่ แนวคิดการบริการสาธารณะแนวใหม่ และแนวคิดธรรมาภิบาลภาครัฐใหม่ต่อชมรมผู้สูงอายุไทย ด้วยการแจกแจงความถี่และร้อยละ และ วิเคราะห์แบบสัมภาษณ์กับผู้ให้ข้อมูลหลัก คือ ตัวแทนจากภาครัฐที่มีส่วนเกี่ยวข้องโดยตรงกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุจำนวน 14 คน ด้วยวิธีการวิเคราะห์เนื้อหาผลการศึกษาพบว่าประเด็นบทบาทภาครัฐที่พึงประสงค์ในทัศนะของชมรมผู้สูงอายุไทยสอดคล้องกับบทบาทของภาครัฐตามแนวคิดการบริการสาธารณะแนวใหม่มากที่สุดโดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.06 (ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.31) และประเด็นที่ 2 ข้อเสนอเกี่ยวกับบทบาทภาครัฐที่พึงประสงค์ต่อผู้ชมรมสูงอายุไทยในทัศนะของภาครัฐที่มีส่วนเกี่ยวข้องโดยตรงกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุไทย มีสามประการหลัก คือ ประการแรกภาครัฐควรมีการบูรณาการ การดำเนินงานการพัฒนาและแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นกับชมรมผู้สูงอายุร่วมกันของหน่วยงานภาครัฐ ที่มีส่วนเกี่ยวข้องโดยตรงให้มีประสิทธิภาพสูงสุด ประการที่สองภาครัฐควรเป็นหนึ่งในผู้สนับสนุนหรือส่งเสริมการทำงานร่วมกันระหว่างภาคส่วนต่าง ๆ ในการพัฒนาชมรมผู้สูงอายุ และ ประการที่สามภาครัฐควรสนับสนุนให้ชมรมผู้สูงอายุสามารถดำเนินการด้วยตัวของชมรมผู้สูงอายุเองไปจนถึงการเป็นอีกหนึ่งองค์กรทางสังคมเพื่อสังคม ซึ่งสามารถวิเคราะห์ได้ว่าข้อเสนอดังกล่าวสอดคล้องกับแนวคิดการบริการสาธารณะแนวใหม่เช่นเดียวกัน

คำสำคัญ: บทบาทภาครัฐ ชมรมผู้สูงอายุไทย

¹ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ประจักษ์วิชาวุฒิสาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ กรุงเทพฯ

Assistant Professor, Department of Political Science, Faculty of Social Sciences, Srinakharinwirot University, Bangkok,

Corresponding author e-mail: chulasak@g.swu.ac.th

ARTICLE HISTORY: Received 10 November 2022, Revised 24 February 2023, Accepted 27 February 2023

Abstract

This research has two objectives: 1) to study the desirable role of the public sector in the viewpoint of the Thai Elderly Club and 2) to study the proposal regarding the desirable role of public sector in Thai elderly clubs in the viewpoint of the public sector that is directly related to improvement of quality of life of Thai elderly. This is a mixed-method study. 394 questionnaires were collected from the chairman of the elder's club of every region across the country. They identified the desirable role of the public sector in the viewpoint of the Thai Elderly Club in accordance with the role of the public sector from the three main concepts of modern public administration: New Public Management, New Public Service, and New Public Governance. to Thai Elderly Club with frequency and percentage distribution. Content analysis was conducted of interviews with 14 key informants who were representatives from the public sector who were directly involved in the improvement of quality of life of elderly.

The results reveal that 1) the desirable public sector role in the viewpoint of the Thai Elderly Club was consistent with the role of the public sector under the concept of "New Public Service," with a mean of 4.06 and a standard deviation of 0.31 and 2) There are three main proposals for the desirable public sector in Thai elderly clubs in the viewpoint of the public sector that is directly related to the improvement of the quality of life of the Thai elderly. The public sector should integrate the implementation of development and problem-solving with the elderly clubs of the public sector that are directly involved for maximum efficiency. The public sector should be one of the supporters or promote collaboration between different sectors in the development of the elderly club, and public sector should encourage the elderly club to be able to operate by themselves to become another social organization for society. The proposal thus is also consistent with the concept of "New Public Service".

Keywords: *Public Sector Roles, Thai Elderly Club*

บทนำ

การเพิ่มขึ้นของสัดส่วนผู้สูงอายุบ่งชี้ถึงความจำเป็นที่ต้องศึกษาและพัฒนากระบวนการดูแลสุขภาพของผู้สูงอายุเพื่อนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพการดูแลผู้สูงอายุที่มีประสิทธิภาพ (สัมฤทธิ์ ศรีธำรงสวัสดิ์ และคณะ. 2552) ทั้งนี้เพราะนอกจากปัญหาสุขภาพอันเนื่องมาจากความเสื่อมของสภาพร่างกายแล้ว ผู้สูงอายุยังต้องเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงทางด้านจิตสังคม (ความเปลี่ยนแปลงที่เกิดจากจิตใจ อารมณ์ความรู้สึก รวมถึงให้ความเกี่ยวข้องทางด้านสังคมกับผู้อื่น) อันเนื่องมาจากการปรับเปลี่ยนอย่างรวดเร็วทั้งทางด้านเศรษฐกิจ วัฒนธรรม สังคม เช่น การเปลี่ยนแปลงบทบาทและหน้าที่ทางสังคม การขาดรายได้เนื่องจากความสามารถในการทำงานลดลงหรือทำไม่ได้เลย (กรมอนามัย. 2556: 38) แม้ว่า

หน่วยงานของภาครัฐได้ดำเนินการจัดสวัสดิการต่าง ๆ เพิ่มมากขึ้นเพื่อให้เพียงพอทั่วถึงและสอดคล้องกับสถานการณ์ดังกล่าว แต่สภาพปัญหาที่แท้จริงปรากฏว่าการให้บริการต่าง ๆ ยังไม่เพียงพอและครอบคลุมในหลายพื้นที่ เนื่องจากการเปลี่ยนแปลง โครงสร้างประชากรและผลกระทบของวิกฤตทางเศรษฐกิจที่ผ่านมา ทำให้ผู้สูงอายุถูกทอดทิ้งมากขึ้นและไม่ได้รับการดูแลจากชุมชน ผู้สูงอายุจำนวนมากที่เข้าไม่ถึงการให้บริการรวมทั้งมีผู้สูงอายุขาดโอกาสในการส่งเสริมให้สามารถพึ่งตนเองเพราะเกิดความเคยชินกับการเป็นผู้ขอรับบริการจากรัฐ โดยถูกทำให้คิดว่าเป็นหน้าที่ของรัฐที่ต้องให้การช่วยเหลือ เกื้อกูลและรู้สึกว่าเป็นผู้ด้อยโอกาส (สุนทร ปัญญะพงษ์ และ คณะ. 2560)

การรวมกลุ่มผู้สูงอายุจึงเป็นทางเลือกหนึ่งในการแก้ปัญหาดังกล่าวในสังคมผู้สูงอายุ (สุวรรณ ธรรมอภิพล นันทิชา อ่อนละมัย และ จรรย์พร ตันเจริญ. 2561: 353-354) ด้วยกระบวนการมีส่วนร่วมและการสร้างศักดิ์ศรีในตัวผู้สูงอายุ การรวมกลุ่มในรูปแบบของชมรมผู้สูงอายุดังกล่าวเป็นสิ่งที่หนึ่งที่สามารถแก้ปัญหาผู้สูงอายุได้เกือบทุกด้าน เพราะเมื่อผู้สูงอายุมารวมตัวกันจะมีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นหรือ พูดคุยกัน เกิดปฏิสัมพันธ์ระหว่างกัน ช่วยแก้ปัญหาความซึมเศร้า ปัญหาสุขภาพจิต ปัญหาสุขภาพ ฯลฯ (พรณธิดา บุญพิทักษ์. 2548: 5) อย่างไรก็ตามการดำเนินงานของชมรมผู้สูงอายุที่ผ่านมาหลายแห่งประสบปัญหาการดำเนินงานกิจกรรมที่ไม่ต่อเนื่อง ทักษะความสามารถของผู้นำ การประชุมปฏิบัติงานของชมรมไม่สม่ำเสมอและต่อเนื่อง ขาดการสนับสนุนจากภาคีเครือข่าย เป็นต้น (สุวรรณ ธรรมอภิพล นันทิชา อ่อนละมัย และ จรรย์พร ตันเจริญ. 2561: 354) ที่ผ่านมามีได้ศึกษาหรือวิจัยเกี่ยวกับชมรมผู้สูงอายุเป็น 6 ประเด็นหลัก ประกอบด้วย 1) ด้านสุขภาพของผู้สูงอายุทั้งสุขภาพกาย และสุขภาพจิต 2) ด้านการจัดกิจกรรมของชมรมผู้สูงอายุ 3) ด้านคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ 4) ด้านสวัสดิการผู้สูงอายุ 5) ด้านการสร้างการมีส่วนร่วมของผู้สูงอายุ และ 6) การพัฒนาชมรมผู้สูงอายุ และงานวิจัยเหล่านี้ได้ให้ข้อเสนอแนะในเชิงชมรมผู้สูงอายุในระดับชุมชน ตำบล อำเภอ หรือจังหวัดที่ศึกษาเท่านั้นหรือไม่ก็เป็นการศึกษาชมรมผู้สูงอายุเชิงลึกเพียงชมรมเดียว แต่พื้นฐานของการดำเนินการชมรมผู้สูงอายุที่จะประสบความสำเร็จเกี่ยวข้องกับวิธีการในการบริหารจัดการชมรมซึ่งหากมีการบริหารจัดการที่ดีจะทำให้การดำเนินกิจกรรมเป็นไปอย่างต่อเนื่องและยั่งยืนอีกทั้งในการดำเนินงานของชมรมผู้สูงอายุที่ผ่านมาชมรมผู้สูงอายุส่วนใหญ่มักจะดำเนินการโดยภาครัฐเป็นผู้บริหารหรือจัดตั้งขึ้นตามนโยบายของภาครัฐมากกว่าที่จะเกิดตามความต้องการที่แท้จริงของกลุ่มผู้สูงอายุส่งผลให้ชมรมเกิดความอ่อนแอไม่สามารถดำเนินกิจกรรมอย่างต่อเนื่องได้นำไปสู่การล่มสลายในที่สุด มีผลการศึกษาการดำเนินงานของชมรมผู้สูงอายุในภาพรวมของประเทศจากการศึกษาสมาชิกชมรมผู้สูงอายุที่ขึ้นทะเบียนกับสภาผู้สูงอายุจำนวน 23,040 แห่งทั่วประเทศพบว่ายอดชมรมผู้สูงอายุที่มีการดำเนินงานจริงมีเพียง 10,470 แห่ง (ศศิพัฒน์ ยอดเพชร และคณะ. 2555) ดังนั้นปัจจุบันการดำเนินงานของชมรมผู้สูงอายุที่ผ่านมาหลายแห่งประสบปัญหาการดำเนินงานกิจกรรมที่ไม่ต่อเนื่อง ทักษะความสามารถของผู้นำ การประชุมปฏิบัติงานของชมรมไม่สม่ำเสมอและต่อเนื่องขาดการสนับสนุนจากภาคีเครือข่าย ซึ่งรวมถึงการสนับสนุนที่เหมาะสมกับภาครัฐ (สุวรรณ ธรรมอภิพล นันทิชา อ่อนละมัย และ จรรย์พร ตันเจริญ. 2561: 352)

จากสถานการณ์และบริบทดังกล่าวภาครัฐและชมรมผู้สูงอายุย่อมต้องปรับบทบาทของตนให้มีความเหมาะสมมากขึ้น สำหรับภาครัฐที่แต่เดิมทำหน้าที่เป็นแกนหลักในการพัฒนาผู้สูงอายุย่อมต้องพยายามปรับบทบาทให้มีความเหมาะสมเท่าทันสถานการณ์มากขึ้น ทั้งนี้ในงานวิจัยชิ้นนี้ศึกษาบทบาทภาครัฐที่พึงประสงค์อันหมายถึงบทบาทภาครัฐตามแนวคิดทฤษฎีทางรัฐประศาสนศาสตร์

สมัยใหม่ที่มีการปรับเปลี่ยนจากมุมมองเดิมกล่าวคือจากบทบาทของภาครัฐในการจัดการหรือบริหารเดิมที่อยู่ภายใต้แนวทางของการบริหารราชการกระแสหลัก โดยใช้แนวคิดและกลไกในการขับเคลื่อนการบริหารราชการที่อาศัยส่วนราชการ (Government Agencies) และรัฐวิสาหกิจ (State Enterprises) เป็นหลักในการบริหาร (นุกูล ชื่นพัก วรลักษณ์ ลลิตศศิวิมล และ ธนา มณีพฤกษ์. 2559) ซึ่งย่อมไม่เหมาะสมกับสถานการณ์ปัจจุบันด้วยสภาพแวดล้อมทางการบริหารมีการเปลี่ยนแปลงและมีพลวัตสำหรับบทบาทของภาครัฐที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับชมรมผู้สูงอายุ พบว่าเป็นปัญหาสืบเนื่องจากการเริ่มการก่อตั้งการรวมกลุ่มประเภทชมรมผู้สูงอายุ โดยเฉพาะในบริบทของประเทศไทยที่มีการดำเนินการโดยรัฐเป็นผู้ก่อตั้งและเป็นหน่วยงานที่ให้การสนับสนุนหลักทำให้การดำเนินการต่าง ๆ ของชมรมผู้สูงอายุจึงเน้นการพึ่งพาให้รัฐดำเนินการให้ กระทั่งในปัจจุบันมีการปรับเปลี่ยนมุมมองต่อชมรมผู้สูงอายุโดยมีการเปลี่ยนมุมมองว่าชมรมผู้สูงอายุเป็นการรวมกลุ่มเพื่อผลประโยชน์ของผู้สูงอายุในชุมชนหรือท้องถิ่นของตนอันเป็นการสะท้อนถึงการลดการพึ่งพาจากภายนอก (อัญชิรญา จันทรปิฎก. 2560) อันสอดคล้องกับแนวคิดทฤษฎีทางรัฐประศาสนศาสตร์สมัยใหม่ โดยบทบาทภาครัฐสมัยใหม่ตามแนวคิดทฤษฎีทางรัฐประศาสนศาสตร์สมัยใหม่มีสามแนวทางด้วยกัน ประกอบด้วย แนวคิดการจัดการภาครัฐแนวใหม่ (New Public Management: NPM) ที่บทบาทภาครัฐคือการนำหลักการของธุรกิจเอกชนเข้ามาประยุกต์ใช้ในการบริหารกิจการสาธารณะรวมทั้งการถ่ายโอนกิจกรรมให้ภาคส่วนอื่น ๆ โดยเฉพาะภาคเอกชนในการทำการบริการสาธารณะ แนวคิดการบริการสาธารณะแนวใหม่ (New Public Service) เป็นแนวคิดที่ให้คุณค่ากับความเป็นพลเมืองและการบริการสาธารณะ รัฐแสดงบทบาทใหม่ในฐานะผู้จัดหาทรัพยากรสาธารณะแก่ประชาชนร่วมกับหน่วยงานพันธมิตรต่าง ๆ เช่น เอกชน องค์กรไม่แสวงหากำไรและพลเมืองเพื่อหาข้อตกลงและความต้องการซึ่งกันและกัน และ แนวคิดธรรมาภิบาลภาครัฐใหม่ (New Public Governance) เกิดขึ้นภายใต้บริบทที่ภาคประชาสังคม ภาคธุรกิจ ชุมชน องค์กรพัฒนาเอกชน และกลุ่มผลประโยชน์ทางวิชาชีพต่าง ๆ ได้เข้าร่วมดำเนินงานสาธารณะในรูปแบบของการจัดการภาคีอันหลากหลายการเจรจาต่อรองเกี่ยวกับสิ่งที่มีคุณค่าการสร้างและกำหนดความหมายและความสัมพันธ์ระหว่างส่วนภาคต่าง ๆ เหล่านั้น (จุลศักดิ์ ชาญณรงค์. 2562)

ดังนั้นผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาบทบาทภาครัฐที่พึงประสงค์ต่อชมรมผู้สูงอายุผ่านการวิเคราะห์บทบาทของภาครัฐจากสามแนวคิดหลักของรัฐประศาสนศาสตร์สมัยใหม่ ประกอบด้วย แนวคิดการจัดการภาครัฐแนวใหม่ (NPM) การบริการสาธารณะแนวใหม่ (New Public Service) และ แนวคิดธรรมาภิบาลภาครัฐใหม่ (New Public Governance) ต่อชมรมผู้สูงอายุไทย อันย่อมเกิดผลลัพธ์ที่ดีกับชมรมผู้สูงอายุเนื่องด้วยแนวคิดทั้งสามเน้นการศึกษาการปรับบทบาทภาครัฐในรูปแบบใหม่ที่นักรัฐประศาสนศาสตร์ซึ่งเป็นแกนหลักสำคัญในการศึกษาประเด็นดังกล่าวได้ชี้ให้เห็นว่าการเน้นการศึกษาบทบาทภาครัฐแต่เดิมที่มองรัฐเป็นศูนย์กลางของการปฏิบัติและสนับสนุนในกิจกรรมต่าง ๆ ของสังคมมีข้อบกพร่องทั้งในเรื่องแนวคิดและการนำไปปฏิบัติ จึงควรมีการปรับกระบวนการศึกษารูปแบบใหม่ดังที่แทนที่ด้วยคำว่าใหม่ (new) ดังปรากฏในทฤษฎี รัฐประศาสนศาสตร์ใหม่ทั้งสาม (ปกรณศิริประกอบ. 2560) ตลอดจนนำเสนอข้อเสนอแนะเกี่ยวกับบทบาทภาครัฐที่พึงประสงค์อันเป็นแนวทางการพัฒนาชมรมผู้สูงอายุให้มีการพัฒนาได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้นต่อไปในอนาคต

คำถามการวิจัย

1. บทบาทภาครัฐที่พึงประสงค์ต่อชมรมผู้สูงอายุไทยควรเป็นบทบาทในลักษณะใด จากสามแนวคิดหลักของรัฐประศาสนศาสตร์สมัยใหม่ ประกอบด้วย แนวคิดการจัดการภาครัฐแนวใหม่ (NPM) การบริการสาธารณะแนวใหม่ (New Public Service) และ แนวคิดธรรมาภิบาลภาครัฐใหม่ (New Public Governance)
2. มีข้อเสนออะไรจากทัศนะของภาครัฐที่มีส่วนเกี่ยวข้องโดยตรงกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุไทยเกี่ยวกับบทบาทภาครัฐที่พึงประสงค์ต่อผู้ชมรมสูงอายุไทย

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาบทบาทภาครัฐที่พึงประสงค์ในทัศนะของชมรมผู้สูงอายุไทย
2. เพื่อศึกษาข้อเสนอเกี่ยวกับบทบาทภาครัฐที่พึงประสงค์ต่อผู้ชมรมสูงอายุไทยในทัศนะของภาครัฐที่มีส่วนเกี่ยวข้องโดยตรงกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุไทย

ระเบียบวิธีวิจัย

สำหรับการดำเนินการวิจัยเพื่อตอบสนองวัตถุประสงค์งานวิจัยสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ เพื่อตอบสนองวัตถุประสงค์ข้อแรก ใช้แบบสอบถามมาตรฐานวัดลิเคิร์ต 5 ตัวเลือกสอบถามประธานชมรมผู้สูงอายุของทุกภาคทั่วประเทศจากการสุ่มตัวอย่าง จำนวน 394 คน ระบุบทบาทภาครัฐที่พึงประสงค์ต่อผู้สูงอายุในทัศนะของชมรมผู้สูงอายุไทยถึงความสอดคล้องกับบทบาทของภาครัฐจากสามแนวคิดหลักของรัฐประศาสนศาสตร์สมัยใหม่ ประกอบด้วย แนวคิดการจัดการภาครัฐแนวใหม่ (NPM) การบริการสาธารณะแนวใหม่ (New Public Service: NPS) และ แนวคิดธรรมาภิบาลภาครัฐใหม่ (New Public Governance: NPG) ต่อชมรมผู้สูงอายุไทย ด้วยการแจกแจงความถี่และหาค่าร้อยละ และ เพื่อตอบสนองวัตถุประสงค์ข้อที่สอง ผู้ให้ข้อมูลหลัก คือ ตัวแทนจากภาครัฐที่มีส่วนเกี่ยวข้องโดยตรงกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ ประกอบด้วย (1) ผู้แทนสมาคมสภาผู้สูงอายุแห่งประเทศไทย (2) ผู้แทนกรมกิจการผู้สูงอายุ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ (3) ผู้แทนมูลนิธิสถาบันวิจัยและพัฒนาผู้สูงอายุ (4) ผู้แทนสำนักส่งเสริมและพิทักษ์ผู้สูงอายุ สำนักส่งเสริมและพิทักษ์เด็ก เยาวชน ผู้ด้อยโอกาส คนพิการ และผู้สูงอายุ (5) ผู้แทนศูนย์นวัตกรรมสุขภาพผู้สูงอายุ กรมการแพทย์ กระทรวงสาธารณสุข และ (6) ผู้แทนสถาบันเวชศาสตร์สมเด็จพระสังฆราชญาณสังวรเพื่อผู้สูงอายุ กรมการแพทย์ กระทรวงสาธารณสุข และ (7) ผู้แทนกระทรวงมหาดไทยผู้ดูแลโครงการอาสาสมัครบริบาลท้องถิ่นดูแลผู้สูงอายุ จำนวนหน่วยงานละ 2 คน รวมผู้ให้ข้อมูลหลัก จำนวน 14 คน ใช้แบบสัมภาษณ์ กับผู้ให้ข้อมูลหลัก จากนั้นผู้วิจัยรวบรวมสังเคราะห์ข้อมูลนำเสนอเพื่อสรุปผลวัตถุประสงค์งานวิจัย วิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) เพื่อสรุปข้อเสนอเกี่ยวกับบทบาทภาครัฐที่พึงประสงค์ต่อผู้ชมรมสูงอายุไทยในทัศนะของภาครัฐที่มีส่วนเกี่ยวข้องโดยตรงกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุไทย

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยแบ่งเป็น 3 ส่วนหลัก ประกอบด้วย

กลุ่มตัวอย่างของงานวิจัยชิ้นนี้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ โดยวัตถุประสงค์ข้อแรก กลุ่มตัวอย่างคือ ประชาชนชมรมผู้สูงอายุของทุกภาคทั่วประเทศจากการสุ่มตัวอย่าง จำนวน 394 คน และเพื่อตอบสนองวัตถุประสงค์ข้อที่สอง ผู้ให้ข้อมูลหลัก คือตัวแทนจากภาครัฐที่มีส่วนเกี่ยวข้องโดยตรงกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ จาก 7 หน่วยงาน จำนวนหน่วยงานละ 2 คน รวมผู้ให้ข้อมูลหลักจำนวน 14 คน

ผลการวิเคราะห์บทบาทภาครัฐที่พึงประสงค์ต่อชมรมผู้สูงอายุผ่านการวิเคราะห์บทบาทของภาครัฐจาก 3 แนวคิดหลักของรัฐบาลศาสตราจารย์ใหม่ ประกอบด้วย แนวคิดการจัดการภาครัฐแนวใหม่ (NPM) แนวคิดการบริการสาธารณะแนวใหม่ (New Public Service) และ แนวคิดธรรมาภิบาลภาครัฐใหม่ (New Public Governance) ต่อชมรมผู้สูงอายุไทย พบว่า บทบาทภาครัฐที่พึงประสงค์ต่อชมรมผู้สูงอายุ คือ บทบาทของภาครัฐตามแนวคิดการบริการสาธารณะแนวใหม่ (New Public Service) แนวคิดธรรมาภิบาลภาครัฐใหม่ (New Public Governance) และ แนวคิดการจัดการภาครัฐแนวใหม่ (NPM) ตามลำดับ (ค่าเฉลี่ย 4.06 3.61 และ 3.35 ตามลำดับ) (ดังแสดงในตารางที่ 1)

ตารางที่ 1: ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และ ลำดับที่ของทักษะเกี่ยวกับบทบาทของภาครัฐจาก 3 แนวคิดหลักของรัฐบาลศาสตราจารย์ใหม่

บทบาทของภาครัฐ	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	ลำดับที่ของทักษะเกี่ยวกับบทบาทของภาครัฐจาก 3 แนวคิดหลักของรัฐบาลศาสตราจารย์ใหม่
แนวคิดการจัดการภาครัฐแนวใหม่	3.35	0.47	สาม
แนวคิดการบริการสาธารณะแนวใหม่	4.06	0.31	หนึ่ง
แนวคิดธรรมาภิบาลภาครัฐใหม่	3.61	0.42	สอง

เมื่อพิจารณาแยกรายแนวคิด

1) แนวคิดการจัดการภาครัฐแนวใหม่ ซึ่งเป็นลำดับที่ 3 ของทักษะเกี่ยวกับบทบาทของภาครัฐที่พึงประสงค์ต่อชมรมผู้สูงอายุจาก 3 แนวคิดหลักของรัฐบาลศาสตราจารย์ใหม่ เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า อยู่ในระดับมาก 2 ข้อ และอยู่ในระดับปานกลาง 2 ข้อ (ดังแสดงในตารางที่ 2)

ตารางที่ 2: ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และความหมายของทัศนะเกี่ยวกับบทบาทของภาครัฐที่พึงประสงค์ต่อชมรมผู้สูงอายุจากแนวคิดการจัดการภาครัฐแนวใหม่

ทัศนะเกี่ยวกับบทบาทของภาครัฐที่พึงประสงค์ต่อชมรมผู้สูงอายุจากแนวคิดการจัดการภาครัฐแนวใหม่	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	ความหมาย
1. ภาครัฐกับชมรมผู้สูงอายุควรปรับบทบาทใหม่ให้มีลักษณะคล้ายคู่ความร่วมมือทางธุรกิจแบบช่วยเหลือซึ่งกันและกัน	3.16	0.79	ปานกลาง
2. ภาครัฐควรปล่อยให้ชมรมผู้สูงอายุบริหารงานของตนอย่างเป็นอิสระไม่เข้ามาควบคุม เน้นหลักการกระจายอำนาจ	3.34	0.71	ปานกลาง
3. สนับสนุนให้ชมรมผู้สูงอายุมีแนวทางการบริหารงานต่าง ๆ ของชมรมคล้ายกับภาคเอกชน	3.41	0.79	มาก
4. สนับสนุนให้ชมรมผู้สูงอายุมุ่งเน้นการดำเนินงานให้มีประสิทธิภาพในการดำเนินการคล้ายกับการทำงานของภาคเอกชน	3.50	0.81	มาก
รวม	3.35	0.47	ปานกลาง

2) แนวคิดการบริการสาธารณะแนวใหม่ ซึ่งเป็นลำดับที่ 1 ของทัศนะเกี่ยวกับบทบาทของภาครัฐที่พึงประสงค์ต่อชมรมผู้สูงอายุจาก 3 แนวคิดหลักของรัฐประศาสนศาสตร์สมัยใหม่ เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า อยู่ในระดับมากทุกข้อ (ดังแสดงในตารางที่ 3)

ตารางที่ 3: ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และความหมายของทัศนะเกี่ยวกับบทบาทของภาครัฐที่พึงประสงค์ต่อชมรมผู้สูงอายุจากแนวคิดการบริการสาธารณะแนวใหม่

ทัศนะเกี่ยวกับบทบาทของภาครัฐที่พึงประสงค์ต่อชมรมผู้สูงอายุ จากแนวคิดการบริการสาธารณะแนวใหม่	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	ความหมาย
5. การทำงานของชมรมผู้สูงอายุควรเน้นหลักการทำงานเพื่อส่วนรวม ไม่ให้มีการดำเนินการในลักษณะระบบอุปถัมภ์	3.98	0.75	มาก
6. ภาครัฐเป็นผู้สนับสนุนให้ชมรมผู้สูงอายุมีการบริหารงานและการดำเนินการต่าง ๆ ด้วยวิถีทางแห่งประชาธิปไตย	4.03	0.76	มาก
7. ภาครัฐควรมีหน้าที่หลักในการเป็นผู้สนับสนุนช่วยเหลือแก่ชมรมผู้สูงอายุในเรื่องต่าง ๆ	4.14	0.75	มาก
8. ภาครัฐควรมีหน้าที่หลักและพยายามสร้างคู่ความร่วมมือกับหน่วยงานอื่น ๆ ในการเป็นผู้สนับสนุนช่วยเหลือแก่ชมรมผู้สูงอายุในเรื่องต่าง ๆ	4.12	0.74	มาก
9. ภาครัฐเป็นผู้สนับสนุนให้ชมรมผู้สูงอายุมีบทบาทหน้าที่ในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคมและร่วมเป็นส่วนหนึ่งในการพัฒนาประเทศ มิใช่เพียงเน้นการแก้ไขปัญหาหรือพัฒนาชมรมของตนแต่เพียงอย่างเดียว	4.10	0.77	มาก
10. ภาครัฐเป็นผู้สนับสนุนให้ชมรมผู้สูงอายุเน้นกระบวนการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานและการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ	4.03	0.76	มาก
11. ภาครัฐเป็นผู้สนับสนุนให้ชมรมผู้สูงอายุเชื่อมั่นว่าดำเนินงานด้วยจิตใจที่ดีมีพลังและกล้าหาญพอที่จะคิดและลงมือทำอันจะนำมาซึ่งประโยชน์ต่อชุมชน ท้องถิ่น สังคม และประเทศที่ดีขึ้น	4.02	0.76	มาก
รวม	4.06	0.31	มาก

3) แนวคิดธรรมาภิบาลภาครัฐใหม่ ซึ่งเป็นลำดับที่ 2 ของทัศนะเกี่ยวกับบทบาทของภาครัฐที่พึงประสงค์ต่อชมรมผู้สูงอายุจาก 3 แนวคิดหลักของรัฐประศาสนศาสตร์สมัยใหม่ เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่าอยู่ในระดับมากทุกข้อ (ดังแสดงในตารางที่ 4)

ตารางที่ 4: ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และความหมายของทัศนะเกี่ยวกับบทบาทของภาครัฐที่พึงประสงค์ต่อชมรมผู้สูงอายุจากแนวคิดธรรมาภิบาลภาครัฐใหม่

ทัศนะเกี่ยวกับบทบาทของภาครัฐที่พึงประสงค์ต่อชมรมผู้สูงอายุจากแนวคิดธรรมาภิบาลภาครัฐใหม่	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	ความหมาย
12. ภาครัฐควรยุติบทบาทการเป็นแกนหลักในการทำหน้าที่ให้ความช่วยเหลือหรือควบคุมการดำเนินกิจกรรมของชมรมผู้สูงอายุ	3.60	0.69	มาก
13. ภาครัฐควรปรับบทบาทเป็นคู่ความร่วมมือที่กับชมรมผู้สูงอายุเน้นการทำงานกับส่วนภาคต่าง ๆ เช่น ภาคประชาสังคม และ ชุมชน	3.61	0.64	มาก
14. การทำงานของชมรมผู้สูงอายุควรมีแนวทางที่มุ่งเน้นเรื่องของการทำงานในรูปเครือข่าย	3.61	0.69	มาก
รวม	3.61	0.42	มาก

4) ข้อเสนอเกี่ยวกับบทบาทภาครัฐที่พึงประสงค์ต่อผู้ชมรมสูงอายุไทยในทัศนะของภาครัฐที่มีส่วนเกี่ยวข้องโดยตรงกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุไทย จากผู้ให้ข้อมูลหลัก คือ ตัวแทนจากภาครัฐที่มีส่วนเกี่ยวข้องโดยตรงกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ พบว่า มีข้อเสนอหลัก 3 ประการประกอบด้วย

4.1) ควรมีการบูรณาการการดำเนินงานการพัฒนาและแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นกับชมรมผู้สูงอายุร่วมกันของหน่วยงานภาครัฐที่มีส่วนเกี่ยวข้องโดยตรงให้มีประสิทธิภาพสูงสุด กล่าวคือ แม้ว่าชมรมผู้สูงอายุได้รับความช่วยเหลือจากภาคส่วนอื่น ๆ อย่างไรก็ดี ภาครัฐยังคงเป็นแกนหลักในการพัฒนาและแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นกับชมรมผู้สูงอายุ แต่ภาครัฐในขั้นนี้ไม่ได้ประกอบด้วยหน่วยงานหลักเดียวที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินการดังกล่าวจึงจำเป็นต้องมีการบูรณาการงานของหน่วยงานหลัก หรือ หน่วยงานภาครัฐต่าง ๆ เหล่านั้นเป็นอันดับต้น ทั้งนี้พบว่าประเด็นการบูรณาการที่เป็นข้อเสนอสองประการประกอบด้วย ในระดับมหภาค โดยการบูรณาการการดำเนินงานระหว่างหน่วยงานของภาครัฐต้องพิจารณาตั้งแต่ในระดับระหว่างรัฐ และ ในระดับภายในประเทศ ควรมีการบูรณาการการดำเนินงานระหว่างหน่วยงานผ่านนโยบายและมาตรการการบริหารจัดการเพื่อการพัฒนาทางด้านผู้สูงอายุอย่างบูรณาการระดับชาติ และ มาตรการส่งเสริมและสนับสนุนการพัฒนาบุคลากรด้านผู้สูงอายุที่จำเป็นต้องมีมาตรการและการนำนโยบายที่สามารถนำไปสู่การปฏิบัติได้จริง ไปจนถึงหน่วยงานภาครัฐในลักษณะอื่น ๆ หรือที่อยู่ในความดูแลของหน่วยงานภาครัฐที่ต้องทำงานในลักษณะการบูรณาการ โดยเฉพาะสถาบันทางศาสนาซึ่งในสังคมไทยที่มีวัดเป็นสถาบันศาสนาที่มีอยู่ในทุกชุมชนเป็นสถานที่ในเชิงสัญลักษณ์ที่เป็นรูปธรรมโดยมีสิ่งก่อสร้าง อาคาร และพื้นที่ รวมทั้งมีกิจกรรมทางศาสนาที่สามารถดึงดูดให้ผู้สูงอายุดำเนินการร่วมกันได้ รวมตลอดถึงสถาบันการศึกษาซึ่งมักเกี่ยวข้องโดยตรงกับการสนับสนุนด้านการวิจัยและการบริการวิชาการเป็นแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตและที่มักได้การสนับสนุนจากชุมชนคนในชุมชนและภาคีเครือข่ายต่าง ๆ

4.2) ภาครัฐควรเป็นหนึ่งในผู้สนับสนุนหรือส่งเสริมการทำงานร่วมกันระหว่างภาคส่วนต่าง ๆ ในการพัฒนาชมรมผู้สูงอายุ ทั้งนี้ นอกจากผู้ที่ทำหน้าที่สนับสนุนหลัก คือ ภาครัฐ และ ภาคการปกครองส่วนท้องถิ่น ภาคส่วนอื่น ๆ โดยเฉพาะภาคเอกชนรวมถึงประชาชนโดยทั่วไปที่อาจมีใช้คนในชุมชนนั้น ๆ ย่อมมีความสามารถและมีศักยภาพในการเข้ามาช่วยเหลือสนับสนุนการดำเนินงานด้านต่าง ๆ ของชมรมผู้สูงอายุ สำหรับหน่วยงานหรือภาคส่วนอื่น ๆ ที่มีส่วนช่วยเหลือสนับสนุนหลัก คือ สมาคมสภาผู้สูงอายุ นอกจากนี้การดำเนินกิจกรรมของชมรมผู้สูงอายุมักได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานภาคเอกชนที่มีกิจกรรมในลักษณะ CSR รวมถึงยังมีองค์กรการกุศลต่าง ๆ โดยมีมูลนิธิเป็นหน่วยขับเคลื่อนความช่วยเหลือและพัฒนาการดำเนินงานด้านผู้สูงอายุอันรวมถึงตลอดถึงชมรมผู้สูงอายุ

4.3) การสนับสนุนให้ชมรมผู้สูงอายุสามารถดำเนินการด้วยตัวของชมรมผู้สูงอายุเอง ไปจนถึงการเป็นอีกหนึ่งองค์กรทางสังคมเพื่อสังคม แม้ว่าชมรมผู้สูงอายุจะมีหน่วยงานหลัก คือ ภาครัฐและภาคการปกครองส่วนท้องถิ่นรวมทั้งสภาผู้สูงอายุให้การสนับสนุน แต่พบว่าความช่วยเหลือต่าง ๆ มีลักษณะ Top-Down หรือการสื่อสารจากบนลงล่างจากหน่วยงานหลักต่อชมรมผู้สูงอายุและโดยส่วนใหญ่มักเน้นความช่วยเหลือด้านงบประมาณซึ่งอาจไม่ตรงกับความต้องการที่แตกต่างกันของแต่ละชมรมด้วยปัจจัยสาเหตุนี้เองความสำเร็จในการส่งเสริมการแก้ปัญหาและพัฒนาชมรมผู้สูงอายุในประเทศไทยจึงมีความเชื่อมโยงกับอีกภาคส่วนหนึ่งที่มีลักษณะพิเศษในการดำเนินกิจกรรมซึ่งก็คือ ธุรกิจเพื่อสังคม (Social Enterprise: SE) ซึ่งมีสองรูปแบบหลัก คือ กิจกรรมเพื่อสังคมที่สร้างโอกาสในการทำงานแก่ผู้สูงอายุที่อยู่ในชมรมผู้สูงอายุ และ กิจกรรมเพื่อสังคมที่ผู้สูงอายุเป็นผู้ประกอบการในกิจการหรือเป็นเจ้าของกิจการ

ทั้งนี้สามารถวิเคราะห์ได้ว่าข้อเสนอเกี่ยวกับบทบาทภาครัฐที่พึงประสงค์ต่อชมรมผู้สูงอายุไทย สอดคล้องกับแนวคิดบทบาทภาครัฐที่พึงประสงค์จากสามแนวคิดหลักของรัฐประศาสนศาสตร์สมัยใหม่ ประกอบด้วย แนวคิดการจัดการภาครัฐแนวใหม่ (NPM) การบริการสาธารณะแนวใหม่ (New Public Service) และ แนวคิดธรรมาภิบาลภาครัฐใหม่ (New Public Governance) ต่อชมรมผู้สูงอายุไทย พบว่า สอดคล้องกับการบริการสาธารณะแนวใหม่ (New Public Service) ซึ่งเป็นแนวคิดที่อธิบายบทบาทของภาครัฐที่แสดงบทบาทใหม่ในฐานะผู้จัดหาทรัพยากรสาธารณะแก่ประชาชนในที่นี้คือผู้สูงอายุผ่านรูปแบบชมรมผู้สูงอายุให้มีการทำงานรวมถึงการดำเนินการร่วมกันระหว่างหน่วยงานพันธมิตรต่าง ๆ เริ่มตั้งแต่หน่วยงานที่มีหน้าที่โดยตรงหรือภาครัฐและภาคการปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการดำเนินการแก้ปัญหาและพัฒนาของชมรมผู้สูงอายุ ร่วมกับภาคส่วนอื่น ๆ โดยเฉพาะภาคเอกชนรวมถึงประชาชนโดยทั่วไป (ซึ่งแนวคิดการบริการสาธารณะแนวใหม่ใช้คำว่าภาคเอกชน องค์กรไม่แสวงหากำไร และพลเมือง - ผู้วิจัย) เพื่อหาข้อตกลงและความต้องการซึ่งกันและกัน

สรุปและอภิปรายผล

สำหรับการอภิปรายผลจึงอภิปรายตามผลการวิเคราะห์ ยกเว้นสถานภาพส่วนบุคคล จึงแบ่งการอภิปรายผลการวิจัยเป็น 2 ส่วนประกอบด้วย

1) บทบาทภาครัฐที่พึงประสงค์ในทัศนะของชมรมผู้สูงอายุไทย พบว่า บทบาทภาครัฐที่พึงประสงค์ต่อชมรมผู้สูงอายุนั้นมากที่สุดคือ บทบาทของภาครัฐตามแนวคิดการบริการสาธารณะแนวใหม่ (New Public Service – แนวคิดที่อธิบายบทบาทของภาครัฐที่แสดงบทบาทใหม่ในฐานะผู้จัดหาทรัพยากรสาธารณะแก่ประชาชนร่วมกับหน่วยงานพันธมิตรต่าง ๆ เช่น เอกชน องค์กรไม่แสวงหากำไรและพลเมืองเพื่อหาข้อตกลงที่ตอบสนองความต้องการซึ่งกันและกัน) สอดคล้องกับแนวคิดของสิริวัลล์ พญาอุดมชัย และ สวรรยา ธรรมอภิพล (2560) ที่ได้ทำการศึกษาเรื่อง ปัจจัยความสำเร็จชมรมผู้สูงอายุตำบลดอนแฝก จังหวัดนครปฐม ซึ่งมีวัตถุประสงค์ประการที่หนึ่งที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยชิ้นนี้ คือ เพื่อศึกษาความสำเร็จในการดำเนินงานของชมรมผู้สูงอายุ พบว่า ความสำเร็จในการดำเนินงานของชมรมผู้สูงอายุตำบลดอนแฝก มาจาก 4 ปัจจัย ได้แก่ 1) ด้านผู้นำชมรม มีภาวะความเป็นผู้นำมีจรรยาบรรณ มีจิตอาสา ปฏิบัติงานด้วยความเสียสละเห็นผลประโยชน์ของผู้สูงอายุเป็นหลัก 2) ด้านความสามารถในการพึ่งตนเอง โดยการหาแหล่งเงินทุนในการสนับสนุนการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ภายในชมรมได้ตลอดมา 3) ด้านความสามารถในการประสานงานกับภาคีโดยร่วมมือกันระหว่างหน่วยงานภาครัฐ ภาคท้องถิ่น และภาคสังคม 4) การดำเนินงานตามข้อบังคับ ซึ่งค่อนข้างสอดคล้องกับลักษณะสำคัญของแนวคิดการบริการสาธารณะแนวใหม่

2) ข้อเสนอเกี่ยวกับบทบาทภาครัฐที่พึงประสงค์ต่อชมรมผู้สูงอายุไทย จากผู้ให้ข้อมูลหลักคือ ตัวแทนจากภาครัฐที่มีส่วนเกี่ยวข้องโดยตรงกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ พบว่า มีข้อเสนอหลัก 3 ประการประกอบด้วย

2.1) ควรมีการบูรณาการการดำเนินงานการพัฒนาและแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นกับชมรมผู้สูงอายุร่วมกันของหน่วยงานภาครัฐที่มีส่วนเกี่ยวข้องโดยตรงให้มีประสิทธิภาพสูงสุดทั้งจากส่วนกลาง ส่วนท้องถิ่น และหน่วยงานอื่น ๆ ที่อยู่ภายใต้การดูแลของภาครัฐ โดยเฉพาะสถาบันทางศาสนาและสถาบันการศึกษา สอดคล้องกับงานวิจัยของ สมจินต์ เพชรพันธุ์ศรี และคณะ (2557) ในงานวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการดูแลผู้สูงอายุในชุมชนของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล โดยคณะผู้วิจัยจึงสนใจศึกษารูปแบบการดูแลผู้สูงอายุในชุมชนของ รพ.สต. เพื่อให้ได้รูปแบบการบริหารจัดการและให้บริการผู้สูงอายุที่ยั่งยืนโดยใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดได้อย่างมีคุณภาพ ทั้งนี้ผลการวิจัยพบว่า ภาครัฐควรกำหนดนโยบายและสนับสนุนให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและ รพ.สต. สร้างความเข้มแข็งให้แก่ชุมชนในการดูแลผู้สูงอายุโดยพัฒนาความรู้ของผู้นำชุมชนส่งเสริมศักยภาพในด้านจิตอาสาเชื่อมโยงการทำงานทุกภาคส่วนเพื่อจัดระบบบริการที่เข้มแข็งในชุมชน

2.2) ภาครัฐควรเป็นหนึ่งในผู้สนับสนุนหรือส่งเสริมการทำงานร่วมกันระหว่างภาคส่วนต่าง ๆ ในการพัฒนาชมรมผู้สูงอายุโดยเฉพาะภาคเอกชนรวมถึงตลอดถึงประชาชนโดยทั่วไปที่อาจมิใช่คนในชุมชนนั้น ๆ ผ่านรูปแบบการดำเนินการของภาคเอกชนในลักษณะ CSR และ ส่วนช่วยเหลือสนับสนุนหลัก คือ สมาคมสภาผู้สูงอายุ ที่มีการดำเนินการที่มีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับงานวิจัยของ วรณลักษณ์ เมียนเกิด เดชา สังขวรรณ และรุ่งนภา เทพภาพ (2562) ในงานวิจัยเรื่อง กลไกการขับเคลื่อนชมรมผู้สูงอายุในการส่งเสริมสถานภาพและบทบาทของผู้สูงอายุ ศึกษาเกี่ยวกับการบริหารจัดการชมรมผู้สูงอายุซึ่งพบว่าดำเนินงานในรูปของคณะกรรมการโดยชมรม ทั้งนี้นอกจากข้อเสนอ

ในการส่งเสริมกิจกรรมที่เหมาะสมแก่ผู้สูงอายุแล้วในแง่ของการบริหารจัดการหรือกลไกการขับเคลื่อนกิจกรรม กลไกการขับเคลื่อนชมรมผู้สูงอายุเป็นการเชื่อมประสานระหว่างสมาคมสภาผู้สูงอายุแห่งประเทศไทยฯ สาขาสมาคมสภาผู้สูงอายุฯ กับชมรมผู้สูงอายุแม้ว่าตามวิสัยทัศน์ควรจะเป็นแบบเครือข่ายแต่ในข้อเท็จจริงสมาคมสภาผู้สูงอายุฯ ใช้การประสานแบบสั่งการตามสายการบังคับบัญชา ทำให้กลไกการเชื่อมประสานไม่สามารถขับเคลื่อนการพัฒนาชมรมผู้สูงอายุได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล นอกจากนี้สำหรับการส่งเสริมให้ชมรมผู้สูงอายุให้ความตระหนักและสร้างการมีส่วนร่วมกับองค์กรภาคธุรกิจ สอดคล้องกับงานวิจัยของ เพียงตะวัน พลอาจ และ ศุภฤกษ์ ธาราพิทักษ์วงศ์ (2561) ในงานวิจัยเรื่อง การส่งเสริมการจัดการระบบสวัสดิการผู้สูงอายุพื้นที่อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ ด้วยการมีส่วนร่วมของชุมชนและองค์กรธุรกิจภายใต้แนวคิดความรับผิดชอบต่อสังคมขององค์กรธุรกิจนอกชุมชน ซึ่งพบว่าการจัดทำแผนการดำเนินกิจกรรมผู้สูงอายุและมีการกำหนดเป้าหมายพร้อมทั้งตัวชี้วัดที่ชัดเจนเป็นการควบคุมการดำเนินกิจกรรมแต่ละกิจกรรมให้ให้มีประสิทธิภาพอันจะส่งผลต่อการจัดระบบสวัสดิการผู้สูงอายุผู้สูงอายุได้อย่างยั่งยืน โดยมีหน่วยงานรัฐและองค์กรเอกชนสนับสนุนให้การช่วยเหลือทั้งกระบวนการดำเนินงานและงบประมาณบางส่วน เพื่อให้การวางแผนไปสู่การปฏิบัติได้อย่างเป็นรูปธรรม อันแสดงให้เห็นว่าหากชมรมผู้สูงอายุและหน่วยงานภาคเอกชนมีการดำเนินการร่วมกันจะทำให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลในท้ายที่สุด

2.3) การสนับสนุนให้ชมรมผู้สูงอายุสามารถดำเนินการด้วยตัวของชมรมผู้สูงอายุเอง ไปจนถึงการเป็นอีกหนึ่งองค์กรทางสังคมเพื่อสังคม สอดคล้องกับงานวิจัยของ กัญญารัตน์ รอดแก้ว ปัญญา เลิศไกร และสุดาวรรณ มีบัว (2562) ในงานวิจัยเรื่อง รูปแบบการจัดการชุมชนเพื่อให้ผู้สูงอายุพึ่งตนเอง ซึ่งมีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษารูปแบบการจัดการชุมชนเพื่อให้ผู้สูงอายุพึ่งตนเอง 2) เพื่อพัฒนารูปแบบการจัดการชุมชนเพื่อให้ผู้สูงอายุพึ่งตนเอง และ 3) เพื่อประเมินผลรูปแบบการจัดการชุมชนเพื่อให้ผู้สูงอายุพึ่งตนเองและพัฒนาเผยแพร่ไปยังชุมชนผู้สูงอายุ ผลการวิจัยพบว่าการพัฒนารูปแบบการจัดการชุมชนเพื่อให้ ผู้สูงอายุพึ่งตนเอง พบว่า ชมรมผู้สูงอายุเป็นกลุ่มหลักในการขับเคลื่อนการเรียนรู้พัฒนารูปแบบ มีการรวมกลุ่มพูดคุยแลกเปลี่ยนเรียนรู้ภูมิปัญญาการดูแลสุขภาพ การรักษาอาการเจ็บป่วยด้วยตนเอง การป้องกันโรคบางอย่าง ด้วยรูปแบบการออกกำลังกาย รูปแบบการประกอบอาชีพที่ทำให้ดีต่อสุขภาพกาย สุขภาพจิตและดีต่อคุณภาพชีวิต

ทั้งนี้สามารถวิเคราะห์ได้ว่าข้อเสนอเกี่ยวกับบทบาทภาครัฐที่พึงประสงค์ต่อชมรมผู้สูงอายุไทยสอดคล้องกับแนวคิดการบริการสาธารณะแนวใหม่ (New Public Service) ซึ่งอธิบายบทบาทของภาครัฐที่แสดงบทบาทใหม่ในฐานะผู้จัดหาทรัพยากรสาธารณะแก่ประชาชนในที่นี้คือผู้สูงอายุผ่านรูปแบบชมรมผู้สูงอายุให้มีการทำงานรวมตลอดถึงการดำเนินการร่วมกันระหว่างหน่วยงานพันธมิตรต่าง ๆ เริ่มตั้งแต่หน่วยงานที่มีหน้าที่โดยตรงหรือภาครัฐและภาคการปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการดำเนินการแก้ปัญหาและพัฒนาของชมรมผู้สูงอายุ ร่วมกับภาคส่วนอื่น ๆ โดยเฉพาะภาคเอกชนรวมตลอดถึงประชาชนโดยทั่วไปเพื่อหาข้อตกลงและความต้องการซึ่งกันและกัน สอดคล้องกับงานวิจัยของ ปกรณ์ ศิริประกอบ (2560) ในงานวิจัยเรื่อง ถอดบทเรียนการบริหารจัดการสังคมสูงวัยระดับสุดยอดของภาครัฐญี่ปุ่น: มองผ่าน 3 พาราไดม์ทางรัฐประศาสนศาสตร์ ซึ่งผลการวิจัยบ่งชี้ว่าภาครัฐญี่ปุ่นในปัจจุบันใช้แนวคิด NPS (New Public Service หรือการบริการสาธารณะแนวใหม่) ที่เรียกร้องให้เจ้าหน้าที่ภาครัฐของญี่ปุ่น “ให้บริการ (Serving)” โดยการอำนวยความสะดวกให้พลเมืองเข้ามามีส่วนร่วม ในการกำหนดนโยบายและน่านโยบายไปปฏิบัติผ่านระบบ

การดูแลแบบบูรณาการที่มีชุมชน เป็นรากฐาน (Community Based Integrated Care System: CBICS) เพื่อที่จะนำเอาจิตวิญญาณของชุมชนกลับคืนสู่ชุมชน

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

นำผลการวิจัยเสนอหน่วยงานที่เกี่ยวข้องโดยเฉพาะภาครัฐเพื่อส่งเสริมให้เกิดการประยุกต์แนวคิดเกี่ยวกับบทบาทภาครัฐที่พึงประสงค์ต่อชมรมผู้สูงอายุ

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

ควรศึกษาในรูปแบบการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) ร่วมด้วยเพื่อเป็นแนวทางการแก้ไขพัฒนาชมรมผู้สูงอายุที่ผ่านการระดมความคิดเห็นร่วมกันอย่างแท้จริง

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยชิ้นนี้สำเร็จลงได้ทั้งนี้เพราะได้รับความอนุเคราะห์จากบุคคลหลายฝ่าย ซึ่งผู้วิจัยไม่สามารถระบุได้ทั้งหมด แต่ท่านสำคัญที่ถือได้ว่ามีส่วนช่วยผลักดันให้งานวิจัยชิ้นนี้เกิดขึ้นรวมทั้งติดตามงานของผู้วิจัยทั้งอย่างเป็นทางการและไม่เป็นทางการอย่างต่อเนื่อง คือ รองศาสตราจารย์ ดร.สรชัย พิศาลบุตร ผู้เป็นครูวิจัยคนแรกและคนปัจจุบันของผู้วิจัย นอกจากนี้ผู้วิจัยขอขอบคุณสถาบันยุทธศาสตร์ทางปัญญาและวิจัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ และ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ผู้ให้การวิจัย กลุ่มตัวอย่าง ประธานชมรมผู้สูงอายุของทุกภาคทั่วประเทศ และ ผู้ให้ข้อมูลหลัก ตัวแทนภาครัฐที่มีส่วนเกี่ยวข้องโดยตรงกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ ที่กรุณาให้ข้อมูลอันมีประโยชน์ และท้ายที่สุดผู้วิจัยขอกล่าวถึงกำลังสำคัญในการทำงานคือ ครอบครัวของผู้วิจัยที่ทำให้ผู้วิจัยมีกำลังใจและกำลังกายทำงานวิจัยให้สำเร็จลงไปได้ด้วยดี

เอกสารอ้างอิง

- กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข. (2556). คู่มือการส่งเสริมสุขภาพที่พึงประสงค์ในผู้สูงอายุสำหรับบุคลากรสาธารณสุข. นนทบุรี: กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข.
- กัญญารัตน์ รอดแก้ว, ปัญญา เลิศไกร, และสุดาวรรณ มีบัว. (2562). รูปแบบการจัดการชุมชนเพื่อให้ผู้สูงอายุพึ่งตนเอง. วารสารมหาจุฬานาครทรรศ. 6(2): 792-807.
- จุลศักดิ์ ขาณณรงค์. (2562). ความ “ใหม่” ของรัฐประศาสนศาสตร์. วารสารสหวิทยาการ. 16(2): 54-83.
- นุกูล ชื่นพัก, วรลักษณ์ ลลิตศิริวัฒน์, และ ธนา มณีพฤกษ์. (2559). บททดลองศึกษา การจัดการภาครัฐแนวใหม่ อธิบายผ่านแนวคิดของ Frederickson และ Smith จากหนังสือ The Public Administration Theory Prime. การประชุมมหาดไทยวิชาการระดับชาติและนานาชาติ ครั้งที่ 7 (น. 770-776). สงขลา: มหาวิทยาลัยหาดใหญ่.
- ปกรณ ศิริประกอบ. (2560). ถอดบทเรียนการบริหารจัดการสังคมสูงวัยระดับสุดยอดของภาครัฐญี่ปุ่น: มองผ่าน 3 พาราไดม์ทางรัฐประศาสนศาสตร์. วารสารเครือข่ายญี่ปุ่นศึกษา. 7(2): 39-64.

- พรรณธิดา บุญพิทักษ์. (2548). **การพัฒนาเครือข่ายกิจกรรมของชมรมผู้สูงอายุ ในสังกัดสภาผู้สูงอายุแห่งประเทศไทย. วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต (อนามัยครอบครัว). นครปฐม: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล.**
- เพียงตะวัน พลอาจ และ ศุภฤกษ์ ธาราพิทักษ์วงศ์. (2561). **การส่งเสริมการจัดการระบบสวัสดิการผู้สูงอายุพื้นที่อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ ด้วยการมีส่วนร่วมของชุมชนและองค์กรธุรกิจภายใต้แนวคิดความรับผิดชอบต่อสังคมขององค์กรธุรกิจนอกชุมชน. เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่.**
- วรรณลักษณ์ เมียนเกิด, เดชา สังขวรรณ, และรุ่งนภา เทพภาพ. (2562). **กลไกการขับเคลื่อนชมรมผู้สูงอายุในการส่งเสริมสถานภาพและบทบาทของผู้สูงอายุ. วารสารคณะสังคมสงเคราะห์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. 27(1): 1-31.**
- ศศิพัฒน์ ยอดเพชร, เล็ก สมบัติ, ญัฏฐพัชร สโรบล, และธนิกานต์ ศักดาพร. (2555). **ลักษณะการดำเนินงานและกิจกรรมของชมรมผู้สูงอายุ. กรุงเทพฯ: JPRINT 2.**
- สมจินต์ เพชรพันธุ์ศรี, สมชาย วิริภิมย์กุล, วิไลวรรณ ทองเจริญ, จันทนา รณฤทธิ์ชัย และ ทิภาภรณ์ แก่มกระจ่าง. (2557). **การพัฒนารูปแบบการดูแลผู้สูงอายุในชุมชนของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล. วารสารสาธารณสุขและการพัฒนา. 12(3): 31-47.**
- สวรยา ธรรมอภิพล, นันทิชา อ่อนละมัย, และ จรรย์พร ตันเจริญ. (2561). **ปัจจัยความสำเร็จของชมรมผู้สูงอายุบ้านไร่แค จังหวัดเพชรบุรี. Veridian E-Journal, Silpakorn University. 11(2): 352-365.**
- สิริวัลย์ พลหาญมชัย และ สวรยา ธรรมอภิพล. (2560). **ปัจจัยความสำเร็จชมรมผู้สูงอายุตำบลดอนแฝก จังหวัดนครปฐม. วารสารวิชาการ Veridian E-Journal, Silpakorn University (Humanities, Social Sciences, and Arts). 10(1): 1439-1453.**
- สุนทร ปัญญาพงษ์, อัญชลี ชัยศรี, ทศไนยวรรณ ดวงมาลา, วิทัญญู ชำชัยภูมิ และ วิมลศิลป์ ประชัยภูมิ. (2560). **รูปแบบการจัดสวัสดิการของผู้สูงอายุในจังหวัดชัยภูมิ. วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร, 5(3): 1-16.**
- สัมฤทธิ์ ศรีธำรงสวัสดิ์, กนิษฐา บุญธรรมเจริญ, ศิริพันธุ์ สาส์ตย์, และ ขวัญใจ อำนาจซื่อสัตย์. (2552). **รูปแบบการดูแลสุขภาพสำหรับผู้สูงอายุในระยะยาวโดยชุมชน. วารสารระบบบริการปฐมภูมิและเวชศาสตร์ครอบครัว. 1(2): 22-31.**
- อัญชิษฐา จันทระปิฎก. (2560). **การขับเคลื่อนนโยบายสาธารณะเพื่อผู้สูงอายุไปสู่การปฏิบัติของชมรมผู้สูงอายุในเขตกรุงเทพมหานคร. การประชุมวิชาการมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลครั้งที่ 9 “ราชชมกลสร้างสรรค์ นวัตกรรมที่ยั่งยืนสู่ประเทศไทย 4.0” (Creative RMUT and Sustainable Innovation for Thailand 4.0) (น.276-286). นครปฐม: มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์ ศาลายา.**

แรงงานไทยในรัฐซาบะห์และซาราวัก ประเทศมาเลเซีย:

สถานการณ์ ปัญหาและอุปสรรค และผลกระทบ

Thai Labors in Sabah and Sarawak, Malaysia: Situations, Problems and Obstacles and Effects

ชนายุต ศรีจันทร์¹

Chanayut Srichantra

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาและทำความเข้าใจสถานการณ์ ปัญหาและอุปสรรค รวมถึงผลกระทบต่อความมั่นคงของมนุษย์ของแรงงานไทยในรัฐซาบะห์และซาราวัก ประเทศมาเลเซีย ดำเนินการศึกษาโดยอาศัยวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ อาศัยข้อมูลจากเอกสารและสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ประกอบด้วย แรงงานไทยในรัฐซาบะห์และซาราวัก เจ้าหน้าที่กระทรวงแรงงาน นายหน้าและเครือข่ายองค์กรที่มีใช้รัฐ (NGO)

ผลการวิจัยพบว่า ปัญหาและอุปสรรคของแรงงานไทยในรัฐซาบะห์และซาราวัก ประเทศมาเลเซีย ประกอบด้วย อุปสรรคด้านภาษา ปัญหาที่เกิดจากนายจ้าง และปัญหาแรงงานผิดกฎหมาย ปัญหาเหล่านี้ส่งผลให้แรงงานไทยบางส่วนต้องใช้ชีวิตอย่างหลบซ่อน และไม่ได้รับความคุ้มครองขั้นพื้นฐานที่จำเป็น ซึ่งส่งผลกระทบต่อความมั่นคงของมนุษย์ที่สำคัญ 3 ด้าน คือ ความมั่นคงทางเศรษฐกิจ ความมั่นคงทางสุขภาพและความมั่นคงส่วนบุคคล ด้วยเหตุนี้ รัฐบาลไทยควรเร่งเจรจากับรัฐบาลมาเลเซีย เพื่อพิจารณาความเป็นไปได้ในการนำแรงงานเหล่านี้เข้าสู่ระบบและลดปัญหาแรงงานผิดกฎหมาย รวมถึงการพิจารณาให้ระบบประกันสังคมของไทยสามารถให้ความคุ้มครองและช่วยเหลือแรงงานไทยในต่างประเทศ

คำสำคัญ: ปัญหาและอุปสรรค ผลกระทบ ความมั่นคงของมนุษย์ แรงงานไทย รัฐซาบะห์และซาราวัก

Abstract

The purpose of the research is to study and understand the situation, problems and obstacles, including the effects on human security of Thai workers in Sabah and Sarawak, Malaysia. This qualitative research uses data collected from documents and

¹นิสิตปริญญาโท ภาควิชาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย กรุงเทพฯ

Master's student, Department of International Relations, Faculty of Political Science, Chulalongkorn University, Bangkok.

Corresponding author e-mail: mr.chanayut@gmail.com

ARTICLE HISTORY: Received 22 June 2023, Revised 11 July 2023, Accepted 4 August 2023

interviews with key informants, including Thai workers in Sabah and Sarawak, Ministry of Labor officers, brokers, and NGO workers.

The research shows that the problems and challenges of Thai workers in Sabah and Sarawak, Malaysia are language barriers, problems caused by the employer, and illegal labor problems. These problems result in some Thai workers having to live in hiding and lack the basic protection which affects human security in three important areas: economic stability, health, and personal security. For this reason, the Thai government should discuss with the Malaysian government to consider the possibility of bringing these workers into the system and reducing illegal labor. Thai social security system should be incorporated to provide protection and assistance to Thai workers that go abroad.

Keywords: *Problems and obstacles, Effects, Human security, Thai labor, Sabah and Sarawak*

บทนำ

การย้ายถิ่นระหว่างประเทศเป็นปรากฏการณ์ทางสังคมที่สำคัญยิ่งในปัจจุบัน ความทันสมัยของระบบสื่อสารและการคมนาคมที่สะดวกส่งผลให้การเคลื่อนย้ายของบุคคลต่าง ๆ กระทำได้ง่าย ทั้งนี้ การย้ายถิ่นของแรงงานเพื่อแสวงหาโชคลาภ ความมั่งคั่ง และความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นในต่างประเทศเป็นประเด็นที่นักวิชาการจำนวนมากให้ความสนใจ ด้วยเหตุที่การย้ายถิ่นดังกล่าวได้ก่อให้เกิดความเชื่อมโยงระหว่างสังคมของประเทศต้นทางและประเทศปลายทางในหลายรูปแบบ รวมไปถึงการตั้งถิ่นฐานของชุมชนชาวต่างชาติทั้งในรูปแบบชั่วคราวและถาวร (Massey, 1999) ขณะที่แรงงานจำนวนหนึ่งบรรลุวัตถุประสงค์ในการย้ายถิ่นของตน สามารถช่วยเหลือจุนเจือครอบครัวของพวกเขาที่อาศัยอยู่ในประเทศต้นทางได้อย่างราบรื่น แรงงานอีกจำนวนไม่น้อยกลับประสบปัญหาและอุปสรรค และข้อท้าทายต่าง ๆ จนต้องไปร้องเรียนขอความช่วยเหลือจากสถานเอกอัครราชทูตหรือสถานกงสุลให้ส่งตนเองกลับประเทศ (อุดม สาทิโต, 2552: 1) หรือต้องแสวงหาทางรอดด้วยวิธีการอื่น ๆ เพราะการเดินทางไปทำงานในต่างประเทศไร้ซึ่งหลักประกันว่าแรงงานทุกคนจะประสบความสำเร็จ

สถิติจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องของประเทศไทยพบว่า ในปี พ.ศ. 2560 มีแรงงานไทยในประเทศมาเลเซียจำนวนทั้งสิ้น 36,478 คน ประกอบด้วยแรงงานไร้ฝีมือและกึ่งฝีมือจำนวน 12,394 คน (ภาคการเกษตร 1,652 คน ภาคการผลิต 291 คน ภาคก่อสร้าง 698 คน ภาคการบริการ 9,056 คน และผู้ช่วยแม่บ้าน 314 คน โดยแรงงานกลุ่มนี้ได้รับใบอนุญาตทำงานแบบ Visit Pass Temporary Employment หรือ VPTE) แรงงานตำแหน่งผู้เชี่ยวชาญ (แรงงานที่ได้รับ Employment Pass) จำนวน 2,084 คน และแรงงานซึ่งเป็นลูกเรือประมงจำนวน 22,000 คน นอกจากนี้มีการประเมินว่าน่าจะมีแรงงานไทยที่ทำงานอยู่ในประเทศมาเลเซียโดยไม่ได้รับใบอนุญาตทำงานถูกต้องตามกฎหมายประมาณ 100,000 – 150,000 คน โดยส่วนใหญ่ทำงานอยู่ในภาคบริการ ได้แก่ ร้านอาหารไทยหรือร้านต้มยำ พนักงานนวด พนักงานสปา พนักงานต้อนรับในสถานบันเทิง (อรรถพงศ์ พันธุ์รัตน์, 2560: 2) ทั้งนี้แรงงานไทยในรัฐซาบะห์และซาราวักเป็นประชากรกลุ่มหนึ่งที่เผชิญกับปัญหาและอุปสรรค

นานัปการ โดยปัญหาหลักที่พบ คือ แรงงานไทยส่วนใหญ่ไม่มีใบอนุญาต เนื่องจากแรงงานไทยจำนวนมากเป็นแรงงานประเภทไร้ฝีมือหรือกึ่งฝีมือ ขณะเดียวกันรัฐบาลมาเลเซียออกใบอนุญาตทำงานให้แก่แรงงานต่างชาติดังกลุ่มนี้เพียงไม่กี่สาขาอาชีพเท่านั้น ส่งผลให้แรงงานที่ไม่เข้ากลุ่มสาขาอาชีพมีสถานะเป็นแรงงานผิดกฎหมาย ไม่ได้รับการคุ้มครอง สูญเสียสิทธิประโยชน์ต่าง ๆ รวมถึงสูญเสียอิสรภาพและสิทธิขั้นพื้นฐานที่แรงงานต่างชาติควรได้รับ และสถานการณ์ดังกล่าวจึงเปิดช่องให้นายจ้างเข้ามาแสวงหาประโยชน์และเอารัดเอาเปรียบได้ง่าย

ด้วยพื้นที่ของรัฐซาบารห์และซาราวักที่มีอาณาเขตติดทะเล นักวิชาการยังพบปัญหาการค้ำมนุษย์ในอุตสาหกรรมประมง โดยแรงงานไทยบางส่วนถูกหลอกและบังคับให้ทำงานบนเรือประมง แม้ว่าแรงงานจำนวนหนึ่งสามารถหลบหนีได้บ้างและมีชีวิตรอดกลับมาได้ แต่ก็ยังมีแรงงานอีกจำนวนไม่น้อยที่ได้สูญหายระหว่างออกทะเล นอกจากนี้การค้าประเวณีก็เป็นอีกหนึ่งปัญหาสำคัญของแรงงานไทยในพื้นที่ดังกล่าว โดยสถานเอกอัครราชทูตไทย ณ กรุงกัวลาลัมเปอร์ ประเทศมาเลเซีย ตั้งข้อสังเกตว่า ในช่วงปี พ.ศ. 2559 ถึง พ.ศ. 2560 จำนวนหญิงไทยที่เดินทางไปค้าประเวณีที่เมืองโกตาकिनาบาลู รัฐซาบารห์ ทั้งโดยสมัครใจและถูกหลอกลวงมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ อย่างมีนัยสำคัญ ซึ่งแรงงานกลุ่มนี้ส่วนใหญ่ถูกชักจูงผ่านเครือข่ายคนไทยที่รู้จักกับชาวมาเลเซียเชื้อสายจีนในพื้นที่ (กองบริหารแรงงานไทยไปต่างประเทศ. 2561) นอกจากนี้ปัญหาเรื่องการทำงานผิดกฎหมายแล้ว แรงงานไทยต้องต้องเผชิญหน้ากับปัญหาต่าง ๆ อีกมากมาย เช่น ปัญหาในการดำเนินชีวิต ปัญหาคุณภาพชีวิต ปัญหาการเข้าถึงการรักษาทางสาธารณสุขและปัญหาอื่น ๆ ซึ่งปัญหาเหล่านี้ เมื่อเกิดขึ้นย่อมส่งผลกระทบต่อตัวแรงงานไทยไม่ทางใดทางหนึ่งในการดำเนินชีวิตหรืออาจกล่าวได้ว่าปัญหาเหล่านี้ส่งผลต่อความมั่นคงทางมนุษย์ เช่น รายงานของของสำนักงานแรงงานไทยในญี่ปุ่นพบว่า คนไทยที่ทำงานผิดกฎหมายมีสภาพความเป็นอยู่ที่ไม่ดี อยู่รวมกันอย่างแออัด (สำนักงานแรงงานในประเทศญี่ปุ่น. 2561) และศูนย์บริหารข้อมูลตลาดแรงงานภาคกลาง (2564) รายงานสภาพปัญหาของแรงงานไทยในต่างประเทศในภาพรวม พบว่า แรงงานไทยยังขาดทักษะที่เพียงพอสำหรับงานที่ทำ ขาดทักษะด้านภาษาและวัฒนธรรม ไม่สามารถสื่อสารและปรับตัวเข้ากับสภาพการทำงานได้ มีปัญหาเรื่องเงินทุนที่ต้องจ่ายให้กับบริษัทจัดหางาน ปัญหาความเครียดจากการทำงานเนื่องจากถูกนายจ้างเอาเปรียบ เช่น ตัดค่าจ้าง จ่ายค่าจ้างล่าช้า ไม่จ่ายค่าจ้างในวันหยุด จ่ายค่าล่วงเวลาไม่ตรงตามความเป็นจริง เก็บค่าอาหารที่แพงเกินกว่าที่กำหนด เป็นต้น นอกจากนี้สภาพโรงงานหลายแห่งก็เป็นอันตรายต่อสุขภาพของลูกจ้าง และพบปัญหาที่เกิดจากการประพฤติปฏิบัติตัวของแรงงานไทยเอง เช่น เล่นการพนัน ติดสารเสพติด และประพฤติตัวไม่เหมาะสม

เมื่อแรงงานไทยประสบปัญหา อุปสรรค และข้อท้าทายต่าง ๆ การจัดการแรงงานในประเทศปลายทางจึงเป็นกระบวนการสำคัญที่จะช่วยเหลือ ดูแล ทั้งนี้การจัดการแรงงานไทยในต่างประเทศเป็นกระบวนการดำเนินงานที่สอดคล้องประสานกันของทั้งภาครัฐและภาคประชาชน ในส่วนของภาครัฐหน่วยงานหลักที่รับผิดชอบในการกิจคุ้มครอง ช่วยเหลือ และดูแลผลประโยชน์ของแรงงานไทย คือ สถานเอกอัครราชทูต หรือสถานกงสุล กระทรวงการต่างประเทศ รวมไปถึงสำนักงานผู้แทนกระทรวงแรงงานที่ประจำอยู่ตามสถานเอกอัครราชทูตหรือสถานกงสุลในต่างประเทศ และหน่วยงานของประเทศปลายทาง ในส่วนของภาคประชาชน ตัวแสดงที่เกี่ยวข้อง คือ เครือข่ายองค์กรที่มีใช้รัฐ (NGO) นายหน้า และกลุ่มแรงงานไทย

โดยปกติแล้ว เมื่อเผชิญปัญหาในต่างประเทศ แรงงานไทยทั้งถูกกฎหมายและผิดกฎหมายขอความช่วยเหลือจากสถานเอกอัครราชทูตหรือสถานกงสุลไทยที่มีอำนาจครอบคลุมพื้นที่ที่ตนอยู่อาศัยเป็นหลัก แต่ในหลายกรณี เช่น แรงงานไทยในรัฐซาราวักและซาราวัก ประเทศมาเลเซีย ผู้วิจัยตั้งข้อสังเกตว่า การเข้าถึงความช่วยเหลือเป็นไปด้วยความยากลำบาก โดยปัจจัยหนึ่งมาจากการที่พื้นที่ดังกล่าวไม่มีสถานเอกอัครราชทูตหรือสถานกงสุลไทยตั้งอยู่ประจำ โดยสถานเอกอัครราชทูตไทยและสถานกงสุลใหญ่ของไทยประจำประเทศมาเลเซียที่ใกล้ที่สุดตั้งอยู่ในกรุงกัวลาลัมเปอร์และเมืองโกตาบารู รัฐกลันตัน ซึ่งอยู่ในฝั่งมาเลเซียตะวันออกบนคาบสมุทรมาลายู ขณะที่สถานเอกอัครราชทูตไทย ณ กรุงบันดาร์เสรีเบกาวัน ประเทศบรูไน ดารุสซาลาม ที่แม้จะตั้งอยู่บนเกาะบอร์เนียว แต่ก็ไม่มีอำนาจหน้าที่เข้าไปทำการช่วยเหลือแรงงานในอาณาเขตประเทศมาเลเซีย ท้ายที่สุด การช่วยเหลือแรงงานจึงมีความล่าช้า ไม่ทันการณ์ ไม่มีศักยภาพ (Promsaka Na Sakolnakorn, 2019) เช่น ข้อมูลจากลูกเรือประมงไทยบางส่วนที่หลบหนีการถูกบังคับใช้แรงงานอย่างหนักบนเรือประมงสัญชาติมาเลเซียในเขตรัฐซาราวัก ก่อนประสานขอความช่วยเหลือจากสถานเอกอัครราชทูต แสดงให้เห็นว่า เส้นทางหลบหนีก่อนที่จะเข้าถึงความช่วยเหลือเป็นไปด้วยความยากลำบากและมักไม่ได้รับความช่วยเหลืออย่างทันท่วงที และหากพิจารณาจากแผนที่ การเดินทางด้วยตนเองไปยังสถานเอกอัครราชทูต ณ กรุงกัวลาลัมเปอร์ ค่อนข้างเป็นไปได้ยาก เนื่องจากลูกเรือต้องนั่งรถจากเมืองซิบูไปยังเมืองกูชิง (เมืองหลวงของรัฐซาราวัก) และหลังจากนั้นจะต้องหาทางข้ามฝั่งจากเกาะบอร์เนียวไปยังมาเลเซียที่ตั้งอยู่บนคาบสมุทรมาลายู ดังนั้นลูกเรือส่วนใหญ่จึงตัดสินใจเดินเข้าไปให้ตำรวจมาเลเซียจับกุมในฐานะความผิดลักลอบเข้าเมืองผิดกฎหมายและยอมถูกจำคุกเป็นเวลาหลายวัน เพื่อรอความช่วยเหลือจากสถานทูตฯ ซึ่งกว่าจะรับรู้ก็ต่อเมื่อตำรวจหรือ ตม.ของมาเลเซียแจ้งไปเท่านั้น โดยวิธีการดังกล่าวเป็นเพียงวิธีเดียวที่จะทำให้พวกเขาได้กลับบ้าน (The EXIT, 2561)

สำหรับงานวิจัยชิ้นนี้ ผู้วิจัยคาดว่าจะช่วยเติมเต็มความเข้าใจและทำให้เห็นสถานการณ์ของแรงงานไทยในรัฐซาราวักและซาราวักว่าต้องเผชิญปัญหาและอุปสรรคใดบ้าง และนำมาซึ่งผลกระทบต่อความมั่นคงทางมนุษย์ของแรงงานไทยอย่างไร นอกจากนี้ผู้วิจัยหวังเป็นอย่างยิ่งว่า ผลที่ได้รับจากการวิจัยจะกลายเป็นข้อเสนอแนะเชิงนโยบายให้กับภาคประชาสังคมและภาครัฐในการช่วยเหลือคุ้มครอง และดูแลผลประโยชน์ของแรงงานไทยในรัฐซาราวักและซาราวัก รวมไปถึงในอาณาบริเวณอื่น ๆ ที่ไม่ได้มีสถานเอกอัครราชทูตหรือสถานกงสุลตั้งอยู่เป็นประจำ ซึ่งความช่วยเหลือมักมิได้เกิดขึ้นในทันที

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสถานการณ์ และปัญหาและอุปสรรคของแรงงานไทยในรัฐซาราวักและซาราวัก ประเทศมาเลเซีย
2. เพื่อวิเคราะห์ผลกระทบต่อความมั่นคงของมนุษย์ของแรงงานไทยในรัฐซาราวักและซาราวัก ประเทศมาเลเซีย

ขอบเขตของการวิจัย

ศึกษาสถานการณ์ ปัญหาและอุปสรรคของแรงงานไทยผิดกฎหมายในรัฐซาราวักและซาราวัก ประเทศมาเลเซีย ในระหว่างเดือนมกราคมถึงมิถุนายน พ.ศ. 2564

กรอบความคิดที่ใช้ในการวิจัย

ศึกษาสถานการณ์ ปัญหาและอุปสรรค และผลกระทบต่อแรงงานไทยผิดกฎหมายในรัฐซาบาห์ และซาราวัก ประเทศมาเลเซีย โดยศึกษาผลกระทบต่อแรงงานตามแนวคิดความมั่นคงของชีวิตมนุษย์ ของ Human Security Unit (HSU-OCHA) ภายใต้สำนักงานเพื่อการประสานงานด้านมนุษยธรรม แห่งสหประชาชาติ (United Nations Office for the Coordination of Humanitarian Affairs: OCHA) 7 ประเภท (Human Security Unit, Office for the Coordination of Humanitarian Affairs, The United Nations. 2009) ได้แก่ ความมั่นคงทางเศรษฐกิจ ความมั่นคงทางอาหาร ความมั่นคงทางสุขภาพ ความมั่นคงทางสิ่งแวดล้อม ความมั่นคงส่วนบุคคล ความมั่นคงทางชุมชน และความมั่นคงทางการเมือง

วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

เพื่อสำรวจองค์ความรู้ในปัจจุบันที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยชิ้นนี้ ผู้วิจัยตั้งคำถามในภาพกว้างว่า แรงงานไทยในต่างแดนเผชิญปัญหาและอุปสรรคอย่างไรบ้าง และการจัดการแรงงานไทยในต่างประเทศ เป็นเช่นไร ในส่วนนี้ ผู้วิจัยแบ่งการนำเสนอวรรณกรรมออกเป็นสองส่วน ส่วนแรก ว่าด้วยสภาพปัญหา และอุปสรรคของแรงงานไทยในต่างประเทศ และส่วนที่สอง ว่าด้วยความมั่นคงของมนุษย์

สภาพปัญหาและอุปสรรคของแรงงานไทยในต่างประเทศ

สภาพปัญหาและอุปสรรคของแรงงานไทยในต่างประเทศ เป็นประเด็นหลักที่นักวิชาการให้ความสนใจและทำการศึกษาเป็นจำนวนมาก (เช่น Promsaka Na Sakolnakorn. 2019; วรพรรณี ดำรงมณี. 2561) จากการทบทวนวรรณกรรม ผู้วิจัยสามารถแจกแจงวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับ ประเด็นนี้ออกเป็นสามกลุ่ม ประกอบด้วย ปัญหาส่วนตัวของแรงงาน ปัญหาที่เกิดจากนายจ้าง การใช้ แรงงานผิดกฎหมายและการค้ามนุษย์

วรรณกรรมส่วนใหญ่วิเคราะห์เกี่ยวกับปัญหาและอุปสรรคของแรงงานไทยในต่างประเทศ ให้ความสำคัญกับอุปสรรคด้านภาษาในฐานะปัจจัยสำคัญที่ทำให้เกิดปัญหาอื่น ๆ ในเกาหลีใต้ วรพรรณี ดำรงมณี (2561) พบว่า แรงงานไทยส่วนใหญ่ไม่สามารถสื่อสารภาษาเกาหลีได้ ทำให้แรงงานไม่ทราบ สิทธิประโยชน์ของตน เปิดช่องให้นายจ้างเอารัดเอาเปรียบได้ง่าย เช่นเดียวกับในกรณีของไต้หวัน สุรพันธ์ สุวรรณประดิษฐ์ (2544) พบว่าแรงงานไทยส่วนใหญ่ไม่รู้ภาษาจีนจึงอ่านสัญญาจ้างไม่ออก เป็นเหตุให้นายจ้างฉวยโอกาสเอารัดเอาเปรียบ และเมื่อเกิดอาการเจ็บป่วยหรือมีปัญหาสุขภาพ ก็ไม่สามารถสื่อสารให้แพทย์เข้าใจได้

นอกเหนือจากอุปสรรคในด้านภาษาและวัฒนธรรม แรงงานไทยยังเผชิญกับปัญหาอื่น ๆ อาทิ การตีแสกม ทะเลาะวิวาท ปัญหาสุขภาพจิต (ยาไอซ์) ในไต้หวันพบปัญหาการแสกมแสกมในหมู่ คนงานไทยขยายวงเพิ่มขึ้นผ่านการชักจูงของกลุ่มผู้ค้ายาเสพติดในท้องถิ่น หากไม่มีเงินสด แรงงาน สามารถเข้าถึงยาเสพติดผ่านระบบเงินเชื่อ เมื่อติดหนี้มากขึ้นแรงงานก็จะถูกชักนำเข้าสู่กระบวนการ เป็นผู้ขาย ซึ่งเป็นหนึ่งในปัจจัยที่ทำให้ยาเสพติดแพร่กระจายสู่ชุมชนแรงงานไทยง่ายขึ้น แรงงานไทย ที่ติดยาเสพติดถูกนายจ้างส่งกลับก่อนกำหนดเนื่องจากไม่สามารถทำงานได้ ขณะที่อีกส่วนหนึ่งถูก จับกุม นอกจากนั้นนักวิจัยยังพบปัญหาการหลอกลวงนายจ้าง การเดินทางกลับก่อนครบสัญญาจ้าง การเล่นเกมพนัน และการใช้เงินฟุ่มเฟือย แรงงานไทยในไต้หวันสามารถเข้าถึงธุรกิจบันเทิงต่าง ๆ เช่น ผับ ดิสโก้เทค คาราโอเกะได้แม้ไม่มีเงินจ่ายค่าบริการ ผ่านระบบผ่อนส่งภายหลัง โดยให้แรงงานวาง

หนังสือเดินทางหรือใบถิ่นที่อยู่ค่าประกันไว้และจ่ายดอกเบี้ยร้อยละ 20 ต่อเดือน ในรายที่ไม่สามารถชำระเงินคืนได้ แรงงานเหล่านั้นหนีกลับไทยโดยใช้หนังสือเดินทางชั่วคราวที่ไปขอทำใหม่จากฝ่ายกงสุลไทยและอ้างว่าหนังสือเดินทางหาย (สำนักงานแรงงาน ณ กรุงมะนิลา ส่วนที่ 2 ไทเป. 2563) วรพรรณี ดำรงมณี (2561) และ อรรถพงศ์ พันธุ์รัตน์ (2560) ก็พบปัญหาในลักษณะเดียวกันในเกาหลีใต้ และมาเลเซีย ตามลำดับ

ปัญหาที่เกี่ยวข้องกับแรงงานเชื่อมโยงโดยตรงกับปัญหาที่เกิดจากนายจ้างในไต้หวัน สุรพันธ์ สุวรรณประดิษฐ์ (2544) พบกรณีนายจ้างไม่ปฏิบัติตามกฎหมายและสัญญาจ้าง ส่วนหนึ่งฝ่าฝืนกฎหมายและพยายามใช้ช่องโหว่ทางกฎหมายเอาเปรียบแรงงานไทย เช่น การจ่ายค่าจ้างต่ำกว่ากฎหมายกำหนด มีการหักเงินสะสมและภาษีเกินความจำเป็น มีการหักเงินประกันหลบหนี การให้ทำงานไม่ตรงตามสัญญาจ้างให้สวัสดิการไม่ตรงตามสัญญา เช่น อาหารไม่เพียงพอ ที่พักแออัด ยักยอกเงินภาษีของแรงงาน

ในเกาหลีใต้ วจนา วรลยางกูร (2562) พบว่า ความเป็นอยู่ของแรงงานไทยทั้งแบบถูกกฎหมายและผิดกฎหมายล้วนขึ้นอยู่กับนายจ้างเป็นหลัก ในบางกรณีแรงงานถูกกฎหมายก็มีสถานภาพแย่กว่าแรงงานผิดกฎหมาย ส่วนหนึ่งเกิดจากระบบอนุญาตจ้างงาน (Employment Permit System: EPS) ของเกาหลีใต้ที่ให้อำนาจนายจ้างในการควบคุมลูกจ้างต่างชาติ เช่น แรงงานจะเปลี่ยนงานได้ก็ต่อเมื่อได้รับการอนุญาตจากนายจ้าง และแรงงานจะเข้าถึงการรักษาพยาบาลได้เมื่อนายจ้างพาไปเท่านั้น ด้วยเหตุนี้ ความเป็นอยู่ของแรงงานไทยจึงขึ้นอยู่กับความสัมพันธ์กับนายจ้างมากกว่าสถานะทางกฎหมาย

ในมาเลเซีย วรรณ ก้องพลานนท์ (2558) พบว่า แรงงานไทยถูกเอารัดเอาเปรียบจากนายจ้าง ลูกนายจ้างกระทำการทารุณกรรม ได้รับค่าจ้างไม่เป็นธรรม นายจ้างค้างจ่ายค่าจ้าง ไม่ได้รับค่าจ้างล่วงหน้า และไม่ได้รับการดูแลเมื่อเจ็บป่วย นอกจากนี้ยังมีปัญหานายจ้างเก็บหนังสือเดินทางของลูกจ้าง ซึ่งเป็นปัญหาที่มีมานานและทางการมาเลเซียก็ยังไม่สามารถแก้ไขได้ โดยนายจ้างมักอ้างว่าการกระทำดังกล่าวทำไปเพื่อป้องกันการหลบหนีของลูกจ้าง เนื่องจากมีลูกจ้างหลายรายที่หลบหนีออกจากบริษัทก่อนสิ้นสุดสัญญาจ้าง ซึ่งส่งผลกระทบต่อธุรกิจของนายจ้าง เช่น เสียโควตาการจ้างงาน เสียค่าประกันตน ลูกจ้างที่ได้ออกไปล่วงหน้า ดังนั้นเมื่อแรงงานถูกเจ้าหน้าที่ตรวจคนเข้าเมืองหรือตำรวจตรวจสอบ ลูกจ้างจึงไม่มีหนังสือเดินทางไปแสดงต่อทางการ แรงงานหลายรายจึงถูกเจ้าหน้าที่ตรวจคนเข้าเมืองจับกุมดำเนินคดี และต้องรออยู่ในที่คุมขังจนกว่านายจ้างจะนำเอกสารมาแสดงและให้ความช่วยเหลือ (สำนักงานแรงงานในประเทศมาเลเซีย. 2561)

วรรณกรรมบางส่วนชี้ให้เห็นว่า สาเหตุที่ทำให้แรงงานไทยมีสถานะเป็นแรงงานผิดกฎหมายหรือแรงงานเถื่อนส่วนใหญ่เกิดจากต้นทาง วรพรรณี ดำรงมณี (2561) เสนอว่า ปัญหาแรงงานไทยลักลอบเข้าไปทำงานอย่างผิดกฎหมายเป็นผลมาจากสภาวะความเปลี่ยนแปลงของเศรษฐกิจโลก ระบบเทคโนโลยีสื่อสารในยุคดิจิทัล และสังคมสื่อออนไลน์ ซึ่งเป็นช่องทางให้นายหน้าชักจูงแรงงานไทยให้ลักลอบเข้าไปทำงานแบบผิดกฎหมายได้ง่ายขึ้น โดยให้แรงงานเดินทางด้วยการตรวจลงตราเป็นนักท่องเที่ยว (11-14)

ปัญหาที่สำคัญอีกประการ คือ ประเด็นว่าด้วยใบอนุญาตทำงาน ในกรณีของประเทศมาเลเซีย อรรถพงศ์ พันธุ์รัตน์ (2560) พบว่า แรงงานไทยร้อยละ 80 ทำงานโดยไม่มีใบอนุญาต จึงมีสถานะเป็นแรงงานผิดกฎหมายหรือแรงงานเถื่อน

Promsaka Na Sakolnakorn (2019) และ สุทธิพร บุญมาก (2562) ได้ตั้งข้อสังเกตว่า การได้รับใบอนุญาตทำงานในมาเลเซียมีค่าบริการที่ค่อนข้างสูง และมีกระบวนการดำเนินการที่ล่าช้า นอกจากนี้การต่อสัญญาใบอนุญาตทำงานต้องการใบรับรองด้านการศึกษาและใบรับรองการจ้างงาน ซึ่งแรงงานไทยส่วนใหญ่ไม่มี

สำหรับประเด็นข้างต้น การศึกษาของ Promsaka Na Sakolnakorn (2019) และ อรรถพงศ์ พันธุ์รัตน์ (2560) มีข้อเสนอเหมือนกันว่า สาเหตุที่แรงงานไทยเข้าไปเป็นแรงงานผิดกฎหมายในมาเลเซีย เนื่องจากรัฐบาลมาเลเซียไม่ออกใบอนุญาตทำงานให้กับชาวต่างชาติในบางสาขาอาชีพ คือ พนักงานรักษาความปลอดภัย พนักงานนวด/สปา พนักงานต้อนรับ พนักงานเสิร์ฟ แต่แรงงานไทยจำนวนมากทำงานเป็นพนักงานเสิร์ฟและพนักงานล้างจานในร้านอาหาร มีเพียงพ่อครัวแม่ครัวอาชีพเดียวเท่านั้นที่รัฐบาลมาเลเซียออกใบอนุญาตให้เข้าไปทำงานได้ ด้วยเหตุผลเหล่านี้ แรงงานไทยจำนวนมากในมาเลเซียจึงมีสภาพเป็นแรงงานเถื่อน

บุคคลเหล่านี้มักจะลักลอบเดินทางเข้ามาเลเซียโดยใช้ขานักท่องเที่ยว เนื่องจากมีการเดินทางที่ค่อนข้างสะดวก ผ่านด่านถาวรทางบกและทางเรือที่คนทั้งสองชาติสามารถเดินทางเข้าออกได้ถึง 9 ด่าน และด่านธรรมชาติที่บุคคลสามารถข้ามไปมาได้โดยไม่ต้องผ่านพิธีการเข้าเมืองในอีกหลายจุดตลอดแนวชายแดน

อย่างไรก็ดี การทำงานโดยไม่มีใบอนุญาตทำงานที่ถูกต้องตามกฎหมาย ทำให้แรงงานไทยไม่ได้รับการคุ้มครอง สูญเสียสิทธิประโยชน์ต่าง ๆ สูญเสียอิสรภาพและสิทธิขั้นพื้นฐานที่แรงงานต่างชาติควรได้รับ สภาพการณ์เช่นนี้จึงเปิดช่องให้นายจ้างเข้ามาแสวงหาประโยชน์ได้ง่าย นอกจากนี้การไปทำงานแบบผิดกฎหมายยังส่งผลกระทบต่อภาพลักษณ์ของคนไทยที่เดินทางไปทำงานในต่างประเทศอย่างสุจริต และอาจกระทบต่อความสัมพันธ์ระหว่างประเทศไทยกับประเทศปลายทางที่แรงงานไทยเดินทางไปทำงานไม่มากนัก

ดังจะเห็นจากการศึกษาที่ผ่านมา เช่น การศึกษาที่ระบุว่าแรงงานไทยที่ลักลอบเข้าไปทำงานในประเทศเกาหลีซึ่งส่วนมากเป็นงานนวดสปา เกษตรกรรม และกรรมกรในโรงงานขนาดย่อม ส่วนใหญ่จะถูกนายจ้างยึดเอกสารต่าง ๆ โดยเฉพาะหนังสือเดินทางและมีความเสี่ยงต่อการถูกบังคับใช้แรงงาน และตกเป็นเหยื่อการค้ามนุษย์ กล่าวคือ มีความเสี่ยงต่อการถูกบังคับให้ทำงานโดยไม่สมัครใจ ทำงานเลยกำหนดเวลาปกติ แต่ไม่ได้รับค่าล่วงเวลาหรือถูกบังคับให้ค่าประเวณี (Samarn Laodamrongchai, 2015) และพบว่า แรงงานไทยในเกาหลีแบบถูกกฎหมายได้รับสวัสดิการด้านประกันอุบัติเหตุและประกันสุขภาพ วันลา-วันหยุด เงินพิเศษสิ้นปี ที่พัก การตรวจสุขภาพประจำปี ส่วนแรงงานแบบผิดกฎหมายได้รับสวัสดิการพื้นฐานเหมือนกับแรงงานแบบถูกกฎหมายแต่ไม่ได้รับสวัสดิการด้านประกันอุบัติเหตุและการเจ็บป่วยรวมถึงการตรวจสุขภาพประจำปี นอกจากนี้แรงงานผิดกฎหมายอาจต้องเผชิญกับสภาพการทำงานที่เลวร้าย และต้องใช้ชีวิตอยู่อย่างหลบ ๆ ซ่อน ๆ เนื่องจากต้องถูกส่งตัวกลับประเทศไทยทันทีหากถูกจับในฐานะผู้หลบหนีเข้าเมืองแบบผิดกฎหมาย (ภาวนา เพ็ชรพราย, 2563) ซึ่งจากการศึกษาดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า แรงงานไทยที่ไปทำงานในต่างประเทศมีโอกาสที่จะพบเจอสถานการณ์ที่กระทบต่อความมั่นคงของมนุษย์ซึ่งเป็นมิติที่ยังไม่ได้รับการวิเคราะห์มากเท่าที่ควร ในงานชิ้นนี้จะวิเคราะห์ผลกระทบที่เกิดขึ้นจากสถานการณ์แรงงานโดยใช้ข้อมูลจากพื้นที่รัฐซาบะห์ซาราวัก ประเทศมาเลเซีย

ความมั่นคงของมนุษย์ (Human Security)

ความมั่นคงของมนุษย์ (Human Security) หมายถึง การที่ประชาชนได้รับหลักประกันด้านสิทธิ ความปลอดภัย การสนองตอบต่อความจำเป็นขั้นพื้นฐาน โดยจะต้องปลอดจากความกลัว ปลอดภัยจากความขาดแคลนหรือต้องการ และสามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีศักดิ์ศรี (UNDP. 1994)

ความมั่นคงของมนุษย์ตามกรอบของโครงการพัฒนาแห่งสหประชาชาติ คือ สภาวะที่มนุษย์สามารถดำรงชีพอยู่ได้อย่างปลอดภัยจากความกลัวและปลอดจากความต้องการโดยได้รับการปกป้องจากภัยคุกคามที่เรื้อรัง เช่น ความหิวโหย โรคติดต่อ และการกดขี่ รวมทั้งได้รับการป้องกันจากเหตุการณ์รุนแรงต่าง ๆ ในชีวิตประจำวัน จากรายงานการพัฒนาคนุสย์ประจำปี ค.ศ. 1994 (HDR. 1994) ของโครงการพัฒนาแห่งสหประชาชาติ (UNDP) ซึ่งกล่าวถึงความมั่นคงของมนุษย์อย่างชัดเจนเป็นครั้งแรก และนิยามความหมายแบบกว้างระบุว่า ความมั่นคงของมนุษย์ควรประกอบด้วยแนวคิดเรื่องสิทธิขั้นพื้นฐานของมนุษย์ใน 2 ด้าน คือ การมีเสรีภาพหรือปลอดจากความหวาดกลัว (Freedom from Fear) และการมีเสรีภาพหรือปลอดจากความต้องการ (Freedom from Want) ซึ่งสิทธิทั้งสองประการนี้ถูกกล่าวถึงตั้งแต่การเริ่มตั้งองค์การสหประชาชาติดังปรากฏใน รายงานของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศสหรัฐอเมริกาซึ่งเขียนถึงรัฐบาลสหรัฐอเมริกาหลังจากเข้าร่วมประชุมเพื่อก่อตั้งองค์การสหประชาชาติ ณ เมืองซานฟรานซิสโก ใน ค.ศ. 1945 ว่า “การต่อสู้เพื่อให้ได้มาซึ่งสันติภาพจำเป็นต้องเผชิญหน้ากับปัญหา 2 ด้าน กล่าวคือ (1) ด้านความมั่นคงซึ่งชัยชนะจะอยู่ที่การมีเสรีภาพหรือปลอดจากความหวาดกลัว และ (2) ด้านเศรษฐกิจและสังคมซึ่งชัยชนะจะอยู่ที่การมีเสรีภาพหรือปลอดจากความต้องการมีเพียงชัยชนะเหนือทั้ง 2 ด้านนี้เท่านั้นจึงจะจรดลงสันติภาพของโลกได้ ... ไม่มีบทบาทใดที่สามารถเขียนลงในกฎบัตรแห่งสหประชาชาติและจะช่วยให้คณะมนตรีความมั่นคงสามารถรักษาความมั่นคงของโลกให้ปลอดจากสงครามได้หากทั้งชายและหญิง (ประชาชน) ไม่มีความมั่นคงในบ้านและงานของเขา” จากแนวคิดดังกล่าวเมื่อนำมากำหนดเป็นคำนิยามให้แคบลงจะเห็นว่า คำว่า “ความมั่นคง” เปลี่ยนแปลงไปในสองลักษณะ คือ (1) เปลี่ยนจากความมั่นคงของรัฐที่เน้นการรักษาอธิปไตยด้านเขตแดนมาเป็นเรื่องของมนุษย์และ (2) เปลี่ยนวิธีการสร้างความมั่นคงจากการสะสมอาวุธมาเป็นการพัฒนาคนุสย์อย่างยั่งยืน ในปี ค.ศ. 2008 Human Security Unit (HSU-OCHA) ภายใต้สำนักงานเพื่อการประสานงานด้านมนุษยธรรมแห่งสหประชาชาติ (United Nations Office for the Coordination of Humanitarian Affairs: OCHA) ทำการระบุตัวอย่างสิ่งคุกคามหลัก (Main Threats) ต่อความมั่นคงของมนุษย์และนำมาจำแนกเป็นกลุ่มเพื่อเสนอเป็นประเภทความมั่นคงของมนุษย์ 7 ประเภทด้วยกัน ดังนี้ (Human Security Unit, Office for the Coordination of Humanitarian Affairs, The United Nations. 2009)

1) ความมั่นคงทางเศรษฐกิจ คือ การที่ประชาชนต้องมีรายได้ขั้นพื้นฐานจากผลผลิตของงานหรืออย่างน้อยที่สุดต้องมีกลไกคุ้มครองทางการเงินที่มีประสิทธิภาพ (Financial Safety Net) ดังนั้นภัยคุกคามความมั่นคงทางเศรษฐกิจจึงเป็นสภาวะที่ทำให้ประชาชนขาดรายได้หรือไม่มีความยั่งยืนในการแสวงหารายได้ เช่น ปัญหาการหางานทำยาก ความไม่มั่นคงในอาชีพ การว่างงานในกลุ่มเยาวชน ข้อจำกัดในการเข้าถึงแหล่งเงินทุนซึ่งสภาพดังกล่าวย่อมส่งผลกระทบต่อรายได้ขั้นพื้นฐานและนำไปสู่ความยากจน

2) ความมั่นคงทางอาหาร คือ การที่ทุกคนสามารถเข้าถึงแหล่งอาหารขั้นพื้นฐานได้ทั้งในแง่การเพาะปลูกเอง การซื้อ หรือโอกาสที่จะได้รับการแบ่งปันจัดสรรอาหารจากรัฐ รวมทั้งการได้รับอาหารที่มีประโยชน์และมีคุณค่าเพียงพอต่อความต้องการของร่างกาย ดังนั้นความมั่นคงทางอาหารจึงต้องมียุทธศาสตร์ประกอบ คือ การมีอาหารเพียงพอ การเข้าถึงแหล่งอาหาร คุณค่าของสารอาหารและความยั่งยืนของแหล่งอาหารซึ่งต้องมีเพียงพอแม้ในภาวะประสพภัยพิบัติ เช่น บางประเทศมีการผลิตอาหารจำนวนเพียงพอแต่ความสามารถในการเข้าถึงอาหารกลับไม่ทั่วถึงโดยเฉพาะในกลุ่มสตรีที่เป็นมารดาส่งผลให้เด็กทารกที่คลอดออกมามีน้ำหนักตัวน้อย ประเด็นเหล่านี้ถือเป็นความเสี่ยงด้านความมั่นคงทางอาหารของมนุษย์ด้วย

3) ความมั่นคงทางสุขภาพ คือ การมีสุขอนามัยที่ดี อัตราการเสียชีวิตของเด็กแรกเกิดต่ำ ไม่มีโรคระบาดร้ายแรงหรืออยู่ในภาวะควบคุมได้ ประชาชนมีโอกาสเข้าถึงการรักษาพยาบาลที่ดี ดังนั้นภัยคุกคามความมั่นคงทางสุขภาพจึงหมายถึงสภาวะที่ส่งผลกระทบต่อสุขอนามัยของคนในสังคมซึ่งไม่ได้รับการบริหารจัดการที่ดีก่อให้เกิดโรคระบาด อัตราการเสียชีวิตสูง ขาดโอกาสการเข้ารับการรักษาพยาบาลที่ดี

4) ความมั่นคงทางสิ่งแวดล้อม คือ สภาวะที่ประเทศต่าง ๆ สามารถบริหารจัดการและใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมได้อย่างยั่งยืนเพื่อสร้างสวัสดิการที่ดีให้แก่ประชาชนได้ ดังนั้นภัยคุกคามต่อความมั่นคงด้านสิ่งแวดล้อมอาจเกิดจากหลายปัจจัย เช่น ภัยธรรมชาติ (แผ่นดินไหว น้ำท่วม การเปลี่ยนแปลงของ สภาพอากาศและอื่น ๆ) ภัยที่เกิดจากการกระทำของมนุษย์ (น้ำเสีย มลพิษทางอากาศ ปัญหาดินเสื่อมโทรม การทำลายป่าและอื่น ๆ)

5) ความมั่นคงส่วนบุคคล คือ ความมั่นคงปลอดภัยในชีวิตจากปัญหาที่อาจก่อให้เกิดอันตราย เช่น อันตรายจากรัฐ (การซ้อมทรมาน) ภัยจากรัฐอื่น (สงคราม) ความรุนแรงจากความขัดแย้งในสังคม ปัญหา อาชญากรรม ความรุนแรงต่อสตรี เด็กรวมทั้งต่อตนเอง (การฆ่าตัวตาย การติดยาเสพติด) เป็นต้น

6) ความมั่นคงทางชุมชน คือ การเคารพสิทธิและค่านิยมของชุมชน กลุ่มสังคมดั้งเดิม อัตลักษณ์ของชาติพันธุ์ความตึงเครียดในชุมชน หากมีการละเมิดในประเด็นดังกล่าวมากถือเป็นภัยคุกคามทางชุมชน

7) ความมั่นคงทางการเมือง คือ ประชาชนต้องสามารถดำรงชีวิตในสังคมได้อย่างมีเกียรติและศักดิ์ศรี รวมทั้งได้รับความเคารพในสิทธิมนุษยชน ดังนั้น หากประชาชนเผชิญกับการละเมิดสิทธิมนุษยชน การขาดสิทธิทางการเมือง ปัญหาคอร์รัปชัน การรวมศูนย์อำนาจ และความรู้เสถียรภาพทางการเมืองย่อมหมายถึงภัยคุกคามทางการเมือง

จากการทบทวนข้างต้นปัญหาต่าง ๆ ที่จะเกิดขึ้นกับแรงงานจะส่งผลกระทบต่อแรงงานอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับบริบทที่แรงงานประสบว่าจะส่งผลกระทบต่อความมั่นคงของมนุษย์ในด้านใดบ้างและมากน้อยเพียงใด ดังผลการศึกษากับแรงงานไทยในรัฐซาบาห์และซาราวัก ดังต่อไปนี้

ระเบียบวิธีวิจัย

การศึกษานี้จะใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยการสำรวจ (Exploratory) เพื่อทำความเข้าใจสถานการณ์แรงงานไทย ด้วยการเก็บข้อมูลเอกสาร (Documentary Research) ประกอบกับการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informant Interview) ผู้ที่เกี่ยวข้อง

1. ผู้วิจัยจะศึกษาข้อมูลจากเอกสาร ได้แก่ ผลการดำเนินการกิจขององค์กรและดูแลผลประโยชน์คนไทยในต่างประเทศ และข้อมูลที่ได้รับรายงานจากสถานเอกอัครราชทูต ณ กรุงกัวลาลัมเปอร์ ซึ่งข้อมูลส่วนใหญ่ปรากฏอยู่บนหน้าเว็บไซต์ของสถานเอกอัครราชทูต กระทรวงการต่างประเทศ และกระทรวงแรงงาน รวมไปถึงในรายงานของกลุ่ม NGO ไทยและมาเลเซีย นอกจากนี้ ผู้วิจัยจะทำการวิจัยเอกสารที่กองบรรณสารและห้องสมุด กระทรวงการต่างประเทศ แจ้งวัฒนะ ผู้วิจัยคาดว่าจะการศึกษาเอกสารจะทำให้เห็นสภาพปัญหาและอุปสรรคของแรงงานไทยจากมุมมองของภาครัฐและภาคประชาสังคม รวมถึงไปถึงรายชื่อของบุคคลที่เกี่ยวข้องกับการจัดการแรงงานซึ่งอาจจะเป็นประโยชน์ต่อการสัมภาษณ์เชิงลึกต่อไป

2. ผู้วิจัยจะสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informant Interview) 10 คน ดังต่อไปนี้

2.1 อดีตเจ้าหน้าที่กระทรวงแรงงาน ซึ่งผู้วิจัยพบรายชื่อบุคคลนี้จากการวิจัยเอกสารในเรื่องต้น โดยการสัมภาษณ์จะเน้นการขยายความข้อมูลที่ผู้วิจัยค้นพบจากการวิจัยเอกสารเพื่อทราบถึงสถานการณ์ของแรงงานไทยในซาบาร์ ซาราวัก ประเทศมาเลเซีย ในมุมมองของภาครัฐ

2.2 ผู้แทน NGO ในเมืองโกตา คินาบาลู รัฐซาบาร์ และในเมืองกูชิง รัฐซาราวัก โดยการสัมภาษณ์จะเน้นไปที่บทบาทของกลุ่ม NGO ในการให้ความช่วยเหลือแรงงานไทยและความเชื่อมโยงของกลุ่มดังกล่าวกับหน่วยงานของรัฐบาลไทยและรัฐบาลมาเลเซีย

2.3 นายหน้าแรงงาน โดยการสัมภาษณ์จะเน้นไปที่การส่งแรงงานเข้าไปทำงานในต่างประเทศ และบทบาทในฐานะตัวกลางที่เข้ามาช่วยประสานงานด้านต่าง ๆ ที่เปรียบเสมือนเป็นตัวเชื่อมความสัมพันธ์ระหว่างลูกจ้าง นายจ้าง และเจ้าหน้าที่ของรัฐ

2.4 แรงงานไทยในรัฐซาบาร์และซาราวัก 7 คน โดยการสัมภาษณ์จะให้ความสำคัญกับปัญหาและอุปสรรคในการทำงาน ผลกระทบที่เกิดขึ้น รวมไปถึงความสัมพันธ์กับตัวแสดงอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง

สำหรับการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่าง ผู้วิจัยจะใช้การสุ่มตัวอย่างแบบจำเพาะเจาะจงเพื่อเข้าถึงเจ้าหน้าที่กระทรวงแรงงาน และผู้แทน NGO อย่างไรก็ดี สำหรับการสัมภาษณ์นายหน้าและแรงงานไทยในรัฐซาบาร์และซาราวัก ประเทศมาเลเซีย ผู้วิจัยจะใช้การสุ่มตัวอย่างแบบสโนว์บอลล์ (Snowball Sampling) โดยให้บุคคลที่ผู้วิจัยสัมภาษณ์ก่อนเป็นผู้แนะนำบุคคลที่ควรจะถูกสัมภาษณ์ต่อไป ซึ่งการสัมภาษณ์กลุ่มบุคคลต่าง ๆ ที่มีความหลากหลายนี้จะช่วยให้ผู้วิจัยสามารถตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล (Data Validation) และจำกัดผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นจากการทำความเข้าใจการจัดการแรงงานผ่านมุมมองเดียว เก็บรวบรวมข้อมูลใช้ระยะเวลา 6 เดือน ระหว่างเดือนมกราคมถึงมิถุนายน พ.ศ. 2564 จากนั้นผู้วิจัยรวบรวมสังเคราะห์ข้อมูลนำเสนอเพื่อสรุปผลวัตถุประสงค์งานวิจัย วิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ตามแนวคิดความมั่นคงของชีวิตมนุษย์

ผลการวิจัย

สถานการณ์แรงงานไทยในรัฐซาบาห์และซาราวัก

1. แรงงานไทยกับการเข้าไปทำงานในรัฐซาบาห์และซาราวัก

แรงงานไทยในประเทศมาเลเซียมีจำนวนประมาณ 1 - 2 แสนคน แบ่งออกเป็นแรงงานที่ไปทำงานอย่างถูกกฎหมายประมาณ 1 - 2 หมื่นคน ขณะที่ส่วนใหญ่เป็นแรงงานผิดกฎหมายเกินกว่าหนึ่งแสนคน (สำนักงานแรงงานในประเทศมาเลเซีย. 2561) สาเหตุที่แรงงานไทยเข้าไปทำงานในประเทศมาเลเซียเป็นจำนวนมากเพราะว่า การเดินทางเข้า-ออกทำได้ง่ายและสะดวกรวดเร็ว โดยเฉพาะแรงงานไทยที่อยู่ตามพื้นที่ชายแดนจังหวัดสงขลา สตูล ยะลา นราธิวาส และปัตตานี ที่สามารถเดินทางไปทำงานในลักษณะไปเช้ากลับค่ำได้ ด้วยเหตุนี้แรงงานผิดกฎหมายในมาเลเซียส่วนมากจึงเป็นคนไทยในพื้นที่จังหวัดที่กล่าวมาข้างต้น (สำนักงานแรงงานในประเทศมาเลเซีย. 2562) ซึ่งส่วนใหญ่จะนับถือศาสนาอิสลามและมีความสามารถในการสื่อสารภาษามลายู โดยแรงงานไทยกลุ่มนี้มักจะไปทำงานอยู่ในร้านต้มยำกุ้ง และเข้าทำงานในตำแหน่งบริการ การทำงานดังกล่าวผิดกฎหมายมาเลเซีย เพราะรัฐบาลมาเลเซียไม่ออกใบอนุญาตสำหรับอาชีพบริการ แต่จะออกใบอนุญาตทำงานให้เฉพาะตำแหน่งพ่อครัวเพียงเท่านั้น (สุทธิพร บุญมาก และ วรสรณ์ เนตรทิพย์. 2565) จากสภาพปัญหาดังกล่าวรัฐบาลไทยได้ประสานไปยังรัฐบาลมาเลเซียหลายครั้งเพื่อขออนุญาตให้คนไทยสามารถทำงานในตำแหน่งพนักงานเสิร์ฟได้ และขอให้พิจารณาช่วยลดค่าธรรมเนียมการขอใบอนุญาตทำงานในตำแหน่งพ่อครัวด้วย แต่ข้อเสนอของทางการไทยก็ยังไม่ได้รับการพิจารณาจากรัฐบาลมาเลเซีย (สุทธิพร บุญมาก และ วรสรณ์ เนตรทิพย์. 2565)

การที่ประเทศมาเลเซียกำลังพัฒนาสู่การเป็นประเทศอุตสาหกรรมหรือประเทศที่พัฒนาแล้ว รวมถึงมีอาชีพจำนวนหนึ่งที่คนมาเลเซียส่วนใหญ่ไม่นิยมทำงานและต้องพึ่งพาการใช้แรงงานต่างชาติ ส่งผลให้ความต้องการแรงงานของมาเลเซียมีสูงมากและทำให้การจ้างงานแรงงานแบบผิดกฎหมายเป็นไปได้ (สำนักงานแรงงานในประเทศมาเลเซีย. 2561) อย่างไรก็ตาม รัฐบาลมาเลเซียได้พยายามจัดการกับปัญหานี้ โดยอนุญาตให้มีการจ้างแรงงานต่างชาติใน 6 สาขาอาชีพ ได้แก่ แม่บ้าน ก่อสร้าง อุตสาหกรรม ธุรกิจบริการ การเกษตร (ปาล์ม ยางพารา) และการเพาะปลูก (สำนักงานแรงงานในประเทศมาเลเซีย. 2562)

การเปิดช่องทางเหล่านี้ก็มิได้ทำให้ปัญหาแรงงานผิดกฎหมายหมดไป ส่วนหนึ่งมาจากการที่หลายเมืองในประเทศมาเลเซียมีการเจริญเติบโตมากขึ้น โดยเฉพาะในส่วนของรัฐซาบาห์และซาราวักที่ตั้งอยู่บนเกาะบอร์เนียว ส่งผลให้ความต้องการแรงงานและการนำเข้าเพิ่มขึ้น ทั้งนี้การนำเข้าและว่าจ้างแรงงานชาวต่างชาติในรัฐซาบาห์และรัฐซาราวักที่อยู่ในเกาะบอร์เนียวหรือมาเลเซียตะวันออกนั้น มีความคล้ายคลึงกับการนำเข้าและว่าจ้างแรงงานในมาเลเซียตะวันตกหรือดินแดนคาบสมุทรมลายูหลายส่วน (สำนักงานแรงงานในประเทศมาเลเซีย. 2562)

อย่างไรก็ตาม ทั้งรัฐซาบาห์และรัฐซาราวักต่างก็มีอำนาจอธิปไตยในการกำหนดนโยบายนำเข้าและว่าจ้างแรงงานชาวต่างชาติ ซึ่งสองรัฐนี้มีอำนาจบริหารจัดการด้วยตนเองแตกต่างจากรัฐอื่น ๆ ในมาเลเซียตะวันตก และยังมีความแตกต่างในเรื่องของอัตราค่าธรรมเนียมภาษีของแรงงานชาวต่างชาติในแต่ละประเภทตำแหน่งงานอาชีพ กล่าวคือ ในรัฐซาบาห์และรัฐซาราวักจะเสียอัตราค่าธรรมเนียมน้อยกว่ารัฐอื่น ๆ ในเกือบทุกอาชีพ เช่น งานก่อสร้างในรัฐอื่น ๆ เสียค่าธรรมเนียม 1,250 ริงกิต ขณะที่ ในรัฐซาบาห์และรัฐซาราวักเสียค่าธรรมเนียมเพียง 1,010 ริงกิต เป็นต้น (Immigration Department

of Malaysia. 2015) ทั้งนี้หากนายจ้างในรัฐซาบะห์ต้องการนำเข้าและว่าจ้างแรงงานชาวต่างชาติแบบถูกกฎหมาย จะต้องได้รับการอนุญาตจากกรมแรงงานของรัฐ และได้รับโควตาจากคณะกรรมการแรงงานต่างชาติ ซึ่งสัมพันธ์กับการตรวจคนเข้าเมืองของรัฐ เพื่อขอใบอนุญาตทำงานแบบชั่วคราว ในขณะที่รัฐซาราวัก นายจ้างที่ต้องการว่าจ้างแรงงานชาวต่างชาติ ก็ต้องขอใบอนุญาตทำงานและโควตาของการคัดสรรแรงงานชาวต่างชาติจากกรมแรงงานแห่งรัฐซาราวัก และส่งใบสมัครต่อไปยังกรมตรวจคนเข้าเมืองของรัฐซาราวัก เพื่อขอใบอนุญาตทำงานแบบชั่วคราวเช่นเดียวกัน (สุทธิพร บุญมาก. 2562)

นอกจากนี้การนำเข้าและว่าจ้างแรงงานแบบผิดกฎหมายทั้งในซาบะห์และซาราวักก็ปรากฏด้วยเช่นกัน จากการศึกษาพบว่า แรงงานไทยส่วนใหญ่เลือกที่จะเข้าไปทำงานแบบผิดกฎหมาย เนื่องจากการขอใบอนุญาตทำงานในมาเลเซียมีค่าบริการที่ค่อนข้างสูง และมีกระบวนการดำเนินการที่ล่าช้า ประกอบกับการที่รัฐบาลมาเลเซียไม่ออกใบอนุญาตทำงานให้กับชาวต่างชาติในสาขาอาชีพอย่างพนักงานนวด/สปา พนักงานต้อนรับ พนักงานเสิร์ฟ ซึ่งอาชีพทั้งสามนี้เป็นอาชีพหลักที่คนไทยนิยมเข้าไปทำงานในซาบะห์และซาราวัก (Promsaka Na Sakolnakorn. 2019) ขณะเดียวกันการศึกษายังพบอีกว่า แรงงานไทยส่วนใหญ่ที่มาทำงานมักจะได้รับข้อมูลจากผู้ชักจูงซึ่งอาจเป็นเพื่อนญาติ คนที่ไว้ใจหรือคนรู้จักว่างานที่ไปทำจะมีรายได้สูง ดังคำสัมภาษณ์ที่ว่า “ตอนแรกก็ไม่รู้อะไรเลย พอได้มีญาติมาทำก่อน เขาว่าเงินดี มาทำด้วยกันไหม มีทางมาแบบไม่ยุ่งยาก ก็เลยลองมา” จึงทำให้พวกเขาเหล่านี้เลือกที่จะเข้าไปทำงานแบบผิดกฎหมายโดยไม่ได้คำนึงถึงปัญหา อุปสรรค และความเสี่ยงต่าง ๆ ที่อาจเกิดขึ้นเมื่อไปทำงานที่ซาบะห์และซาราวัก

2. ลักษณะงานของแรงงานไทยในเขตซาบะห์และซาราวัก

2.1 แม่บ้าน มีแรงงานที่เป็นคนไทยน้อยมาก อันเนื่องมาจากชาวไทยมุสลิมไม่นิยมที่จะทำงานลักษณะนี้ เนื่องจากเป็นงานที่ได้รับค่าตอบแทนน้อย เสี่ยงต่อการถูกนายจ้างข่มเหงสูง รับเฉพาะเพศหญิงที่อาจเสี่ยงต่อการคุกคามทางเพศด้วย ดังคำสัมภาษณ์ที่ว่า “งานแม่บ้านที่มาเลเซียแต่ผู้หญิง คนมุสลิมเลยไม่ค่อยชอบทำเพราะกลัวเจอนายจ้างผู้ชายไม่ดี...” และชาวไทยพุทธในภูมิภาคอื่น ๆ ของประเทศไทย เช่น ภาคตะวันออกเฉียงเหนือก็มีปัญหาด้านการสื่อสารภาษาบาฮาซาและภาษาอังกฤษ ปัจจุบันแม่บ้านไทยที่ทำงานในมาเลเซียส่วนใหญ่ทำงานอยู่กับญาติที่เป็นคนไทยมุสลิมหรือบริษัทของคนไทยที่ไปประกอบธุรกิจในมาเลเซีย (สุเทพ พันประสิทธิ์, วรณพันธ์ คงสม, และ ชนาธิป มิธิตา. 2552)

2.2 ภาคก่อสร้าง ตลาดแรงงานภาคก่อสร้างในมาเลเซียเป็นตลาดล่าง ซึ่งพบคนงานไทยจำนวนหนึ่งเข้าไปทำงานก่อสร้างในรัฐซาราวักที่เกาะบอร์เนียว อย่างไรก็ตาม ตลาดแรงงานก่อสร้างในมาเลเซียมักพบปัญหาร้องเรียนมากกว่าภาคอื่น ๆ ในเรื่องของการจ่ายค่าจ้างต่ำ การจ่ายค่าจ้างล่าช้า และการมีงานทำไม่เต็มที่ ตลอดจนปัญหาการขาดแคลนสวัสดิการ เป็นต้น (สุเทพ พันประสิทธิ์, วรณพันธ์ คงสม, และ ชนาธิป มิธิตา. 2552)

2.3 ภาคการเกษตร มีการจ้างคนงานไทยอย่างถูกกฎหมายไม่มาก มีจำนวนประมาณ 400 คน แต่มีความต้องการแรงงานไทยเข้าไปทำงานด้านการเพาะปลูกในสวนปาล์มเป็นระยะ ๆ (สำนักแรงงานในประเทศมาเลเซีย. 2562)

2.4 ภาคอุตสาหกรรม เป็นอุตสาหกรรมการผลิตของบริษัทไทยที่ไปลงทุนในมาเลเซีย ซึ่งให้ค่าจ้างสูงกว่าเมืองไทย และมีสวัสดิการด้านที่พัก อาหาร ในภาคนี้คนงานไทยยังมีไม่มาก ส่วนใหญ่เป็นชาวอินโดนีเซีย แต่ก็มีความต้องการแรงงานไทยเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ (สุเทพ พันประสิทธิ์, วรณ พันธุ์ คงสม, และ ชนาธิป มิติตา. 2552)

2.5 ภาคบริการ เป็นภาคที่มีการไหลเข้าของแรงงานไทยอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะกิจการร้านอาหาร และร้านนวดแผนไทย ถือเป็นตลาดใหม่ที่มีศักยภาพ เพราะในปัจจุบันมีคนงานไทยทำงานในกิจการทั้งสองเป็นจำนวนมาก โดยมีทั้งแรงงานที่ได้รับใบอนุญาตให้เข้ามาทำงานอย่างถูกกฎหมาย และผิดกฎหมาย ซึ่งปัญหาที่พบของแรงงานไทยที่มีการลักลอบเข้าไปทำงานอย่างผิดกฎหมาย หรือ ถูกหลอกลวงโดยนายหน้าจัดหางาน คือ แรงงานที่เข้าไปทำงานอย่างผิดกฎหมาย ไม่ว่าจะเป็นการ ทำงานโดยไม่ได้รับอนุญาต ทำงานเกินกำหนดวีซ่า หรือใช้วีซ่าของบริษัทอื่นทำงาน จะมีโทษทั้งจำคุก และปรับเงิน ซึ่งโดยส่วนใหญ่แล้วแรงงานไทยที่เข้าข่ายผิดกฎหมายมักจะเป็นแรงงานที่ถือวีซ่าประเภทท่องเที่ยว ทำให้มีสิทธิในการอาศัยเพื่อลักลอบทำงานอยู่ในประเทศมาเลเซียได้เพียง 30 วัน (สำนักแรงงานในประเทศมาเลเซีย. 2561)

สภาพปัญหาและอุปสรรคของแรงงานไทยในซาบาห์และซาราวัก

จากการศึกษาสภาพการดังกล่าวข้างต้น งานวิจัยฉบับนี้พบว่า แรงงานไทยในรัฐซาบาห์และซาราวัก ประเทศมาเลเซีย มีสภาพปัญหาและอุปสรรคที่สำคัญ 3 ประการหลัก คือ ปัญหาส่วนตัวของแรงงาน ปัญหาที่เกิดจากนายจ้าง และปัญหาแรงงานผิดกฎหมาย

1. ปัญหาส่วนตัวของแรงงาน

จากการสัมภาษณ์แรงงานพบว่า แรงงานไทยในซาบาห์และซาราวักโดยส่วนใหญ่มีปัญหา ด้านอุปสรรคทางภาษา เพราะไม่สามารถสื่อสารภาษาอังกฤษ ภาษามาเลย์ และภาษาจีนได้ ทำให้ในช่วงเดือนแรก ๆ มักจะประสบปัญหาเวลาการทำงาน เนื่องจากแรงงานไม่สามารถสื่อสารทำความเข้าใจกับนายจ้างได้ เวลานายจ้างสั่งงานก็มักจะไม่เข้าใจคำสั่ง หรือเวลาบริการลูกค้าก็มักจะเกิดความผิดพลาดจากการสนทนา ไม่เข้าใจความต้องการของลูกค้าที่มาใช้บริการได้อย่างชัดเจน ส่งผลให้การ ทำงานเกิดความล่าช้าและไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร แต่ไม่ถึงขั้นที่ทำให้เกิดปัญหาจนงานเดินต่อไปไม่ได้ เพราะในที่ทำงานบางแห่งมีแรงงานไทยที่สามารถสื่อสารได้มาทำงานอยู่ก่อนแล้วคอยช่วยเหลือ นอกเหนือจากการสื่อสารทางวาจาบางทีนายจ้างก็ใช้ภาษามือในการอธิบายหรือไม่ก็สัการะการทำงาน นั้นให้ดูเป็นตัวอย่าง และยังมีการใช้เทคโนโลยีเข้ามาช่วยในการสื่อสาร (ใช้โปรแกรมแปลภาษาผ่านมือถือ)

ผลกระทบจากอุปสรรคด้านภาษาต่อการทำงานไม่ได้เป็นปัญหามากเท่ากับการสื่อสาร เวลาดำเนินชีวิตประจำวัน อาทิ แรงงานไทยมักประสบปัญหาในการสื่อสารเวลาทานข้าวแล้วต้องสั่งอาหารหรือทำความเข้าใจเวลาซื้อของใช้ส่วนตัวจากร้านค้าท้องถิ่น เนื่องจากจากแรงงานส่วนใหญ่ ภาษาอังกฤษไม่ค่อยดีมากนัก ส่วนภาษามาเลย์หรือจีนก็แทบจะไม่รู้เรื่องเลย แต่ปัญหานี้มักจะอยู่ในแค่ช่วงปีแรก ๆ นอกจากนี้ยังพบปัญหาเวลาที่แรงงานเจ็บป่วยและต้องเข้ารับการรักษาในสถานพยาบาลของมาเลเซีย ซึ่งใช้ภาษาอังกฤษหรือบางแห่งก็ใช้ภาษามาเลย์ในการสื่อสาร ทำให้แรงงานโดยส่วนใหญ่ต้องประสบกับปัญหาไม่สามารถอธิบายถึงอาการ หรือลักษณะความเจ็บป่วยให้หมอเข้าใจได้อย่างละเอียด ทำให้รักษาไม่ตรงกับโรค สร้างความยุ่งยากในการดำเนินชีวิตเป็นอย่างมาก แต่เมื่อเจอกรณีดังกล่าวตัวแรงงานก็มักจะแก้ปัญหาเฉพาะหน้าด้วยการขอให้เพื่อนที่พูดไทย-มาเลเซีย หรือล่ามแปลภาษามาช่วยในการสื่อสาร

นอกจากปัญหาอุปสรรคด้านภาษาแล้ว ยังพบว่า ปัญหาที่พบหลังจากแรงงานไทยได้ทำงานไป ในระยะเวลาหนึ่ง คือ การดื่มสุรา การทะเลาะวิวาท และการพนัน แต่มีเพียงเล็กน้อยเท่านั้น โดยผู้ให้ ข้อมูลรายหนึ่งได้กล่าวว่า

“ไอ้การพนันมันก็มีบ้าง แต่เล่นกันเองนะ (เล่นกันในหมู่แรงงานไทย) เล่นกันแบบสนุก ๆ ไม่ได้ เอาจริงเอาถึงขั้นเป็นหนี้เป็นสิน”

แรงงานไทยชายอายุ 30 ปี ทำงานก่อสร้าง (การสื่อสารส่วนบุคคล, 12 มกราคม 2564)

จากปัญหาดังกล่าว แสดงให้เห็นว่า นอกจากปัญหาด้านภาษาที่เกิดขึ้นกับแรงงานไทย ยังมี ปัญหาส่วนตัวอื่น ๆ เช่น การดื่มสุรา การทะเลาะกันวิวาท และการพนัน ที่แม้จะมีเพียงเล็กน้อย แต่ ปัญหาที่กล่าวมานี้ในอนาคตอาจส่งผลกระทบต่อ การดำเนินชีวิต การทำงาน และความ สัมพันธะระหว่างแรงงานกันเองไม่มากนัก

2. ปัญหาที่เกิดจากนายจ้าง

จากการศึกษาพบว่า แรงงานไทยในซาบาร์ ซาราวัก ประเทศมาเลเซีย ประสบปัญหาต่าง ๆ โดยมีสาเหตุมาจากนายจ้าง ดังต่อไปนี้

1) นายจ้างเก็บหนังสือเดินทางของแรงงาน โดยนายจ้างมักอ้างว่าการกระทำดังกล่าวทำ ไปเพื่อป้องกันการหลบหนีของลูกจ้าง ทำให้เมื่อแรงงานไทยถูกเจ้าหน้าที่ตรวจคนเข้าเมืองหรือตำรวจ ตรวจสอบ พวกเขาจึงไม่มีหนังสือเดินทางไปแสดงต่อทางการ แรงงานไทยหลายรายจึงถูกเจ้าหน้าที่ ตรวจคนเข้าเมืองจับกุมดำเนินคดี

2) แรงงานมักจะถูกเอาเปรียบเวลาเซ็นสัญญา กับนายจ้าง เนื่องจากปัญหาการไม่รู้ภาษา ของแรงงานไทย ทำให้เซ็นสัญญาไปโดยไม่ได้ไตร่ตรองอย่างละเอียด โดยผู้ให้ข้อมูลรายหนึ่งกล่าวว่า

“ไอ้ตอนเขาส่งเอกสารมาให้เซ็น พี่ก็ไม่รู้เรื่องหรอกมันเป็นภาษาอังกฤษ แต่ตอนเซ็นเราไม่ได้ คิดอะไรเพราะร้านนี้ญาติเราแนะนำมาแล้วบอกดี ๆ ไว้ใจได้ สุดท้ายหลังจากทำงานไปได้เดือนนึง พอตอนจ่ายเงินเดือนเราก็ตกใจเพราะว่ามันจ่ายน้อยกว่าที่ตกลงกันไว้ตอนแรก เราก็คิดว่าโดนโกงหรือ เปล่า เพิ่งมารู้ทีหลังตอนเอาญาติมาช่วยคุยว่า นายจ้างเขาหักเงินค่าประกันในการทำงาน คือกลัวเรา หนีที่ทำงานและจะคืนให้หลังทำงานได้ 3 เดือน สุดท้ายพี่ก็ต้องยอม ๆ ไป เพราะมันเซ็นไปแล้ว”

แรงงานไทยชายอายุ 30 ปี ทำงานก่อสร้าง (การสื่อสารส่วนบุคคล, 12 มกราคม 2564)

3) นายจ้างเอารัดเอาเปรียบด้วยการกดค่าแรง โดยการจ่ายค่าจ้างน้อยกว่าที่ตกลงกันไว้ หรือได้รับค่าจ้างไม่เหมาะสมกับงานที่ต้อง รวมไปถึงการได้รับค่าจ้างไม่ตรงตามกำหนดเวลา โดยผู้ให้ ข้อมูลรายหนึ่งเล่าถึงประสบการณ์การทำงานในร้านอาหารว่า

“ตอนตกลงทำงานที่แรกเขาให้เราเป็นพนักงานเสิร์ฟ แต่เวลาทำงานเอาเข้าจริง ๆ มันไม่ใช่แค่เสิร์ฟ อาหารอย่างเดียว บางทีเจ้เขาก็เรียกให้ไปช่วยงานในครัว ช่วยทำอาหาร ช่วยล้างจาน วิ่งไปซื้อของนู่นนี่นั่น คือแทบจะทำทุกอย่างในร้าน บางวันมันก็เหนื่อยมากเป็นพิเศษ แต่ค่าแรงเราก็ไม่ได้เพิ่มอะ”

แรงงานไทยชายอายุ 25 ปี ทำงานร้านอาหาร (การสื่อสารส่วนบุคคล, 10 มกราคม 2564)

ผู้ให้ข้อมูลอีกรายหนึ่งซึ่งเป็นแรงงานผิดกฎหมายกล่าวว่า

“ตอนแรกตกลงค่าจ้างไว้เท่านี้พอจ่ายจริงได้น้อยกว่าที่ตกลง ละมันก็อึ้งอึ้งนี่ว่า ขายเป็นดีมั่งละ ของแพงมั่ง เศรษฐกิจไม่ดีมั่ง สุดท้ายถ้าเราไม่พอใจก็แค่อายไปทำร้านอื่น”

แรงงานไทยชายอายุ 28 ปี ทำงานร้านอาหาร (การสื่อสารส่วนบุคคล, 14 พฤษภาคม 2564)

จากปัญหาดังกล่าว แสดงให้เห็นว่า ปัญหาที่เกิดจากนายจ้างเป็นปัญหาและอุปสรรคสำคัญต่อการทำงานของแรงงานไทย เนื่องจากแรงงานที่พบปัญหาจากนายจ้างในเรื่องการถูกเอาเปรียบด้านค่าจ้างและสัญญาการทำงาน ส่งผลโดยตรงต่อรายได้ที่ได้รับที่อาจไม่เป็นตามที่คาดไว้ ซึ่งบีบให้แรงงานมีทางเลือกไม่มากในการแก้ไขปัญหา โดยเฉพาะแรงงานผิดกฎหมาย ทำให้ต้องจำยอมรับค่าจ้างที่น้อยกว่าที่ตกลงกันเพื่อให้ได้ทำงานต่อไป หรือจำเป็นหางานทำใหม่ ซึ่งยุ่งยากและอาจต้องพบกับสถานการณ์เช่นเดิมอีก

นอกจากนี้ยังพบว่า ในปี พ.ศ. 2559 สำนักงานแรงงานในประเทศมาเลเซีย (สนร. มาเลเซีย) ได้รับแจ้งเรื่องร้องทุกข์ขอความช่วยเหลือจากคนไทยจำนวนกว่า 10 คนในรัฐซาราวัก เนื่องจากได้ลักลอบมาทำงานนวดโดยไม่มีใบอนุญาตทำงาน เป็นการชักชวนจากเพื่อนให้มาทดลองทำงานก่อน แต่ปรากฏว่า พอทำงานจริงกลับไม่มีลูกค้า ได้ค่าจ้างน้อยกว่าที่ตกลง และมีการหักค่าใบอนุญาตทำงานในอัตราที่สูงทั้งที่ความจริงนายจ้างไม่ได้ทำใบอนุญาตทำงานให้ สนร. มาเลเซียได้ออกมาให้ข้อมูลว่า การไปทำงานนวดในรัฐซาราวักไม่ได้เหมือนการทำงานต่างประเทศตามที่ทุกคนคิด จากที่ได้รับแจ้งเรื่องทุกข์ พบว่า นายจ้างจำนวนไม่น้อย เอาเปรียบเรื่องค่าจ้าง ชั่วโมงทำงาน สภาพที่ทำงาน ค่าใช้จ่ายในการทำใบอนุญาตทำงาน และมีความเป็นมาเฟีย ผู้ที่ไม่ปฏิบัติตามคำสั่งจะถูกคุกคาม กักขัง ห้ามติดต่อคนข้างนอก และอาจถึงขั้นใช้กำลังทำร้ายร่างกาย ส่วนคนไทยที่มาชักชวนท่านก็อาจจะเป็นคนโปรดของนายจ้างหรืออาจกำลังต้องการหาคนมาแทนตนเพื่อจะได้ลาออกได้ โดยมักจะมาพร้อมกับการจูงใจด้วยภาพการทำงานที่สวยงาม การได้มาทำงานเมืองนอก รายได้ดี แต่ความจริงมันไม่เป็นเช่นนั้น (สำนักงานแรงงานในประเทศมาเลเซีย, 2559)

3. ปัญหาแรงงานผิดกฎหมาย

สำหรับประเด็นนี้ จากการศึกษพบว่า แรงงานไทยในซาบาห์และซาราวักมีแรงงานที่ลักลอบทำงานแบบผิดกฎหมายค่อนข้างเป็นจำนวนมากโดยมีทั้งแบบที่เคยเป็นแรงงานถูกกฎหมายมาก่อน เป็นแรงงานที่มีสัญญาจ้างถูกต้อง แต่เมื่อหมดสัญญาจ้างก็ไม่ยอมเดินทางกลับประเทศและลักลอบทำงานต่อไป (สำนักแรงงานในประเทศมาเลเซีย, 2562) หรือบางส่วนใช้วีซ่าผิดประเภท คือเข้าประเทศในฐานะวีซ่านักท่องเที่ยวหรือนักศึกษา แต่แอบทำงานโดยไม่ได้รับอนุญาต ซึ่งการเข้าไป

ทำงานในประเทศมาเลเซียแบบถูกกฎหมายในทุกอาชีพและทุกประเภท จะต้องได้รับอนุญาตให้ทำงาน (Work Permit)

ทั้งนี้ การมาทำงานที่ถูกต้องจะต้องได้รับการประทับการอนุญาตให้ทำงานในหนังสือเดินทาง ซึ่งหากถูกตรวจพบว่าเข้ามาทำงานโดยไม่มีใบอนุญาตทำงาน จะถูกจับกุมและดำเนินคดีในข้อหาใช้วีซ่าหรือเข้าเมืองผิดประเภท มีโทษจำคุกไม่เกิน 5 ปี ปรับตามระยะเวลาของโทษ คือ 6 เดือนถึง 1 ปี ปรับ 2,100 ริงกิต มากกว่า 2-6 ปี ปรับ 3,000 ริงกิต (สูงสุด) หรือทั้งจำทั้งปรับ โดยการเข้าเมืองแบบผิดกฎหมาย มีโทษ เช่น ผู้เข้าเมืองผิดกฎหมาย ปรับ 10,000 ริงกิต หรือจำคุก 5 ปี หรือทั้งจำทั้งปรับ และถูกเซ็น 6 ครั้ง ส่วนนายจ้างที่รับคนงานต่างด้าวผิดกฎหมาย 1-5 คน ปรับ 10,000-50,000 ริงกิต จำคุก 1 ปีต่อลูกจ้าง 1 คน หรือทั้งจำทั้งปรับ และนายจ้างที่รับคนงานต่างด้าวผิดกฎหมายมากกว่า 5 คน ถูกเซ็น และจำคุก 5 ปี (กองบริหารแรงงานไทยไปต่างประเทศ. ม.ป.ป.)

ในส่วนของผู้ประกอบการที่อนุญาตให้ผู้เข้าเมืองผิดกฎหมายพักอาศัย มีโทษปรับไม่น้อยกว่า 30,000 ริงกิต หรือจำคุกไม่เกิน 1 ปี ต่อคนเข้าเมืองผิดกฎหมาย 1 คน หรือทั้งจำทั้งปรับ เป็นต้น แต่อย่างไรก็ดี ปัจจุบันแรงงานผิดกฎหมายในมาเลเซียยังมีจำนวนมากขึ้นเรื่อย ๆ เนื่องจากมีช่องทางติดต่อกันระหว่างนายหน้าและแรงงานที่ง่าย สะดวก รวดเร็ว เช่น ทางออนไลน์ ประกอบกับใบอนุญาตทำงานในประเทศมาเลเซียมีอัตราค่าธรรมเนียมสูงและมีความยุ่งยากมาก เช่น การต่อสัญญาใบอนุญาตทำงานต้องการใบรับรองด้านการศึกษาและใบรับรองการจ้างงาน มีกระบวนการดำเนินงานค่อนข้างล่าช้า ประกอบกับการจำกัดอาชีพแรงงานต่างชาติ ทำให้แรงงานไทยส่วนใหญ่หันไปทำงานโดยไม่มีใบอนุญาตมากกว่า (กองบริหารแรงงานไทยไปต่างประเทศ. ม.ป.ป.)

ข้อค้นพบนี้สอดคล้องกับการศึกษาของ Promsaka Na Sakolnakorn (2019) และ อรรถพงษ์ พันธุ์รัตน์ (2560) ที่พบว่า สาเหตุที่แรงงานไทยเข้าไปเป็นแรงงานผิดกฎหมายในมาเลเซีย เนื่องจากรัฐบาลมาเลเซียไม่ออกใบอนุญาตทำงานให้กับชาวต่างชาติในบางอาชีพ คือ พนักงานรักษาความปลอดภัย พนักงานนวด/สปา พนักงานต้อนรับ พนักงานเสิร์ฟ ซึ่งแรงงานไทยจำนวนมากสามารถทำได้ แรงงานไทยจำนวนมากในมาเลเซียจึงมีสภาพเป็นแรงงานเถื่อน

ผลกระทบต่อความมั่นคงทางมนุษย์ของแรงงานไทยในรัฐซาบะห์และซาราวัก

จากการศึกษาและเก็บรวบรวมข้อมูลทำให้เห็นว่า สภาพปัญหาอุปสรรคเหล่านั้นส่งผลกระทบต่อการใช้ชีวิตของแรงงานไทยในรัฐซาบะห์และซาราวัก ประเทศมาเลเซียในด้านต่าง ๆ ที่สำคัญดังนี้

1. ด้านความมั่นคงทางเศรษฐกิจ แรงงานไทยทั้งแบบถูกกฎหมายและผิดกฎหมายในรัฐซาบะห์และซาราวักนั้นส่วนใหญ่ได้รับรายได้ขั้นพื้นฐานตามที่ตกลงกันกับนายจ้าง แต่อย่างไรก็ดี เนื่องจากระยะเวลาในการจ้างตามสัญญาในอาชีพต่าง ๆ ที่ค่อนข้างสั้น คือ 1-2 ปี ประกอบกับการดำเนินต่อสัญญาการจ้างงานที่ยุ่งยากและมีค่าใช้จ่ายค่อนข้างสูง ส่งผลให้เกิดความไม่มั่นคงในอาชีพและกระทบต่อรายได้ที่คาดหวังไว้อย่างเสี่ยงไม่ได้ นอกจากนี้ด้วยปัญหาดังกล่าวอาจเป็นสิ่งที่กระตุ้นให้ผลักแรงงานที่ถูกกฎหมายไปเป็นแรงงานแบบผิดกฎหมายได้มากขึ้น ซึ่งแรงงานที่ผิดกฎหมายต้องอยู่แบบหวาดระแวงและมีโอกาสถูกเอารัดเอาเปรียบด้านการจ้างทั้งรายได้และความเป็นอยู่มากขึ้น และนำไปสู่การได้รายได้ที่ไม่ตรงตามความต้องการ นั้นแสดงว่า ปัญหาและอุปสรรคนี้นำส่งผลกระทบต่อความมั่นคงทางเศรษฐกิจของพวกเขาอย่างมาก

2. ด้านความมั่นคงทางสุขภาพ แรงงานไทยทั้งแบบถูกกฎหมายและผิดกฎหมายในรัฐซาบาห์และซาราวักมีโอกาสในการเกิดปัญหาสุขภาพได้เสมอไม่ว่าทั้งจากการทำงาน สภาพอากาศหรือสภาพความเป็นอยู่ ในกรณีของแรงงานไทยถูกกฎหมาย ส่วนใหญ่จะมีสิทธิการรักษาสุขภาพตามสัญญาจ้าง แต่แรงงานไทยแบบผิดกฎหมายซึ่งมีจำนวนมาก เมื่อเกิดความเจ็บป่วยหรือปัญหาสุขภาพ ไม่สามารถเข้าถึงการรักษาหรือการสาธารณสุขได้อย่างเต็มที่ ทำให้ใช้การรักษาแบบตามอาการหรือหายารักษาด้วยตัวเอง ซึ่งหากเจ็บป่วยเพียงเล็กน้อยอาจสามารถใช้จ่ายสามัญทั่วไปรักษาได้ เช่น เป็นไข้ เจ็บคอ ปวดแขนขา แต่ในหากเป็นกรณีที่รุนแรงเมื่อเข้าถึงการรักษาไม่ได้อาจทำให้อาการหรือสุขภาพแย่งจนทำงานไม่ได้ หรือ จำเป็นต้องกลับประเทศไทย รวมทั้งปัญหาอุปสรรคด้านภาษาที่ไม่สามารถสื่อสารให้ทราบว่าคุณเองเจ็บป่วยอย่างไร อาการเป็นเช่นไร จะเห็นได้ว่า นอกจากแรงงานไทยจะไม่ได้รับการรักษาที่เหมาะสมแล้วยังต้องขาดรายได้อีกด้วย

3. ด้านความมั่นคงส่วนบุคคล แรงงานไทยในรัฐซาบาห์และซาราวัก โดยเฉพาะแรงงานแบบผิดกฎหมาย มีโอกาสที่จะขาดความมั่นคงปลอดภัยในชีวิตเนื่องจากอยู่ในภาวะจำยอม เช่น แรงงานประมงที่ถูกหลอกมาทำงานหนักบนเรือในซาราวัก การถูกทำร้ายกดขี่จากนายจ้าง การถูกใช้แรงงานเกินที่กำหนด ทั้งนี้เพื่อให้ตนยังได้ทำงานอยู่ต่อ ไม่กล้าขอความช่วยเหลือหรือไม่ทราบว่าจะขอความช่วยเหลือจากที่ใด โดยเฉพาะในรัฐซาบาห์และซาราวักที่เป็นเกาะอยู่ห่างไกลแผ่นดินใหญ่ อาจส่งผลให้ความช่วยเหลือจากทางการไทยไปถึงไม่ทันท่วงที

จะเห็นได้ว่า ปัญหาและอุปสรรคของแรงงานไทยที่ประสบในการไปทำงานในรัฐซาบาห์และซาราวักส่งผลกระทบต่อความมั่นคงของมนุษย์ในหลาย ๆ ด้านดังที่กล่าวมาข้างต้น ซึ่งแสดงให้เห็นว่าการไปทำงานในรัฐซาบาห์และซาราวักโดยเฉพาะแบบผิดกฎหมาย แม้ว่าจะมีรายได้ที่ดีกว่าการหางานทำในประเทศไทยแต่ก็ต้องยอมรับว่าอาจจะเกิดปัญหาอุปสรรคต่าง ๆ ทั้งแบบที่คาดเดาได้และคาดเดาไม่ได้ ซึ่งเมื่อพิจารณาผลดีผลเสียในระยะยาวแล้วแรงงานไทยที่ไปทำงานโดยได้รับสิ่งที่ต้องการแบบได้ไม่คุ้มเสียหรืออาจไม่ได้มาซึ่งอะไรเลยก็ได้

นอกจากนี้ยังพบว่า ปัญหาอุปสรรคของแรงงานไทยในรัฐซาบาห์และซาราวักมีลักษณะที่คล้ายคลึงกับแรงงานไทยในประเทศอื่น ๆ แต่ข้อค้นพบของปัญหาที่สำคัญในบริบทนี้ คือ รัฐซาบาห์และซาราวักเป็นพื้นที่ที่เป็นเกาะและห่างไกล ทำให้เมื่อแรงงานเผชิญปัญหาและอุปสรรคต่าง ๆ การเข้าถึงความช่วยเหลือจากหน่วยงานภาครัฐของไทย (สถานทูต สถานกงสุล) เป็นไปด้วยความยากลำบาก ใช้เวลานาน ลำบาก ส่งผลให้ปัญหาที่มีความรุนแรงมากขึ้น ทำให้กลุ่มแรงงานไทยต้องหาทางช่วยเหลือกันเองก่อน อีกทั้งตัวแรงงานเองส่วนใหญ่เป็นแรงงานผิดกฎหมายทำให้การดำเนินการต่าง ๆ ไม่สามารถทำได้โดยตรงผ่านการช่วยเหลือจากทางการของประเทศมาเลเซีย ดังนั้น ผลการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้จึงชี้ให้เห็นจุดบอดของแรงงานไทยในรัฐซาบาห์และซาราวักและการขาดช่องทางในการให้การดูแลช่วยเหลือจากผู้ที่มีหน้าที่ที่เกี่ยวข้องจากไทย

อย่างไรก็ดี หากปัญหาและอุปสรรคต่าง ๆ ที่พบในแรงงานไทยในรัฐซาบาห์และซาราวักได้รับการแก้ไขทั้งในระดับระหว่างประเทศ ระดับประเทศ และระดับบุคคลหรือตัวแรงงานเองอย่างถูกต้องเหมาะสมแล้ว ก็จะสามารถช่วยลดปัญหา อุปสรรค และผลกระทบต่อความมั่นคงทางมนุษย์ของแรงงานได้ ช่วยให้คุณภาพชีวิตการทำงานของแรงงานไทยดีขึ้น

สรุปและข้อเสนอแนะ

ผู้วิจัยเลือกศึกษาแรงงานไทยในรัฐซาบาห์และซาราวัก ประเทศมาเลเซีย ด้วยเหตุผลสำคัญที่ว่าแรงงานไทย ผิดกฎหมายในพื้นที่ดังกล่าวมีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้นอย่างรวดเร็ว อันเป็นผลมาจากการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจในพื้นที่ของทั้งสองรัฐ อย่างไรก็ตามการศึกษาแรงงานไทยในรัฐซาบาห์และซาราวัก ประเทศมาเลเซีย นั้น ซึ่งพบว่าเป็นปัญหาส่วนตัวของแรงงานโดยเฉพาะปัญหาด้านภาษา ปัญหาที่เกิดจากนายจ้างโดยเฉพาะการถูกเอารัดเอาเปรียบจากนายจ้าง และปัญหาแรงงานผิดกฎหมาย โดยเฉพาะเกิดจากปัญหาการทำใบอนุญาตที่ยุ่งยาก ลำบาก ค่าธรรมเนียมสูง ซึ่งปัญหาเหล่านี้ค่อนข้างสอดคล้องกับปัญหาแรงงานไทยในประเทศอื่น ๆ ที่ผ่านมา ซึ่งปัญหาต่าง ๆ เหล่านี้ส่งผลกระทบต่อตัวแรงงานไทยในรัฐ ซาบาห์และซาราวัก โดยตรงในเรื่องความมั่นคงทางเศรษฐกิจ ทางด้านสุขภาพ และทางด้านส่วนบุคคล ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่า ปัญหาแรงงานไทยในต่างประเทศโดยเฉพาะแรงงานผิดกฎหมายยังไม่ได้รับการแก้ไขอย่างจริงจังมากนัก และยังคงเป็นปัญหาต่อไปหากภาครัฐยังไม่ดำเนินการจัดการแก้ไขอย่างจริงจังและทันทั่วถึง โดยเฉพาะประเด็นการดำเนินการทางนโยบายระหว่างประเทศ นั้น ๆ ให้บรรลุวัตถุประสงค์เพื่อประโยชน์ของแรงงานไทยต่อไปในอนาคต ทั้งนี้ นอกจากภาครัฐแล้วยังต้องอาศัยความร่วมมือจากภาคส่วนอื่น ๆ ไม่ว่าจะเป็นภาคเอกชน ภาคประชาชน เช่น NGO ต่อไป ทั้งนี้จากการทบทวนเอกสารและการสัมภาษณ์ผู้ที่เกี่ยวข้องในการศึกษาครั้งนี้ สามารถสรุปเป็นข้อเสนอแนะเชิงนโยบายให้กับภาคประชาสังคมและภาครัฐในการช่วยเหลือ ค้ำครอง และดูแลผลประโยชน์ของแรงงานไทยในอาณาบริเวณที่การช่วยเหลือมิได้เป็นไปอย่างทันทั่วถึง ได้ดังนี้

1. ประเทศมาเลเซียเป็นประเทศที่กำลังพัฒนา มีเป้าหมายจะเป็นประเทศอุตสาหกรรมหรือประเทศที่พัฒนาแล้ว มีนโยบายในการพัฒนาประเทศเพื่อดึงดูดชาวต่างประเทศให้เข้ามาลงทุนในมาเลเซีย โดยรัฐบาลมาเลเซียเร่งให้มีการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและบุคลากรในประเทศเพื่อรองรับการลงทุน ทำให้เกิดความต้องการจ้างงานเพิ่มมากขึ้นทั้งในระดับล่างจนถึงระดับสูง ส่งผลให้ตลาดแรงงานของมาเลเซียมีการขยายตัวอย่างรวดเร็ว โดยเฉพาะอย่างยิ่งในภาคการก่อสร้าง อุตสาหกรรม และการบริการ คนมาเลเซียส่วนใหญ่ไม่นิยมทำงานในระดับล่างและในภาคบริการ มาเลเซียจึงยังคงต้องพึ่งพาการใช้แรงงานต่างชาติอยู่เป็นจำนวนมากในสาขาอาชีพต่าง ๆ และจำเป็นต้องผ่อนปรนนโยบายด้านแรงงาน โดยอนุญาตให้มีการจ้างแรงงานต่างชาติใน 6 สาขาอาชีพ ได้แก่ แม่บ้าน ก่อสร้าง อุตสาหกรรม ธุรกิจบริการ การเกษตร (ปาล์ม ยางพารา) และการเพาะปลูก ซึ่งการขาดแคลนแรงงานในหลายระดับจึงถือเป็นโอกาสที่ดีของแรงงานไทย ดังนั้น ภาครัฐ ภาคเอกชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องของไทยควรใช้โอกาสนี้เร่งเจรจาผ่อนปรนเพื่อเปิดโอกาสให้แรงงานไทยได้เข้าไปทำงานในสาขาอาชีพที่มาเลเซียขาดแคลนทั้งระดับทั้งในระดับประเทศและระดับท้องถิ่น เพื่อแก้ปัญหาแรงงานผิดกฎหมายที่ส่งผลกระทบต่อตัวแรงงานเอง

2. จากการศึกษาพบว่า โอกาสของคนไทยในการเข้าไปทำงานที่ประเทศมาเลเซียมีค่อนข้างมากเมื่อเทียบกับประเทศอื่น ๆ โดยเฉพาะแรงงานคนไทยมุสลิมในจังหวัดชายแดนใต้ที่มีภาษาและวัฒนธรรมเดียวกับคนมาเลเซีย ทั้งนี้จึงควรมีการเพิ่มทักษะทางภาษาอังกฤษ ภาษามลายู และภาษาจีน (ขึ้นอยู่กับนายจ้าง) ให้กับแรงงานไทย เพื่อเพิ่มโอกาสในการทำงานที่มาเลเซีย

3. จากการศึกษาพบว่า เราไม่ทราบจำนวนแรงงานไทยในมาเลเซียที่แน่นอน ดังนั้น ควรเร่งประสานงานระหว่างรัฐบาลเพื่อขอข้อมูลจำนวนแรงงานที่เข้าไปทำงานในมาเลเซีย รวมถึงข้อมูลการลงทะเบียนของผู้ขอเดินทางไปทำงานต่างประเทศ เพื่อใช้เป็นเอกสารสำคัญในการขอใบอนุญาตทำงาน

4. ภาครัฐต้องให้ความสำคัญกับการจัดการเชิงรุกมากขึ้น โดยเฉพาะในพื้นที่ที่ไม่มีหน่วยงานหรือองค์กรของไทยอย่างในรัฐซาบาห์และซาราวัก ประเทศมาเลเซีย ซึ่งเป็นพื้นที่ห่างไกลและมีแรงงานไทยผิดกฎหมายจำนวนมาก รัฐต้องมีนโยบายและวิธีปฏิบัติที่ชัดเจนเกี่ยวกับการจัดการ การจัดส่ง และการสนับสนุนแรงงานไทยให้ไปทำงานที่ต่างประเทศ เนื่องจากในปัจจุบันทุกหน่วยงานที่เกี่ยวข้องยังทำงานในลักษณะเชิงป้องกัน เป็นส่วนใหญ่ กล่าวคือ จะช่วยเหลือแรงงานไทยเฉพาะเวลาเกิดปัญหา แต่ไม่ได้มีการจัดการตั้งแต่ต้นทางหรือจนกระทั่งแรงงานกลับมาอยู่ประเทศไทยอย่างถาวรหลังเลิกทำงานในต่างประเทศ นอกจากนี้ในด้านนโยบายการให้ความคุ้มครองแรงงานไทยในต่างประเทศ รัฐโดยเฉพาะกระทรวงแรงงาน และกระทรวงการต่างประเทศควรมุ่งเน้นไปในเรื่องของ การพิจารณาให้ระบบประกันสังคมไทยให้สามารถคุ้มครองและช่วยเหลือแรงงานไทยในต่างประเทศ โดยเฉพาะในประเด็นของการเจ็บป่วย การรักษาพยาบาลเบื้องต้น และอุบัติเหตุฉุกเฉิน

เอกสารอ้างอิง

- กองบริหารแรงงานไทยไปต่างประเทศ. (2561). **ขอความร่วมมือประชาสัมพันธ์การหลอกลวงไปค้าประเวณีที่มาเลเซีย**. สืบค้นเมื่อ 31 พฤษภาคม 2566, จาก <https://lawforasean.krisdika.go.th/File/files/1527712994.7f7431c76e515edf0e5825edaa4ff708.pdf>
- กองบริหารแรงงานไทยไปต่างประเทศ (ม.ป.ป.). **แนะนำการใช้ชีวิตและการทำงานในประเทศมาเลเซีย**. สืบค้นเมื่อ 31 พฤษภาคม 2566, จาก https://www.doe.go.th/prd/assets/upload/files/overseas_th/e5c3a4e2de85a10d264ce88a7682a1f2.pdf
- ภาวนา เพ็ชรพราย. (2563). การศึกษาและเปรียบเทียบสิทธิเสรีภาพของแรงงานถูกกฎหมายและฝิ่่น้อยในสาธารณรัฐเกาหลี. **วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่**. 2(2): 36-60.
- วจนา วรลยางกูร. (2562). **‘ฝิ่่น้อยไทยในเกาหลี’ ทางรอดจากสังคมไร้ทางเลือก**. สืบค้นเมื่อ 31 พฤษภาคม 2566, จาก <https://www.the101.world/little-ghost-in-south-korea/>
- วรพรรณี ดำรงมณี. (2561). รายงานการศึกษาส่วนบุคคล หลักสูตรนักบริหารการทูต รุ่นที่ 10 ปี 2561 เรื่อง การบูรณาการกลไกในการกักคุมครองและดูแลผลประโยชน์คนไทยในต่างประเทศ: กรณีศึกษาแรงงานไทยในเกาหลีใต้. กรุงเทพฯ: สถาบันการต่างประเทศเทวะวงศ์วโรปการ กระทรวงต่างประเทศ.
- วรรณภา ก้องพลานนท์. (2558). **สภาพปัญหาและการปรับตัวของแรงงานไทยย้ายถิ่น รัฐปิ่น ประเทศมาเลเซีย**. ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (สาขาวิชาพัฒนามนุษย์และสังคม). สงขลา: มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์. ถ่ายเอกสาร.
- สุทธิพร บุญมาก. (2562). นโยบายการย้ายถิ่นระหว่างประเทศของแรงงานชาวต่างชาติระดับทักษะ: กรณีศึกษาการเข้าเมืองและว่าจ้างงานของประเทศมาเลเซีย. **MFU Connexion**, 8(1): 258-298.
- สุทธิพร บุญมาก และ วรสรณ์ เนตรทิพย์. (2565). **การย้ายถิ่นแรงงานกลับมาตุภูมิของแรงงานไทยเชื้อสายมลายูจากประเทศมาเลเซีย: ผลลัพธ์ที่มีต่อพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้**. กรุงเทพฯ: สำนักงานการวิจัยแห่งชาติ.
- สุเทพ พันประสิทธิ์, วรณพันธ์ คงสม, และ ชนาธิป มิธิตา (2552). การศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของแรงงานไทยในประเทศมาเลเซีย. **วารสารสุทธิปริทัศน์**. 23(70): 45-61.

- ศูนย์บริหารข้อมูลตลาดแรงงานภาคกลาง. (2564). รายงานการวิเคราะห์การจัดส่งแรงงานไทยไปทำงานในต่างประเทศ. กรุงเทพฯ: กองบริหารข้อมูลตลาดแรงงาน กรมการจัดหางาน กระทรวงแรงงาน.
- สุรพันธ์ สุวรรณประดิษฐ์. (2544). ความร่วมมือทางด้านแรงงานระหว่างไทย-ไต้หวัน ระหว่างปี พ.ศ.2534-2542. ปริญญารัฐศาสตรมหาบัณฑิต (สาขาวิชาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ถ่ายเอกสาร.
- สำนักงานแรงงาน ณ กรุงมะนิลา ส่วนที่ 2 ไทเป. (2566). ปัญหาแรงงานไทยในไต้หวัน. สืบค้นเมื่อ 31 พฤษภาคม 2566, จาก <https://taipei.mol.go.th/situation/the-general-problem-of-thai-workers>
- สำนักงานแรงงานในประเทศญี่ปุ่น. (2561). ปัญหาทั่วไปของแรงงานไทย. สืบค้นเมื่อ 31 พฤษภาคม 2566, จาก <https://japan.mol.go.th/situation/the-general-problem-of-thai-workers>
- สำนักงานแรงงานในประเทศมาเลเซีย. (2562). แนวโน้มและโอกาสของแรงงานไทย. สืบค้นเมื่อ 31 พฤษภาคม 2566, จาก <https://malaysia.mol.go.th/situation/trends-and-opportunities-of-thai-workers>
- _____. (2561). ตลาดแรงงานไทย. สืบค้นเมื่อ 31 พฤษภาคม 2566, จาก <https://malaysia.mol.go.th/situation/thai-labor-market>
- _____. (2561). แนวโน้มและโอกาสของแรงงานไทย. สืบค้นเมื่อ 31 พฤษภาคม 2566, จาก <https://malaysia.mol.go.th/situation/trends-and-opportunities-of-thai-workers>
- _____. (2561). ปัญหาทั่วไปของแรงงานไทย. สืบค้นเมื่อ 31 พฤษภาคม 2566, จาก <https://malaysia.mol.go.th/situation/the-general-problem-of-thai-workers>
- _____. (2559). ร้องทุกข์จากรัฐชาราวักอีกแล้ว. สืบค้นเมื่อ 31 พฤษภาคม 2566, จาก <https://malaysia.mol.go.th/news/ร้องทุกข์จากรัฐชาราวักอีกแล้ว>
- อุดม สาทิต. (2552). รายงานการศึกษาส่วนบุคคล หลักสูตรนักบริหารการทูต รุ่นที่ 1 ปี 2552 เรื่อง ปัญหา-อุปสรรค/การส่งเสริมแรงงานไทยไปทำงานต่างประเทศ (กรณีศึกษาแรงงานไทยในโอมาน/เยเมน). กรุงเทพฯ: สถาบันการต่างประเทศเทวะวงศ์วโรปการ กระทรวงต่างประเทศ.
- อรรถพงศ์ พันธุ์รัตน์. (2560). รายงานการศึกษาส่วนบุคคล หลักสูตรนักบริหารการทูต รุ่นที่ 9 ปี 2560 เรื่อง การทำงานอย่างผิดกฎหมายของคนไทยในประเทศมาเลเซีย: แนวทางการบริหารจัดการ. กรุงเทพฯ: สถาบันการต่างประเทศเทวะวงศ์วโรปการ กระทรวงต่างประเทศ.
- Human Security Unit, Office for the Coordination of Humanitarian Affairs, The United Nations. (2009). Human Security in Theory and Practice: Application of the Human Security Concept and the United Nations Trust Fund for Human Security. Retrieved on June 1, 2023, from https://www.undp.org/content/dam/turkey/docs/news-from-new-horizons/issue-41/UNDP-TR-HSHandbook_2009.pdf

- Immigration Department of Malaysia. (2015). **Immigration department of Malaysia Home Page, Headquarters of the Immigration Department Malaysia, Ministry of Home Affairs**. Retrieved on June 1, 2023, from <http://www.imi.gov.my/index.php/en/main-services/>
- Massey, Douglas S. (1999). International Migration at the Dawn of the Twenty-First Century: The Role of the State. **Population and Development Review**. 99(25): 303-322.
- Promsaka Na Sakolnakorn, Thongphon. (2019). The Problems, Obstacles, Challenges and Government Policy Guidelines for Thai Migrant Workers in Singapore and Malaysia. **Kasetsart Journal of Social Science**. 19(40): 98-104.
- Samarn Laodamrongchai. (2015). **Administrative of Thai Migrant Workers Go to Work Aboard in 21st Century**. Bangkok: The Thailand Research Fund (TRF).
- The EXIT. (2018) **ลวงคนลงเรือประมง**. สืบค้นเมื่อ 31 พฤษภาคม 2566, จาก <https://www.facebook.com/watch/?v=330011737572180>
- United Nations Development Programme (UNDP). (1994). **Human Development Report 1994**. New York: Oxford University Press.

การพัฒนาแบบวัดความฉลาดรู้เรื่องภูมิศาสตร์ สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย

The Development of Geographic-Literacy Scale for Upper Secondary Education Student

นวพรรษ ศุภวารังกุล¹ วารุณี ลัภนโชคดี² และศุภฤกษ์ ทานาค³

Navapat Supavarangkul, Warunee Lapanachokdee and Suppalerk Tanak

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อพัฒนาแบบวัดความฉลาดรู้เรื่องภูมิศาสตร์ 2) เพื่อตรวจสอบคุณภาพแบบวัดความฉลาดรู้เรื่องภูมิศาสตร์ 3) เพื่อพัฒนาเกณฑ์ปกติสำหรับการแปลความหมายคะแนนจากแบบวัดความฉลาดรู้เรื่องภูมิศาสตร์ และ 4) เพื่อพัฒนาคู่มือการใช้แบบวัดความฉลาดรู้เรื่องภูมิศาสตร์ ตัวอย่างที่ใช้ในการตรวจสอบคุณภาพและพัฒนาเกณฑ์ปกติของแบบวัดคือ ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 คน และนักเรียนที่กำลังศึกษาในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาตอนปลาย ซึ่งเรียนครบทุกตัวชี้วัดสาระภูมิศาสตร์ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย จำนวน 17,876 คน ซึ่งผู้วิจัยสุ่มตัวอย่างจำนวน 400 คน โดยวิธีการสุ่มแบบสองขั้นตอน โดยขั้นตอนแรกทำการสุ่มแบบแบ่งชั้นตามขนาดของโรงเรียน แล้วจึงทำการสุ่มอย่างง่ายเพื่อให้ได้นักเรียนที่เป็นตัวแทนของกลุ่มประชากร ผลการวิจัยพบว่า แบบวัดความฉลาดรู้เรื่องภูมิศาสตร์ที่พัฒนาขึ้น เป็นแบบวัดเชิงสถานการณ์ ประเภทปรนัยแบบเลือกตอบ 4 ตัวเลือก จำนวน 60 ข้อ โดยมีกรรมตรวจให้คะแนนแบบตอบถูกได้ 1 คะแนนและตอบผิดได้ 0 คะแนน ซึ่งวัดความฉลาดรู้เรื่องภูมิศาสตร์ใน 3 องค์ประกอบ คือ ความสามารถทางภูมิศาสตร์ กระบวนการทางภูมิศาสตร์ และทักษะทางภูมิศาสตร์ คุณภาพของแบบวัดความฉลาดรู้เรื่องภูมิศาสตร์ พบว่าคุณภาพรายข้อ ได้แก่ 1) ความตรงเชิงเนื้อหาของแบบวัดความฉลาดรู้เรื่องภูมิศาสตร์ มีค่าดัชนีความสอดคล้องของข้อคำถามกับนิยามเชิงปฏิบัติการตั้งแต่ 0.60 – 1.00 หมายความว่าข้อคำถามมีความตรงเชิงเนื้อหา 2) ค่าความยากของข้อคำถามมีค่าตั้งแต่ 0.26 – 0.61 ซึ่งเป็นข้อคำถามที่อยู่ในเกณฑ์

¹นิสิตหลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการวิจัยและประเมินทางการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ กรุงเทพฯ

Master's degree student in Educational Research and Evaluation, Faculty of Education Kasetsart University, Bangkok.

²ผู้ช่วยศาสตราจารย์ สาขาการวิจัยและประเมินทางการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ กรุงเทพฯ

Assistant Professor, Educational Research and Evaluation, Faculty of Education Kasetsart University, Bangkok.

³ผู้ช่วยศาสตราจารย์ สาขาสถาปัตยกรรมและการสอน คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ กรุงเทพฯ

Assistant Professor, Educational curriculum and Instruction, Faculty of Education Kasetsart University, Bangkok.

Corresponding author e-mail: navapat.su@ku.ac.th

ARTICLE HISTORY: Received 6 June 2023, Revised 30 July 2023, Accepted 31 July 2023

ค่อนข้างยากถึงค่อนข้างง่าย 3) ค่าอำนาจจำแนกของข้อคำถามมีค่าตั้งแต่ 0.20 – 0.35 ซึ่งเป็นข้อคำถามที่อยู่ในเกณฑ์จำแนกได้ปานกลางถึงจำแนกได้ดีพอสมควร คุณภาพรายฉบับ ได้แก่ 1) ค่าความเที่ยงแบบวัดทั้งฉบับ มีค่าความเที่ยงเท่ากับ 0.909 ค่าความเที่ยงรายองค์ประกอบ ประกอบด้วยความสามารถทางภูมิศาสตร์ กระบวนการทางภูมิศาสตร์ และทักษะทางภูมิศาสตร์ มีค่าความเที่ยงเท่ากับ 0.681, 0.806 และ 0.834 ตามลำดับ 2) การวิเคราะห์ความตรงเชิงโครงสร้าง พบว่า แบบวัดความฉลาดรู้เรื่องภูมิศาสตร์ที่มี 3 องค์ประกอบและ 15 ตัวบ่งชี้ มีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ซึ่งพิจารณาจากค่าสถิติ ไค-สแควร์ มีค่าเท่ากับ 104.39; $df=86$; $p\text{-value}=0.09$; $\chi^2/df=1.21$; $SRMR=0.04$; $RMSEA=0.03$; $GFI=0.96$; $AGFI=0.94$ และ $NFI=0.97$ เกณฑ์ปกติของแบบวัดความฉลาดรู้เรื่องภูมิศาสตร์ที่ใช้สำหรับการแปลผลแบบวัดมีคะแนนมาตรฐานที่ปกติตั้งแต่ T28 – T80 และเกณฑ์ปกติรายองค์ประกอบ ในด้านความสามารถทางภูมิศาสตร์ ด้านกระบวนการทางภูมิศาสตร์ และด้านทักษะทางภูมิศาสตร์ มีคะแนนมาตรฐานที่ปกติตั้งแต่ T31 – T74, T32 – T77 และ T30 – T77 ตามลำดับ ส่วนคู่มือการใช้แบบวัดความฉลาดรู้เรื่องภูมิศาสตร์ มีความชัดเจนเหมาะสมต่อการนำไปใช้งาน และมีส่วนประกอบที่สำคัญอย่างครบถ้วน

คำสำคัญ: ความฉลาดรู้เรื่องภูมิศาสตร์ การพัฒนาแบบวัด

Abstract

The purpose of this research is as follows: 1) to develop the geographic literacy scale, 2) to validate the geographic literacy scale, 3) to establish the norms of the geographic literacy scale, and 4) to construct the manual of the geographic literacy scale. The sample used to check the quality and develop the measuring scale is 5 experts and high school students in the Nonthaburi Secondary Educational Service Area Office. 17,876 people had studied all indicators of geography at the high school level. The researcher randomized 400 people using a two-stage random sampling method. The first step was to randomly stratify according to the size of the school. Then simple randomization was performed to obtain students who were representative of the population. The results show that the developed geographic literacy scale comprised situational measurement. Each item is a multiple-choice question with 4 options, with a correct answer scoring 1 point and a wrong answer scoring 0 points. The scale measures geographic literacy in 3 components: geographical ability, geography processes, and geography skills. The quality of the geographic-literacy scale shows that 1) the content validity of the geographic-literacy scale has a consistency index between the question and the operational definition (IOC) between 0.60-1.00. This means that the questions are content valid 2) the difficulty of the questions is between 0.26–0.61 which means that the questions range from quite difficult to quite easy and 3) the discriminatory power of the questions is between 0.20–0.35 which means that the questions classification criteria are moderate to reasonably good. Each edition quality consists of 1) the reliability of the whole scale was 0.909. The reliability of

the geographical ability component, geography processes component, and geography skills component were 0.681, 0.806, and 0.834, respectively. 2) construct validity analysis found that the geography intelligence measure has 3 components and 15 indicators. This is consistent with the empirical data. The chi-square value is 104.39; $df=86$; $p\text{-value}=0.09$; $\chi^2/df=1.21$; SRMR=0.04; RMSEA=0.03; GFI=0.96; AGFI=0.94 and NFI=0.97. The norms for geographic literacy scale of T-Score used for the interpretation of normal measurement results were in the range of T28–T80. Normal criteria for each component in the area of geographic ability, geographic process, and geographic skills are T31–T74, T32–T77, and T30–T77, respectively. The user manual for geographic literacy scale is clear, suitable for use, and contains all essential components.

Keywords: *Geographic literacy, Development of a scale*

บทนำ

มนุษย์ได้ประสบภัยธรรมชาติมาอย่างยาวนาน ซึ่งมนุษย์มีการเรียนรู้ที่จะเอาชนะภัยธรรมชาติ แต่ไม่เป็นผลแม้ว่ามนุษย์สามารถพัฒนาเทคโนโลยีได้อย่างก้าวไกล แต่เมื่อเทียบกับความรู้ของมนุษย์ที่มีต่อธรรมชาตินั้นพบว่ายังมีเพียงเล็กน้อยเท่านั้น (ภูเวียง ประคำมินทร์. ม.ป.ป.) ซึ่งองค์การอนามัยโลกได้กล่าวว่า ในทุก ๆ ปีมีประชากรโลกที่เสียชีวิตจากการเกิดภัยธรรมชาติ และได้รับผลกระทบจากการเกิดภัยธรรมชาติเป็นจำนวนมาก (World Health Organization. 2020) จากปัญหาและผลกระทบของภัยพิบัติทางธรรมชาติ หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 จึงกำหนดให้นักเรียนได้เรียนวิชาภูมิศาสตร์ ซึ่งเป็น 1 ใน 5 สาระภายใต้กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม (สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา. 2552) โดยวิชาภูมิศาสตร์เป็นวิชาที่ศึกษาเกี่ยวกับปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นในพื้นที่ต่าง ๆ บนโลกซึ่งมีความเกี่ยวเนื่องกับความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติ ซึ่งพ.ศ.2560 สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษาได้ปรับหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 โดยการปรับตัวชี้วัดในสาระภูมิศาสตร์ ให้มีความทันสมัยต่อการเปลี่ยนแปลงของโลก ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยการปรับปรุงหลักสูตรในสาระภูมิศาสตร์ มีวัตถุประสงค์สำคัญ 2 ประเด็น ประกอบด้วย 1) เพื่อสร้างคุณลักษณะที่ดีให้แก่ นักเรียน คือ สร้างนักเรียนให้เกิดความรู้ ความเข้าใจปรากฏการณ์ต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับมนุษย์และสิ่งแวดล้อม ซึ่งมีความสัมพันธ์ต่อกัน และมีทักษะกระบวนการทางภูมิศาสตร์ อีกทั้งยังสร้างให้นักเรียนเกิดความคิดเชิงเหตุผล และ 2) เพื่อนำไปใช้ประโยชน์ในสภาพปัจจุบัน กล่าวคือ การนำองค์ความรู้ทางภูมิศาสตร์มาอธิบายปรากฏการณ์ต่าง ๆ ถึงสาเหตุ ผลกระทบ และแนวทางการรับมือกับปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นได้ ซึ่งจากการปรับตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้แกนกลางสาระภูมิศาสตร์ ในปี พ.ศ.2560 สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษาได้กำหนดแนวทางการจัดการเรียนการสอนโดยใช้ความฉลาดรู้เรื่องภูมิศาสตร์ (การรู้เรื่องภูมิศาสตร์) มาใช้ในการจัดการเรียนการสอน จะช่วยให้นักเรียนสามารถเข้าใจเนื้อหาสาระของสาระภูมิศาสตร์ได้ดีขึ้นและก้าวทันต่อการเปลี่ยนแปลงของปรากฏการณ์และสถานการณ์ด้านสิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็วผ่านการใช้ความฉลาดรู้เรื่องภูมิศาสตร์ ซึ่งความฉลาดรู้เรื่องภูมิศาสตร์มีความสำคัญในการจัดการเรียนรู้สาระภูมิศาสตร์ที่ช่วยให้นักเรียนเกิดการพัฒนาความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับปฏิสัมพันธ์ของปรากฏการณ์ทางภูมิศาสตร์ต่าง ๆ บนโลก เข้าใจในระบบธรรมชาติที่มีความ

สัมพันธ์กับมนุษย์และการเปลี่ยนแปลงของสิ่งแวดล้อมรอบตัว อีกทั้งช่วยพัฒนานักเรียนให้มีความเป็นพลโลก และสามารถดำรงตนอยู่ในสังคมยุคศตวรรษที่ 21 ซึ่งมีการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมไปอย่างรวดเร็วและสามารถปรับตัว รับมือกับภัยพิบัติทางธรรมชาติที่เกิดขึ้นในปัจจุบันได้อย่างมีระบบ (Edelson. 2011; สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา. 2560; กนก จันทรา. 2561)

การประเมินเป็นหนึ่งในองค์ประกอบที่สำคัญในการจัดการเรียนรู้ เนื่องจากการประเมินเป็นกระบวนการในการรวบรวมสารสนเทศของนักเรียนเพื่อให้คุณครูนำข้อมูลไปวางแผนในการจัดการเรียนรู้ (อุไร ชีรัมย์ และคณะ. 2563) โดยการประเมินความฉลาดรู้เรื่องภูมิศาสตร์นั้นสำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษาได้แนะนำแนวทางการประเมินความฉลาดรู้ไว้หลากหลาย โดยการทดสอบเป็นหนึ่งในแนวทางที่มีการแนะนำไว้ (สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา. 2560) ซึ่งการทดสอบนั้นมีประโยชน์ในการวัดประเมินผลกับนักเรียนเป็นจำนวนมาก และยังสามารถวัดพฤติกรรมได้หลากหลายทั้งการวัดความสามารถ หรือวัดพฤติกรรมในระดับสูงได้ อีกทั้งมีความเป็นปรนัยในการตรวจให้คะแนน (โชติกา ภาชีผล. 2559) โดยแบบทดสอบที่สามารถวัดระดับความฉลาดรู้นั้นใช้แนวคิดของการประเมินโดยใช้ความฉลาดรู้เป็นฐาน ซึ่งข้อสอบจะวัดตามองค์ประกอบของความฉลาดรู้ไม่เน้นวัดเนื้อหาตามหลักสูตรโดยมีสถานการณ์ประกอบ (สำนักงานราชบัณฑิตยสภา. 2562)

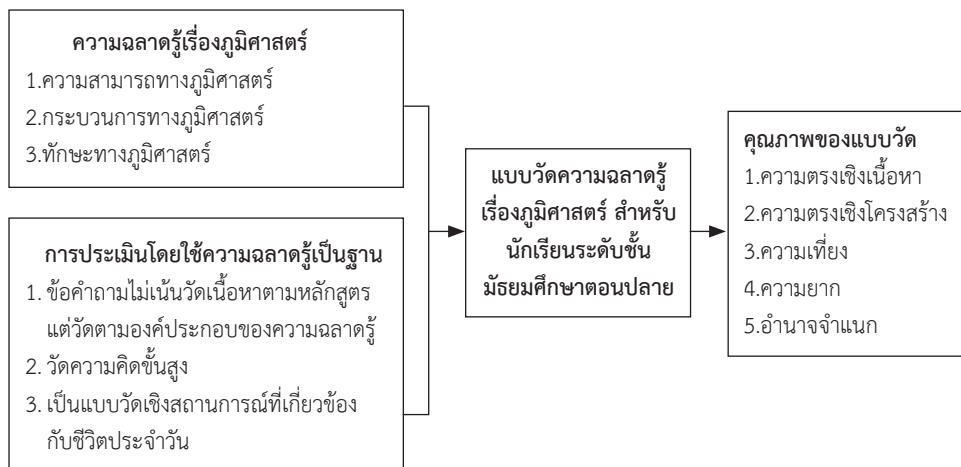
จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความฉลาดรู้เรื่องภูมิศาสตร์ พบว่า มีการทำงานวิจัยใน 2 แนวทาง คือ แนวทางที่ 1 เป็นการสำรวจระดับความฉลาดรู้เรื่องภูมิศาสตร์และสำรวจปัจจัยที่ส่งผลต่อความฉลาดรู้เรื่องภูมิศาสตร์ ซึ่งเป็นวิจัยจากต่างประเทศที่มีการวัดความฉลาดรู้เรื่องภูมิศาสตร์ในบริบทที่แตกต่างกับประเทศไทย (Nolan. 2002; Misheck, Ezra & Mandoga. 2003; Urfan, Darsiharjo & Sugandi. 2018) และแนวทางที่ 2 เป็นงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาระดับความฉลาดรู้โดยเครื่องมือที่ใช้ในการสำรวจระดับความฉลาดรู้เรื่องภูมิศาสตร์มีความหลากหลาย ได้แก่ แบบทดสอบแบบเลือกตอบ แบบสัมภาษณ์และแบบสอบถาม ซึ่งการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสัมภาษณ์นั้นไม่เหมาะสมต่อการสร้างเป็นแบบสอบมาตรฐาน และไม่เหมาะสมต่อการเก็บรวบรวมข้อมูลจากนักเรียนที่มีจำนวนมาก

ผู้วิจัยจึงสนใจสร้างแบบวัดความฉลาดรู้เรื่องภูมิศาสตร์ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย เพื่อใช้วัดระดับความฉลาดรู้เรื่องภูมิศาสตร์ของนักเรียนในลักษณะสรุปรวมเมื่อเรียนจบช่วงชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายที่เป็นแบบสอบมาตรฐาน ซึ่งใช้วัดนักเรียนจำนวนมาก และมีเกณฑ์ปกติในการแปลความหมายคะแนน

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อพัฒนาแบบวัดความฉลาดรู้เรื่องภูมิศาสตร์ สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย
2. เพื่อตรวจสอบคุณภาพของแบบวัดความฉลาดรู้เรื่องภูมิศาสตร์ สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย
3. เพื่อพัฒนาเกณฑ์ปกติ สำหรับแปลความหมายคะแนนของแบบวัดความฉลาดรู้เรื่องภูมิศาสตร์สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย
4. เพื่อพัฒนาคู่มือการใช้แบบวัดความฉลาดรู้เรื่องภูมิศาสตร์สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย

กรอบแนวคิดการวิจัย

ภาพประกอบที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

ระเบียบวิธีวิจัย

1. ประชากรและตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการตรวจสอบคุณภาพของแบบวัดความฉลาดรู้เรื่องภูมิศาสตร์ สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ประกอบด้วย 1) ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่าน ประกอบด้วยผู้เชี่ยวชาญด้านความฉลาดรู้เรื่องภูมิศาสตร์ จำนวน 2 คน ผู้เชี่ยวชาญวิชาภูมิศาสตร์ จำนวน 1 คน และผู้เชี่ยวชาญด้านการวัดผล จำนวน 2 คน 2) นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ที่เรียนสาระภูมิศาสตร์ครบตามข้อกำหนดในหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ปรับปรุง พ.ศ.2560 ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2565 ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษามัธยมศึกษา นนทบุรี จำนวน 18 โรงเรียน โรงเรียนขนาดใหญ่พิเศษ จำนวน 12 โรงเรียน โรงเรียนขนาดใหญ่มาก จำนวน 4 โรงเรียน และโรงเรียน ขนาดกลาง จำนวน 2 โรงเรียน มีนักเรียน จำนวนทั้งสิ้น 17,876 คน

ตัวอย่างที่ใช้ในการพัฒนาแบบวัด ประกอบด้วย 4 กลุ่ม คือ 1) เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน ประกอบด้วยผู้เชี่ยวชาญด้านความฉลาดรู้เรื่องภูมิศาสตร์ จำนวน 2 คน ผู้เชี่ยวชาญวิชาภูมิศาสตร์ จำนวน 1 คน และผู้เชี่ยวชาญด้านการวัดผล จำนวน 2 คน 2) ตัวอย่างในการตรวจสอบความเหมาะสมของภาษาและเวลาในการทำแบบวัดความฉลาดรู้เรื่องภูมิศาสตร์เป็นนักเรียนที่เรียนจบระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2565 ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษามัธยมศึกษา นนทบุรี ซึ่งเรียนสาระภูมิศาสตร์หรือเรียนครบทุกตัวชี้วัดตามข้อกำหนดในหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 สาระภูมิศาสตร์ (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2560) จากโรงเรียนปากเกร็ด จำนวน 5 คน ซึ่งเป็นนักเรียนที่อยู่ในช่วงวัยเดียวกับกลุ่มตัวอย่างสามารถเป็นตัวแทนในการทำ ความเข้าใจภาษาของแบบทดสอบได้ตรงกับกลุ่มตัวอย่าง 3) ตัวอย่างในการทดลองใช้ (Try out) แบบวัดความฉลาดรู้เรื่องภูมิศาสตร์เพื่อวิเคราะห์ค่าความยาก อำนาจจำแนก ซึ่งผู้วิจัยใช้วิธีการสุ่มสองขั้นตอน

โดยขั้นตอนแรกสุ่มแบบแบ่งชั้นตามขนาดโรงเรียน ประกอบด้วยโรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัย นนทบุรี (ขนาดใหญ่พิเศษ) โรงเรียนโพธิ์นิมิต (ขนาดใหญ่) และโรงเรียนนนทบุรีพิทยาคม (ขนาดกลาง) แล้วจึงใช้วิธีการสุ่มอย่างง่ายเพื่อให้ได้นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 100 คน แบบอิงสัดส่วน ทำให้ได้กลุ่มทดลองตรวจสอบค่าความยากและอำนาจจำแนก และ 4) ตัวอย่างสำหรับเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อวิเคราะห์ความตรงเชิงโครงสร้าง ความเที่ยงของแบบวัดและเกณฑ์ปกติผู้วิจัยกำหนดขนาดตัวอย่างโดยใช้เกณฑ์ที่กำหนดว่า ควรมีตัวอย่างที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจำนวน 20 เท่าต่อ 1 ตัวแปรสังเกตได้ (Schumacker and Lomax. 2016 cited Costello and Osborne, 2005) ซึ่งการทำวิจัยครั้งนี้เป็นการวัดความฉลาดรู้เรื่องภูมิศาสตร์ ใน 3 องค์ประกอบ มีจำนวนตัวบ่งชี้รวม 15 ตัวบ่งชี้ ผู้วิจัยจึงกำหนดขนาดตัวอย่างได้ 300 คน โดยใช้วิธีการสุ่มสองขั้นตอน โดยขั้นตอนแรกทำการสุ่มแบบแบ่งชั้น ตามขนาดของโรงเรียน ประกอบด้วยโรงเรียนปากเกร็ด (ขนาดใหญ่พิเศษ) โรงเรียนเบญจมราชานุสรณ์ (ขนาดใหญ่) โรงเรียนเตรียมอุดมศึกษาน้อมเกล้า นนทบุรี (ขนาดกลาง) และโรงเรียนนนทบุรีพิทยาคม (ขนาดเล็ก) แล้วจึงทำการสุ่มอย่างง่ายเพื่อให้ได้นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 300 คน แบบอิงสัดส่วน ทำให้ได้กลุ่มตัวอย่าง เพื่อตรวจสอบความตรงเชิงโครงสร้าง ความเที่ยง และใช้สร้างเกณฑ์ปกติ

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบวัดความฉลาดรู้เรื่องภูมิศาสตร์ ซึ่งวัดใน 3 องค์ประกอบ คือ ความสามารถทางภูมิศาสตร์ กระบวนการทางภูมิศาสตร์และทักษะทางภูมิศาสตร์ จำนวน 60 ข้อ โดยด้านความสามารถทางภูมิศาสตร์ จำนวน 12 ข้อ ด้านกระบวนการทางภูมิศาสตร์ จำนวน 20 ข้อ และด้านทักษะทางภูมิศาสตร์ จำนวน 28 ข้อ ซึ่งเป็นแบบวัดเชิงสถานการณ์ ประเภทปรนัย แบบเลือกตอบ 4 ตัวเลือกและมีการตรวจให้คะแนนแบบตอบถูกให้ 1 คะแนน และตอบผิดให้ 0 คะแนน โดยมีขั้นตอนการสร้าง ดังนี้

2.1 กำหนดจุดประสงค์ของแบบวัดความฉลาดรู้เรื่องภูมิศาสตร์ เพื่อใช้วัดระดับความฉลาดรู้เรื่องภูมิศาสตร์ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ซึ่งเป็นการวัดแบบสรุปรวม (Summative Evaluation)

2.2 ศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับความฉลาดรู้เรื่องภูมิศาสตร์ และองค์ประกอบของความฉลาดรู้เรื่องภูมิศาสตร์ รวมทั้งเอกสารตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้แกนกลางสาระภูมิศาสตร์ (ฉบับปรับปรุง พ.ศ.2560) ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 และศึกษารอบแขนงวิชาภูมิศาสตร์ ซึ่งประกอบด้วยภูมิศาสตร์กายภาพ และภูมิศาสตร์มนุษย์ เพื่อนำไปกำหนดนิยามเชิงปฏิบัติการ (Operational Definition) ของความฉลาดรู้เรื่องภูมิศาสตร์

2.3 กำหนดผังข้อคำถาม ของแบบวัดความฉลาดรู้เรื่องภูมิศาสตร์ใน 3 องค์ประกอบ ได้แก่ ความสามารถทางภูมิศาสตร์ กระบวนการทางภูมิศาสตร์และทักษะทางภูมิศาสตร์ตามนิยามเชิงปฏิบัติการ และกำหนดขอบเขตเนื้อหาวิชาภูมิศาสตร์ จากการแบ่งแขนงวิชาภูมิศาสตร์เป็น 2 แขนง ได้แก่ ภูมิศาสตร์กายภาพ และภูมิศาสตร์มนุษย์

2.4 สร้างข้อคำถามตามผังข้อคำถามที่กำหนด โดยลักษณะข้อคำถามเป็นแบบเลือกตอบ 4 ตัวเลือก ที่มีคำตอบถูกเพียง 1 ตัวเลือก โดยสร้างคำถามที่ใช้สถานการณ์ที่เกี่ยวข้องกับชีวิตจริงเป็นเงื่อนไขสำหรับใช้ตอบคำถาม หากตอบคำถามถูกให้ 1 คะแนน และหากตอบคำถามผิดให้ 0 คะแนน

2.5 นำข้อคำถามทุกข้อมาจัดเรียงเป็นแบบวัด โดยให้ข้อคำถามที่ใช้สถานการณ์เดียวกันเรียงต่อกันตามลำดับความซับซ้อนของข้อคำถาม จากนั้นทำการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาโดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน ซึ่งเป็นผู้เชี่ยวชาญด้านความฉลาดรู้เรื่องภูมิศาสตร์ จำนวน 2 คน ผู้เชี่ยวชาญวิชาภูมิศาสตร์ จำนวน 1 คน และผู้เชี่ยวชาญด้านการวัดผลจำนวน 2 คน แล้วเลือกข้อคำถามที่มีค่า IOC ตั้งแต่ 0.6 ขึ้นไปสามารถนำมาใช้ พร้อมทั้งนำข้อเสนอแนะมาปรับปรุงแก้ไข แล้วจึงจัดเรียงเป็นแบบวัดความฉลาดรู้เรื่องภูมิศาสตร์

2.6 นำแบบวัดไปทดลองครั้งที่ 1 กับนักเรียนที่กำลังศึกษาในระดับชั้นมัธยมศึกษาชั้นปีที่ 6 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2565 ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 19 ซึ่งเรียนสาระภูมิศาสตร์หรือเรียนครบทุกตัวชี้วัดตามข้อกำหนดในหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 สาระภูมิศาสตร์ (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2560) ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย จำนวน 5 คน ในการตรวจสอบความเหมาะสมของภาษาและเวลาในการทำแบบวัด โดยให้นักเรียนทดลองทำแบบวัดความฉลาดรู้เรื่องภูมิศาสตร์และจับเวลาการทำแบบวัด แล้วจึงนำมาปรับปรุงการใช้ภาษาในแบบวัดให้มีความชัดเจนมากยิ่งขึ้น และบันทึกเวลาของนักเรียนเพื่อนำไปกำหนดเวลาที่เหมาะสมในการทำแบบวัด

2.7 นำแบบวัดไปทดลองครั้งที่ 2 กับนักเรียนที่กำลังศึกษาในระดับชั้นมัธยมศึกษาชั้นปีที่ 6 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2565 ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 19 ซึ่งเรียนสาระภูมิศาสตร์หรือเรียนครบทุกตัวชี้วัดตามข้อกำหนดในหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 สาระภูมิศาสตร์ (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2560) ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย จำนวน 100 คน เพื่อวิเคราะห์ค่าความยาก อำนาจจำแนก แล้วเลือกข้อคำถามที่มีค่าความยากที่มีค่าระหว่าง 0.20 - 0.79 และค่าอำนาจจำแนกที่มีค่าตั้งแต่ 0.20 ขึ้นไป

2.8 นำแบบวัดไปทดลองครั้งที่ 3 กับนักเรียนที่กำลังศึกษาในระดับชั้นมัธยมศึกษาชั้นปีที่ 6 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2565 ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 19 ซึ่งเรียนสาระภูมิศาสตร์หรือเรียนครบทุกตัวชี้วัดตามข้อกำหนดในหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 สาระภูมิศาสตร์ (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2560) ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย จำนวน 300 คน เพื่อตรวจสอบความตรงเชิงโครงสร้าง โดยการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน ด้วยโปรแกรม LISREL และการวิเคราะห์ค่าความเที่ยง โดยการหาความสอดคล้องภายในด้วยวิธีการหาสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค ซึ่งมีค่ารวมทั้งฉบับตั้งแต่ 0.70 ขึ้นไป

2.9 การสร้างเกณฑ์ปกติ โดยผู้วิจัยนำข้อมูลจากการทดลองครั้งที่ 3 มาสร้างเป็นเกณฑ์ปกติแบบรวมทุกองค์ประกอบ และแยกรายองค์ประกอบ โดยการคำนวณจากคะแนนมาตรฐานที่ปกติ (Normalized T-Score)

2.10 จัดทำคู่มือการสอบ เพื่อเป็นแนวทางในการเก็บรวบรวมข้อมูลของผู้ที่นำแบบวัดความฉลาดรู้เรื่องภูมิศาสตร์สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายไปใช้ โดยคู่มือประกอบด้วย ชื่อของแบบวัด วัตถุประสงค์ของการวัด นิยามศัพท์ที่เกี่ยวข้องกับองค์ประกอบของความฉลาดรู้เรื่องภูมิศาสตร์ คำอธิบายแบบวัด กลุ่มเป้าหมายที่เหมาะสมในการวัด ขั้นตอนและวิธีการใช้แบบวัด การตรวจให้คะแนน และการแปลผลคะแนนของแบบวัดทั้งภาพรวมและรายองค์ประกอบ

3. วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

3.1 การเก็บรวบรวมข้อมูลแบบวัดความฉลาดรู้เรื่องภูมิศาสตร์ในด้านความตรงเชิงเนื้อหา โดยผู้วิจัยติดต่อผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่าน ซึ่งประกอบด้วย ผู้เชี่ยวชาญด้านความฉลาดรู้เรื่องภูมิศาสตร์ ผู้เชี่ยวชาญด้านภูมิศาสตร์ และผู้เชี่ยวชาญด้านการวัดประเมินผล ส่งแบบวัดให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา โดยการหาค่าความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามและนิยามเชิงปฏิบัติการ แล้วนำกลับมาวิเคราะห์ค่า IOC และปรับแก้ไขตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ

3.2 การเก็บรวบรวมข้อมูลแบบวัดความฉลาดรู้เรื่องภูมิศาสตร์ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายในด้านการใช้ภาษาที่เหมาะสมจากนักเรียนที่ผู้วิจัยเป็นผู้สอน จำนวน 5 คน แล้วนำข้อเสนอแนะมาปรับปรุงการใช้ภาษาให้มีความชัดเจนยิ่งขึ้น

3.3 การเก็บรวบรวมข้อมูลแบบวัดความฉลาดรู้เรื่องภูมิศาสตร์ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายในด้านการความยาก อำนาจจำแนก โดยผู้วิจัยทำการติดต่อประสานกับโรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัย นนทบุรี โรงเรียนโพธิ์นิมิตวิทยาและโรงเรียนนนทบุรีพิทยาคม เพื่อขออนุญาตเข้าเก็บรวบรวมข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งผู้วิจัยติดต่อครูผู้ประสานงานเพื่ออธิบาย วัตถุประสงค์ ขั้นตอนการดำเนินการสอบและนัดหมายวันเวลาในการรับแบบวัดที่นักเรียนได้ทำแล้ว มาวิเคราะห์ค่า ความยาก และอำนาจจำแนก

3.4 การเก็บรวบรวมข้อมูลแบบวัดความฉลาดรู้เรื่องภูมิศาสตร์ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายในด้านการความตรงเชิงโครงสร้าง ความเที่ยงและเกณฑ์ปกติ โดยผู้วิจัยทำการติดต่อประสานกับโรงเรียนเบญจมราชานุสรณ์ โรงเรียนเตรียมอุดมศึกษาน้อมเกล้า นนทบุรี และโรงเรียนนนทบุรีพิทยาคม เพื่อขออนุญาตทำการเก็บรวบรวมข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งผู้วิจัยติดต่อครูผู้ประสานงานเพื่ออธิบาย วัตถุประสงค์ ขั้นตอนการดำเนินการสอบและนัดหมายวันเวลาในการรับแบบวัดที่นักเรียนได้ทำแล้ว มาวิเคราะห์ความตรงเชิงโครงสร้าง ความเที่ยงและสร้างเกณฑ์ปกติ

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

4.1 การวิเคราะห์คุณภาพของแบบวัดความฉลาดรู้เรื่องภูมิศาสตร์สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายแบบรายข้อ โดยการวิเคราะห์ความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) วิเคราะห์ค่าความยาก (Difficulty) และวิเคราะห์ค่าอำนาจจำแนก (Discrimination)

4.2 การวิเคราะห์คุณภาพของแบบวัดความฉลาดรู้เรื่องภูมิศาสตร์สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายแบบรายฉบับ โดยการวิเคราะห์ค่าความเที่ยง (Reliability) ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์ค่าความเที่ยงแบบความสอดคล้องภายในโดยใช้ วิธีการหาสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค และการวิเคราะห์ความตรงเชิงโครงสร้าง (Construct Validity) ด้วยวิธีการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (Confirmatory Factor Analysis) ด้วยโปรแกรม LISREL ซึ่งมีเกณฑ์ในการพิจารณาค่าความกลมกลืนของแบบจำลอง โดยค่า χ^2 ต้องมีค่า $p > 0.05$, $\chi^2/df < 2.00$, ค่ารากกำลังสองเฉลี่ยของเศษเหลือในรูปคะแนนมาตรฐาน (SRMR) และ ค่ารากของค่าเฉลี่ยกำลังสองของความคลาดเคลื่อนโดยประมาณ (RMSEA) < 0.05 และ ค่าดัชนีวัดระดับความกลมกลืน (GFI), ค่าดัชนีวัดระดับความกลมกลืนที่ปรับแก้แล้ว (AGFI) และ ค่าดัชนีวัดระดับความเหมาะสมอิงเกณฑ์ (NFI) > 0.90 (สุวิมลศิริกานันท์. 2555; สุภมาส อังศุโชติ สมถวิล วิจิตรวรรณ และรัชนิกุล ภิญโญภาณุวัฒน์. 2557; พูลพงศ์ สุขสว่าง. 2563)

4.3. การสร้างเกณฑ์ปกติสำหรับการแปลความหมายคะแนนของแบบวัดความฉลาดรู้เรื่องภูมิศาสตร์โดยใช้เกณฑ์ปกติคะแนนที่ โดยผู้วิจัยทำการแปลงค่าคะแนนดิบเป็นคะแนนที่ปกติแล้วนำค่าคะแนนที่ปกติไปแปลงเป็นเกณฑ์ปกติด้วยวิธีกำลังสองต่ำสุดเพื่อให้มีคะแนนครบทุกค่าที่มีโอกาสเกิดขึ้นในการทำแบบวัด

ผลการวิจัย

1. ผลการพัฒนาแบบวัดความฉลาดรู้เรื่องภูมิศาสตร์ สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย พบว่า แบบวัดความฉลาดรู้เรื่องภูมิศาสตร์ สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย วัดใน 3 องค์ประกอบ คือ ความสามารถทางภูมิศาสตร์ กระบวนการทางภูมิศาสตร์ และทักษะทางภูมิศาสตร์ โดยแบบวัดเป็นแบบวัดเชิงสถานการณ์ ที่สถานการณ์มีความสอดคล้องกับชีวิตประจำวันของนักเรียนและใช้สถานการณ์เพื่อเป็นข้อมูลในการตอบคำถามของนักเรียน ซึ่งแบบวัดเป็นแบบวัดประเภทปรนัย แบบเลือกตอบ 4 ตัวเลือก และมีการตรวจให้คะแนนแบบตอบถูกให้ 1 คะแนน และตอบผิดให้ 0 คะแนน โดยแบบวัดมีจำนวนข้อคำถามทั้งหมด 60 ข้อ 15 สถานการณ์

2. ผลการตรวจสอบคุณภาพแบบวัดความฉลาดรู้เรื่องภูมิศาสตร์ สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย

2.1 ผลการตรวจสอบคุณภาพของข้อคำถามรายข้อ

2.1.1 ผลการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา จากการวิเคราะห์ค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามและนิยามเชิงปฏิบัติการ (IOC) พบว่า ค่า IOC มีค่าตั้งแต่ 0.60 – 1.00

2.1.2 ผลการตรวจสอบค่าความยากและอำนาจจำแนกจำนวน 60 ข้อพบว่าค่าความยากของข้อคำถามมีค่าตั้งแต่ 0.26 – 0.35 และค่าอำนาจจำแนกของข้อคำถามมีค่าตั้งแต่ 0.20 – 0.35

2.2 ผลการตรวจสอบคุณภาพรายฉบับ

2.2.1 ผลการตรวจสอบความค่าความเที่ยง ด้วยวิธีตรวจสอบความเที่ยงแบบความสอดคล้องภายใน โดยใช้วิธีการหาสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค พบว่า ค่าความเที่ยงของแบบวัดความฉลาดรู้เรื่องภูมิศาสตร์ สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายในภาพรวมทั้งฉบับมีค่าเท่ากับ 0.909 และมีค่าความเที่ยงในรายองค์ประกอบตั้งแต่ 0.681 – 0.834 โดยความสามารถทางภูมิศาสตร์ มีค่าความเที่ยงเท่ากับ 0.681 กระบวนการทางภูมิศาสตร์ มีค่าความเที่ยงเท่ากับ 0.806 และ ทักษะทางภูมิศาสตร์ มีค่าความเที่ยงเท่ากับ 0.834

2.2.2 ผลการตรวจสอบความตรงเชิงโครงสร้าง โดยการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับที่สอง พบว่า แบบวัดมีความตรงเชิงโครงสร้าง ประกอบด้วย 3 องค์ประกอบ คือ 1) ความสามารถทางภูมิศาสตร์ 2) กระบวนการทางภูมิศาสตร์ และ 3) ทักษะทางภูมิศาสตร์ ซึ่งโครงสร้างความฉลาดรู้เรื่องภูมิศาสตร์ มีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยค่าไค-สแควร์ (χ^2) มีค่าเท่ากับ 104.39 ค่าองศาอิสระ (df) เท่ากับ 86 ค่าไค-สแควร์สัมพัทธ์ (χ^2/df) มีค่าเท่ากับ 1.21 ค่า p มีค่าเท่ากับ 0.09 ค่ารากกำลังสองเฉลี่ยของเศษเหลือในรูปคะแนนมาตรฐาน (SRMR) มีค่าเท่ากับ 0.04 ค่ารากของค่าเฉลี่ยกำลังสองของความคลาดเคลื่อนโดยประมาณ (RMSEA) มีค่าเท่ากับ 0.03 ค่าดัชนีวัดระดับความกลมกลืน (GFI) มีค่าเท่ากับ 0.96 ค่าดัชนีวัดระดับความกลมกลืนที่ปรับแก้ไขแล้ว (AGFI) มีค่าเท่ากับ 0.94 และค่าดัชนีวัดระดับความเหมาะสมอิงเกณฑ์ (NFI) มีค่าเท่ากับ 0.97

3. ผลการพัฒนาเกณฑ์ปกติของแบบวัดความฉลาดรู้เรื่องภูมิศาสตร์ สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย เพื่อใช้สำหรับการแปลผลการใช้แบบวัดในภาพรวมทั้งฉบับ และแปลผลการใช้แบบวัดแบบรายองค์ประกอบ พบว่า มีคะแนนมาตรฐานที่ รายฉบับตั้งแต่ T28 – T80 คะแนนมาตรฐานที่ขององค์ประกอบความสามารถทางภูมิศาสตร์ตั้งแต่T31–T74คะแนนกระบวนการทางภูมิศาสตร์มีคะแนนมาตรฐานที่ตั้งแต่T32–77 คะแนนและทักษะทางภูมิศาสตร์มีคะแนนมาตรฐานที่ตั้งแต่ T30 – 77 คะแนน โดยเกณฑ์ที่ใช้แปลความหมาย ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1: การพัฒนาเกณฑ์ปกติของแบบวัดความฉลาดรู้เรื่องภูมิศาสตร์ สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย

คะแนนมาตรฐานที่ปกติ				
รายฉบับ	ความสามารถทางภูมิศาสตร์	กระบวนการทางภูมิศาสตร์	ทักษะทางภูมิศาสตร์	ความหมาย
ตั้งแต่ T71 ขึ้นไป	ตั้งแต่ T63 ขึ้นไป	ตั้งแต่ T68 ขึ้นไป	ตั้งแต่ T66 ขึ้นไป	ระดับดีเยี่ยม
ตั้งแต่ T60 – T70	ตั้งแต่ T55 – T62	ตั้งแต่ T59 – T67	ตั้งแต่ T57 – T65	ระดับดี
ตั้งแต่ T49 – T59	ตั้งแต่ T47 – T54	ตั้งแต่ T50 – T58	ตั้งแต่ T48– T56	ระดับปานกลาง
ตั้งแต่ T38 – T48	ตั้งแต่ T39 – T46	ตั้งแต่ T41 – T49	ตั้งแต่ T39 – T47	ระดับพอใช้
เท่ากับหรือต่ำกว่า T37	เท่ากับหรือต่ำกว่า T38	เท่ากับหรือต่ำกว่า T40	เท่ากับหรือต่ำกว่า T38	ระดับควรปรับปรุง

4. ผลการพัฒนาคู่มือการใช้แบบวัดความฉลาดรู้เรื่องภูมิศาสตร์ สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย เพื่อเป็นแนวทางการใช้งานแบบวัดให้เกิดประสิทธิภาพ และตรงตามวัตถุประสงค์ โดยคู่มือการใช้แบบวัดประกอบด้วย วัตถุประสงค์ของแบบวัด นิยามความฉลาดรู้เรื่องภูมิศาสตร์ โครงสร้างของแบบวัด วิธีการดำเนินการสอบ การตรวจให้คะแนนแบบวัด เกณฑ์การแปลผลคะแนนของแบบวัดและคุณภาพของแบบวัด

อภิปรายผลการวิจัย

1. ผู้วิจัยได้พัฒนาแบบวัดความฉลาดรู้เรื่องภูมิศาสตร์ ซึ่งเป็นแบบวัดเชิงสถานการณ์ ประเภทปรนัยแบบเลือกตอบ 4 ตัวเลือก และมีการตรวจให้คะแนนแบบตอบถูกได้ 1 คะแนนและตอบผิดได้ 0 คะแนน โดยแบบวัดความฉลาดรู้เรื่องภูมิศาสตร์มีการวัดใน 3 องค์ประกอบ คือ ความสามารถทางภูมิศาสตร์กระบวนการทางภูมิศาสตร์และทักษะทางภูมิศาสตร์ซึ่งสอดคล้องกับสำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา (2560); กนก จันทรา (2561); และ สำนักงานราชบัณฑิตยสภา (2562) โดยการพัฒนาแบบวัดได้นำแนวคิดการวัดความฉลาดรู้มาเป็นฐาน ซึ่งลักษณะของแบบวัดที่พัฒนาขึ้นต้องเป็นแบบวัดเชิงสถานการณ์ โดยข้อคำถามต้องเป็นการวัดความสามารถการนำความรู้ของนักเรียนไปใช้ในชีวิตประจำวัน ซึ่งสอดคล้องกับ สำนักงานราชบัณฑิตยสภา (2562) ที่ได้กล่าวว่า แบบวัดความฉลาดรู้ต้องเป็นการวัดความคิดขั้นสูงซึ่งมีระดับการวัดตามขั้นพฤติกรรมของบลูมตั้งแต่ขั้นการนำไปใช้ขึ้นไป ต้องเป็นข้อคำถามที่ไม่เน้นวัดเนื้อหาตามหลักสูตรแกนกลางหรือวัดตามตัวชี้วัด แต่เน้นวัดตามกระบวนการของความฉลาดรู้ (Literacy) และสถานการณ์ที่ใช้ต้องสอดคล้องกับชีวิตประจำวันของนักเรียน

2. แบบวัดความฉลาดรู้เรื่องภูมิศาสตร์ สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย จำนวน 60 ข้อ มีคุณภาพในด้านความตรงเชิงเนื้อหา ซึ่งพิจารณาจากค่า IOC มีค่าตั้งแต่ 0.60 – 1.00 ค่าความยากของข้อคำถามมีค่าตั้งแต่ 0.26 – 0.35 และค่าอำนาจจำแนกของข้อคำถามมีค่าตั้งแต่ 0.20 – 0.35 ซึ่งมีค่าตามเกณฑ์ที่กำหนด (ล้วน สายยศ และ อังคณา สายยศ. 2543; เยาวดี วิบูลย์ศรี. 2552; ศิริชัย กาญจนวาสี. 2556; โชติกา ภาชีผล. 2559; ชูศรี วงศ์รัตนะ. 2560) ค่าความเที่ยงของแบบวัดในภาพรวมทั้งฉบับมีค่าเท่ากับ 0.909 และมีค่าความเที่ยงในรายองค์ประกอบตั้งแต่ 0.681 – 0.834 โดยองค์ประกอบด้านความสามารถทางภูมิศาสตร์ มีค่าความเที่ยงเท่ากับ 0.681 องค์ประกอบด้านกระบวนการทางภูมิศาสตร์ มีค่าความเที่ยงเท่ากับ 0.806 และองค์ประกอบด้านทักษะทางภูมิศาสตร์ มีค่าความเที่ยงเท่ากับ 0.834 ซึ่งสอดคล้องกับ ฌ็องฌูรณ หลาวทอง (2561 อ้างถึง Nunnally and Bearden. 1994) ที่กล่าวว่า แบบวัดที่มีค่าความเที่ยงตั้งแต่ 0.70 ขึ้นไปเป็นแบบวัดที่มีความเหมาะสมต่อการนำไปเก็บรวบรวมข้อมูล ส่วนค่าความเที่ยงขององค์ประกอบด้านความสามารถทางภูมิศาสตร์ ซึ่งมีค่าความเที่ยงเท่ากับ 0.681 นั้น เนื่องจากข้อคำถามที่วัดในองค์ประกอบดังกล่าวมีจำนวน 12 ข้อ ซึ่งเป็นจำนวนที่ค่อนข้างน้อย แต่เมื่อนำไปเทียบกับเกณฑ์การแปลความหมายค่าความเที่ยงนั้นพบว่า ค่าความเที่ยงขององค์ประกอบความสามารถทางภูมิศาสตร์นั้น มีค่าความเที่ยงในระดับปานกลาง (ฌ็องฌูรณ หลาวทอง. 2561 อ้างถึง Ebel. 1972) และมีค่าใกล้เคียงกับค่าความเที่ยงที่เป็นที่ยอมรับว่ามีความเหมาะสมคือ 0.70 ส่วนความตรงเชิงโครงสร้างแบบวัดมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยค่าไค-สแควร์ มีค่าเท่ากับ 104.39; $df=86$; $p\text{-value}=0.09$; $\chi^2/df=1.21$; $SRMR=0.04$; $RMSEA=0.03$; $GFI=0.96$; $AGFI=0.94$ และ $NFI=0.97$ ซึ่งสอดคล้องตามเกณฑ์พิจารณาความสอดคล้องของโมเดลกับข้อมูลเชิงประจักษ์ (สุวิมล ตีรกันันท์. 2555; สุภมาส อังคุโชติ สมถวิล วิจิตรวรรณา และ รัชนิกุล ภิญโญภาณุวัฒน์. 2557; พูลพงศ์ สุขสว่าง. 2563)

3. แบบวัดความฉลาดรู้เรื่องภูมิศาสตร์ สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย มีเกณฑ์ปกติของแบบวัดความฉลาดรู้เรื่องภูมิศาสตร์ มีคะแนนมาตรฐานที่ตั้งแต่ T28 – T80 และเกณฑ์ปกติรายองค์ประกอบ ประกอบด้วย ความสามารถทางภูมิศาสตร์ กระบวนการทางภูมิศาสตร์ และทักษะทางภูมิศาสตร์ มีคะแนนมาตรฐานที่ตั้งแต่ T31–T74, T32–T77, T30–T77 ตามลำดับ ซึ่งผู้วิจัยได้กำหนดเกณฑ์ในการแปลผลไว้ 5 ระดับ คือ ดีเยี่ยม ดี ปานกลาง พอใช้ และควรปรับปรุง ซึ่งเกณฑ์ปกติที่พัฒนาขึ้นมีความสอดคล้องกับสภาพความเป็นจริง คือ นักเรียนมีคะแนนความฉลาดรู้เรื่องภูมิศาสตร์ในระดับดีเยี่ยมนั้นมีการนำความรู้ทางภูมิศาสตร์ปรับไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ มีการคิดอย่างเป็นระบบและเชื่อมโยงข้อมูลระหว่างพื้นที่ ผ่านการใช้เครื่องมือทางภูมิศาสตร์ วิเคราะห์ข้อมูลที่แสดงบนแผนที่ได้อย่างคล่องแคล่ว ส่วนนักเรียนที่มีระดับคะแนนความฉลาดรู้เรื่องภูมิศาสตร์อยู่ในเกณฑ์ที่ควรปรับปรุง นั้นสามารถนำความรู้ทางภูมิศาสตร์ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้ในระดับต่ำซึ่งนักเรียนต้องพัฒนาความรู้ที่เป็นฐานการคิดเชิงระบบและคิดเชื่อมโยงข้อมูลเพิ่มขึ้น จากที่กล่าวมา จะเห็นได้ว่า เกณฑ์ปกติที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นนั้นมีความสอดคล้องกับสภาพจริงของนักเรียน ซึ่งหมายถึง เกณฑ์นั้นมีคุณภาพ ดังที่ ล้วน สายยศ และ อังคณา สายยศ (2543) และ ศิริชัย กาญจนวาสี (2556) ได้กล่าวไว้ว่า เกณฑ์ปกติที่มีคุณภาพเหมาะสมต่อการนำไปใช้ในการแปลผลข้อมูลนั้นควรจะต้องพัฒนาขึ้นจากตัวอย่าง (Sample) ที่มีความเป็นตัวแทนที่ดีของประชากร มีความตรงและมีความทันสมัย

4. ผลการพัฒนาคู่มือการใช้แบบวัดความฉลาดรู้เรื่องภูมิศาสตร์ สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย พบว่า คู่มือการใช้แบบวัดมีความชัดเจน โดยครูผู้สอนที่นำคู่มือไปใช้มีความคิดเห็นเกี่ยวกับคู่มือการใช้ว่า คู่มือมีความชัดเจน สามารถสร้างความเข้าใจถึงกระบวนการใช้แบบวัดได้เป็นอย่างดี ทำให้ครูผู้สอนสามารถนำแบบวัดไปใช้ได้ตรงตามวัตถุประสงค์ มีการบริหารจัดการห้องสอบได้ตามมาตรฐานที่ผู้วิจัยได้กำหนดไว้ และมีความเรียบร้อยเป็นอย่างดีโดยครูผู้สอนมีความคิดเห็นต่อคู่มือการใช้แบบวัดเป็นไปในทิศทางเดียวกันคือคู่มือมีความชัดเจนมีการอธิบายขั้นตอนการจัดการห้องสอบ การตรวจให้คะแนน และการแปลผลคะแนนที่ละเอียด สามารถทำตามขั้นตอนได้ง่าย ซึ่งสอดคล้องกับพรทิพย์ ไชยโส (2545) ได้กล่าวว่า คู่มือการใช้แบบวัดควรประกอบไปด้วย คำนำ สารบัญ วัตถุประสงค์ของแบบวัด นิยามองค์ประกอบของความฉลาดรู้เรื่องภูมิศาสตร์ โครงสร้างของแบบวัด วิธีการดำเนินการสอบ การตรวจให้คะแนนแบบวัด เกณฑ์การแปลผลคะแนนของแบบวัดและคุณภาพของแบบวัด

สรุป

1. แบบวัดความฉลาดรู้เรื่องภูมิศาสตร์ สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย วัดใน 3 องค์ประกอบ คือ ความสามารถทางภูมิศาสตร์ กระบวนการทางภูมิศาสตร์ และทักษะทางภูมิศาสตร์ จำนวน 60 ข้อ โดยแบบวัดเป็นแบบวัดประเภทปรนัย แบบเลือกตอบ 4 ตัวเลือก มีการตรวจให้คะแนนแบบตอบถูกได้ 1 คะแนนและตอบผิดได้ 0 คะแนน แบบวัดความฉลาดรู้เรื่องภูมิศาสตร์ เป็นแบบวัดเชิงสถานการณ์ โดยข้อคำถามวัดความคิดขั้นสูง และสถานการณ์สอดคล้องกับชีวิตประจำวันของนักเรียน และไม่อิงเนื้อหาตามหลักสูตร

2. แบบวัดความฉลาดรู้เรื่องภูมิศาสตร์ สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย จำนวน 60 ข้อ มีคุณภาพในด้านความตรงเชิงเนื้อหา ซึ่งพิจารณาจากค่า IOC มีค่าระหว่าง 0.60 – 1.00 ค่าความยากของข้อคำถามมีค่าระหว่าง 0.26 – 0.35 และค่าอำนาจจำแนกของข้อคำถามมีค่าระหว่าง 0.20 – 0.35 ค่าความเที่ยงของแบบวัดในภาพรวมทั้งฉบับมีค่าเท่ากับ 0.909 และมีค่าความเที่ยงในรายองค์ประกอบอยู่ระหว่าง 0.681 – 0.834 และความตรงเชิงโครงสร้าง แบบวัดมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยค่าไค-สแควร์ มีค่าเท่ากับ 104.39; $df=86$; $p\text{-value}=0.09$; $\chi^2/df=1.21$; SRMR=0.04; RMSEA=0.03; GFI=0.96; AGFI=0.94 และ NFI=0.97

3. แบบวัดความฉลาดรู้เรื่องภูมิศาสตร์ สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย มีเกณฑ์ปกติของแบบวัดความฉลาดรู้เรื่องภูมิศาสตร์ มีคะแนนมาตรฐานที่ปกติ ระหว่าง T28 – T80 และเกณฑ์ปกติรายองค์ประกอบ ประกอบด้วย ความสามารถทางภูมิศาสตร์ กระบวนการทางภูมิศาสตร์ และทักษะทางภูมิศาสตร์ มีคะแนนมาตรฐานที่ระหว่าง T31 – T74, T32 – T77, T30 – T77 ตามลำดับ

4. คู่มือการใช้แบบวัดความฉลาดรู้เรื่องภูมิศาสตร์ ผู้วิจัยได้พัฒนาคู่มือการใช้แบบวัดความฉลาดรู้เรื่องภูมิศาสตร์ สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย มีรายละเอียดหัวข้อต่าง ๆ จำนวน 7 หัวข้อ คือ วัตถุประสงค์ของแบบวัดนิยามของความฉลาดรู้เรื่องภูมิศาสตร์และนิยามองค์ประกอบของแบบวัด โครงสร้างของแบบวัดวิธีการดำเนินการสอบ การตรวจให้คะแนนแบบวัด เกณฑ์การแปลผลคะแนนของแบบวัด และคุณภาพของแบบวัด พบว่า ครูผู้สอนมีความเข้าใจและสามารถนำแบบวัดไปใช้ได้ตรงตามวัตถุประสงค์ มีการบริหารจัดการห้องสอบได้ตามมาตรฐานที่ผู้วิจัยได้กำหนดไว้ และมีความเรียบร้อยเป็นอย่างดี ซึ่งครูผู้สอนมีความคิดเห็นต่อคู่มือการใช้แบบวัดเป็นไปในทิศทางเดียวกันคือ คู่มือมีความชัดเจน มีการอธิบายขั้นตอนการจัดการห้องสอบ การตรวจให้คะแนน และการแปลผลคะแนนที่ละเอียด สามารถทำตามขั้นตอนได้ง่าย

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัย

1.1 ผลการวิจัยครั้งนี้ทำให้ได้แบบวัดความฉลาดรู้เรื่องภูมิศาสตร์ สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ที่มีคุณภาพในด้านความตรงเชิงเนื้อหา ค่าความยาก ค่าอำนาจจำแนก ค่าความเที่ยง ความตรงเชิงโครงสร้าง ซึ่งสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้โดยที่นักเรียนสามารถนำผลจากแบบวัดไปใช้ในการปรับปรุง และพัฒนาตนเองให้มีระดับความฉลาดรู้เรื่องภูมิศาสตร์ที่สูงขึ้น ครูผู้สอนสามารถนำผลการวัดไปใช้ในการวางแผนการจัดการเรียนการสอน เพื่อพัฒนานักเรียนให้มีความฉลาดรู้เรื่องภูมิศาสตร์ในระดับที่สูงขึ้น สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและผู้บริหารสถานศึกษา สามารถนำผลจากการวัดไปสรุปเป็นสารสนเทศที่และนำไปใช้ในการวางแผนกลยุทธ์ กำหนดนโยบาย ในการพัฒนาระดับความฉลาดรู้เรื่องภูมิศาสตร์ในระดับโรงเรียนและระดับเขตพื้นที่การศึกษาได้

1.2 ผลการวิจัยครั้งนี้ทำให้ได้แนวทางการนำแบบวัดความฉลาดรู้เรื่องภูมิศาสตร์ สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายไปใช้ โดยครูและนักเรียนต้องนำแบบวัดทั้งฉบับไปใช้ทั้งฉบับเพื่อให้วัดได้ครบทุกองค์ประกอบและตัวบ่งชี้ เนื่องจากแบบวัดเป็นลักษณะการใช้สถานการณ์เป็นข้อมูลในการตอบคำถาม โดยในแต่ละสถานการณ์จะมีการวัดในแต่ละองค์ประกอบและในตัวบ่งชี้ที่แตกต่างกัน ซึ่งนักเรียนที่ทำแบบวัดต้องเป็นนักเรียนที่กำลังศึกษาในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ซึ่งเรียนสาระภูมิศาสตร์หรือเรียนครบทุกตัวชี้วัดตามข้อกำหนดในหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 สาระภูมิศาสตร์ (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2560) ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายแล้ว เนื่องจากแบบวัดที่พัฒนาขึ้นมีขอบเขตการเรียนรู้เรื่องภูมิศาสตร์ในระดับโลก โดยคุณครูที่นำแบบวัดไปใช้ควรศึกษาคู่มือการใช้งานอย่างละเอียด และอธิบายการทำแบบวัดและเวลาในการทำแบบวัดให้ชัดเจน เพื่อให้แบบวัดได้สะท้อนผลการวัดที่ตรงตามสภาพของนักเรียน

1.3 เกณฑ์ปกติที่พัฒนาขึ้นสามารถนำไปใช้กับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย เนื่องจากผู้วิจัยพัฒนาเกณฑ์แบบอิงกลุ่มซึ่งเป็นการเก็บข้อมูลจากนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาหนานทบุรี

2. ข้อเสนอแนะการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการพัฒนาแบบวัดความฉลาดรู้เรื่องภูมิศาสตร์ สำหรับนักเรียนในระดับชั้นอื่น ๆ เนื่องจากจุดมุ่งหมายของการเรียนสาระภูมิศาสตร์ในแต่ละระดับชั้นมีเป้าหมายที่ต่างกัน โดยในระดับชั้นประถมศึกษา เรียนภูมิศาสตร์รอบตัวของนักเรียนในระดับชุมชน จังหวัด และประเทศของนักเรียน ส่วนในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นจะเรียนเป็นรายทวีป และเพื่อการตรวจสอบความฉลาดรู้ทางภูมิศาสตร์อย่างต่อเนื่อง และส่งต่อข้อมูลสารสนเทศให้ครูผู้สอนในระดับชั้นอื่น ๆ เพื่อใช้สำหรับการพัฒนานักเรียนต่อไป

2.2 การพัฒนาแบบวัดความฉลาดรู้อื่น ๆ ผู้วิจัยควรทบทวนวรรณกรรมในด้านตัวแปรความฉลาดรู้ให้ชัดเจนเนื่องจากการวัดความฉลาดรู้เป็นการวัดตามกระบวนการของความฉลาดรู้ไม่ใช่การวัดเนื้อหาสาระตามหลักสูตร นอกจากนี้ ผู้วิจัยต้องเลือกใช้สถานการณ์สำหรับเป็นข้อมูลในการตอบคำถามที่สอดคล้องกับชีวิตประจำวันของนักเรียน ส่วนข้อคำถามต้องเป็นข้อคำถามที่วัดในระดับการนำไปใช้ขึ้นไป ตามขั้นพฤติกรรมของบลูม เนื่องจากการวัดความฉลาดรู้ต้องเป็นการวัดทักษะการคิดขั้นสูง

2.3 จากผลคะแนนของนักเรียนที่ทำแบบวัดที่มีคะแนนในระดับต่ำ ผู้วิจัยจึงต่อไปควรทำการวิจัยในทางการจัดการเรียนการสอน เพื่อพัฒนาระดับความฉลาดรู้เรื่องภูมิศาสตร์ให้สูงขึ้น เพื่อให้ นักเรียนมีการนำความรู้ทางภูมิศาสตร์ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันมากขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- กนก จันทรา. (2561). การรู้เรื่องภูมิศาสตร์ Geo-Literacy Learning for Our Planet ถอดบทเรียนประสบการณ์การจัดการเรียนรู้ภูมิศาสตร์ในชั้นเรียนที่เสริมสร้างการรู้เรื่องภูมิศาสตร์. : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ชูศรี วงศ์รัตน์. (2560). เทคนิคการสร้างเครื่องมือวิจัย: แนวทางการนำไปใช้อย่างมืออาชีพ. กรุงเทพมหานคร: อมรรการพิมพ์.
- โชติกา ภาชีผล. (2559). การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ Learning Measurement and Evaluation. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ณัฐธรรณ หลาวทอง. (2561). การสร้างเครื่องมือการวิจัยทางการศึกษา. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พรทิพย์ ไชยโส. (2545). เอกสารประกอบการสอนวิชาการวัดและประเมินผลการศึกษา. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ บางเขน. (อัดสำเนา).
- พูลพงศ์ สุขสว่าง. (2563). โมเดลสมการโครงสร้าง Structural Equation Modeling. ชลบุรี: เอ.พี. บลูปรินท์.
- ภูเวียง ประคำมินทร์. (ม.ป.ป.). ภัยธรรมชาติ (Natural Disaster). สืบค้นเมื่อ 4 มกราคม 2562, จาก earthquake.tmd.go.th/file_downloads/%E0%B8%A0%E0%B8%B1%E0%B8%A2%E0%B8%98%E0%B8%A3%E0%B8%A3%E0%B8%A1%E0%B8%8A%E0%B8%B2%E0%B8%95%E0%B8%B4.pdf
- เยาวดี วิบูลย์ศรี. (2552). การวัดผลและการสร้างแบบทดสอบผลสัมฤทธิ์. พิมพ์ครั้งที่ 8. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ล้วน สายยศ และ อังคณา สายยศ. (2543). เทคนิควัดผลการเรียนรู้. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ชมรมเด็ก.
- ศิริชัย กาญจนวาสี. (2556). ทฤษฎีการทดสอบแบบดั้งเดิม. พิมพ์ครั้งที่ 7. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สำนักงานราชบัณฑิตยสภา. (2562). พจนานุกรมศัพท์ศึกษาศาสตร์ร่วมสมัย ชุดความฉลาดรู้ (Literacy). กรุงเทพมหานคร: สำนักงานราชบัณฑิตยสภา.
- สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา. (2552). ตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้แกนกลาง กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.
- _____. (2560). ตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้แกนกลาง สาระภูมิศาสตร์ (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2560) กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 และแนวทางการจัดการเรียนรู้. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.

- สุภมาส อังศุโชติ, สมถวิล วิจิตรวรรณ และ รัชนิภา ภิญโญภาณุวัฒน์. (2557). **สถิติวิเคราะห์สำหรับการวิจัยทางสังคมศาสตร์และพฤติกรรมศาสตร์: เทคนิคการใช้โปรแกรม LISREL**. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพมหานคร: เจริญดีมั่นคงการพิมพ์.
- สุวิมล ตีรภานันท์. (2555). **การวิเคราะห์ตัวแปรพหุในงานวิจัยทางสังคมศาสตร์**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อุไร ชีรัมย์, พรทิพย์ ไชยโส, พิกุล เอกวางกูร, และ ทรงชัย อักษรคิด. (2563). เทคนิคการประเมินการเรียนรู้เรียนในศตวรรษที่ 21. **วารสารศรีปทุมปริทัศน์ ฉบับมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์**. 20(1): 193-206.
- Edelson, Daniel C. (2011). **Geo-Literacy: Preparation for 21st Century Decision-Making**. Retrieved on August 25, 2019, from https://media.nationalgeographic.org/assets/file/Geo-Literacy_Backgrounder.pdf
- Misheck, Mhishi; Ezra, Pedzisai; & Mandora, Edward. (2013). Geographic Literacy and World Knowledge amongst Learning Students in Zimbabwe. **Greener Journal of Educational Research**. 3(7): 301-309.
- Nolan, Robert E. (2002). Geo-Literacy: How Well Adults Understand the World in Which They Live. **Adult Basic Education**. 12 (3): 134-144.
- Schumacker, R. E. and R. G. Lomax. (2016). **A Beginner's Guide to Structural Equation Modelling**. 4th ed. New York: Taylor and Francis.
- Urfan, F; Darsiharjo, D; & Sugandi, D. (2018). Geo-Literacy between School Environment and Students Spatial Intelligence. **IOP Conference Series: Earth and Environmental Science**. 145: 1-10.
- World Health Organization. (2020). **Natural Event**. Retrieved on March 9, 2020, from www.who.int/environmental_health_emergencies/natural_events/en/

การวิเคราะห์รูปแบบการกระจายตัวเชิงพื้นที่ของฟาร์มไก่ในเขต จังหวัดนครราชสีมา โดยระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์

An Analysis of Spatial Distribution Patterns of Chicken Farms in Nakhon Ratchasima Province by Geographic Information System

ภคณี คุปพิทยานันท์¹ ศจีรา คุปพิทยานันท์² สิริพร กมลธรรม³ และ พันทิพย์ ปิยะทัศนานนท์⁴
*Pakanit Kupittayanant, Sajeera Kupittayanant, Siripon Kamontum and
Pantip Piyatadsananon*

บทคัดย่อ

โรคระบาดในสัตว์ปีก เช่น ไข้หวัดนก โรคนิวคาสเซิล โรคหลอดลมอักเสบติดต่อ เป็นต้น ก่อปัญหาทางเศรษฐกิจและอื่น ๆ อย่างมหาศาลต่อเกษตรกรผู้ทำฟาร์มไก่ งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ วิเคราะห์แบบรูปการกระจายเชิงพื้นที่ของฟาร์มไก่ในเขตจังหวัดนครราชสีมาด้วยระบบสารสนเทศ ภูมิศาสตร์ เพื่อเป็นข้อมูลนำไปสู่วิธีการจัดการและมาตรการในการป้องกันกำจัดโรคได้อย่างถูกต้อง ตามความเหมาะสมของปัจจัยเชิงพื้นที่เป็นสำคัญ โดยได้ทำการศึกษาข้อมูลและปัจจัยเชิงพื้นที่ในระบบ สารสนเทศภูมิศาสตร์ การศึกษานี้มีขอบเขตการศึกษาฟาร์มไก่ขนาดใหญ่ (จำนวนไม่มากกว่า 1 แสนตัว) และฟาร์มไก่ขนาดเล็ก (จำนวนไม่น้อยกว่า 1 แสนตัว) ในพื้นที่จังหวัดนครราชสีมา เพื่อพิจารณารูปแบบ การกระจายของฟาร์มไก่ในพื้นที่ ทิศทางของตำแหน่งที่มีการกระจุกตัวของกลุ่มฟาร์มไก่ขนาดใหญ่

¹ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ประจำสาขาวิชาเทคโนโลยีและนวัตกรรมทางสัตว์ สำนักวิชาเทคโนโลยีการเกษตร มหาวิทยาลัย เทคโนโลยีสุรนารี จังหวัดนครราชสีมา

Assistant Professor, School of Animal Technology and Innovation, Institute of Agricultural Technology, Suranaree University of Technology, Nakhon Ratchasima Province.

²รองศาสตราจารย์ ดร.ประจำสาขาวิชาปรีคลินิก สำนักวิชาวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี จังหวัดนครราชสีมา

Associate Professor, School of Preclinical Sciences, Institute of Science, Suranaree University of Technology, Nakhon Ratchasima Province.

³อาจารย์ ดร. ประจำสาขาวิชาคณิตศาสตร์และภูมิสารสนเทศ สำนักวิชาวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี จังหวัด นครราชสีมา

School of Math and Geoinformatics, Institute of Science, Suranaree University of Technology, Nakhon Ratchasima Province.

⁴ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ประจำสาขาวิชาคณิตศาสตร์และภูมิสารสนเทศ สำนักวิชาวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี จังหวัดนครราชสีมา

Assistant Professor, School of Math and Geoinformatics, Institute of Science, Suranaree University of Technology, Nakhon Ratchasima Province.

Corresponding e-mail: pantip.p@sut.ac.th

ARTICLE HISTORY: Received 4 June 2023, Revised 21 November 2023, Accepted 13 March 2024

และการกระจุกตัวของฟาร์มไก่ขนาดเล็ก ผลการศึกษาพบว่า พบการกระจุกตัวอย่างชัดเจนทั้งในกลุ่มฟาร์มขนาดใหญ่และขนาดเล็ก (ค่า ANN = 0.50 โดย z-score = -17.63 และ p-value < -2.58 ที่ระดับความเชื่อมั่น 99%) ตำแหน่งที่ตั้งฟาร์มมีทิศทางการกระจายตัวสัมพันธ์กับถนนและแม่น้ำอย่างชัดเจน โดยมีรูปแบบการวางตัวขนานไปกับเส้นทางถนนสายหลักหมายเลข 24 และมักอยู่ใกล้แหล่งน้ำ ฟาร์มไก่ส่วนใหญ่อยู่ในเขตนํ้าฝนเฉลี่ย 900-1100 มม./ปี จากผลการศึกษาจึงนำไปสู่การสร้างแบบจำลอง 4 สถานการณ์ เพื่อเสนอแนะมาตรการป้องกันและเสนอแนะแนวทางการป้องกันการแพร่ระบาดในวงกว้างตามสภาพปัจจัยเชิงพื้นที่และปริมาณน้ำฝนเป็นหลัก งานวิจัยนี้มีประโยชน์ในการใช้เป็นเครื่องมือในการเฝ้าระวังสถานการณ์หากเกิดการระบาดในพื้นที่ที่จะสามารถมีผลกระทบกับกลุ่มอ่อนไหวเดียวกับตนและในส่วนของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อใช้ในการจัดการและป้องกันการแพร่กระจายของโรคอย่างเป็นระบบต่อไป

คำสำคัญ: ฟาร์มไก่ ระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์ การป้องกันการแพร่ระบาดของโรคในไก่ การวิเคราะห์ค่าเฉลี่ยตำแหน่งใกล้เคียง ทิศทางการกระจายตัวด้วยวงรีค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน

Abstract

Chicken farming can suffer from epidemics such as bird flu, Newcastle disease, and infectious bronchitis, which will also cause economic problems enormously for farmers. This research aims to analyze the spatial distribution patterns of chicken farms in Nakhon Ratchasima Province using the Geographic Information System, which will provide a guideline for disease prevention based on spatial factors. The spatial factors and rainfall amounts were studied using a geographic information system. This study covers large-scale chicken farms (more than 100,000 chickens) and small chicken farms (less than 100,000 chickens) in Nakhon Ratchasima Province. This research explores the distribution pattern of chicken farms in the area and the directions of the cluster locations of large and small chicken farms in the study area. The study found cluster patterns in both large chicken farms and small chicken farms (ANN value = 0.50 where z-score = -17.63 and p-value < -2.58 at 99% confidence level). The farm's locations have a clear distribution direction relative to a main road and natural water bodies. They are oriented parallel to the major route number 24 and are mainly near the water sources. Most chicken farms are located in the average of 900-1100 mm./year rainfall. The result of this study leads to a modeling of four scenarios to suggest preventive plans for four tentative situations based on spatial and rainfall considerations. The results of this study benefit farmers to be aware of the outbreak in the same cluster and the relevant agencies to manage and prevent the spread of the diseases effectively.

Keywords: *Chicken farm, Geographic Information System (GIS), Spread disease prevention in chicken, Average Nearest Neighbour, Standard Deviation Ellipse (SDE)*

บทนำ

“ไก่” นับเป็นสัตว์เศรษฐกิจที่สำคัญของประเทศไทย ในช่วงหลายปีที่ผ่านมา (พ.ศ. 2555-2559) การผลิต ไก่เนื้อของไทยมีอัตราเติบโตอย่างต่อเนื่อง จากปริมาณความต้องการบริโภคไก่ที่เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องทั้งในและต่างประเทศ โดยปี 2559 ประเทศไทยมีปริมาณผลผลิตไก่เนื้อเพิ่มขึ้น ร้อยละ 1.3 เมื่อเทียบกับปีก่อนหน้า เนื่องจากการขยายตลาดส่งออกเป็นหลัก ประกอบกับการเติบโตของตลาดในประเทศ และต้นทุนการผลิตที่ลดลงตามราคาวัตถุดิบอาหารสัตว์ เป็นต้น (Torzkrub. 2017) อย่างไรก็ตาม ปัญหาอย่างหนึ่งซึ่งเป็นปัญหาสำคัญในการเลี้ยงไก่คือปัญหาเรื่องโรคและการป้องกันโรค เช่น ไข้หวัดนก (กรุงเทพฯธุรกิจ. 2565) โรคนิวคาสเซิล (สุวรรณิ กาญจนภูสิต. 2563) โรคหลอดลมอักเสบติดต่อ (สุวรรณิ กาญจนภูสิต. 2561) เป็นต้น เมื่อเกิดการระบาดจะทำให้เกิดการสูญเสียเกษตรกรประสบปัญหาการขาดทุน ประกอบกับการเลี้ยงไก่เป็นการเลี้ยงของเกษตรกรรายย่อยในหลายพื้นที่ แต่ละพื้นที่มีปัจจัยที่ทำให้เกิดโรคและการแพร่กระจายของโรคที่ต่างกัน การพยากรณ์โดยใช้ข้อมูลทางภูมิศาสตร์และข้อมูลประวัติทางด้านการระบาดของโรคจึงมีความจำเป็น ที่ควรมีการศึกษาวิจัยเพื่อให้ได้วิธีการจัดการ/มาตรการในการป้องกันกำจัดโรคได้อย่างถูกต้องเหมาะสมในแต่ละพื้นที่จากการพยากรณ์ด้วย Geographic Information System (GIS) ซึ่งจะช่วยลดโอกาสในการเกิดโรคได้อย่างถูกต้องเหมาะสมเพื่อลดการสูญเสียทางเศรษฐกิจ (Mark Bruhn *et al.* 2007; Mark Bruhn *et al.* 2012; Lihong Peng *et al.* 2014)

อย่างไรก็ตาม การเปลี่ยนแปลงของสภาพเศรษฐกิจและความต้องการของผู้บริโภคเกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว การพัฒนาเทคโนโลยีและนวัตกรรมที่เกี่ยวข้องกับไก่และการผลิตทั้งหมดจึงมีความจำเป็น ทั้งนี้เพื่อคงไว้ซึ่งความสามารถในการแข่งขันและการเป็นเครื่องมือที่เข้มแข็งในการประกอบอาชีพของเกษตรกรอย่างยั่งยืน ดังนั้น การพัฒนาระบบการป้องกันโรคระบาดด้วยการบูรณาการด้านสัตวแพทย์ และ GIS เข้าด้วยกัน มีส่วนอย่างยิ่งที่จะช่วยทำนายเส้นทางการระบาดของโรคและวางแผนในการป้องกัน ซึ่งเป็นประเด็นที่จำเป็น โดยเฉพาะรูปแบบการเลี้ยงไก่ของเกษตรกรรายย่อยที่ประมาณร้อยละ 95 เป็นระบบเปิด และในอนาคตที่จะมีการส่งเสริมการเลี้ยงไก่ในระบบอินทรีย์มากขึ้น (แนวโน้มการตลาดอินทรีย์และการเลี้ยงไก่แบบอินทรีย์) จึงมีความจำเป็นที่จะต้องทราบข้อมูลและเส้นทางที่เป็นไปได้ในการระบาดของโรคเพื่อเตรียมความพร้อมสำหรับการป้องกัน งานวิจัยนี้ จึงมีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์แบบรูปการกระจายเชิงพื้นที่ของฟาร์มไก่ในเขตจังหวัดนครราชสีมาด้วยระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์ เพื่อเป็นข้อมูลนำไปสู่วิธีการจัดการและมาตรการในการป้องกันกำจัดโรคได้อย่างถูกต้องตามความเหมาะสมของปัจจัยเชิงพื้นที่ที่สำคัญ ระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์มีเครื่องมือต่าง ๆ สำหรับวิเคราะห์แบบรูปเชิงพื้นที่ เช่น วิธี Average Nearest Neighbor (ANN) เป็นการวิเคราะห์การกระจายเชิงพื้นที่โดยพิจารณาภาพรวมของพื้นที่ที่ศึกษา วิธีนี้สามารถตรวจสอบแบบรูปของสิ่งที่สนใจภายในขอบเขตพื้นที่ศึกษา นอกจากนี้ ระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์ยังมีการตรวจสอบทิศทางของการกระจายเชิงพื้นที่โดยใช้วงรีค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation Ellipse: SDE) โดยทิศทางของแกนเอกของวงรีบ่งชี้ทิศทางหลักของการกระจายของสิ่งที่สนใจ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

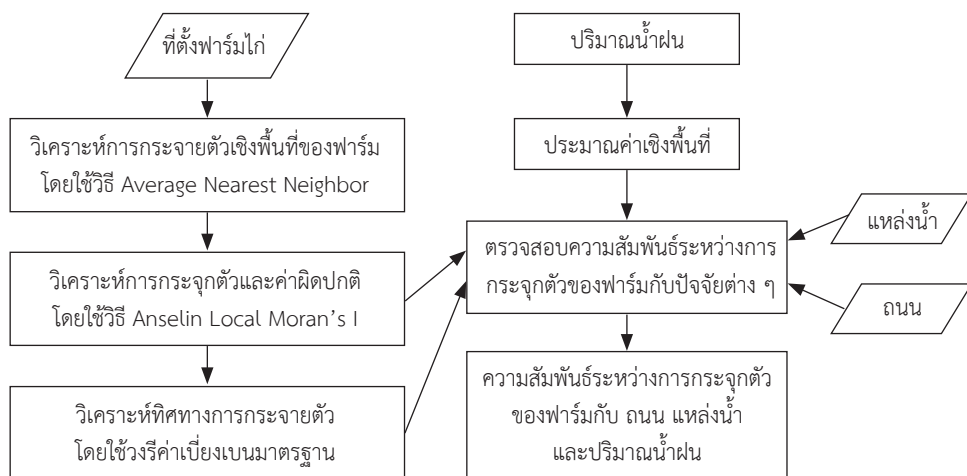
เพื่อวิเคราะห์แบบรูปการกระจายตัวเชิงพื้นที่ของฟาร์มไก่ในเขตจังหวัดนครราชสีมาด้วยระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์

ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยนี้พิจารณาแบบรูปการกระจายตัวของฟาร์มไก่ภายในจังหวัดนครราชสีมา ที่มีความสัมพันธ์กับปัจจัยเชิงพื้นที่ เพื่อสร้างแบบจำลองที่นำไปสู่การเสนอแนวทางป้องกันสถานการณ์ โดยพิจารณาจากที่ตั้งของฟาร์มไก่และขนาดของฟาร์มไก่เป็นหลัก โดยไม่มีการระบุชื่อเจ้าของฟาร์มซึ่งอาจจะส่งผลกระทบต่อทางเศรษฐกิจได้

กรอบความคิดที่ใช้วิจัย

การวิเคราะห์โดยใช้วิธี ANN จะพิจารณาการกระจายตัวของฟาร์มภายในขอบเขตพื้นที่ศึกษา ซึ่งในการวิเคราะห์นอกจากจะใช้ที่ตั้งของฟาร์มทั้งหมดแล้ว ยังใช้ขอบเขตและขนาดพื้นที่ของจังหวัดนครราชสีมาในการพิจารณาร่วมด้วย

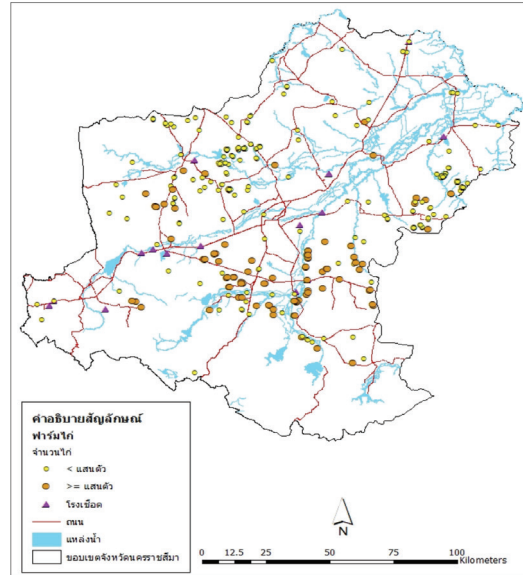
ภาพประกอบที่ 1 กรอบความคิดที่ใช้วิจัย

ระเบียบวิธีวิจัย

1. พื้นที่ศึกษาและข้อมูล

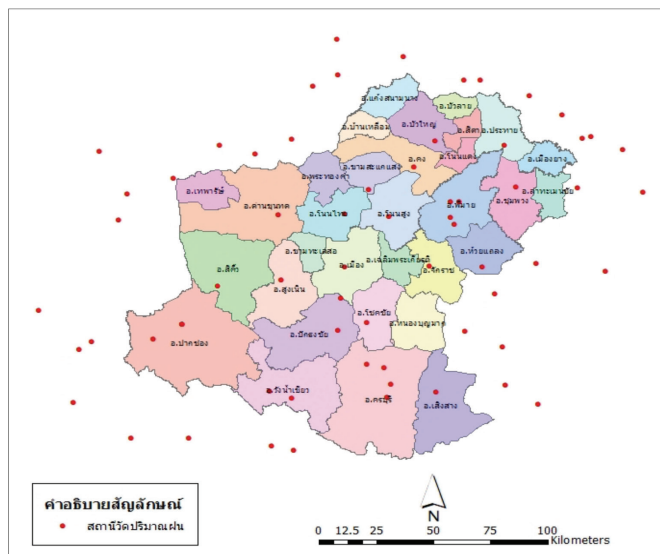
พื้นที่ศึกษาคือจังหวัดนครราชสีมา ครอบคลุมอาณาบริเวณประมาณ 25,494 ตารางกิโลเมตร ข้อมูลที่ใช้วิเคราะห์ประกอบด้วย ตำแหน่งที่ตั้งของฟาร์มไก่และจำนวนไก่ซึ่งจำแนกเป็นน้อยกว่า 1 แสนตัว และตั้งแต่ 1 แสนตัว ขึ้นไป ตำแหน่งของฟาร์มเหล่านี้สร้างจากที่อยู่ตามระบบของกรมการปกครอง และกำหนดตำแหน่งโดยใช้หมุดที่ ดังนั้นตำแหน่งของฟาร์มที่แสดงในแผนที่จึงไม่ใช่ตำแหน่งที่แท้จริง แต่เป็นตำแหน่งที่ใกล้เคียงกับความเป็นจริง

การกำหนดตำแหน่งฟาร์มด้วยวิธีนี้เป็นารปกป้องความเป็นส่วนตัวของเกษตรกรผู้เลี้ยงไก่ สำหรับฟาร์มไก่ที่อยู่ในหมุดเดียวกันจะสุ่มวางตำแหน่งของฟาร์ม เพื่อไม่ให้เกิดความเอนเอียงจึงใช้เครื่องมือในระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์เพื่อสร้างจุดแบบสุ่มภายในอาณาบริเวณของหมุดนั้น ๆ สำหรับฟาร์มที่อยู่ในหมุดเดียวกันจะมีตำแหน่งใกล้เคียงกันและไม่ซ้อนทับกัน ตำแหน่งของฟาร์มไก่ได้แสดงในภาพประกอบที่ 2 โดยแสดงร่วมกับข้อมูลโรงเชือด ถนน และแหล่งน้ำภายในขอบเขตพื้นที่ศึกษาระบบพิกัดภูมิศาสตร์ที่ใช้ในการศึกษานี้คือระบบ Universal Transverse Mercator (UTM) เขต 48 เหนือ

ภาพประกอบที่ 2 พื้นที่ศึกษาพร้อมตำแหน่งฟาร์มไก่ โรงเชือด ถนน และแหล่งน้ำ จังหวัดนครราชสีมา

ในการศึกษานี้ได้ใช้ข้อมูลปริมาณน้ำฝนเฉลี่ยรายปีตรวจวัดโดยกรมอุตุนิยมวิทยาระหว่าง พ.ศ. 2536-2564 โดยใช้ข้อมูลที่ตรวจวัดภายในพื้นที่ศึกษาและพื้นที่รอบข้างจากสถานีฝน 65 สถานี ตามภาพประกอบที่ 3 ข้อมูลปริมาณฝนนี้เป็นข้อมูลย้อนหลัง 29 ปี ซึ่งมีความต่อเนื่องยาวนานเพียงพอที่จะแสดงลักษณะของฝนภายในพื้นที่ศึกษา การวิเคราะห์การกระจายของฟาร์มไก่ กับ ปริมาณน้ำฝนเฉลี่ย ถนน และแหล่งน้ำ ได้อธิบายไว้ข้างต้นในข้อ 2.3 โดยค่าสถิติที่ใช้คือทิศทางของแกนเอกวงรี

ภาพประกอบที่ 3 สถานีวัดปริมาณน้ำฝนในจังหวัดนครราชสีมาและโดยรอบ

2. วิธีวิเคราะห์ข้อมูล

ภาพรวมของการวิเคราะห์ข้อมูลได้แสดงโดยใช้แผนผังในภาพประกอบที่ 3

2.1 การวิเคราะห์การกระจายเชิงพื้นที่ของฟาร์มโดยใช้วิธี Average Nearest Neighbor (ANN)

เพื่อวิเคราะห์รูปแบบการกระจายตัวของฟาร์มในแผนที่ศึกษาจึงได้ใช้วิธี ANN ซึ่งสามารถวิเคราะห์ภาพรวมว่าตำแหน่งของฟาร์มมีรูปแบบกระจุกตัว (Cluster) แบบสุ่ม (Random) หรือแบบกระจาย (Disperse) ในกระบวนการวิเคราะห์จะพิจารณาเฉพาะจุดที่ตั้งของฟาร์มโดยไม่สนใจขนาดของฟาร์มว่าใหญ่หรือเล็ก

ค่า ANN สังเกต (Observed ANN) หรือ $\bar{D}_o$ คำนวณจาก

$$\text{สมการที่ 1} \quad \bar{D}_o = \frac{\sum_{i=1}^n d_i}{n} \quad (\text{ESRI. 2014})$$

เมื่อ d_i = ระยะทางจากฟาร์มแห่งหนึ่งไปยังฟาร์มที่ใกล้ที่สุด

n = จำนวนฟาร์มทั้งหมด

ค่า ANN ที่คาดหวัง (Expected ANN) หรือ $\bar{D}_E$ คำนวณจาก

$$\text{สมการที่ 2} \quad \bar{D}_E = \frac{0.5}{\sqrt{n/A}} \quad (\text{ESRI. 2014})$$

เมื่อ A = ขนาดพื้นที่ศึกษา

ค่า ANN คำนวณจาก

$$\text{สมการที่ 3} \quad ANN = \frac{\bar{D}_o}{\bar{D}_E} \quad (\text{ESRI. 2014})$$

ค่า ANN สามารถบ่งชี้รูปแบบได้ดังนี้

แบบกระจุกตัว เมื่อ $ANN < 1$

แบบสุ่ม เมื่อ $ANN = 1$

แบบกระจาย เมื่อ $ANN > 1$

การวิเคราะห์นี้ใช้สถิติเชิงอนุมานและทดสอบสมมติฐานที่ระดับความเชื่อมั่นที่กำหนด โดยสมมติฐานเป็นดังนี้

H_0 : การกระจายตัวของที่ตั้งฟาร์มไม่เป็นแบบสุ่ม

H_1 : การกระจายตัวของที่ตั้งฟาร์มไม่เป็นแบบสุ่ม

ค่า z-score ของ ANN คำนวณจาก

$$\text{สมการที่ 4} \quad Z = \frac{\bar{D}_o - \bar{D}_E}{SE}$$

$$\text{สมการที่ 5} \quad SE = \frac{0.26136}{\sqrt{n^2/A}} \quad (\text{ESRI. 2014})$$

2.2 การวิเคราะห์การกระจุกตัวและค่าผิดปกติโดยใช้วิธี Anselin Local Moran's I

วิธี Anselin Local Moran's I วิเคราะห์ที่ตั้งของฟาร์มไก่แต่ละแห่งพร้อมทั้งขนาดของฟาร์มซึ่งจำแนกตามจำนวนไก่ โดยฟาร์มขนาดเล็ก คือ ฟาร์มที่มีไก่น้อยกว่า 1 แสนตัว และฟาร์มขนาดใหญ่ คือ ฟาร์มที่มีไก่ตั้งแต่ 1 แสนตัวขึ้นไป วิธีนี้สามารถระบุตำแหน่งการกระจุกตัวของฟาร์มขนาดใหญ่และขนาดเล็ก อีกทั้งยังตรวจหาค่าผิดปกติ เช่น ฟาร์มขนาดใหญ่ที่ถูกรายล้อมโดยฟาร์มขนาดเล็ก และฟาร์มขนาดเล็กที่ถูกรายล้อมโดยฟาร์มขนาดใหญ่ โดยผลการวิเคราะห์แบ่งออกเป็น 4 กลุ่ม ดังนี้

High-High Cluster หมายถึง ฟาร์มขนาดใหญ่แห่งนั้นอยู่ในกลุ่มที่ฟาร์มขนาดใหญ่กระจุกตัวกัน

High-Low Outlier หมายถึง ฟาร์มขนาดใหญ่แห่งนั้นถูกรายล้อมไปด้วยฟาร์มขนาดเล็ก

Low-High Outlier หมายถึง ฟาร์มขนาดเล็กแห่งนั้นถูกรายล้อมไปด้วยฟาร์มขนาดใหญ่

Low-Low Cluster หมายถึง ฟาร์มขนาดเล็กแห่งนั้นอยู่ในกลุ่มที่ฟาร์มขนาดเล็กกระจุกตัวกัน

เมื่อค่า Anselin Local Moran's I เป็นบวก แสดงว่าฟาร์มแห่งนั้นเป็นส่วนหนึ่งของการกระจุกตัว ถ้าฟาร์มนั้นมีขนาดใหญ่แสดงว่าฟาร์มที่อยู่รายล้อมเป็นฟาร์มขนาดใหญ่ด้วย (แสดงการกระจุกตัวของฟาร์มขนาดใหญ่) ในทางกลับกัน ถ้าฟาร์มนั้นมีขนาดเล็กแสดงว่าฟาร์มที่อยู่รายล้อมเป็นฟาร์มขนาดเล็กด้วย (แสดงการกระจุกตัวของฟาร์มขนาดเล็ก)

เมื่อค่า Anselin Local Moran's I เป็นลบ แสดงว่าฟาร์มแห่งนั้นมีความผิดปกติซึ่งแสดงความแตกต่างจากฟาร์มที่อยู่รายล้อม ถ้าฟาร์มนั้นมีขนาดใหญ่แสดงว่าฟาร์มที่อยู่รายล้อมเป็นฟาร์มขนาดเล็ก ในทางกลับกัน ถ้าฟาร์มนั้นมีขนาดเล็กแสดงว่าฟาร์มที่อยู่รายล้อมเป็นฟาร์มขนาดใหญ่

ค่า Anselin Local Moran's I คำนวณจาก

$$\text{สมการที่ 6} \quad I_i = \frac{x_i - \bar{X}}{S_i^2} \sum_{j=1, j \neq i}^n \omega_{i,j} (x_j - \bar{X}) \quad (\text{ESRI. 2014})$$

เมื่อ x_i, x_j = ค่าของข้อมูลเชิงลักษณะ (attribute data) ของฟาร์มลำดับที่ i และ j

$w_{i,j}$ = ค่าน้ำหนักเชิงพื้นที่ระหว่างฟาร์มลำดับที่ i และ j ซึ่งในการศึกษาครั้งนี้ใช้วิธีส่วนกลับระยะทาง (inverse distance weighting)

n = จำนวนฟาร์มทั้งหมด

$$S_i^2 = \text{ความแปรปรวนคำนวณจาก} \quad S_i^2 = \frac{\sum_{j=1, j \neq i}^n (x_j - \bar{X})^2}{n-1} \quad (\text{ESRI. 2014})$$

วิธี Anselin Local Moran's I เป็นสถิติเชิงอนุมานซึ่งทดสอบสมมติฐานที่ว่า

H_0 : ฟาร์มแห่งนั้นเป็นส่วนหนึ่งของการกระจายตัวแบบสุ่ม

H_1 : ฟาร์มแห่งนั้นไม่เป็นส่วนหนึ่งของการกระจายตัวแบบสุ่ม

ค่า z-score ของ Anselin Local Moran's I คำนวณจาก

สมการที่ 7

$$Z_{I_i} = \frac{I_i - E[I_i]}{\sqrt{V[I_i]}}$$

$$E[I_i] = - \frac{\sum_{j=1, j \neq i}^n \omega_{ij}}{n-1}$$

$$V[I_i] = E[I_i^2] - E[I_i]^2$$

เมื่อ $E[I^2] = A - B$

$$A = \frac{(n-b_{2_i}) \sum_{j=1, j \neq i}^n \omega_{i,j}^2}{n-1}$$

$$B = \frac{(2b_{2_i} - n) \sum_{k=1, k \neq i}^n \sum_{h=1, h \neq i}^n \omega_{i,k} \omega_{i,h}}{(n-1)(n-2)}$$

$$b_{2_i} = \frac{\sum_{i=1, i \neq j}^n (x_i - \bar{X})^4}{(\sum_{i=1, i \neq j}^n (x_i - \bar{X})^2)^2}$$

ค่าพารามิเตอร์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ ประกอบด้วย ค่าน้ำหนักแสดงความสัมพันธ์เชิงพื้นที่ระหว่างฟาร์มใกล้เคียงใช้วิธีส่วนกลับระยะทาง (Inverse Distance) การวัดระยะทางใช้ระยะแบบยูคลิด (Euclidian Distance) การทำข้อมูลให้เป็นมาตรฐาน (Standardization) ใช้วิธีแบบแถว (Row) ในการศึกษาครั้งนี้ดำเนินการทดสอบสมมติฐานที่ระดับความเชื่อมั่น 95% โดยพิจารณาที่ตั้งและขนาดของฟาร์มแต่ละแห่งเป็นราย ๆ ไป ผลลัพธ์ที่ได้สามารถระบุตำแหน่งของการกระจุกตัวและค่าผิดปกติเชิงพื้นที่ได้ ถ้าฟาร์มแห่งใดมีค่า z-score ระหว่าง -1.96 ถึง 1.96 จะได้ว่าฟาร์มนั้นเป็นส่วนหนึ่งของแบบรูปเชิงเส้น ถ้าฟาร์มแห่งใดมีค่า z-score น้อยกว่า -1.96 หรือมากกว่า 1.96 สามารถพิจารณา ค่า Anselin Local Moran's I ซึ่งบ่งชี้ถึงการกระจุกตัวหรือค่าผิดปกติได้

ในการศึกษาครั้งนี้ ดำเนินการเลือกเฉพาะฟาร์มไก่อที่มีการกระจุกตัวอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับความเชื่อมั่น 95% ซึ่งผ่านการคัดเลือกด้วยวิธี Anselin Local Moran's I แล้วนำไปวิเคราะห์ทิศทางการกระจายตัวต่อไป ในการพิจารณาทิศทางการกระจุกตัวของฟาร์มไก่ สามารถใช้วงรีค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานและทิศทางของแกนเอก มุมแกนเอกของวงรีเป็นค่าสถิติที่ใช้บ่งชี้ทิศทางการกระจาย โดยเริ่มนับจากทิศเหนือไปตามเข็มนาฬิกา หากมุมของแกนเอกสัมพันธ์กับทิศทางของถนนหรือเส้นทางน้ำก็สามารถระบุความสัมพันธ์เชิงทิศทางได้ เหตุที่เลือกเฉพาะฟาร์มที่กระจุกตัวไปวิเคราะห์ในขั้นต่อไป ทั้งนี้ เนื่องจากต้องการตรวจสอบแบบรูปเชิงพื้นที่ของกลุ่มฟาร์มขนาดใหญ่ที่กระจุกตัวและกลุ่มฟาร์มขนาดเล็กที่กระจุกตัว หากสามารถระบุแบบรูปเชิงพื้นที่ได้ ก็จะช่วยในการกำหนดแนวทางเพื่อป้องกันและบริหารจัดการ โรคระบาดได้อย่างเหมาะสมสำหรับแต่ละกลุ่ม

2.3 การวิเคราะห์ทิศทางการกระจายตัวโดยใช้วงรีค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviational Ellipse: SDE)

เนื่องจากที่ตั้งของฟาร์มไก่แต่ละแห่งมีค่าพิกัดภูมิศาสตร์ตามระบบ UTM ซึ่งมีค่าตามแนวแกน x และ y ดังนั้น จึงสามารถวิเคราะห์ทิศทางการกระจายตัวโดยพิจารณาทั้งตามแนวแกน x และ y ซึ่งโดยทั่วไปการกระจายตัวตามแนวแกนทั้งสองจะไม่เท่ากัน ทำให้เกิดรูปแบบการกระจายตัวแบบวงรี

ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานตามแนวแกน x และ y คำนวณจาก

$$\text{สมการที่ 7} \quad SDE_x = \sqrt{\frac{\sum_{i=1}^n (x_i - \bar{X})^2}{n}}$$

$$\text{สมการที่ 8} \quad SDE_y = \sqrt{\frac{\sum_{i=1}^n (y_i - \bar{Y})^2}{n}} \quad (\text{ESRI. 2014})$$

เมื่อ x_i, y_i = พิกัดของฟาร์มลำดับที่ i

x, y = ค่าเฉลี่ยของค่าพิกัดตามแนวแกน x และ y (x, y เป็นตำแหน่งศูนย์กลางของวงรี)

n = จำนวนฟาร์มทั้งหมด

มุมการหมุนของวงรีเริ่มนับจากทิศเหนือไปตามเข็มนาฬิกาโดยคำนวณจาก

$$\text{สมการที่ 9} \quad \tan \theta = \frac{A+B}{C} \quad (\text{ESRI. 2014})$$

$$\text{เมื่อ } A = (\sum_{i=1}^n \tilde{x}_i^2 - \sum_{i=1}^n \tilde{y}_i^2)$$

$$B = \sqrt{\sum_{i=1}^n \tilde{x}_i^2 - \sum_{i=1}^n \tilde{y}_i^2 + 4(\sum_{i=1}^n x_i y_i)^2}$$

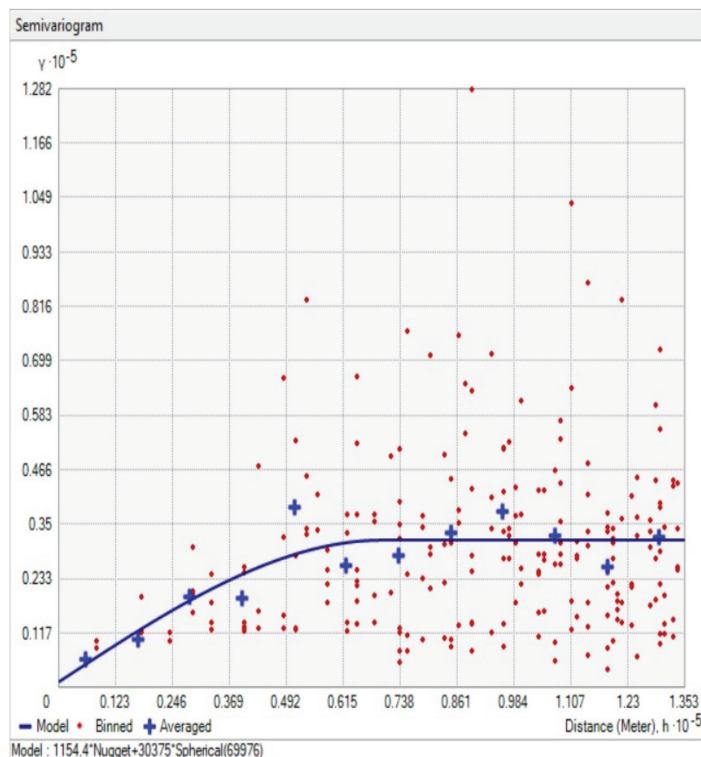
$$C = 2 \sum_{i=1}^n \tilde{x}_i \tilde{y}_i$$

$$\tilde{x}_i = x_i - \bar{X}$$

$$\tilde{y}_i = y_i - \bar{Y}$$

2.4 การประมาณค่าเชิงพื้นที่ของข้อมูลปริมาณน้ำฝน

ข้อมูลน้ำฝนเฉลี่ยรายปีที่ได้รับจากสถานีต่าง ๆ ได้ถูกประมาณค่าเชิงพื้นที่เพื่อให้ได้ข้อมูลครอบคลุมทั้งพื้นที่ศึกษา โดยเป็นค่าเฉลี่ยตั้งแต่ พ.ศ. 2536-2564 เนื่องจากจังหวัดนครราชสีมา มีฝนตกเพราะอิทธิพลจาก (1) ลมมรสุมตะวันตกเฉียงใต้ซึ่งพัดพาความชื้นจากอ่าวไทยเข้าสู่พื้นที่ศึกษา และ (2) พายุหมุนจากทะเลจีนใต้ทำให้เกิดฝนตกหนักช่วงปลายฤดูฝน ทิศทางของลมและพายุหมุน มีผลต่อปริมาณฝนอย่างชัดเจน ดังนั้น ในการศึกษาครั้งนี้จึงเลือกใช้ Ordinary Kriging เพื่อประมาณค่าเชิงพื้นที่ เนื่องจากวิธีนี้นอกจากพิจารณาปริมาณน้ำฝนของสถานีข้างเคียงแล้ว ยังพิจารณาทิศทางความสัมพันธ์ของปริมาณน้ำฝนอีกด้วย โดยทิศทางนี้สอดคล้องกับทิศทางของลมมรสุมและทิศทางการเคลื่อนตัวพายุหมุนซึ่งมีอิทธิพลต่อปริมาณฝนในพื้นที่ศึกษา แบบจำลองทางคณิตศาสตร์คือ Spherical ค่า nugget = 1154.4 ค่า major range = 69976 และ ค่า partial sill = 30375 เหตุที่กำหนดค่าต่าง ๆ เช่นนี้เพื่อให้แบบจำลองทางคณิตศาสตร์เหมาะสม (fit) กับข้อมูลน้ำฝนในพื้นที่ศึกษา โดยภาพประกอบที่ 4 แสดงแบบจำลอง Spherical ที่เหมาะสมกับข้อมูลน้ำฝนของพื้นที่ศึกษา หลังจากตรวจสอบความถูกต้องแบบไขว้ (Cross Validation) โดยการเปรียบเทียบผลจากการประมาณค่ากับข้อมูลที่ตรวจวัดจริง พบว่า root mean square error = 154.9453 โดย root mean square standardized error = 1.2582 ส่วน average standard error = 118.5814 และ mean standardized of prediction errors = -0.0279 ซึ่งมีค่าใกล้เคียงกับศูนย์ จึงเลือกใช้วิธีนี้เนื่องจากเป็นวิธีประมาณค่าแบบไม่เอนเอียง

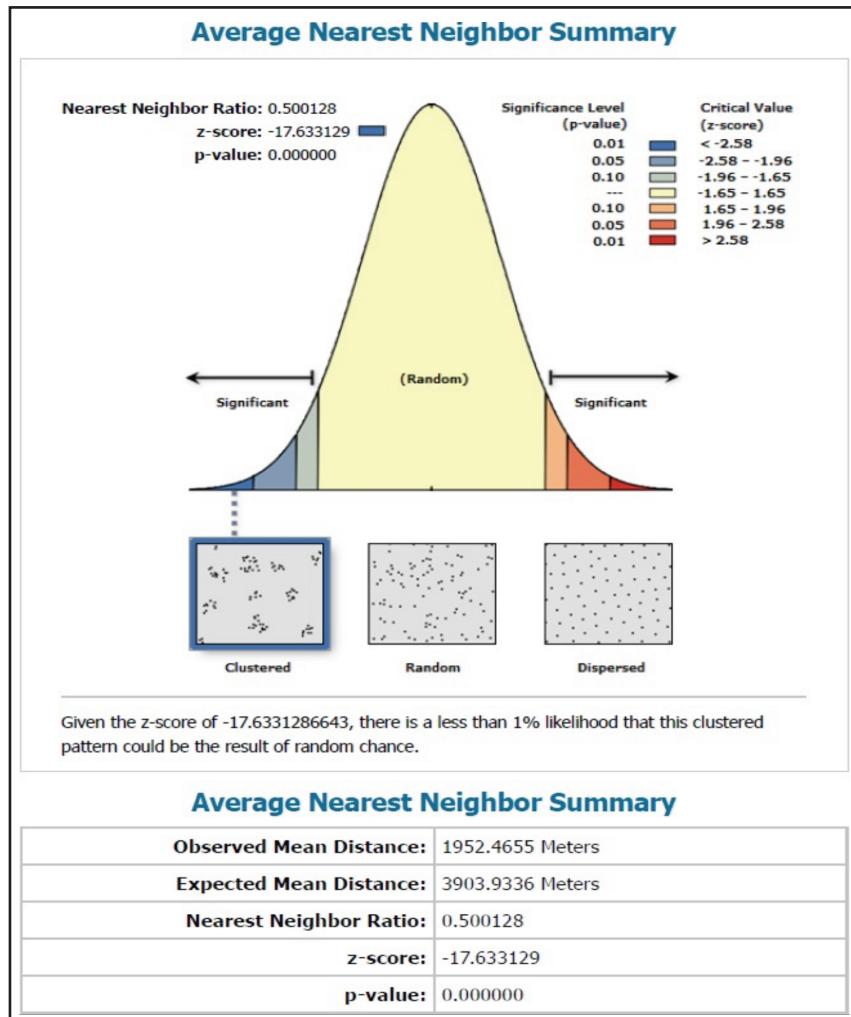

ภาพประกอบที่ 4 แบบจำลอง Spherical ที่ใช้สำหรับ Ordinary Kriging

ผลการวิจัย

1. ผลการวิเคราะห์การกระจายตัวเชิงพื้นที่ของฟาร์มโดยใช้วิธี ANN

เมื่อวิเคราะห์ที่ตั้งของฟาร์มไก่ด้วยวิธี ANN พบว่ารูปแบบเชิงพื้นที่เป็นแบบกระจุกตัว เนื่องจากค่า $ANN = 0.50$ โดย $z\text{-score} = -17.63$ และ $p\text{-value} < -2.58$ จึงสรุปได้ว่าฟาร์มไก่มีการกระจุกตัวเชิงพื้นที่ที่ระดับความเชื่อมั่น 99% ดังแสดงในภาพประกอบที่ 5 ทั้งนี้ วิธี ANN เป็นการวิเคราะห์โดยพิจารณาภาพรวมของทั้งพื้นที่ศึกษาและไม่ได้ระบุว่าการกระจุกตัวอยู่ในบริเวณใด

ภาพประกอบที่ 5 ผลการวิเคราะห์การกระจายตัวเชิงพื้นที่ของฟาร์มด้วยวิธี ANN

2. ผลการวิเคราะห์การกระจุกตัวและค่าผิดปกติโดยใช้วิธี Anselin Local Moran's I

จากการวิเคราะห์ด้วยวิธี Anselin Local Moran's I ที่ระดับความเชื่อมั่น 95% พบรูปแบบการกระจายเชิงพื้นที่ของฟาร์มไก่ซึ่งแสดงในภาพประกอบที่ 6 โดยจำแนกผลการวิเคราะห์ได้ ดังนี้

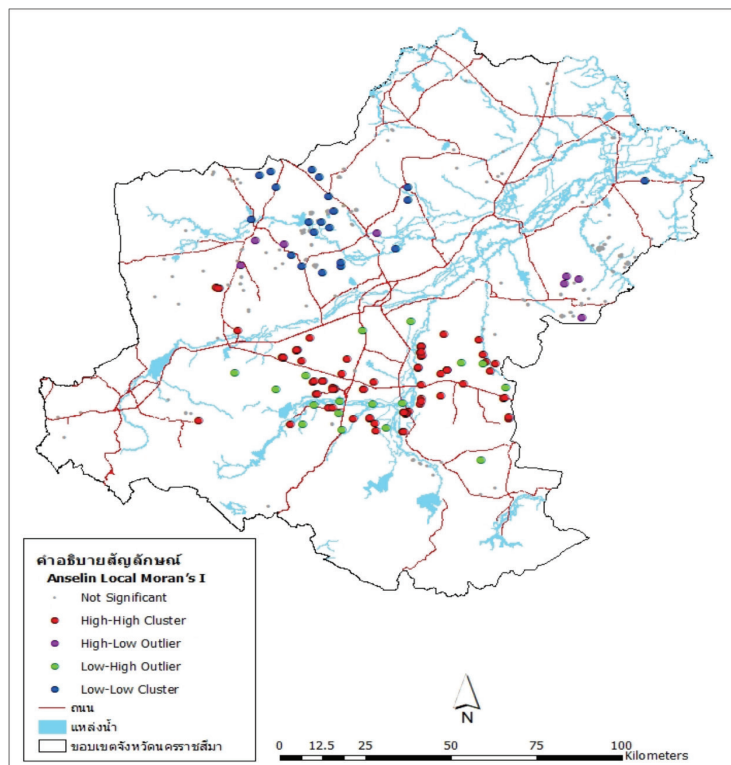
High-High Cluster (จุดสีแดง) หมายถึง ฟาร์มขนาดใหญ่แห่งนั้นอยู่ในกลุ่มที่ฟาร์มขนาดใหญ่กระจุกตัวกัน ส่วนใหญ่อยู่บริเวณตอนกลางค่อนข้างไปทางทิศใต้ของพื้นที่ศึกษา ฟาร์มเหล่านี้ได้ถูกคัดเลือกเพื่อวิเคราะห์ทิศทางการกระจายต่อไป ฟาร์มที่กระจุกตัวกันถูกเลือกเพื่อวิเคราะห์ทิศทางการกระจายในขั้นตอนต่อไป เนื่องจากต้องการตรวจสอบทิศทางการกระจายว่าสอดคล้องกับข้อมูลอื่น เช่น ถนน แม่น้ำ หรือไม่ หากพบความสอดคล้องอาจใช้เป็นแนวทางในการป้องกันการติดต่ของโรคระบาดต่อไป

High-Low Outlier (จุดสีม่วง) หมายถึง ฟาร์มขนาดใหญ่แห่งนั้นถูกรายล้อมไปด้วยฟาร์มขนาดเล็ก ส่วนใหญ่อยู่บริเวณตอนกลางค่อนข้างไปทางทิศเหนือของพื้นที่ศึกษา

Low-High Outlier (จุดสีเขียว) หมายถึง ฟาร์มขนาดเล็กแห่งนั้นถูกรายล้อมไปด้วยฟาร์มขนาดใหญ่ โดยจะเห็นได้ว่าจุดสีเขียว (มีจำนวนน้อยกว่า) แทรกปะปนอยู่ในกลุ่มจุดสีแดง (มีจำนวนมากกว่า)

Low-Low Cluster (จุดสีน้ำเงิน) หมายถึง ฟาร์มขนาดเล็กแห่งนั้นอยู่ในกลุ่มที่ฟาร์มขนาดเล็กกระจุกตัวกัน ส่วนใหญ่อยู่ทางตอนเหนือของพื้นที่ศึกษา ฟาร์มเหล่านี้ได้ถูกคัดเลือกเพื่อวิเคราะห์ทิศทางการกระจายต่อไป

Not significant (จุดสีเทา) หมายถึง ฟาร์มแห่งนั้นเป็นส่วนหนึ่งของการกระจายตัวแบบสุ่ม โดยสามารถสังเกตได้ว่าฟาร์มเหล่านี้กระจายตัวอยู่ทั่วพื้นที่ศึกษา

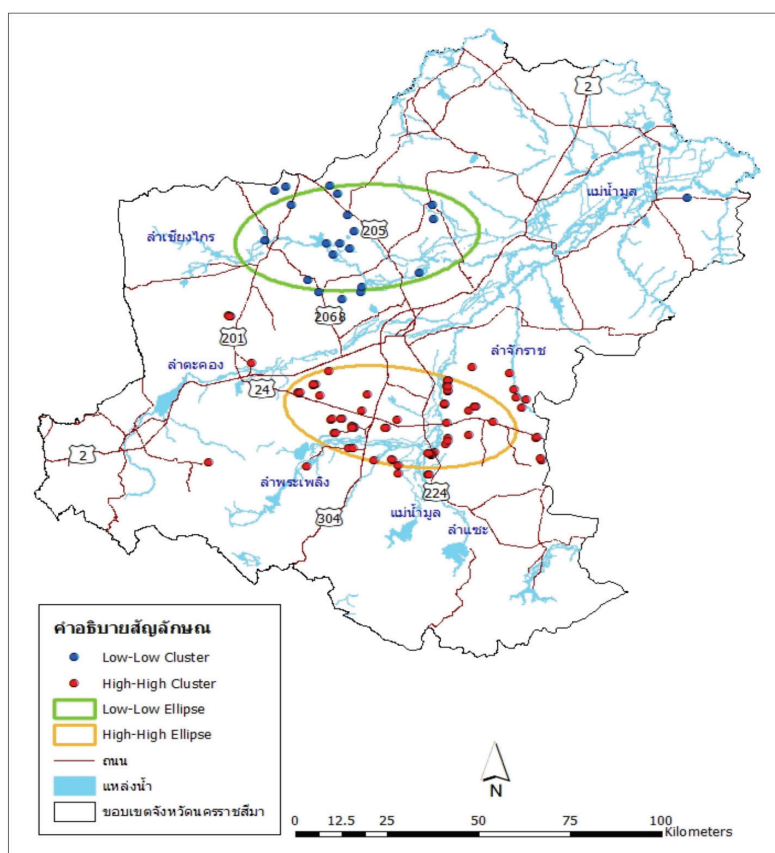

ภาพประกอบที่ 6 ผลการวิเคราะห์การกระจุกตัวและค่าผิดปกติโดยใช้วิธี Anselin Local Moran's I

3. ผลการวิเคราะห์ทิศทางการกระจายตัวโดยใช้วงรีค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ฟาร์มไก่ขนาดใหญ่ซึ่งกระจุกตัวกัน (จุดสีแดง) มีทิศทางการวางตัวตามแนวตะวันออก-เฉียงใต้-ตะวันตกเฉียงเหนือตามแนววงรีค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (วงรีสีส้ม) ซึ่งแสดงในภาพประกอบที่ 7 ฟาร์มขนาดใหญ่เหล่านี้เกาะกลุ่มกันโดยสัมพันธ์กับแนวการวางตัวของทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 24 แยกของวงรีทำมุม 99.43 องศา โดยนับจากทิศเหนือไปตามเข็มนาฬิกา ซึ่งทิศทางนี้สอดคล้องกับทิศทางของทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 24

กลุ่มฟาร์มขนาดใหญ่เหล่านี้ยังเกาะกลุ่มกันซึ่งสัมพันธ์กับแหล่งน้ำธรรมชาติ ได้แก่ ลำพระเพลิง แม่น้ำมูล และลำแซะ เมื่อพิจารณาแม่น้ำมูลซึ่งวางตัวตามแนวเหนือ-ใต้ ขนานไปกับทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 224 พบว่ามีฟาร์มขนาดใหญ่หลายแห่งวางตัวตามแนวตามแม่น้ำสายนี้ ซึ่งแสดงในภาพประกอบที่ 7

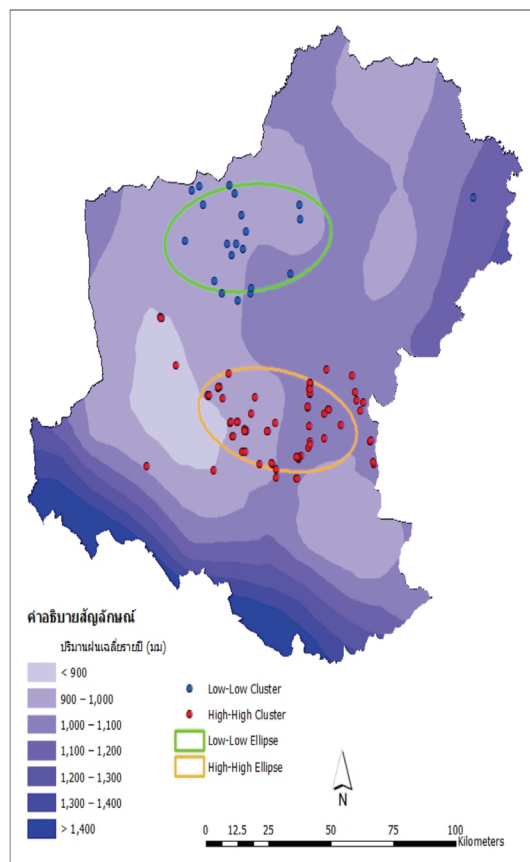
ภาพประกอบที่ 7 ผลการวิเคราะห์ทิศทางการกระจายตัวโดยใช้วงรีค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน

เมื่อพิจารณาลำจักราชซึ่งอยู่นอกวงรีค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (วงรีสีส้ม) ในภาพประกอบที่ 7 พบว่ามีฟาร์มขนาดใหญ่หลายแห่งวางตัวขนานกับลำน้ำแห่งนี้ ถึงแม้ฟาร์มเหล่านี้จะอยู่นอกวงรี แต่ตำแหน่งของฟาร์มแสดงความสัมพันธ์กับแหล่งน้ำธรรมชาติอย่างชัดเจน

สำหรับกลุ่มฟาร์มขนาดเล็กซึ่งกระจุกตัวกันทางตอนบนของพื้นที่ศึกษาซึ่งแสดงด้วยจุดสีน้ำเงิน และทิศทางการกระจายตัวแสดงโดยวงรีสีเขียวในภาพประกอบที่ 7 ทิศทางการวางตัวของวงรีสอดคล้องกับแนวเส้นลำน้ำของลำเชียงไกร และยังมีฟาร์มขนาดเล็กอีกหลายแห่งที่ตั้งใกล้เคียงกับทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 205 อีกด้วย

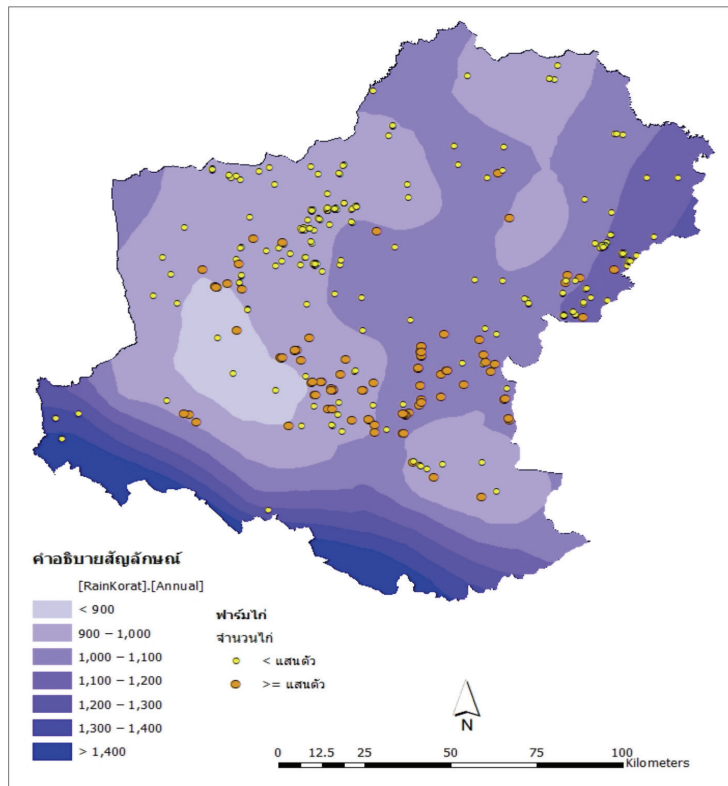
4. ผลการประมาณค่าเชิงพื้นที่ของข้อมูลปริมาณน้ำฝน

ปริมาณน้ำฝนเฉลี่ยรายปีถูกจัดกลุ่มโดยใช้ชั้นจำแนกซึ่งมีความต่าง 100 มม. ใช้ชั้นจำแนกซึ่งมีความต่าง 100 มม. เพื่อแสดงความแตกต่างของปริมาณฝนในแต่ละพื้นที่ ชั้นจำแนกที่มีขนาดเท่ากันนี้แสดงความผันแปร (บริเวณทิศใต้ของพื้นที่ศึกษา) หรือความคล้ายคลึงกัน (พื้นที่ส่วนใหญ่ของพื้นที่ศึกษา) ของปริมาณฝนได้อย่างชัดเจน ดังแสดงในภาพประกอบที่ 8 ทางตอนใต้ของจังหวัดนครราชสีมา (ซึ่งเป็นพื้นที่ป่าและภูเขา) มีปริมาณฝนมากกว่าบริเวณอื่น ๆ อย่างชัดเจน เมื่อพิจารณา กลุ่มฟาร์มไ้ทั้งขนาดใหญ่และเล็กที่อยู่ในวงรีค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน พบว่าฟาร์มเหล่านี้อยู่ในเขตน้ำฝนเฉลี่ย 900-1100 มม./ปี ทั้งนี้ รูปแบบการกระจายตัวของฟาร์มไม่ได้แสดงความสัมพันธ์กับปริมาณน้ำฝนเฉลี่ยรายปีอย่างชัดเจน

ภาพประกอบที่ 8 ตำแหน่งฟาร์มไ้ที่กระจุกตัวและเขตปริมาณฝนระดับต่าง ๆ

เมื่อพิจารณาฟาร์มไก่ทั้งหมดในพื้นที่ศึกษา พบว่าฟาร์มส่วนใหญ่ (81.5 %) ตั้งอยู่ในเขตน้ำฝนเฉลี่ย 900-1100 มม./ปี ตามภาพประกอบที่ 9

ภาพประกอบที่ 9 ตำแหน่งฟาร์มไก่ทั้งหมดและเขตปริมาณฝนระดับต่าง ๆ

สรุปและอภิปรายผล

การตัดสินใจคัดเลือกพื้นที่ในการประกอบธุรกิจฟาร์มเลี้ยงสัตว์ปีก ผู้ประกอบการจะต้องพิจารณาปัจจัยด้านความคุ้มค่าทางเศรษฐกิจ อาทิ ค่าจ้างแรงงาน แล้วยังต้องคำนึงถึงความเสี่ยงของการเกิดโรคระบาดสัตว์ปีกในพื้นที่ ซึ่งมีผลจากสภาพภูมิประเทศ สภาพภูมิอากาศ และการคมนาคมขนส่ง เป็นต้น เนื่องจากโรคระบาดส่งผลให้เกิดความเสียหายโดยตรงต่อผลผลิตและเพิ่มค่าใช้จ่ายในการจัดการเพื่อควบคุม และยุติการระบาดของโรค ดังนั้นการเลือกดำเนินกิจการฟาร์มเลี้ยงสัตว์ในพื้นที่ที่มีความเสี่ยงต่อการเกิดโรคระบาดที่ต่ำ จึงสามารถลดโอกาสที่จะเกิดความสูญเสียดังกล่าวได้ (พชรมน ทองเฟื่อง และ คณะ. 23 กุมภาพันธ์ 2564: 1-27) การวิจัยนี้เป็นครั้งแรกที่แสดงผลในการวิเคราะห์รูปแบบของฟาร์มไก่ในจังหวัดนครราชสีมา โดยพบการกระจุกตัวอย่างชัดเจนทั้งในกลุ่มฟาร์มขนาดใหญ่และขนาดเล็ก ทิศทางการกระจายตัวสัมพันธ์กับถนนและแม่น้ำอย่างชัดเจน ฟาร์มไก่ส่วนใหญ่อยู่ในเขตน้ฝนเฉลี่ย 900-1100 มม./ปี ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Syeda Khaleida and Yuji Murayama (2013: 147-167) ในประเทศบังคลาเทศ ซึ่งแสดงให้เห็นว่าการกระจายตัวของฟาร์มไก่สัมพันธ์กับถนนและแม่น้ำอย่างชัดเจน และสอดคล้องกับผลการวิจัยที่พบว่าความหนาแน่นของแม่น้ำในพื้นที่ถือเป็น

ปัจจัยที่คาดว่าจะมีผลต่อความเสี่ยงในการเกิดโรคระบาดสัตว์ปีกที่สำคัญในการวิเคราะห์พื้นที่เสี่ยงสัตว์ปีกเพื่อการควบคุมป้องกันโรคด้วยวิธีการตัดสินใจแบบหลายหลักเกณฑ์และระบบสารสนเทศทางภูมิศาสตร์ซึ่งรายงานไว้โดย พชรมน ทองเฟื่อง และคณะ (23 กุมภาพันธ์ 2564: 1-27) จากข้อค้นพบข้างต้นของการวิจัยครั้งนี้ สามารถนำไปใช้ประกอบการกำหนดมาตรการป้องกันและกำจัดโรคได้ เช่น กลุ่มฟาร์มขนาดใหญ่บริเวณทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 24 และแหล่งน้ำธรรมชาติ ได้แก่ ลำพระเพลิง แม่น้ำมูล และลำแซะ หากเกิดโรคระบาดในพื้นที่ควรแจ้งเตือนฟาร์มอื่น ๆ ที่กระจุกตัวอยู่ในกลุ่มนี้ หากเป็นโรคระบาดที่แพร่กระจายทางน้ำ ควรแจ้งเตือนฟาร์มอื่น ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งฟาร์มที่อยู่ท้ายน้ำ สำหรับกลุ่มฟาร์มขนาดเล็ก ที่ตั้งของฟาร์มมีความสัมพันธ์กับแหล่งน้ำธรรมชาติและถนนเช่นกัน ดังนั้น ฟาร์มที่มีการกระจุกตัว (ทั้งฟาร์มขนาดใหญ่และเล็ก) ควรมาตรการป้องกันและกำจัดโรคอย่างชัดเจนเพื่อลดความสูญเสียทางเศรษฐกิจ ในการลดโอกาสการเกิดโรค ควรใช้ GIS วิเคราะห์ความเสี่ยงเชิงพื้นที่และเชิงเวลาโดยอาจเพิ่มปัจจัยอื่น ๆ เช่น ทิศทางและความเร็วลม ความชื้นและอุณหภูมิ และปัจจัยที่มีส่วนเกี่ยวข้อง เช่น ตำแหน่งที่ตั้ง ความหนาแน่น ประวัติการแพร่ระบาดฤดูกาล เป็นต้น เพื่อนำมาวิเคราะห์ค่าความถูกต้องของโมเดลที่ใช้กับเหตุการณ์ที่เคยเกิดขึ้น เมื่อได้ค่าความถูกต้องเป็นที่ยอมรับแล้วจึงจะสามารถนำไปพยากรณ์การแพร่ระบาดที่อาจเกิดขึ้นเมื่อพิจารณาจากปัจจัยในลักษณะเดียวกัน ซึ่งการพัฒนาแบบดังกล่าวสามารถใช้พื้นฐานความรู้ด้านระบาดวิทยาฐานข้อมูลการระบาดของโรคที่ได้จากความร่วมมือที่มีอยู่กับ กรมปศุสัตว์ร่วมกับการใช้ความรู้ด้าน GIS ด้วยการใช้โปรแกรม ArcGIS, QGIS และการเขียน code สำหรับการวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผล

เอกสารอ้างอิง

- กรุงเทพฯธุรกิจ. (2565). ปศุสัตว์ ย้ำป้องกันหวัดนกกลายพันธุ์รุนแรงขึ้นสูงลาม 30 ประเทศ. สืบค้นเมื่อ 4 กรกฎาคม 2566, จาก <https://www.bangkokbiznews.com/business/991806>.
- พชรมน ทองเฟื่อง สติติพงษ์ พรหมสฤติย์ อธิภรณ์ พรหมภักดี และ อาภาพร บุญสุวรรณ. (2564). การวิเคราะห์พื้นที่เสี่ยงสัตว์ปีกเพื่อการควบคุมป้องกันโรคด้วยวิธีการตัดสินใจแบบหลายหลักเกณฑ์ และระบบสารสนเทศทางภูมิศาสตร์ กรณีศึกษา: จังหวัดพระนครศรีอยุธยา (เอกสารวิชาการ). ส. 1. เลขทะเบียนวิชาการ 63(2)-0116(1)-159. สืบค้นเมื่อ 23 กรกฎาคม 2566, จาก <https://region1.dld.go.th/webnew/index.php/th/news-menu/academic-works-menu/856-abstract-the-evaluation-of-suitable-area-for-poultry-farming-2>.
- สุวรรณณี กาญจนภูสิต. (2563). กรมปศุสัตว์กระทรวงเกษตรฯเตือนเกษตรกรและผู้เลี้ยงสัตว์เฝ้าระวังโรคในสัตว์หน้าฝน. สืบค้นเมื่อ 10 กรกฎาคม 2566, จาก <https://dld.go.th/th/index.php/en/newsflash/banner-news/37-news/leader-news-2560/22281-head-25630710-2>
- _____. (2561). กรมปศุสัตว์เตือนเกษตรกรระวังโรคระบาดสัตว์หน้าฝน. สืบค้นเมื่อ 5 มิถุนายน 2566, จาก <https://dld.go.th/th/index.php/th/newsflash/bookkrut-menu/16252-livestock-25610605-1>.
- Bruhn, M.; Cajka, J.; Smith, G.; Curry, R.; Dunipace, S.; Wheaton, W.; Cooley, P.; & Wagener, D. (2007). Generating Realistic Livestock and Poultry Operations to Support Development of Infectious Disease Control Strategies. Proceedings of the ESRI Health GIS Conference, October 7-10, 2007, Scottsdale AZ. 1-13.

- Bruhn, M.; Munoz, B.; Cajka, J.; Smith, G.; Curry, R.; Wagener, D.; & Wheaton, W. (2012). **Synthesized Population Databases: A Geospatial Database of US Poultry Farms**. Methods Rep RTI Press. Mr-0023-1201: 1-24.
- ESRI. (2014). **ArcGIS Desktop Program: Release 10.2**. Retrieved on June 20, 2023, from <https://support.esri.com/en-us/patches-updates/2019/arcgis-10-2-1-for-desktop-engine-server-utilities-and-t-7680>
- Khaleda, S. and Murayama, Y. (2013). Geographic Concentration and Development Potential of Poultry Microenterprises and Value Chain: A Study Based on Suitable Sites in Gazipur, Bangladesh. **Social Sciences**. 2(3): 147-167.
- Peng, L.; Chen, W.; Li, M.; Bai, Y.; & Pan, Y. (2014). GIS-based Study of the Spatial Distribution Suitability of Livestock and Poultry Farming: The Case of Putian, Fujian, China. **Computers and Electronics in Agriculture**. 108: 183-190.
- Torzkrub. (2017). จับตา!! “อาชีพเลี้ยงไก่” ตลาดโตทุกปีสร้าง “เศรษฐี” ใหม่ได้ตลอด. สืบค้นเมื่อ 12 กรกฎาคม 2566, จาก <https://www.kasetkaoklai.com/home/2017/10/%e0%b8%ad%e0%b8%b2%e0%b8%8a%e0%b>

การควบคุมธุรกิจบริการแพลตฟอร์มดิจิทัล กรณีศึกษากฎหมายสหภาพยุโรป*

The Regulation of Digital Platform Service Businesses: A Case Study of European Union Laws

รัฐสภา จูรีมาศ¹ ภูมิพล ควรสวัสดิ์² และ ธนาเสฏฐ์ เศรษฐกุลเกียรติ³

Rattasapa Chureemas, Peemapon Kwonsawad, and Thanasret Sretthakulkait

บทคัดย่อ

ความเจริญก้าวหน้าของเทคโนโลยีดิจิทัลได้ส่งผลให้สื่อดิจิทัลเข้าถูกนำมาใช้ในการอำนวยความสะดวกในชีวิตประจำวันมากยิ่งขึ้น และทำให้ผู้ประกอบการธุรกิจหลายรายเลือกใช้แพลตฟอร์มดิจิทัล (Platform Digital) ที่เป็นสื่อออนไลน์เป็นสื่อกลางในการให้บริการมากยิ่งขึ้น ทำให้เกิดการให้บริการแพลตฟอร์มดิจิทัลเป็นจำนวนมาก แต่ประเทศไทยในปัจจุบันยังไม่มีกฎหมายที่รองรับธุรกรรมในการซื้อขายสินค้าทางออนไลน์ที่เป็นหนึ่งในการดำเนินธุรกิจแพลตฟอร์มดิจิทัลหรือกฎหมายว่าด้วยการควบคุมธุรกิจบริการแพลตฟอร์มในประเทศไทย ด้วยเหตุนี้หากมีการซื้อขายกันในลักษณะดังกล่าวจึงต้องอาศัยหลักกฎหมายทั่วไปตามที่บัญญัติไว้ในกฎหมายต่าง ๆ ที่แยกย่อยอยู่ในกฎหมายหลายฉบับในควบคุมการซื้อขายสินค้าทางออนไลน์ จึงอาจส่งผลให้เกิดปัญหาของกฎหมายที่อาจมีความขัดกัน ในบางบริบท จากการศึกษากฎหมายของประเทศไทยรวมถึงกฎหมายที่กำกับดูแลธุรกิจแพลตฟอร์มดิจิทัลในสหภาพยุโรปที่มีการดำเนินการบังคับใช้อยู่ในปัจจุบันและอยู่ในระหว่างการพัฒนากฎหมายเพื่อให้สอดคล้องรับการความเปลี่ยนแปลงไปของสังคม เช่น กฎหมายอีคอมเมิร์ซของสหภาพยุโรป (EU E-Commerce Directive 2000/31/EC) กฎระเบียบสหภาพยุโรปว่าด้วยการประกอบธุรกิจแพลตฟอร์มออนไลน์ (EU Regulation on Platform-to Business Relation หรือ P2B) ร่างกฎหมายบริการดิจิทัล (Digital Service Act) และกฎระเบียบสหภาพยุโรปว่าด้วยตลาดที่แข่งขันได้และยุติธรรมในภาคดิจิทัล (Digital Markets Act) ซึ่งวางหลักการกำกับดูแลในรูปแบบลักษณะของกฎหมาย

*การควบคุมธุรกิจบริการแพลตฟอร์มดิจิทัล กรณีศึกษากฎหมายสหภาพยุโรป เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาค้นคว้าในผลงานวิชาการเรื่องการควบคุมธุรกิจบริการแพลตฟอร์มดิจิทัล โดยได้รับทุนสนับสนุนจากสถาบันพระปกเกล้า

Regulation of Digital Platform Service Businesses: A Case Study of European Union Laws is part of an academic research project on the regulation of digital platform businesses. The project is funded by the King Prajadhipok's Institute.

¹อาจารย์ประจำหลักสูตรนิติศาสตรบัณฑิต คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ กรุงเทพฯ

Lecturer, Bachelor of Laws program, Faculty of Social Sciences, Srinakharinwirot University, Bangkok.

²นิสิตหลักสูตรหลักสูตรนิติศาสตรบัณฑิต คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ กรุงเทพฯ

Bachelor's degree student in Law, Faculty of Social Sciences, Srinakharinwirot University, Bangkok.

Corresponding author email: rattasapa@gs.wu.ac.th

ARTICLE HISTORY: Received 14 June 2023, Revised 24 September 2023, Accepted 26 September 2023

ดังกล่าวเป็นการกำกับดูแลแบบบังคับหรือที่เรียกว่ามาตรการกำกับดูแลภายหลังไม่ได้ใช้ระบบการจดทะเบียนหรือระบบอนุญาตแต่อย่างใด แต่มีลักษณะเป็นข้อกำหนดผู้ให้บริการแพลตฟอร์มที่เข้าลักษณะเงื่อนไขตามที่กำหนดไว้นั้นต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์และเงื่อนไขของกฎหมายนั้น ผู้วิจัยขอเสนอแนะว่าการกำกับดูแลธุรกิจหรือกิจกรรมในระบบดิจิทัลเป็นเรื่องเฉพาะที่จำเป็นต้องมีการออกกฎหมายเพื่อการกำกับดูแลเป็นการเฉพาะ เพื่อไม่ให้เกิดปัญหาของกฎหมายที่อาจมีความขัดกันในบางบริบท จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีการศึกษาโดยประเมินและตรวจสอบความจำเป็นประกอบการร่างและพิจารณากฎหมายด้วยอีกประการหนึ่ง

คำสำคัญ: แพลตฟอร์มดิจิทัล กฎหมายสหภาพยุโรป กฎหมายธุรกิจ

Abstract

The advancement of digital technology has led to the increased utilization of digital media for daily life convenience and has prompted many businesses to choose digital platforms as their primary means of service delivery. This has resulted in a proliferation of digital platforms providing various services. However, Thailand currently lacks specific laws governing online transactions, especially in the context of digital platform business operations and regulations. Therefore, when conducting such online transactions, general laws stipulated in various statutes that control online commerce are relied upon, potentially leading to legal issues in certain contexts. This study examines Thai laws and the ongoing development of European Union (EU) laws regulating and overseeing digital platform businesses, such as the EU E-Commerce Directive 2000/31/EC, the EU Regulation on Platform-to-Business Relations (P2B), the draft Digital Service Act, and the Digital Markets Act, which introduce regulatory principles in the form of ex-post regulatory oversight without registration or licensing systems but rather through requirements for platform service providers to comply with certain criteria and conditions stipulated in the law. Considering these findings, the researchers suggest that regulating digital businesses or activities should be tailored to address specific needs to avoid potential legal conflicts in various contexts. In light of this, it is essential to conduct comprehensive evaluations, draft legislation, and consider legal aspects for further study.

Keywords: *Digital platform, European Union Law, Business Law*

บทนำ

ความเจริญก้าวหน้าของเทคโนโลยีดิจิทัลได้ส่งผลให้สื่อดิจิทัลเข้ามามีบทบาทในการอำนวยความสะดวกในชีวิตประจำวันมากขึ้น และทำให้ผู้ประกอบการธุรกิจหลายรายเลือกใช้แพลตฟอร์มดิจิทัล (Platform Digital) ที่เป็นสื่อออนไลน์เป็นสื่อกลางในการให้บริการมากขึ้น ทำให้เกิดการให้บริการแพลตฟอร์มดิจิทัลเป็นจำนวนมาก ไม่ว่าจะเป็นกรณีที่มีการประกอบธุรกิจให้บริการแพลตฟอร์มในประเทศไทยโดยผู้ประกอบการเป็นผู้มีสัญชาติไทยเอง หรือเป็นกรณีที่มีการประกอบธุรกิจให้บริการแพลตฟอร์มในต่างประเทศแต่ให้บริการแพลตฟอร์มในประเทศไทย จนอาจกล่าวได้ว่าบริการแพลตฟอร์มดิจิทัลได้กลายเป็นส่วนที่มีความสำคัญส่วนหนึ่งในการขับเคลื่อนระบบเศรษฐกิจของประเทศไทย แต่ประเทศไทยในปัจจุบันยังไม่มีกฎหมายที่รองรับธุรกรรมในการซื้อขายสินค้าทางออนไลน์ที่เป็นหนึ่งในการดำเนินธุรกิจแพลตฟอร์มดิจิทัลหรือกฎหมายว่าด้วยการควบคุมธุรกิจบริการแพลตฟอร์มในประเทศไทย ด้วยเหตุนี้หากมีการซื้อขายกันในลักษณะดังกล่าว จึงต้องอาศัยหลักกฎหมายทั่วไปตามที่บัญญัติไว้ในกฎหมายต่าง ๆ ที่แยกย่อยอยู่ในกฎหมายหลายฉบับในควบคุมการซื้อขายสินค้าทางออนไลน์ จึงอาจส่งผลให้เกิดปัญหาของกฎหมายที่อาจมีความขัดกันในบางบริบท ด้วยเหตุนี้จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องพิจารณากฎหมายที่เกี่ยวข้องกับประเด็นดังกล่าวและมีผลใช้บังคับอยู่ในปัจจุบัน

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาบทพจนานุกรมกฎหมายของประเทศไทยที่ใช้บังคับกับกรณีของธุรกิจบริการแพลตฟอร์มดิจิทัล
2. เพื่อศึกษาหลักการควบคุมการประกอบธุรกิจบริการแพลตฟอร์มดิจิทัลในต่างประเทศที่อาจส่งผลกระทบต่อการประกอบธุรกิจบริการแพลตฟอร์มดิจิทัลในประเทศไทย
3. เพื่อเสนอแนะให้ประเทศไทยมีกฎหมายเกี่ยวกับการกำกับดูแลแพลตฟอร์มดิจิทัลเป็นการเฉพาะรวมถึงหลักเกณฑ์ในการกำกับดูแลที่เป็นสากล

ขอบเขตของการศึกษา

การศึกษามุ่งเน้นแนวคิดและทฤษฎีของการควบคุมและกำกับดูแลธุรกิจแพลตฟอร์มดิจิทัลและรวบรวมข้อมูลกฎหมายต่างประเทศที่มีการดำเนินการในการออกกฎหมายเพื่อกำกับดูแลธุรกิจแพลตฟอร์มดิจิทัล ซึ่งมุ่งศึกษากฎหมายที่กำกับดูแลธุรกิจแพลตฟอร์มดิจิทัลในสหภาพยุโรปที่มีการดำเนินการบังคับใช้อยู่ในปัจจุบันและอยู่ในระหว่างการพัฒนากฎหมายเพื่อให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงไปของสังคม เช่น EU E-Commerce Directive 2000/31/EC หรือ EU Regulation on Platform-to business relation หรือ P2B Regulation รวมถึง Proposal for a Digital Service Act และกฎระเบียบสหภาพยุโรปว่าด้วยตลาดที่แข่งขันได้และยุติธรรมในภาคดิจิทัล Regulation of The European Parliament and of The Council on Contestable and Fair Markets in The Digital Sector (Digital Markets Act) ตลอดจนศึกษาถึงกฎหมายของประเทศไทยที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับการกำกับดูแลการประกอบธุรกิจแพลตฟอร์มดิจิทัลที่มีการบังคับใช้ในปัจจุบันหรือกำลังอยู่ระหว่างการพัฒนา เช่น ร่างพระราชบัญญัติการประกอบธุรกิจบริการแพลตฟอร์มดิจิทัลที่ต้องแจ้งให้ทราบ พ.ศ. เพื่อนำเสนอความเป็นไปได้ในการบังคับใช้กฎหมายของประเทศไทยในการกำกับดูแลธุรกิจแพลตฟอร์มดิจิทัล

ระเบียบวิธีวิจัย

ในการศึกษาเอกสารทางวิชาการฉบับนี้ ใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) และวิจัยเอกสาร (Documentary Research) โดยทำการวิจัยจากเอกสาร ที่ค้นคว้ารวบรวมจาก หนังสือ ตำรา วารสารทางกฎหมาย บทความทางวิชาการจากวารสารทางวิชาการต่าง ๆ คำพิพากษาศาล หนังสือพิมพ์ รายงานการวิจัย ผลงานการศึกษาวิจัยของนักวิชาการผู้ทรงคุณวุฒิ วิทยานิพนธ์ รวมถึงข้อมูลทางสื่ออิเล็กทรอนิกส์ ทั้งข้อมูลภายในประเทศและต่างประเทศ ที่เกี่ยวข้องกับการควบคุมและกำกับดูแลธุรกิจแพลตฟอร์มดิจิทัลโดยเฉพาะกฎหมายของสหภาพยุโรปที่มีการดำเนินการบังคับใช้ในปัจจุบันและอยู่ในระหว่างการพัฒนากฎหมายเพื่อให้สอดคล้องกับเปลี่ยนแปลงไปของสังคม เช่น EU E-Commerce Directive 2000/31/EC หรือ EU Regulation on Platform-to business relation หรือ P2B Regulation รวมถึง Proposal for a Digital Service Act และกฎระเบียบสหภาพยุโรปว่าด้วยตลาดที่แข่งขันได้และยุติธรรมในภาคดิจิทัล REGULATION OF THE EUROPEAN PARLIAMENT AND OF THE COUNCIL on contestable and fair markets in the digital sector (Digital Markets Act)

ลักษณะของธุรกิจแพลตฟอร์ม

การซื้อขายในปัจจุบันที่พัฒนามาจากระบบการใช้เงินเป็นสื่อกลางการแลกเปลี่ยน โดยจะใช้ระบบการให้ความเชื่อถือกันโดยผู้ขาย จะให้ผู้ซื้อได้รับสินค้าก่อน แล้วชำระเงินในภายหลังตามเงื่อนไขที่ตกลงกัน ระบบนี้เรียกว่า ระบบเครดิต (Credit System) ซึ่งในปัจจุบันมีบทบาทมากสำหรับการค้าขายทำให้การค้าคล่องตัวและผู้บริโภคยังปลอดภัยไม่ต้องพกเงินสดติดตัวโดยตลาดในปัจจุบันได้มีการพัฒนาเทคโนโลยีจึงเกิดการซื้อขายผ่านทางออนไลน์ หรือ โปรแกรมประยุกต์ (Application) การซื้อขายรูปแบบนี้เป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไปในเรื่องการแลกเปลี่ยนสินค้าและบริการ หรือใช้ชำระหนี้ในประเทศตามตัวบทกฎหมายในปัจจุบัน (วรลักษณ์ หิมะกลัส. 2560)

ทั้งนี้รูปแบบการค้าของโลกมีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา ซึ่งรูปแบบการค้าสามารถแบ่งออกได้เป็น 3 ยุค (กรกรณ์ ชีวตระกูลพงษ์ และคณะ. 2565)

ยุคแรก คือ ประเทศที่พัฒนาแล้วย้ายฐานการผลิตไปยังประเทศที่กำลังพัฒนาที่อยู่ใกล้เคียงกัน

ยุคที่สอง เกิดจากการพัฒนาเทคโนโลยีต่าง ๆ ทั้งการติดต่อสื่อสาร ไอที และคอมพิวเตอร์ ทำให้เกิดการแบ่งแยกขั้นตอนไปดำเนินการผลิตในประเทศต่าง ๆ

ยุคที่สาม เป็นยุคที่เทคโนโลยีพัฒนาขึ้นอย่างมาก ซึ่งมีผลกระทบต่อโครงสร้างทางเศรษฐกิจและรูปแบบการค้า เทคโนโลยีได้เข้ามามีบทบาทในชีวิตมากขึ้น ทั้งระบบปฏิบัติการต่าง ๆ รวมถึงสิ่งอำนวยความสะดวก

แพลตฟอร์มดิจิทัลเป็นการนำเสนอรูปแบบการจัดการของธุรกิจแบบใหม่ผ่านเทคโนโลยีสารสนเทศ(Asadullah, Faik, & Kankanhalli. 2018)ซึ่งช่วยขยายการจัดการธุรกิจสมัยใหม่โดยเฉพาะการลดต้นทุนต่าง ๆ ในการประกอบธุรกิจที่อาศัยความสามารถผ่านระบบปฏิบัติการของแพลตฟอร์ม (Pagani, M. 2013) เช่น แพลตฟอร์ม TripAdvisor และ Expedia ที่รวบรวมข้อมูลต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับการเดินทาง ที่พักอาศัย สถานที่ท่องเที่ยว จากแหล่งข้อมูลต่าง ๆ มาไว้ในแพลตฟอร์มเดียวทำให้สามารถลดต้นทุนในการค้นหาข้อมูลผ่านการใช้บริการของแพลตฟอร์มตัวกลาง (Tiwana, Konsynski, & Bush. 2010) รวมถึงช่วยในการจัดการและประสานงานต่าง ๆ ส่งเสริมการพัฒนาเทคโนโลยี

ของผลิตภัณฑ์เพื่อตอบสนองต่อความต้องการของผู้มีส่วนได้เสียและสร้างความสะดวกในการกำกับดูแลอย่างเหมาะสม (Boudreau. 2010)

การนำแพลตฟอร์มมาใช้ในการประกอบธุรกิจส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงปัจจัยในการดำเนินธุรกิจของผู้ประกอบการในหลายมิติ กล่าวคือ การมุ่งเน้นส่งเสริมการพัฒนาสภาพแวดล้อมทางดิจิทัล การเชื่อมโยงข้อมูลสารสนเทศต่าง ๆ ทั้งผู้บริโภค ผู้ผลิต และผู้ให้บริการ ซึ่งสร้างมูลค่าให้กับธุรกิจที่นำรูปแบบธุรกิจแพลตฟอร์มมาใช้เพื่อขยายโอกาสทางธุรกิจให้มากยิ่งขึ้น รวมถึงเป็นการสร้างประสบการณ์ตรงระหว่างผู้ผลิตกับผู้บริโภคโดยตรงและสามารถสร้างโอกาสของผู้ผลิตให้เข้าสู่อุตสาหกรรมการผลิตได้ด้วยตนเอง อย่างไรก็ตามมิติที่สำคัญของการนำระบบธุรกิจแพลตฟอร์มมาปรับใช้นั้น ต้องคำนึงถึงการกำกับดูแล หรือ ควบคุม กิจกรรมต่าง ๆ ทั้งผู้บริโภค ผู้ผลิต ผู้ให้บริการ เพื่อให้เกิดภาวะแวดล้อมที่เหมาะสมในการดำเนินธุรกิจให้ปลอดภัยและมีความเป็นธรรมทางการค้า (ดารารพร ธีระวัฒน์. 2559) ลักษณะการดำเนินธุรกิจแพลตฟอร์มอาจกล่าวได้ว่าเป็นการเปลี่ยนการควบคุมทรัพยากรทางเทคโนโลยีสารสนเทศเป็นการเข้าจัดการทรัพยากรข้อมูลทางเทคโนโลยีสารสนเทศให้เกิดการจัดการอย่างเหมาะสม รวมถึงเป็นการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างผู้ผลิตและผู้บริโภคโดยตรงผ่านรูปแบบของการให้บริการแพลตฟอร์ม และเปลี่ยนเป้าหมายเฉพาะแต่ลูกค้าเป็นสำคัญ เป็นการมุ่งเน้นในการใช้ข้อมูลทางสารสนเทศเพื่อดำเนินการจัดการข้อมูลบนพื้นที่ดิจิทัล (พรหมวดี เลิศลุมพินธุ์. 2563)

ในปัจจุบันมีการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในชีวิตประจำวันมากขึ้น วิถีชีวิตของคนจึงเปลี่ยนไปทำให้มีผู้ให้บริการแพลตฟอร์มมากขึ้นจึงเกิดลักษณะธุรกิจแพลตฟอร์มที่หลากหลายโดยการใช้บริการแพลตฟอร์มในปัจจุบันเป็นเรื่องของการซื้อขายกันทางแพลตฟอร์มขายของออนไลน์และแพลตฟอร์มดิจิทัลที่ให้บริการค้นหาข้อมูล โซเชียลมีเดีย มัลติมีเดีย จองสถานที่พัก หรือการบริการขนส่ง จึงทำให้เกิดประเด็นการใช้แพลตฟอร์มดิจิทัลในการดำเนินธุรกิจที่ผิดกฎหมาย เช่น การใช้อัลกอริทึมในการบิดเบือนข้อมูล การนำข้อมูลส่วนตัวไปใช้โดยไม่ได้รับความยินยอมจากเจ้าของมาก่อน ดังนั้น ระหว่างผู้ประกอบการบนแพลตฟอร์มดิจิทัล ผู้บริโภค หรือผู้ใช้บริการแพลตฟอร์ม จึงมีความจำเป็นที่จะต้องมีความรู้เกี่ยวกับกฎหมาย

กฎหมายของสหภาพยุโรปที่เกี่ยวข้องกับการควบคุมธุรกิจบริการแพลตฟอร์ม

ประเทศไทยในปัจจุบันนี้ยังไม่มีกฎหมายที่รองรับธุรกรรมในการซื้อขายสินค้าทางออนไลน์หรือกฎหมายว่าด้วยการควบคุมธุรกิจบริการแพลตฟอร์ม โดยในปัจจุบันจะเห็นได้ว่าในประเทศไทยเองประชาชนมีจำนวนในการใช้แพลตฟอร์มออนไลน์มากยิ่งขึ้นในทุก ๆ ปี ทำให้ผู้ใช้บริการที่ประสบปัญหาจากการใช้งานแพลตฟอร์มก็มีจำนวนมากยิ่งขึ้น ด้วยเหตุนี้หากมีการใช้งานแพลตฟอร์มในลักษณะดังกล่าว จึงต้องอาศัยหลักกฎหมายทั่วไปตามที่บัญญัติไว้ในกฎหมายต่าง ๆ ที่ควบคุมเป็นกรณีไป

แต่เมื่อศึกษากฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการควบคุมธุรกิจบริการแพลตฟอร์มในต่างประเทศแล้วจะเห็นว่าสหภาพยุโรปได้เล็งเห็นปัญหาที่เกิดขึ้นจากแพลตฟอร์มดิจิทัล โดยเฉพาะแพลตฟอร์มที่มีขนาดใหญ่ เช่น Facebook Google Instagram และ Twitter เห็นว่ากฎหมายเดิมที่มีอยู่นั้นไม่ครอบคลุมถึงการกำกับดูแลแพลตฟอร์มดิจิทัลอย่างมีประสิทธิภาพ เนื่องจากก่อนที่สหภาพยุโรปจะริเริ่มการร่างกฎหมายบริการดิจิทัล (Digital Service Act, DSA) ในอดีตสหภาพยุโรปนั้นใช้กฎหมายอีคอมเมิร์ซ EU E-Commerce Directive 2000/31/EC ในการควบคุมธุรกิจบริการแพลตฟอร์ม

มาก่อน ซึ่งถูกนำมาใช้ในปี พ.ศ. 2543 ที่เป็นการรอบกฎหมายหลักสำหรับการให้บริการดิจิทัลในสหภาพยุโรปที่เป็นรากฐานที่สำคัญสำหรับการควบคุมบริการดิจิทัลในตลาดของยุโรป

1. กฎหมายอีคอมเมิร์ซ (EU E-Commerce Directive 2000/31/EC)

กฎหมายอีคอมเมิร์ซ EU E-Commerce Directive 2000/31/EC เป็นกฎหมายในการวางระบบการกำกับดูแลแพลตฟอร์มออนไลน์แบบบังคับหรือที่เรียกว่ามาตรการกำกับดูแลภายหลัง ซึ่งเป็นข้อกำหนดให้ผู้ให้บริการแพลตฟอร์มที่เข้าลักษณะเงื่อนไขตามที่กำหนดไว้นั้นต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์และเงื่อนไขของกฎหมาย ในกรณีที่แพลตฟอร์มดิจิทัลมีลักษณะการดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลส่วนบุคคล เช่น แพลตฟอร์ม Social Media จะต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์ภายใต้กฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลเป็นการเฉพาะ หรือถ้ามีการขายสินค้าหรือให้บริการแก่ผู้บริโภค อาจจะต้องตกอยู่ภายใต้กฎหมายว่าด้วยทรัพย์สินทางปัญญา กฎหมายคุ้มครองผู้บริโภค หรือกฎหมายการแข่งขันทางการค้า (กรณี อรรถนิติ. 2563)

1.1 การกำกับดูแลของกฎหมายอีคอมเมิร์ซ (EU E-Commerce Directive 2000/31/EC)

กฎหมายอีคอมเมิร์ซมีหน้าที่กำกับดูแลในเรื่องของการกำกับการบริการข้อมูลออนไลน์ของผู้ให้บริการ โดยจะเป็นการควบคุมกิจกรรมทางเศรษฐกิจต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นทางออนไลน์ และเป็นกฎหมายที่มีวัตถุประสงค์ในการสนับสนุนเกี่ยวกับพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ แต่กฎหมายอีคอมเมิร์ซนี้ไม่ได้มีการควบคุมเรื่องใดไว้เป็นการเฉพาะเป็นการพิเศษ เนื่องจากกฎหมายดังกล่าวมีลักษณะการควบคุมการบริการข้อมูลในทางออนไลน์ในภาพรวมหลายประการ อย่างไรก็ตาม กฎหมายนี้ไม่ได้เป็นการบังคับให้ประเทศสมาชิกในสหภาพยุโรปต้องใช้กฎหมายนี้เพียงกฎหมายเดียว ประเทศสมาชิกอื่น ๆ สามารถกำหนดมาตรการควบคุมผู้ให้บริการได้เป็นการเฉพาะ รวมทั้งการบังคับใช้กฎหมายอื่นภายในประเทศนั้น ๆ

ด้วยเหตุนี้ ผู้ให้บริการตามกฎหมายฉบับนี้จึงมีหน้าที่เปรียบเสมือนเป็นผู้ดูแลทางเข้าทางออกของข้อมูลของอินเทอร์เน็ตภายในสหภาพยุโรป และมีการแบ่งลักษณะของผู้ให้บริการออกเป็น 3 ประเภท ได้แก่ Mere conduit (มาตรา 12) Caching (มาตรา 13) และ Hosting (มาตรา 14) ซึ่งผู้ให้บริการเหล่านี้มีบทบาทในการพิจารณาเนื้อหาทางออนไลน์ภายใต้แพลตฟอร์มดิจิทัลต่าง ๆ เช่น การคุกคามทางออนไลน์ การล่วงละเมิดทางออนไลน์

1.2 การกำหนดความรับผิดและข้อยกเว้นความรับผิดของผู้ให้บริการตามกฎหมายอีคอมเมิร์ซ (EU E-Commerce Directive 2000/31/EC)

กฎหมายอีคอมเมิร์ซมีวัตถุประสงค์เพื่อกำหนดกรอบกฎหมายร่วมกันระหว่างประเทศสมาชิกภายในสหภาพยุโรป และเพื่ออำนวยความสะดวกให้แก่ผู้ให้บริการและผู้ใช้บริการในสหภาพยุโรป รวมทั้งมีการกำหนดความรับผิดและข้อยกเว้นความรับผิดของผู้ให้บริการ มาตรการในการควบคุมเนื้อหาที่ผิดกฎหมายและเนื้อหาที่เป็นอันตรายต่อสังคม ซึ่งในมาตรา 12-15 ของกฎหมายอีคอมเมิร์ซ ได้ระบุถึงลักษณะของความรับผิดของผู้ให้บริการและข้อยกเว้นความรับผิดของผู้ให้บริการในรูปแบบต่าง ๆ ว่าผู้ให้บริการจะต้องรับผิดอย่างไร เพราะเหตุใด ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับสถานการณ์ ผู้ให้บริการอาจต้องรับผิดสำหรับเนื้อหาที่ผิดกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการบริการ แต่ในขณะเดียวกันผู้ให้บริการก็อาจสามารถใช้สิทธิในการเรียกร้องการยกเว้นจากความรับผิดเกี่ยวกับเนื้อหาที่ผิดกฎหมายที่จัดเก็บหรือส่งผ่านแพลตฟอร์มได้ หากการบริการดังกล่าวอยู่ภายใต้มาตรการที่กฎหมายระบุไว้ โดยสามารถแยกได้ตามประเภทของการให้บริการ (รัฐสภา จูริมาศ. 2564)

ตารางที่ 1: ข้อมูลที่มีลักษณะต้องห้ามตามกฎหมาย

ข้อมูล	ผิดกฎหมาย	เป็นอันตราย	ต่อต้านสังคม
ตัวอย่าง	เนื้อหาเกี่ยวกับการก่อการร้าย การล่วงละเมิดทางเพศเด็ก การคุกคามของความรุนแรง การละเมิดสิทธิในทรัพย์สิน ทางปัญญา	เนื้อหาที่ไม่ผิดกฎหมาย แต่ไม่เหมาะสมกับเด็ก หรือเนื้อหาที่ส่งเสริม ความรุนแรง หรือการทำร้าย ตนเองและการกลั่นแกล้ง ทางอินเทอร์เน็ต	เนื้อหาที่เป็นการใช้ ถ้อยคำไม่เหมาะสม หยาบคาย รบกวนหรือ ทำให้เข้าใจผิด
มาตราในการควบคุม	ควบคุมโดยกฎหมายอาญา และกฎหมายแพ่งและ คำสั่งอัยการ	อยู่ภายใต้ข้อกำหนด ในการให้บริการ	อยู่ภายใต้ข้อกำหนด ในการให้บริการ

2. กฎระเบียบสหภาพยุโรปว่าด้วยการประกอบธุรกิจแพลตฟอร์มออนไลน์ (EU Regulation on Platform-to Business Relation หรือ P2B Regulation)

กฎระเบียบสหภาพยุโรปว่าด้วยการประกอบธุรกิจแพลตฟอร์มออนไลน์เป็นกฎหมายเฉพาะฉบับแรกของสหภาพยุโรปที่ใช้ในการกำกับดูแลแพลตฟอร์ม โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมสภาพแวดล้อมทางธุรกิจที่ยุติธรรมและโปร่งใสสำหรับผู้ประกอบธุรกิจของแพลตฟอร์มออนไลน์

โดยขอบอำนาจของกฎหมายนี้บังคับใช้กับทุกแพลตฟอร์มออนไลน์ไม่ว่าจะเป็น แพลตฟอร์มเครื่องมือการค้าออนไลน์ที่ให้บริการกับผู้ประกอบธุรกิจ ซึ่งไม่ว่าแพลตฟอร์มจะมีสถานที่ตั้งอยู่ที่ใด แต่หากมีการให้บริการแก่ผู้ประกอบธุรกิจในสหภาพยุโรปผู้ให้บริการก็จะมีภาระหน้าที่ที่จะต้องปฏิบัติตามกฎหมายนี้ และไม่ว่าผู้ประกอบธุรกิจจะมีสถานที่ตั้งทำการหลักอยู่นอกสหภาพยุโรปก็ตาม แต่หากผู้ประกอบธุรกิจดังกล่าวมีการให้สินค้าหรือบริการซึ่งให้บริการภายใต้สหภาพยุโรปก็จำเป็นต้องผูกพันตามกฎหมายนี้เช่นกัน เช่น เว็บไซต์อีคอมเมิร์ซ เว็บไซต์เปรียบเทียบราคา และเครื่องมือค้นหาออนไลน์ ผู้ให้บริการตัวกลางออนไลน์ทั้งหมด Amazon, Google, Facebook เป็นต้น

อย่างไรก็ตาม ก็มีข้อสังเกตบางประการว่าลักษณะของกฎหมายดังกล่าวเป็นการกำกับดูแลแบบบังคับหรือที่เรียกว่ามาตรการกำกับดูแลภายหลังไม่ได้ใช้ระบบการจดทะเบียนหรือระบบอนุญาตแต่อย่างใด แต่มีลักษณะเป็นข้อกำหนดให้ผู้ให้บริการแพลตฟอร์มที่เข้าลักษณะเงื่อนไขตามที่กำหนดไว้นั้นต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์และเงื่อนไขของกฎหมายนั้น อันเป็นการกำหนดธุรกิจแพลตฟอร์มออนไลน์รายนั้น ๆ ไป หากการบริการดังกล่าวอยู่ภายใต้เงื่อนไขตามที่กฎระเบียบสหภาพยุโรปว่าด้วยการประกอบธุรกิจแพลตฟอร์มออนไลน์ (EU Regulation on Platform-to Business Relation หรือ P2B Regulation) ที่กำหนดไว้ในประเภะนั้น ธุรกิจแพลตฟอร์มดิจิทัลจะต้องปฏิบัติตามกฎระเบียบสหภาพยุโรปว่าด้วยการประกอบธุรกิจแพลตฟอร์มออนไลน์ฉบับนี้ ทั้งนี้ระเบียบนี้จะไม่กระทบต่อกฎหมายแพ่งในประเทศของรัฐสมาชิก โดยเฉพาะกฎหมายสัญญา เช่น การบอกเลิกสัญญา เป็นต้น

2.1 การกำกับดูแลของกฎระเบียบสหภาพยุโรปว่าด้วยการประกอบธุรกิจแพลตฟอร์มออนไลน์ (EU Regulation on Platform-to Business Relation หรือ P2B Regulation)

กฎหมายนี้มีลักษณะขอบเขตของการกำกับควบคุมที่มุ่งเน้นการกำกับดูแลแพลตฟอร์มที่มีลักษณะสำคัญของบริการในรูปแบบของการให้บริการในลักษณะสื่อกลางหรือที่เรียกว่าผู้ให้บริการตัวกลางอินเทอร์เน็ตแก่ทั้งผู้ใช้บริการ ที่มีภาระผูกพันกำหนดโดยระเบียบ P2B บนแพลตฟอร์มดิจิทัล มีการควบคุมอยู่ด้วยกันหลายประการ (Debandt. 2019) เช่น การเพิ่มมาตรการความโปร่งใสที่เกี่ยวข้องกับข้อกำหนดและเงื่อนไขสำหรับผู้ใช้งานทางธุรกิจของแพลตฟอร์มออนไลน์ ภาระหน้าที่ในการให้คำชี้แจงและเหตุผลโดยละเอียดสำหรับการตัดสินใจรับหรือยุติบัญชีของผู้ประกอบธุรกิจ ภาระผูกพันสำหรับแพลตฟอร์มออนไลน์ที่เป็นผู้ขายสินค้า ภาระหน้าที่สำหรับแพลตฟอร์มในการอธิบายการเข้าถึงต่อผู้ประกอบธุรกิจต่อข้อมูลส่วนบุคคลหรือข้อมูลอื่น ๆ ผ่านการให้บริการของแพลตฟอร์ม ภาระผูกพันในการจัดตั้งระบบการจัดการข้อร้องเรียนภายในที่มีประสิทธิภาพและอำนวยความสะดวกในการระงับข้อพิพาทนอกศาล การห้ามการกระทำที่ไม่เป็นธรรมบางอย่างของแพลตฟอร์ม เช่น การระงับ การยกเลิก หรือการจำกัดบัญชีโดยไม่มีเหตุผลที่ชัดเจน เช่นเดียวกับการไม่แจ้งการเปลี่ยนแปลงข้อกำหนดและเงื่อนไข เป็นต้น

โดยระเบียบ P2B ดังกล่าวมียุทธศาสตร์ที่ใช้กับทุกแพลตฟอร์มดิจิทัลที่ให้บริการแก่ผู้ประกอบธุรกิจในสหภาพยุโรป โดยไม่คำนึงถึงตำแหน่งที่ตั้งของแพลตฟอร์มในความเป็นจริง หากผู้ใช้งานหรือผู้ประกอบธุรกิจจัดตั้งขึ้นหรืออาศัยอยู่ในสหภาพยุโรปและใช้แพลตฟอร์มเพื่อเสนอสินค้าและบริการแก่ผู้บริโภคในสหภาพยุโรป แพลตฟอร์มดังกล่าวจะถูกกำกับดูแลโดยระเบียบ P2B (Dacbeachcroft. 2020)

อย่างไรก็ตามข้อสังเกตบางประการเกี่ยวกับระเบียบ P2B กับความสัมพันธ์ในกฎหมายอื่นเนื่องจากระเบียบ P2B มีผลบังคับใช้เพิ่มเติมจากกฎหมายประเทศสมาชิกหรือกฎหมายสหภาพยุโรปที่เกี่ยวข้อง เช่น กฎหมายสัญญา กฎหมายการแข่งขัน กฎหมายคุ้มครองผู้บริโภค การปฏิบัติทางการค้าที่ไม่เป็นธรรม เป็นต้น ในบางกรณีอาจต้องมีการวิเคราะห์เกี่ยวกับกฎหมายอย่างละเอียดถี่ถ้วนเพื่อกำหนดว่าระเบียบ P2B สามารถใช้ได้กับขอบเขตใด เช่น กฎหมายสัญญา จะได้รับผลกระทบจากกฎระเบียบ P2B หรือไม่

3. ร่างกฎหมายบริการดิจิทัล (Proposal of a Digital Service Act (DSA))

ภายหลังจากการนำกฎหมายอีคอมเมิร์ซ(EUE-Commerce Directive 2000/31/EC)มาใช้จนถึงปัจจุบัน การบริการในลักษณะดิจิทัลมีการพัฒนาและสร้างสรรค์มากยิ่งขึ้น ในขณะที่เดียวกับการใช้บริการเหล่านี้ได้กลายเป็นที่มาของปัญหาหรือความเสี่ยงรูปแบบใหม่ ทั้งต่อสังคมโดยรวมและบุคคลที่ใช้บริการดังกล่าว อันจะเห็นได้ชัดเจนในช่วงวิกฤตการณ์โควิด-19 ที่ได้แสดงให้เห็นถึงความสำคัญของเทคโนโลยีดิจิทัลในทุกด้านของชีวิตสมัยใหม่ คณะกรรมาธิการของสหภาพยุโรปจึงเห็นถึงความสำคัญที่จะปรับปรุงกฎหมายที่กำหนดความรับผิดชอบและภาระผูกพันของผู้ให้บริการดิจิทัลและโดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องของการบริการแพลตฟอร์มออนไลน์ เพื่อลดช่องว่างของกฎหมายอีคอมเมิร์ซ (EU E-Commerce Directive 2000/31/EC) หรือก็คือร่างกฎหมายบริการดิจิทัล Digital Services Act (DSA) โดยมีเป้าหมายเพื่อกำหนดกฎเกณฑ์ที่ชัดเจนมากขึ้นอันเกี่ยวกับความปลอดภัยและการปกป้องสิทธิขั้นพื้นฐานของผู้ใช้บริการทุกคน การกำหนดมาตรการตอบโต้เนื้อหาที่ผิดกฎหมาย

ทางออนไลน์ รวมถึงสินค้าและการบริการที่ผิดกฎหมาย การกำหนดภาระหน้าที่สำหรับแพลตฟอร์มออนไลน์ในการติดตามผู้ขาย การสร้างกรอบความโปร่งใสสำหรับแพลตฟอร์มออนไลน์ว่าธุรกิจจะมีการแข่งขันที่เท่าเทียมกัน และความรับผิดชอบผู้ให้บริการอินเทอร์เน็ตที่ทำหน้าที่เป็นผู้ดูแลข้อมูล เป็นการเฉพาะแทนข้อบังคับกฎหมายอีคอมเมิร์ซที่ยังบังคับใช้อยู่

3.1 การกำกับดูแลของร่างกฎหมายบริการดิจิทัล (DSA)

ร่างกฎหมายบริการดิจิทัล (DSA) กำหนดว่าบริการดิจิทัลนั้นครอบคลุมการบริการหลายประการไม่ว่าจะเป็นบริการออนไลน์ขนาดใหญ่ตั้งแต่เว็บไซต์ธรรมดาไปจนถึงการบริการโครงสร้างทางอินเทอร์เน็ตและแพลตฟอร์มดิจิทัล ยกตัวอย่างเช่น ตลาดออนไลน์ แพลตฟอร์มแบ่งปันเนื้อหา แอปสตรีมมิงแพลตฟอร์มการท่องเที่ยวออนไลน์ แพลตฟอร์มที่พัก ผู้ให้บริการอินเทอร์เน็ต ผู้รับจดทะเบียนโดเมน บริการคลาวด์ เว็บไซต์ดัง แพลตฟอร์มเศรษฐกิจความร่วมมือ และแพลตฟอร์มออนไลน์ต่าง ๆ

ดังนั้น การบริการดิจิทัลทั้งหมดที่ดำเนินธุรกิจภายในสหภาพยุโรปต้องอยู่ภายใต้กฎหมายบริการดิจิทัลไม่ว่าธุรกิจจะก่อตั้งขึ้นที่ใด แต่อย่างไรก็ดี ร่างกฎหมายบริการดิจิทัล (DSA) ดังกล่าว ไม่ได้กำหนดวิธีการควบคุมในลักษณะขึ้นทะเบียนหรือระบบการขออนุญาตเป็นการเฉพาะ แต่เป็นการกำหนดธุรกิจแพลตฟอร์มออนไลน์รายนั้น ๆ ไป หากการบริการดังกล่าวอยู่ภายใต้เงื่อนไขตามที่ร่างกฎหมายบริการดิจิทัล (DSA) กำหนดไว้ธุรกิจแพลตฟอร์มดิจิทัลจะต้องปฏิบัติตามร่างกฎหมายบริการดิจิทัล (DSA) ฉบับนี้ โดยแพลตฟอร์มดิจิทัลในลักษณะทั่วไปจะมีลักษณะในรูปแบบผู้ให้บริการในลักษณะโฮสติ้ง (hosting) ตามมาตรา 2(d) ที่ได้ทำตามคำขอของผู้รับบริการ โดยจัดเก็บและเผยแพร่ข้อมูลไปยังสาธารณะเพื่อวัตถุประสงค์ที่ได้กำหนดไว้³ นอกจากนี้ยังได้มีการกำหนดคำนิยามของอุปกรณ์เชื่อมต่อการบริการแพลตฟอร์มออนไลน์ (Online Interface) ให้หมายถึงซอฟต์แวร์ใด ๆ รวมถึงเว็บไซต์หรือส่วนหนึ่งของเว็บไซต์และแอปพลิเคชัน รวมถึงแอปพลิเคชันมือถือ⁴ อีกทั้งคำว่า “ผู้ค้า” ที่อยู่ในบริการแพลตฟอร์มนั้น หมายถึง บุคคลธรรมดาหรือนิติบุคคลใด ๆ โดยไม่คำนึงถึงว่าเป็นกิจการส่วนตัวหรือสาธารณะ รวมถึงการกระทำผ่านบุคคลที่ได้กระทำการแทนในชื่อของเจ้าของกิจการ เพื่อวัตถุประสงค์ที่เกี่ยวข้องกับการค้าหรือธุรกิจ⁵

ข้อสังเกต แพลตฟอร์มออนไลน์ที่เข้าลักษณะของแพลตฟอร์มออนไลน์ขนาดใหญ่ คือ แพลตฟอร์มออนไลน์ที่ให้บริการแก่ผู้รับบริการโดยมีการใช้งานเฉลี่ยต่อเดือนในสหภาพเท่ากับหรือสูงกว่า 45 ล้านคน ซึ่งคำนวณตามวิธีการที่กำหนดของคณะกรรมการ ซึ่งผู้ประสานงานบริการดิจิทัลของสถานประกอบการต้องตรวจสอบอย่างน้อยทุก ๆ 6 เดือนว่าจำนวนผู้รับบริการที่ใช้งานรายเดือนโดยเฉลี่ยในแพลตฟอร์มออนไลน์ของตนเท่ากับหรือสูงกว่า 45 ล้านคน⁶

³Article 2 (h), REGULATION OF THE EUROPEAN PARLIAMENT AND OF THE COUNCIL on a Single Market for Digital Services (Digital Services Act) and amending Directive 2000/31/EC.

⁴Article 2 (k), REGULATION OF THE EUROPEAN PARLIAMENT AND OF THE COUNCIL on a Single Market for Digital Services (Digital Services Act) and amending Directive 2000/31/EC

⁵Article 2 (e), REGULATION OF THE EUROPEAN PARLIAMENT AND OF THE COUNCIL on a Single Market for Digital Services (Digital Services Act) and amending Directive 2000/31/EC

⁶Article 25, REGULATION OF THE EUROPEAN PARLIAMENT AND OF THE COUNCIL on a Single Market for Digital

จากข้างต้น จึงจะเห็นได้ว่าลักษณะดังกล่าวเป็นการกำกับดูแลแบบบังคับหรือที่เรียกว่า มาตรการกำกับดูแลภายหลังซึ่งเป็นข้อกำหนดให้ผู้ให้บริการแพลตฟอร์มที่เข้าลักษณะเงื่อนไขตามที่ กำหนดไว้นั้นต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์และเงื่อนไขของกฎหมาย

อย่างไรก็ดี กฎหมายเกี่ยวกับการบริการแพลตฟอร์มดิจิทัลของสหภาพยุโรป⁷ เกิดขึ้น จากหลักการปกป้องสิทธิขั้นพื้นฐานของผู้ให้บริการและผู้ใช้บริการในทางออนไลน์ เพื่อให้เกิดความ โปร่งใส ความยุติธรรมเพื่อสร้างการแข่งขันที่เท่าเทียมกันสำหรับธุรกิจ และการกำหนดความรับผิด สำหรับผู้ให้บริการดิจิทัล ด้วยเหตุนี้สหภาพยุโรปจึงเห็นถึงความจำเป็นในการให้ความชัดเจนทาง กฎหมายสำหรับแพลตฟอร์มดิจิทัลและผู้ให้บริการในการเคารพสิทธิขั้นพื้นฐานอันเนื่องมาจาก การพัฒนาเทคโนโลยีอย่างรวดเร็ว รวมทั้งการที่ผู้ใช้บริการเรียกร้องให้มีการออกกฎหมายที่สอดคล้อง เพื่อจัดการกับเนื้อหาที่ผิดกฎหมายในทางออนไลน์ การควบคุมเนื้อหา และการกำหนดความรับผิดชอบ ที่ชัดเจนสำหรับแพลตฟอร์มต่อหน่วยงานต่าง ๆ ซึ่งเมื่อพิจารณาตามร่างกฎหมายบริการดิจิทัล (DSA) ในประเด็นของการกำหนดหลักการควบคุมของการบริการแพลตฟอร์มดิจิทัล ไม่ว่าจะเป็นทั้งด้านแพลตฟอร์ม ดิจิทัล โซเชียลเน็ตเวิร์ก แพลตฟอร์มแบ่งปันเนื้อหา แอปพลิเคชัน และแพลตฟอร์มการเดินทางและ ที่พักออนไลน์ ร่างกฎหมายนี้ไม่ได้มีการควบคุมเรื่องใดไว้เป็นการเฉพาะเป็นการพิเศษ เนื่องจาก กฎหมายดังกล่าวมีลักษณะการควบคุมแพลตฟอร์มดิจิทัลในภาพรวมหลายประการ เช่น การควบคุม เนื้อหาที่ผิดกฎหมาย การควบคุมความรับผิดและข้อยกเว้นความรับผิดของแพลตฟอร์มดิจิทัล การควบคุมสินค้าที่ไม่ปลอดภัยหรือของปลอม การควบคุมแพลตฟอร์มดิจิทัลที่มีต่อผู้ค้าในแพลตฟอร์ม ดิจิทัลของตน การควบคุมในการรายงานความโปร่งใสสำหรับผู้ให้บริการตัวกลาง ระบบจัดการเรื่อง ร้องเรียนภายใน การระงับข้อพิพาทนอกศาล เขตอำนาจศาล ผู้มีอำนาจในการบังคับใช้กฎหมายและ ผู้ประสานงาน บทลงโทษ เป็นต้น โดยจะครอบคลุมแพลตฟอร์มดิจิทัลทั้งหมดไม่ว่าจะเป็นขนาดเล็ก หรือขนาดใหญ่

4. กฎระเบียบสหภาพยุโรปว่าด้วยตลาดที่แข่งขันได้และยุติธรรมในภาคดิจิทัล (Regulation of The European Parliament And of The Council on contestable and fair markets in the digital sector (Digital Markets Act))

การบริการในรูปแบบดิจิทัลได้นำประโยชน์เชิงนวัตกรรมที่สำคัญมาสู่ผู้ใช้บริการและมีส่วน สนับสนุนตลาดภายในสหภาพยุโรปด้วยการเปิดโอกาสทางธุรกิจใหม่ ๆ และอำนวยความสะดวกใน การซื้อขายข้ามพรมแดนในปัจจุบัน การบริการดิจิทัลเหล่านี้ครอบคลุมกิจกรรมที่หลากหลาย รวมถึง การบริการของผู้ให้บริการตัวกลางออนไลน์ (Gatekeepers) เช่น ตลาดออนไลน์ เครื่องมือค้นหา ออนไลน์ ระบบปฏิบัติการ หรือร้านค้าแอปพลิเคชันซอฟต์แวร์ ด้วยเหตุนี้ Gatekeepers จึงมีบทบาท หน้าที่สำคัญที่เป็นตัวกลางในการทำธุรกรรมส่วนใหญ่ระหว่างผู้ใช้บริการและผู้ใช้งานทางธุรกิจ

⁷Article 1, REGULATION OF THE EUROPEAN PARLIAMENT AND OF THE COUNCIL on a Single Market for Digital Services (Digital Services Act) and amending Directive 2000/31/EC

ดังนั้น สภายุโรปจึงได้มีการประกาศใช้กฎระเบียบสหภาพยุโรปว่าด้วยตลาดที่แข่งขันได้และยุติธรรมในภาคดิจิทัล (Regulation of The European Parliament And of The Council on contestable and fair markets in the digital sector (Digital Markets Act)) โดยมีวัตถุประสงค์ในการกำหนดกฎเกณฑ์ทางกฎหมายของตลาดภายในสหภาพยุโรปในส่วนที่เกี่ยวกับการเสนอขายสินค้าหรือการบริการผ่านช่องทางบริการออนไลน์ในรูปแบบต่าง ๆ ซึ่งมีผู้ให้บริการทางดิจิทัลขนาดใหญ่ โดยมี Gatekeeper อยู่ในตลาด แต่ก็ยังคงมีการแข่งขันอย่างเสรีและเป็นธรรมต่อผู้ให้บริการรายย่อยด้วย (กรณี อรรถเนติ. 2563)

4.1 กำกับดูแลของกฎระเบียบสหภาพยุโรปว่าด้วยตลาดที่แข่งขันได้และยุติธรรมในภาคดิจิทัล (Regulation of The European Parliament And of The Council on contestable and fair markets in the digital sector (Digital Markets Act))

กฎระเบียบสหภาพยุโรปว่าด้วยตลาดที่แข่งขันได้และยุติธรรมในภาคดิจิทัล (Digital Markets Act) มีวัตถุประสงค์ในการกำหนดกฎเกณฑ์ทางกฎหมายของตลาดภายในสหภาพยุโรปในส่วนที่เกี่ยวกับการเสนอและสินค้าหรือการบริการผ่านช่องทางบริการออนไลน์ในรูปแบบต่าง ๆ โดยกฎหมายฉบับนี้ไม่ได้เป็นส่วนหนึ่งของกฎหมายการแข่งขันทางการค้า แต่เป็นส่วนหนึ่งของกรอบการทำงานของกฎหมายกำกับดูแลของสหภาพยุโรป กฎหมายดังกล่าวจึงมีแนวทางการกำกับดูแลสองขั้นตอนที่สำคัญ คือ ประการแรก Digital Markets Act จะกำหนดเกณฑ์ข้อบังคับเกี่ยวกับ “Gatekeepers” ประการที่สอง Digital Markets Act จะกำหนดกฎเกณฑ์เฉพาะสำหรับ “บริการแพลตฟอร์มหลัก” ของ “Gatekeepers” อย่างไรก็ตาม กฎเกณฑ์ดังกล่าวไม่ได้ใช้บังคับเป็นการทั่วไปกับผู้ให้บริการแพลตฟอร์มดิจิทัลทุกราย หากกล่าวโดยสรุปขอบเขตการกำกับควบคุมของ Digital Markets Act จะมีลักษณะเป็นการกำหนดหลักเกณฑ์ในการพิจารณาขององค์กรกำกับดูแลเพื่อระบุว่าเป็น Gatekeeper หรือไม่ ซึ่งแพลตฟอร์มดิจิทัลที่เป็น “แพลตฟอร์มดิจิทัลหลัก (Core Platform Services)” กฎหมายกำหนดว่ามีอยู่ด้วยกัน 10 ลักษณะ ได้แก่ Online intermediation services (e.g., online marketplaces), Online search engines, Online social networking services, Video-sharing platform services, Number-independent interpersonal communication services (e.g., messengers), Operating systems, Web browsers, Virtual assistants, Cloud computing services, Online advertising services ดังนั้น Gatekeepers ตามกฎหมายฉบับนี้จึงมีหน้าที่เปรียบเสมือนเป็นผู้ให้บริการที่เป็นประตูสู่ข้อมูลข่าวสาร Digital Markets Act จึงกำหนดกรอบการทำงานหรือภาระผูกพันที่เฉพาะเจาะจง และในกรณีการใช้งานกฎหมายนี้ภาระหน้าที่เหล่านั้นจะดำเนินการด้วยตนเอง กล่าวคือ ไม่จำเป็นต้องกำกับดูแลโดยหน่วยงานใด ๆ

ผลการบังคับใช้กฎหมาย

1. ผลการบังคับใช้กฎหมายของ EU E-Commerce Directive 2000/31/EC

กรณีตัวอย่างของการบังคับใช้กฎหมายอีคอมเมิร์ซ EU E-Commerce Directive 2000/31/EC ต่อเนื้อหาที่ผิดกฎหมาย ผู้ให้บริการอินเทอร์เน็ต การตรวจสอบและคำสั่งห้าม ในกรณีศึกษา CJEU 3 October 2019, C-18/18, ECLI:EU:C:2019:821 (Glawischnig-Piesczek/Facebook. 2019) Eva Glawischnig-Piesczek เป็นสมาชิกสภาแห่งชาติในออสเตรีย ซึ่งเป็นประธานของพรรครัฐสภา ‘The Greens’ และโฆษกรัฐบาลกลางของพรรค โดยมีผู้ใช้ Facebook ได้โพสต์ความคิดเห็น

ที่เป็นอันตรายต่อชื่อเสียงของ Glawischnig-Piesczek ด้วยเหตุนี้ Glawischnig-Piesczek จึงได้สั่งให้ Facebook ลบความคิดเห็นดังกล่าว รวมถึงข้อมูลว่าหาอื่น ๆ ที่เหมือนกันและ/หรือเนื้อหาที่เทียบเท่า อย่างไรก็ดี Facebook นั้นไม่ยอมลบความคิดเห็นรวมถึงข้อมูลว่าหาอื่น ๆ ที่เหมือนกันและ/หรือเนื้อหาที่เทียบเท่า (Judgment of the Court In Case , C-18/18. 2019).

กรณีศึกษาของศาลยุติธรรมแห่งสหภาพยุโรป (CJEU) เมื่อวันที่ 9 July 2020 C-264/19, ECLI:EU:C:2020:542 (Constantin Film Verleih/YouTube. 2020) ระบุว่า Constantin Film Verleih ถือเป็นผู้จัดจำหน่ายภาพยนตร์สัญชาติเยอรมันและถือเอกสิทธิ์ในภาพยนตร์สองเรื่อง ในช่วงปี 2013 และ 2014 ผลงานเหล่านี้ถูกอัปโหลดไปยัง YouTube โดยไม่ได้รับอนุญาตและมีผู้เข้าชมคลิปพิพาทดังกล่าวจำนวนหลายหมื่นครั้ง Constantin Film Verleih เรียกร้องให้ YouTube และบริษัทแม่ของ Google ต้องให้ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับผู้ให้บริการที่อัปโหลดภาพยนตร์เหล่านั้น แต่ภายหลังจากการเพิกเฉยต่อคำร้องเรียนดังกล่าว Constantin Film Verleih ได้เริ่มกระบวนการพิจารณาคดีในศาล โดยอ้างว่า YouTube และ Google จำเป็นต้องให้หมายเลขโทรศัพท์ ที่อยู่อีเมล และที่อยู่ IP ของผู้ใช้ที่เกี่ยวข้องแต่ละรายตามที่ร้องขอ คำพิพากษาของศาล CJEU ได้อธิบายว่า ขึ้นอยู่กับการตีความมาตรา 8 วรรค 2 ภายใต้ a) ของคำสั่งบังคับใช้ (Directive 2004/48) จะเป็นการอธิบายได้ว่าข้อมูลประเภทนี้อยู่ภายใต้ขอบเขตของบทบัญญัติดังกล่าวหรือไม่ อย่างไรก็ดี CJEU ปฏิบัติตามข้อสรุปของ Advocate-General และระบุว่าคำว่า “ที่อยู่” ไม่รวมที่อยู่อีเมลและหมายเลขโทรศัพท์ของผู้ใช้และที่อยู่ IP ที่ใช้ในการอัปโหลดไฟล์ ศาลจึงคำนึงถึงความหมายตามปกติของคำว่า “ที่อยู่” และวัตถุประสงค์ทั่วไปของคำสั่ง สรุปได้ว่าผู้ถือสิทธิ์อาจต้องการให้ผู้ประกอบการระบุที่อยู่ทางไปรษณีย์ของผู้ใช้บริการที่เกี่ยวข้อง แต่ไม่ใช่ที่อยู่อีเมลของผู้ใช้บริการ (Judgment of the Court In Case C-264/19.2020)

2. ผลการบังคับใช้กฎหมายของ EU Regulation on Platform-to Business Relation หรือ P2B Regulation

ประเด็นเกี่ยวกับการบังคับใช้กฎระเบียบสหภาพยุโรปว่าด้วยการประกอบธุรกิจแพลตฟอร์มออนไลน์ (EU Regulation on Platform-to business relation หรือ P2B Regulation) ตามที่อธิบายไว้ข้างต้น ในแต่ละประเทศสมาชิกของสหภาพยุโรปจะต้องกำหนดหรือตัดสินใจว่าจะรับประกันการปฏิบัติตามระเบียบ P2B นี้อย่างไร ทำให้มีความแตกต่างที่เกี่ยวข้องกับเครื่องมือบังคับใช้ที่ดำเนินการโดยสมาชิกสหภาพยุโรป ตัวอย่างเช่น (Lovells. n.d.)

ประเทศสเปน: กำหนดว่าการที่ไม่ปฏิบัติตามระเบียบ P2B อาจถูกปรับสูงสุด 150,000 ยูโร นอกจากนี้ ผู้ประกอบธุรกิจอาจยื่นคำร้องต่อศาลแพ่งที่เกี่ยวข้องเพื่อขอให้มีการบังคับใช้หรือค่าชดเชยในกรณีที่เกิดความเสียหาย

ประเทศฝรั่งเศส: กำหนดว่าการที่ไม่ปฏิบัติตามระเบียบ P2B อาจต้องเสียค่าปรับทางแพ่งไม่เกิน 3 ข้อ ดังต่อไปนี้

- 1) ปรับ 5,000,000 ยูโร
- 2) ปรับสามเท่าของจำนวนเงินที่ไม่ได้รับ
- 3) ปรับ 5% ของมูลค่าการซื้อขายไม่รวมภาษีที่เกิดขึ้นในประเทศฝรั่งเศส

นอกจากนี้ กระทรวงเศรษฐกิจของประเทศฝรั่งเศสมีอำนาจเพิ่มเติมในกรณีที่มีการละเมิดพันธกรณี P2B ตัวอย่างเช่น บังคับใช้ค่าเตือนด้วยระยะเวลาที่เหมาะสม การออกค่าปรับทางปกครองจำนวนไม่เกิน 15,000 ยูโร สำหรับนิติบุคคลและหากได้รับแจ้งคำสั่งห้ามเนื่องจากการฝ่าฝืนที่มีโทษปรับทางแพ่ง ให้สั่งปรับโทษรายวันให้ผู้ประกอบการปฏิบัติตามไม่เกิน 0.1% ของมูลค่าการซื้อขายทั่วโลก (รวมสูงสุด 1%)

ประเทศอิตาลี : สำหรับการไม่ปฏิบัติตามระเบียบ P2B แม้ว่ากฎหมายที่เกี่ยวข้องจะยังไม่ได้รับการรับรองเอาไว้ แต่ร่างกฎหมายสหภาพยุโรปของประเทศอิตาลีปี 2019-2020 ระบุว่าในกรณีที่ผู้ไม่ปฏิบัติตามระเบียบ P2B จะมีการลงโทษแบบเดียวกันกับที่กฎหมาย P2B กำหนดไว้สำหรับการละเมิด

ประเทศโปแลนด์ : ในกรณีที่มีการละเมิด ผู้ประกอบธุรกิจอาจขอค่าเสียหายตามประมวลกฎหมายแพ่งของโปแลนด์และกฎหมายในท้องถิ่นอื่น ๆ

3. ผลการบังคับใช้กฎหมายตามร่างกฎหมายบริการดิจิทัล (DSA) และร่างกฎหมายตลาดดิจิทัล (DMA)

กรณีเกี่ยวกับการเสนอร่างกฎหมายดิจิทัลใหม่ 2 ฉบับของสหภาพยุโรป ที่มีวัตถุประสงค์เพื่อป้องกันการผูกขาดบริการออนไลน์ โดยร่างกฎหมายใหม่นี้เป็นการปฏิรูปกฎระเบียบควบคุมธุรกิจออนไลน์ของสหภาพยุโรปภายในรอบ 20 ปี เนื่องจาก กฎหมาย E-Commerce ฉบับปัจจุบันเริ่มใช้มาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2543 (Directive 2000/31/EC on E-commerce) ซึ่งมีความล้าหลังและตามการเปลี่ยนแปลงของโลกออนไลน์ในปัจจุบันไม่ทัน โดยในช่วง 20 ปีที่ผ่านมา มีธุรกิจออนไลน์รูปแบบใหม่เกิดขึ้นตลอดเวลา รวมถึงบริการบนดิจิทัลแพลตฟอร์มที่มีความหลากหลายและซับซ้อนมากยิ่งขึ้น สหภาพยุโรปจึงต้องมีการออกกฎระเบียบดิจิทัลใหม่ที่สามารถควบคุมการให้บริการและตลาดดิจิทัลที่เปลี่ยนแปลงไป ดังนั้นการที่ร่างกฎหมายดังกล่าวทั้ง 2 ฉบับยังไม่มีผลบังคับใช้ในปัจจุบัน จึงส่งผลทำให้ไม่มีกรณีการบังคับใช้ภายในสหภาพยุโรปเกิดขึ้น

เมื่อวันที่ 23 เมษายน 2565 ที่ผ่านมา คณะกรรมาธิการของสหภาพยุโรปและสภายุโรปเห็นชอบร่างกฎหมายบริการดิจิทัล (Digital Services Act: DSA) ที่มีบทบาทในการควบคุมให้แพลตฟอร์มออนไลน์ให้มีความปลอดภัยสำหรับผู้ให้บริการและกำหนดให้ผู้ให้บริการมีหน้าที่และความรับผิดชอบต่อผู้ให้บริการมากยิ่งขึ้น อีกทั้งกำหนดว่าผู้ให้บริการต้องมีเครื่องมือในการตรวจสอบและลบข้อมูลที่ไม่เหมาะสม ข้อมูลที่มีการบิดเบือนความจริง และเพิ่มความโปร่งใสในการทำงานของแพลตฟอร์ม ซึ่งสหภาพยุโรปนั้นคาดการณ์ว่าร่างกฎหมายฉบับนี้จะสมบูรณ์และมีผลบังคับใช้อย่างรวดเร็วที่สุดในวันที่ 1 มกราคม 2567 หรือ 15 เดือนภายหลังการประกาศกฎหมาย (กรมยุโรป กระทรวงการต่างประเทศ. 2565)

นอกจากนี้ กรณีของกฎหมายตลาดดิจิทัล (DMA) ที่มีวัตถุประสงค์ในการแก้ไขปัญหาจากการร้องเรียนอย่างมากในเรื่องของการแข่งขันที่ไม่เป็นธรรมของผู้ให้บริการทางออนไลน์ เมื่อกฎหมายฉบับนี้มีการบังคับใช้สหภาพยุโรปคาดว่าจะทำให้ป้องกันการผูกขาดบริการออนไลน์และส่งเสริมการแข่งขันที่เป็นธรรมจะมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น เนื่องจากกฎหมายนี้มีลักษณะในการควบคุมและกำหนดภาระหน้าที่ให้แก่บริษัทที่เป็นผู้คุมประตูระหว่างผู้ให้บริการกับผู้ให้บริการจำนวนมาก (Gatekeeper) เช่น การกำหนดห้ามนำข้อมูลการใช้บริการของผู้ใช้แพลตฟอร์มของ Gatekeeper ไปใช้ประโยชน์

เพื่อแข่งขันกับบริษัทคู่แข่ง หรือห้ามปิดกั้นผู้ใช้บริการจากการเข้าถึงการบริการต่าง ๆ ที่อยู่นอกแพลตฟอร์มของ Gatekeeper อย่างไรก็ตามปัจจุบันร่างกฎหมายนี้อยู่ในขั้นตอนการตรวจสอบโดยนักกฎหมายและนักภาษาศาสตร์อยู่ และเมื่อตรวจสอบเสร็จสิ้นจะต้องได้รับการอนุมัติจากทั้งรัฐสภาและสภาของสหภาพยุโรปเสียก่อน ซึ่งเมื่อกระบวนการเสร็จสิ้นสหภาพยุโรปคาดว่าจะกฎหมายจะมีผลบังคับใช้ไปอีก 6 เดือนต่อมา (Europarl. 2020)

สรุป

จากการศึกษา ระบบแพลตฟอร์มดิจิทัลถือเป็นกลไกสำคัญในการติดต่อสื่อสาร การทำกิจกรรมต่าง ๆ ของผู้คนในสังคมทั้งในแง่ทางเศรษฐกิจ และสังคม โดยเฉพาะอย่างยิ่งภาคธุรกิจและอุตสาหกรรม อาทิ การคมนาคมขนส่ง การติดต่อเพื่อสำรองที่พัก และระบบปฏิบัติการต่าง ๆ เป็นต้น แพลตฟอร์มดิจิทัลจึงกลายเป็นโมเดลธุรกิจและกลยุทธ์ที่น่าดึงดูด และเป็นกลไกขับเคลื่อนการเติบโตทางเศรษฐกิจที่มีแนวโน้มดีสำหรับภาคส่วนต่าง ๆ ธุรกิจแพลตฟอร์มมีลักษณะที่โดดเด่น อาทิ การเปลี่ยนจากการควบคุมทรัพยากร เป็นการจัดการทรัพยากรให้เหมาะสม หรือการเปลี่ยนจากการเพิ่มประสิทธิภาพภายในองค์กร เป็นการปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้ผลิตและผู้บริโภคภายนอก ตลอดจนการเปลี่ยนจากการมุ่งเน้นคุณค่าที่ลูกค้า เป็นมุ่งเน้นที่คุณค่าของระบบและปัจจัยแวดล้อมเพื่อส่งเสริมการดำเนินงานผ่านระบบปฏิบัติการ ซึ่งสอดคล้องรูปแบบการดำเนินกิจการของโลกที่มีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา โดยปัจจัยสำคัญที่อธิบายการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการดำเนินกิจการคือ การเปลี่ยนแปลงทางด้านเทคโนโลยี และการเปลี่ยนแปลงทางด้านการเมือง

อย่างไรก็ตาม แม้สถานการณ์ของการดำเนินธุรกิจแพลตฟอร์มจะเป็นที่ได้รับความนิยมสำหรับการดำเนินธุรกิจในยุคปัจจุบันเป็นอย่างมาก แต่ปัจจัยสำคัญ คือ การดำเนินการอย่างไรในระบบนิเวศทางดิจิทัลที่มีโครงข่ายขนาดใหญ่เป็นการดำเนินธุรกิจอย่างถูกต้องและเหมาะสม ตลอดจนลดช่องว่างความไม่เป็นธรรมในระบบแพลตฟอร์มทั้งระหว่างผู้ประกอบการในระบบเดียวกัน หรือต่อลูกค้าซึ่งเป็นผู้บริโภค (พลู เดเชรินทร์. 2559)

ปัจจุบันประเทศไทยมีกลไกการดำเนินการเพื่อกำกับดูแลธุรกิจแพลตฟอร์ม โดยเริ่มแรกใช้ระบบขึ้นทะเบียนของแพลตฟอร์มและใช้กฎหมายคุ้มครองผู้บริโภคเข้ามากำกับดูแลในขั้นต้น เพราะปัจจุบันประเทศไทยมีผู้ใช้บริการจำนวนมากที่ประสบปัญหาจากการใช้งานแพลตฟอร์ม ดิจิทัลในประเด็นกฎหมายไม่ว่าจะเป็นสินค้าไม่ตรงต่อความเป็นจริงตามที่ผู้บริโภคได้มุ่งหมาย โฉนดลอกให้โอนเงินแต่ผู้ขายไม่ทำการส่งสินค้า การใช้อัลกอริทึมในการบิดเบือนข้อมูลหรือโฆษณา การโฆษณาสินค้าหรือบริการที่ผิดกฎหมาย แม้ประเทศไทยในปัจจุบันจะมีพระราชกฤษฎีกาการประกอบธุรกิจบริการแพลตฟอร์มดิจิทัลที่ต้องแจ้งให้ทราบ พ.ศ. 2565 ที่รองรับธุรกรรมในการซื้อขายสินค้าทางออนไลน์ที่เป็นหนึ่งในการดำเนินธุรกิจแพลตฟอร์มดิจิทัล แต่พระราชกฤษฎีกาดังกล่าวยังไม่สามารถครอบคลุมการดำเนินงานของตัวกลางในการทำธุรกรรมทางดิจิทัล (Service Provider) ได้อย่างมีประสิทธิภาพต่อการดำเนินธุรกิจแพลตฟอร์มดิจิทัลในหลายรูปแบบ ด้วยเหตุนี้หากมีการซื้อขายกันในลักษณะดังกล่าว จึงต้องอาศัยหลักกฎหมายทั่วไปตามที่ยกย่องไว้ในกฎหมายต่าง ๆ ที่ควบคุมการซื้อขายสินค้า เช่น ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ กฎหมายคุ้มครองการขายออนไลน์และสิทธิการคุ้มครองผู้บริโภคในการซื้อสินค้าผ่านเว็บไซต์ พระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พระราชบัญญัติขายตรงและตลาดแบบตรง และหลักการประกอบธุรกิจออนไลน์ เป็นต้น (ยุวจุฑา แก้วประทีป. 2564).

จากการศึกษากฎหมายของสหภาพยุโรปที่มีการพัฒนาเพื่อรองรับการประกอบธุรกิจในรูปแบบดิจิทัลแพลตฟอร์มซึ่งปรากฏในรูปแบบของ EU E-Commerce Directive 2000/31/EC และ EU Regulation on Platform-to business relation หรือ P2B Regulation และรวมถึงการพัฒนากฎหมายที่มีลักษณะเป็นการเฉพาะในการกำกับดูแลธุรกิจแพลตฟอร์ม Digital Service Act และ Digital Market Act พบว่ากฎหมายของสหภาพยุโรปในปัจจุบันมีความก้าวหน้าไปมากและเป็นกฎหมายที่น่าจะสามารถนำมาพิจารณาต่อยอดประกอบกับกฎหมายของประเทศไทยได้เป็นอย่างดี นอกจากนี้กฎหมายของสหภาพยุโรปยังอยู่ในระหว่างการวางโครงสร้างในเรื่อง Digital Market Act ซึ่งเป็นกฎหมายที่ใช้ควบคุมกับ Digital Service Act ในอีกมุมหนึ่งของการกำกับดูแลตลาดดิจิทัลด้วย โดยวางหลักการกำกับดูแลในรูปแบบลักษณะของกฎหมายดังกล่าวเป็นการกำกับดูแลแบบบังคับหรือที่เรียกว่ามาตรการกำกับดูแลภายหลังไม่ได้ใช้ระบบการจดทะเบียนหรือระบบอนุญาตแต่อย่างใด แต่มีลักษณะเป็นข้อกำหนดผู้ให้บริการแพลตฟอร์มที่เข้าลักษณะเงื่อนไขตามที่กำหนดไว้นั้นต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์และเงื่อนไขของกฎหมายมีหน้าที่ต้องปฏิบัติตามกฎหมาย

ข้อเสนอแนะ

ผู้วิจัยมีความเห็นว่าการพิจารณาเพื่อสร้างกลไกในการกำกับดูแลระบบดิจิทัลจำเป็นต้องพิจารณาในมิติต่าง ๆ เพื่อให้เกิดสภาวะแวดล้อมดิจิทัลที่ดี (Digital Environmental) ซึ่งหากได้มีการศึกษาเพิ่มเติมในประเด็นของกฎหมาย Digital Service Act และ Digital Market Act จะไม่ใช่เพียงแค่การสร้างกลไกในการกำกับดูแลธุรกิจแพลตฟอร์มเท่านั้น แต่ยังรวมถึงแง่มุมต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องในการทำธุรกรรมผ่านระบบดิจิทัลอย่างมีประสิทธิภาพ เช่น การคุ้มครองผู้บริโภคที่เป็นผู้ใช้บริการ ทั้งนี้ จากการที่ได้ศึกษามา แม้ประเทศไทยมีกฎหมายที่เกี่ยวข้องและอาจจะนำมาปรับใช้กับการกระทำในระบบดิจิทัลได้อยู่ อย่างไรก็ตามผู้วิจัยเห็นว่าการกำกับดูแลธุรกิจหรือกิจกรรมในระบบดิจิทัลเป็นเรื่องเฉพาะที่จำเป็นต้องมีการออกกฎหมายเพื่อการกำกับดูแลเป็นการเฉพาะ เพื่อไม่ให้เกิดปัญหาของกฎหมายที่อาจมีความขัดกันในบางบริบทจำเป็นต้องมีการศึกษาโดยประเมินและตรวจสอบความจำเป็นประกอบพระราชกฤษฎีกาการประกอบธุรกิจบริการแพลตฟอร์มดิจิทัลที่ต้องแจ้งให้ทราบ พ.ศ. 2565 ด้วยอีกประการหนึ่ง

กิตติกรรมประกาศ

การควบคุมธุรกิจบริการแพลตฟอร์มดิจิทัล กรณีศึกษากฎหมายสหภาพยุโรป เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาค้นคว้าในหนังสือเรื่องการควบคุมธุรกิจบริการแพลตฟอร์มดิจิทัลได้รับทุนสนับสนุนจากสถาบันพระปกเกล้า และขอขอบพระคุณคณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ที่ได้สนับสนุนการดำเนินงานหนังสือฉบับนี้ประสบความสำเร็จ

เอกสารอ้างอิง

กรกรณีย์ ชิวตระกูลพงษ์ ธนะพงษ์ โพธิ์ปิติ ภาณุทัต สัณณะไชย ญัฐ บัณฑิตวัฒนาวงศ์ และอาภากร นพรัตยาภรณ์. (2565). การเปลี่ยนแปลงรูปแบบการค้าในโลกและผลกระทบต่อรูปแบบการค้าการส่งออกและการเปลี่ยนแปลงเชิงโครงสร้างของประเทศไทย. สืบค้นเมื่อ 1 พฤษภาคม 2565, จาก https://www.pier.or.th/wpcontent/uploads/2015/10/aBRIDGEd_2015_006.

- กรณ์ อรรถเนติ. (2563). **มาตรการทางปกครองในการกำกับดูแล Digital Platform: ศึกษากฎหมายของสหภาพยุโรป**. วารสารกฎหมายปกครอง. 34(1): 69-105.
- กรมยุโรป กระทรวงการต่างประเทศ. (2565). **EU เตรียมเริ่มใช้กฎหมายการให้บริการดิจิทัล (DSA) ควบคุมอินเทอร์เน็ตให้เป็นพื้นที่ปลอดภัย**. สืบค้นเมื่อ 1 พฤษภาคม 2565, จาก <https://europetouch.mfa.go.th/th/content/eu-dsa?page=5d6ac39e15e39c3f300018e0&menu=5d6ac39e15e39c3f300018e1>.
- ดาราพร ธีระวัฒน์. (2559). **สัญญาผู้บริโภค**. กรุงเทพฯ: โครงการตำราและเอกสารประกอบการสอนคณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- พรรณวดี เลิศลุ่มพลีพันธุ์. (2563). **แพลตฟอร์ม: เปลี่ยนกลยุทธ์ธุรกิจ**. วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยธนบุรี. 14(1): 150-157.
- พสุ เดชะรินทร์. (2559). **กลยุทธ์ Platform**. สืบค้นเมื่อ 1 พฤษภาคม 2565, จาก <http://www.bangkokbiznews.com/blog/detail/639621>.
- ยุวจุฑา แก้วประทีป. (2564). **จำเป็นแค่ไหนที่ต้องควบคุมการให้บริการ แพลตฟอร์มดิจิทัล**. สืบค้นเมื่อ 1 พฤษภาคม 2565, จาก <https://api.dtn.go.th/files/v3/623d8a41ef4140cc6a564892/>.
- รัฐสภา จุริมาศ. (2564). **รายงานวิจัย เรื่อง การศึกษาเปรียบเทียบความรับผิดชอบของตัวกลางทางอินเทอร์เน็ตของกฎหมายประเทศไทยและต่างประเทศ**. กรุงเทพฯ: คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- วรลักษณ์ หิมะกลัส (2560). **เอกสารประกอบการสอน วิชา การเงินการธนาคาร**. เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- Asadullah, Ahmad; Faik, Isam; & Kankanhalli, Atreyi. (2018). **Digital Platforms: A Review and Future Directions**. Twenty-Second Pacific Asia Conference on Information Systems: Literature Review on Digital Platform. (p.278). Yokohama, Japan.
- Boudreau, K. (2010). **Open Platform Strategies and Innovation: Granting Access vs. Devolving Control**. *Management Science*. 56(10): 1849–1872.
- Dacbeachcroft. (2020). **The Platform to Business Regulation (the “P2B Regulation”) – why worry?**. Retrieved on May 1, 2022, from <https://www.dacbeachcroft.com/en/gb/Articles/2020/august/theplatform-to-business-regulation-the-p2b-regulation-why-worry/>.
- Debandt. (2019). **The EU Platform-to-Business Regulation now applies**. Retrieved on May 1, 2022, from <https://www.debandt.eu/en/node/396>.
- Europarl. (2020). **Deal on Digital Markets Act: EU rules to ensure fair competition and more choice for users**. Retrieved on May 1, 2022, from <https://www.europarl.europa.eu/news/en/pressroom/20220315IPR25504/deal-on-digital-markets-act-ensuring-fair-competition-and-more-choice-for-users>.
- Lovells, Hogan. (n.d.). **Main Features and Sanctioning Regime of The P2B Regulation for Online Intermediation and Business Users**. Retrieved on May 1, 2022, from https://www.engage.hoganlovells.com/knowledgeservices/news/main-features-and-sanctioning-regime-of-the-p2b-regulation-for-online-intermediation-and-business-users_1.

- Judgment of the Court. (2020). **Constantin Film Verleih GmbH- YouTube LLC, Google Inc., (Fifth Chamber). In Case C-264/19**. Retrieved on May 1, 2022, from <https://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?jsessionid=5EC0AC32EDFBBF58C8CDE48CFBC9AE37?text=&docid=228366&pageIndex=0&doclang=EN&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=5723938>.
- _____. (2019). **Eva Glawischnig-Piesczek-Facebook Ireland Limited. (Third Chamber), In Case C-18/18**. Retrieved on May 1, 2022, from <https://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=218621&pageIndex=0&doclang=EN&mode=req&dir=&occ=first&part=1&cid=9841998>.
- Tiwana, A.; Konsynski, B.; & Bush, A. A. (2010). Platform Evolution: Coevolution of Platform Architecture, Governance, and Environmental Dynamics. **Information Systems Research**. 21(4): 675–687.

กฎหมาย

พระราชบัญญัติการประกอบธุรกิจบริการแพลตฟอร์มดิจิทัลที่ต้องแจ้งให้ทราบ พ.ศ. 2565

Digital Service Act

Digital Market Act

EU E-Commerce Directive 2000/31/EC. REGULATION (EU) 2019/1150 OF THE EUROPEAN PARLIAMENT AND OF THE COUNCIL of 20 June 2019 on Promoting Fairness and Transparency for Business Users of Online Intermediation Services.

พฤติกรรมการเผชิญปัญหาของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนแห่งหนึ่งในกรุงเทพมหานคร

Coping Behavior of High School Students in Bangkok

ศิวัช วิชัยดิษฐ์¹ ทิพย์วัลย์ สุรินยา² และ นรุตม์ พรประสิทธิ์²
Siwa Vichaidit, Tippawan Surinya, and Narut Pornprasit

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาระดับคะแนนการเห็นคุณค่าในตนเอง ความฉลาดทางอารมณ์ ความสัมพันธ์ในครอบครัว กับพฤติกรรมการเผชิญปัญหาของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนแห่งหนึ่งในกรุงเทพมหานคร 2) ศึกษาเปรียบเทียบพฤติกรรมการเผชิญปัญหาของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ตามปัจจัยส่วนบุคคล 3) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการเห็นคุณค่าในตนเอง ความฉลาดทางอารมณ์ ความสัมพันธ์ในครอบครัว กับพฤติกรรมการเผชิญปัญหาของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย กลุ่มตัวอย่างในการศึกษาคือ นักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย จำนวน 267 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถาม สถิติที่ใช้คือค่าสถิติร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่า t-test การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สัน โดยกำหนดค่านัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 กับ .01 ผลการศึกษาพบว่า 1) การเห็นคุณค่าในตนเอง ความฉลาดทางอารมณ์ ความสัมพันธ์ในครอบครัว กับพฤติกรรมการเผชิญปัญหาของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย อยู่ในระดับปานกลาง 2) นักเรียนมีปัจจัยส่วนบุคคลที่แตกต่างกัน ได้แก่ รายได้ที่แตกต่างกัน มีพฤติกรรมการเผชิญปัญหาแบบมุ่งแก้ปัญหาที่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($F=3.878, p<.05$) 3) การเห็นคุณค่าในตนเองมีความสัมพันธ์ทางบวกกับพฤติกรรมการเผชิญปัญหาแบบมุ่งแก้ปัญหา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($r=.558, p<.01$) ความฉลาดทางอารมณ์มีความสัมพันธ์ทางบวกกับพฤติกรรมการเผชิญปัญหาแบบมุ่งแก้ปัญหา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($r=.807, p<.01$) อีกทั้งยังมีความสัมพันธ์ทางบวกกับพฤติกรรมการเผชิญปัญหาแบบมุ่งแก้ไขที่อารมณ์ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($r=.226, p<.01$) และความสัมพันธ์ในครอบครัวกับพฤติกรรมการเผชิญปัญหาแบบมุ่งแก้ปัญหา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($r=.309, p<.01$)

คำสำคัญ: การเห็นคุณค่าในตนเอง ความฉลาดทางอารมณ์ ความสัมพันธ์ในครอบครัว พฤติกรรม
การเผชิญปัญหา นักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย

¹นักศึกษาลัทธิสุตรวิทยาสตรมหาบัณฑิตสาขาจิตวิทยาชุมชน คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ กรุงเทพฯ
Master's of degree student in Community Psychology, Faculty of Social Sciences, Kasetsart University, Bangkok.

²ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ประจำภาควิชาจิตวิทยา คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ กรุงเทพฯ
Assistant Professor, Department of Psychology, Faculty of Social Sciences, Kasetsart University, Bangkok.
Corresponding author email: p.twinkle_bloomish@windowslive.com

ARTICLE HISTORY: Received 2 June 2023, Revised 8 September 2023, Accepted 11 September 2023

Abstract

The objectives of this study are as follows: 1) to study the level score of self-esteem, emotional quotient, family relationship, and coping behavior of the high school students in Bangkok, 2) to compare the coping behavior of high school students by different personal factors, and 3) to study the relationships between self-esteem emotional quotient relationships and coping behavior of the high school students. Questionnaires were collected from 267 high school students. Statistical analysis consisted of percentage, mean, standard deviation, t-test, One Way ANOVA, and Pearson's Product Moment Correlation Coefficient with statistically significant levels at .05 and .01. The results of this study showed that 1) self-esteem, emotional quotient, family relationship and coping behavior of the high school students in Bangkok were at the middle level, 2) high school students with different incomes had different problem-focused coping ($F=3.878, p<.05$), self-esteem was positively related to problem-focused coping ($r=.558, p<.01$), emotional quotient was positively related to problem-focused coping and emotional-focused coping ($r=.807, p<.01$). In addition, emotional quotient was positively related to emotional-focused coping ($r=.226, p<.01$) and family relationship was positively related to problem-focused coping ($r=.309, p<.01$).

Keyword: *Self esteem, Emotional quotient, Family relationship, Coping behavior, High school student*

บทนำ

ปัจจุบันสังคมไทยนักเรียนวัยรุ่นได้รับผลกระทบอย่างมากไม่ว่าทางด้านร่างกายและจิตใจ โดยเฉพาะช่วงอายุตั้งแต่ 14-18 ปี พวกเขาต้องเผชิญกับปัญหาต่าง ๆ ได้แก่ ปัญหาภายในครอบครัว การเรียนเพื่อนความรัก ฯลฯ ปัญหาเหล่านี้ก่อให้เกิดความเครียดจนบางคนถึงขั้นกลายเป็นโรคซึมเศร้า ข้อมูลจากกรมสุขภาพจิตบ่งชี้ว่า ปัจจุบันภาวะเครียดในนักเรียนช่วงวัยรุ่นมีแนวโน้มสูงสุด โดยปัจจุบันวัยรุ่นมาขอคำปรึกษาเรื่องความเครียด และปัญหาเรื่องที่พบมากที่สุดลำดับ 3 คือ ซึมเศร้า คิดเป็นร้อยละ 9.82 ลำดับ 2 เรื่องความรักคิดเป็นร้อยละ 21.39 และลำดับที่ 1 คือความเครียด/วิตกกังวลคิดเป็นร้อยละ 51.36 (กรมสุขภาพจิต. 2563) อีกทั้งผลจากการสำรวจข้อมูลสถิติสภาพการณ์ทางวัฒนธรรมของเด็กและเยาวชนไทยในช่วงที่ผ่านมาพบว่าปัญหาหลักที่เด็กและเยาวชนไทยต้องเผชิญ ได้แก่ ปัญหาเยาวชนเสพยาเสพติดมากถึง 2.7 ล้านคน ในช่วงอายุระหว่าง 15-19 ปี ปัญหาวัยรุ่นตั้งครรภ์ก่อนวัยอันควร จากสถิติพบว่า อายุต่ำกว่า 19 ปีลงมา ท้องถึงปีละ 1.5 แสนคน ปัญหาเด็กถูกละเมิดและกลั่นแกล้ง ถูกกระทำความรุนแรงโดยสื่อต่าง ๆ ปัญหาการอบรมเลี้ยงดูของพ่อแม่ยุคใหม่ที่รักลูกแบบไม่ถูกทาง ปัญหาการเสพสื่อออนไลน์ ปัญหาการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ เกิดนักดื่มหน้าใหม่ เพิ่มขึ้น 2.5 เท่า โดยอายุต่ำกว่า 20 ปี สามารถซื้อหาเครื่องดื่มได้เองถึงร้อยละ 98.7 (กระทรวงวัฒนธรรม. 2562) และจากสถิติจากองค์การอนามัยโลก (WHO) วัยรุ่นอายุระหว่าง 10-19 ปี มีปัญหาสุขภาพจิตคิดเป็นร้อยละ 16 ของปัญหาสุขภาพทั้งหมด มีเด็กและวัยรุ่นราว 1 ใน 10 ที่เผชิญ

ปัญหาสุขภาพจิต โดยร้อยละ 70 ของเด็กและวัยรุ่นที่มีปัญหา ไม่ได้ได้รับการรักษาตั้งแต่อายุยังน้อย (กรมสุขภาพจิต. 2564) ด้วยสาเหตุดังกล่าวเห็นได้ว่า นักเรียนช่วงวัยรุ่นมีความสำคัญ เนื่องจากเป็นช่วงหัวเลี้ยวหัวต่อ เต็มไปด้วยปัญหาที่อาจจะทำให้เติบโตไปเป็นผู้ใหญ่ที่มีพฤติกรรมไม่เหมาะสม จึงจำเป็นต้องทำความเข้าใจช่วงวัยนี้อย่างถ่องแท้ เพื่อประคับประคองให้มีความคิดเป็นไปในทางที่ถูกต้อง

ด้วยเหตุนี้พฤติกรรมและการเผชิญปัญหา จึงเป็นทักษะที่สำคัญ เพราะเมื่อนักเรียนพบกับสถานการณ์ที่ก่อให้เกิดความเครียด นักเรียนแต่ละคนมีวิธีการรับมือที่แตกต่างกัน บางคนก็รับมือกับปัญหาได้ดี จะมีความสุขในชีวิต ความเครียดต่ำ และมีสุขภาพจิตที่ดี แต่ในทางตรงกันข้ามบางคนก็เลือกวิธีการเผชิญปัญหาที่ไม่เหมาะสม ก่อให้เกิดความเครียด และไม่สามารถปรับตัวเข้ากับเพื่อนหรือสภาพแวดล้อมได้ การเข้าใจถึงพฤติกรรมและการเผชิญปัญหา ทำให้นักเรียนรักษาภาวะสมดุลของจิตใจ เมื่อพบกับสถานการณ์ที่ประเมินแล้วว่าส่งผลต่อภาวะสมดุลของตนเอง นักเรียนใช้ความคิดและการกระทำที่ดีเพื่อแก้ไขสิ่งที่ก่อให้เกิดความเครียดนั้น (Lazarus & Folkman. 1984) ดังนั้นนักเรียนที่มีความสามารถในการแก้ปัญหาที่ซับซ้อน ความสามารถในการสื่อสารกับผู้อื่น และความสามารถในการพัฒนาตนเองเมื่อสิ่งแวดล้อมรอบตัวมีการเปลี่ยนแปลง จะทำให้ตนเองสามารถอยู่ร่วมกับคนอื่นอย่างมีความสุข (สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา. 2561)

การเห็นคุณค่าในตนเองเป็นหนึ่งในปัจจัยที่มีความสำคัญ นักเรียนที่รู้ว่าตนเองมีศักยภาพและภูมิใจในตนเอง มักมีวิธีการดำเนินชีวิตที่เหมาะสม กล่าวที่จะเผชิญปัญหา รับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น ปรับตัวได้ดี และมีเหตุผล บุคคลหลายคนที่ประสบความสำเร็จในชีวิตและก้าวผ่านจากประสบการณ์ที่ล้มเหลว ส่วนหนึ่งเกิดจากการเห็นคุณค่าในตนเอง เพราะการเห็นคุณค่าในตนเองช่วยให้บุคคลมีการพัฒนา ไม่ว่าจะเป็นทางด้านความคิด อารมณ์ ความรู้สึกโดยรวมทั้งพฤติกรรม ช่วยเสริมสร้างความมั่นคงทางด้านจิตใจเพื่อให้สามารถรับแรงกดดันจากสังคมและยังเป็นส่วนช่วยทำให้บุคคลสามารถปรับตัวตามการเปลี่ยนแปลงทางสังคมได้อย่างเหมาะสม (Pope, McHale, & Craighead. 1988) ดังนั้นการเห็นคุณค่าในตนเองถือว่าเป็นตัวแปรสำคัญที่มีผลต่อบทบาท เจตคติ สภาวะอารมณ์ และพฤติกรรมทางสังคมของนักเรียน Coopersmith (1981) เสนอว่า การเห็นคุณค่าในตนเอง คือ ความคิด มุมมอง และความเชื่อทางบวกและทางลบ บุคคลที่เห็นคุณค่าในตนเองสูง มักมองว่าตนเองมีความสามารถ รู้จักตนเอง เคารพตนเอง นักเรียนเข้าใจถึงสิ่งเหล่านี้ก็สามารถเผชิญกับอุปสรรคที่เข้ามาในชีวิตและมีความสุขในการดำเนินชีวิตตามที่ตนปรารถนา

ความฉลาดทางอารมณ์ เป็นอีกหนึ่งปัจจัยที่มีความสำคัญต่อนักเรียนในปัจจุบันอย่างมาก เพราะในสังคมไม่ว่าจะที่ไหนก็ตาม บุคคลที่จะประสบความสำเร็จไม่ได้เกิดจากที่มีสติปัญญาสูงเท่านั้น หากขาดความเข้าใจถึงอารมณ์ของตนเอง ไม่สามารถรับรู้ถึงความรู้สึกของผู้อื่น จะกลายเป็นบุคคลที่สร้างแต่ปัญหาแก่สังคม และใช้อารมณ์ในการแก้ปัญหา หรือก็คือความฉลาดทางอารมณ์ คือ ความสามารถในการตระหนักถึงความรู้สึกของตนเองและผู้อื่น จนสามารถบริหารหรือจัดการอารมณ์ของตนเองเพื่อเป็นแรงจูงใจในการสร้างสัมพันธภาพกับผู้อื่นได้อย่างประสบความสำเร็จ (Goleman. 1995) อีกทั้งความฉลาดทางอารมณ์มีผลต่อพฤติกรรม ไม่ว่าจะเป็นความรู้สึก จิตใจหรืออารมณ์ เพราะเมื่อมีสิ่งใดสิ่งหนึ่งมากระทบต่อจิตใจส่งผลให้บุคคลเกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมไม่ว่าจะเป็นด้านดีหรือด้านลบ ดังนั้นนักเรียนที่มีจิตใจดี นึกถึงผู้อื่น ย่อมมีพฤติกรรมในการเผชิญปัญหาที่เหมาะสมกับสถานการณ์ (จินดาบุษ เกิงเกียรติ. 2558) ด้วยเหตุนี้ ความฉลาดทางอารมณ์จึงเป็นสิ่งที่มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อนักเรียน ไม่ว่าจะเป็นการเผชิญกับปัญหา ด้านการทำงาน หรือ การอยู่ร่วมกับผู้อื่นความสัมพันธในครอบครัว

เป็นอีกหนึ่งสิ่งที่มีความสำคัญ ครอบครัวถือเป็นสถาบันแรกที่นักเรียน จะได้รับการอบรมเลี้ยงดูและหล่อหลอม ทั้งด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ และสังคม ถึงแม้ว่าครอบครัวจะเป็นสถาบันที่เล็กที่สุดในสังคม แต่ในทางกลับกันครอบครัวถือว่าเป็นสถาบันที่มีความสัมพันธ์ระยะยาวที่สุดเมื่อเทียบสถาบันอย่างอื่น และมีความสำคัญมากที่สุด เพราะครอบครัวมีส่วนช่วยในการส่งเสริมและพัฒนาเพื่อให้เราสามารถปรับตัวเข้ากับสังคมและดำรงชีวิตอยู่ได้ นอกจากนี้ครอบครัวยังช่วยปลูกฝังขนบธรรมเนียม ประเพณี ศีลธรรม จริยธรรมและระเบียบแบบแผนหรือพฤติกรรมที่เหมาะสม (Crandall, 1980) นอกจากนี้ครอบครัวยังเป็นสถาบันแรกที่ให้สิ่งแวดล้อม การเรียนรู้ และประสบการณ์ ซึ่งนักเรียนที่มีความรู้สึกปลอดภัยในการดำเนินชีวิตประจำวัน ไม่ว่าจะเป็นการเรียนหนังสือ หรือการทำกิจกรรมอื่น ครอบครัวที่มีความผูกพันรักใคร่กันอย่างอบอุ่น และในครอบครัวมีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกันจะทำให้ นักเรียนเติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่มีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่นได้ เป็นที่ยอมรับของคนในกลุ่ม และสามารถจะปรับตัวได้ดีเมื่อเผชิญปัญหา แต่ปัจจุบันเด็กและวัยรุ่นจำนวนมากในแต่ละปี ยังคงเป็นเหยื่อของความรุนแรงที่เกิดขึ้นในครอบครัว เช่น ถูกทำร้ายร่างกาย ทำร้ายจิตใจ บังคับข่มเหง หรือทอดทิ้ง ถ้าสมาชิกในครอบครัวที่อาศัยอยู่ด้วยกันมีพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม ส่งผลให้คนในครอบครัวรู้สึกหวาดกลัว มองโลกในแง่ลบ รังเกียจตนเองและรอบข้าง เมื่อส่งผลกระทบระยะเวลายาวอาจส่งผลต่อสุขภาพทางกายและจิตใจได้ เช่น โรควิตกกังวล โรคซึมเศร้า หรืออาจทำร้ายตนเอง (กรมสุขภาพจิต, 2565)

ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงมีความสนใจในการศึกษาถึงความสัมพันธ์ระหว่างการเห็นคุณค่าในตนเอง ความฉลาดทางอารมณ์ ความสัมพันธ์ครอบครัว และพฤติกรรมการเผชิญปัญหาของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนแห่งหนึ่งในกรุงเทพมหานคร เพื่อศึกษาหาความสัมพันธ์ระหว่างการเห็นคุณค่าในตนเอง ความฉลาดทางอารมณ์ และความสัมพันธ์ครอบครัว ว่ามีผลต่อพฤติกรรม การเผชิญปัญหามากน้อยเพียงใด เพื่อเป็นประโยชน์แก่สถาบันการศึกษาที่อื่น ซึ่งถ้านักเรียนมีการเผชิญปัญหาที่ดีจะทำให้นักเรียนรู้จักปรับตัวเข้ากับสังคมได้อย่างเหมาะสม เพราะปัจจุบันสังคมมีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลาผลให้ทำให้เกิดปัญหาได้ไม่ว่าภายในครอบครัว โรงเรียน หรือสถานที่ทำงาน ดังนั้นผู้วิจัยมองเห็นถึงความสำคัญนี้ เพื่อจะให้นักเรียนเติบโตเป็นบุคลากรที่มีคุณภาพ และนำประเทศไปสู่ความเจริญก้าวหน้า

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาระดับการเห็นคุณค่าในตนเอง ความฉลาดทางอารมณ์ ความสัมพันธ์ในครอบครัว กับพฤติกรรมการเผชิญปัญหาของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนแห่งหนึ่งในกรุงเทพมหานคร
2. เพื่อศึกษาเปรียบเทียบพฤติกรรมการเผชิญปัญหาของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนแห่งหนึ่งในกรุงเทพมหานคร ตามปัจจัยส่วนบุคคลแตกต่างกัน
3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการเห็นคุณค่าในตนเอง ความฉลาดทางอารมณ์ ความสัมพันธ์ในครอบครัวกับพฤติกรรมการเผชิญปัญหาของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนแห่งหนึ่งในกรุงเทพมหานคร

สมมติฐานในการวิจัย

1. นักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลายที่มีปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา รายได้ และสภาพครอบครัว ที่แตกต่างกันส่งผลต่อพฤติกรรมการเผชิญปัญหาที่แตกต่างกัน
2. การเห็นคุณค่าในตนเอง ความฉลาดทางอารมณ์ ความสัมพันธ์ในครอบครัวมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการเผชิญปัญหาของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย

ระเบียบวิธีวิจัย

รูปแบบการศึกษาในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงสหสัมพันธ์ (Correlational Research)

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรคือนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลายภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2565 โรงเรียนแห่งหนึ่งในกรุงเทพมหานคร จำนวน 804 คน (ระบบจัดเก็บข้อมูลรายบุคคล ภาคเรียนที่ 1 โรงเรียนแห่งหนึ่งในกรุงเทพมหานคร, 2565) ซึ่งผู้วิจัยได้ทำการเก็บข้อมูลระหว่างเดือน สิงหาคม-ตุลาคม 2565 และใช้วิธีการหาขนาดของกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้สูตรทางสถิติที่คำนวณหาขนาดของกลุ่มตัวอย่างที่น้อยที่สุดที่ยอมรับได้ว่าเป็นตัวแทนของประชากรของ Yamane (1993) จากการคำนวณจะได้กลุ่มตัวอย่างในครั้งนี้จำนวน 267 คน เมื่อได้แล้วนำไปใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบชั้นภูมิ (Stratified Random Sampling) และเมื่อคำนวณจะได้สัดส่วนของกลุ่มตัวอย่างดังนี้คือนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 จำนวน 101 คน นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 จำนวน 91 คน และนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 75 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

2.1 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในครั้งนี้ คือ แบบสอบถาม ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นจากการทบทวนจากงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง วรรณกรรม เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลในการสร้างแบบสอบถามซึ่งแบ่งออกเป็น 5 ส่วนดังนี้

2.1.1 ส่วนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคลของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลายโรงเรียนสันติราษฎร์วิทยาลัย โดยผู้วิจัยได้สร้างแบบสอบถาม ซึ่งเป็นข้อมูลพื้นฐานของนักเรียน ประกอบด้วย เพศ อายุ ระดับการศึกษา รายได้ และสภาพครอบครัว

2.1.2 ส่วนที่ 2 เกี่ยวกับการเห็นคุณค่าในตนเอง ซึ่งผู้วิจัยสร้างขึ้นโดยใช้แนวคิดของ Pope, McHale, & Craighead (1988) โดยมีองค์ประกอบทั้งหมด 5 องค์ประกอบ คือ ด้านสังคม ด้านการเรียน ด้านครอบครัว ด้านภาพลักษณ์ และด้านทั่วไป

2.1.3 ส่วนที่ 3 เกี่ยวกับความฉลาดทางอารมณ์ ซึ่งผู้วิจัยสร้างขึ้นโดยใช้แนวคิดของตนเอง 4 การจัดการอารมณ์ การใส่ใจ การรับรู้อารมณ์ของผู้อื่น และทักษะทางสังคม

2.1.4 ส่วนที่ 4 เกี่ยวกับความสัมพันธ์ในครอบครัว ซึ่งผู้วิจัยสร้างขึ้นโดยใช้แนวคิดของ Crandall (1980) โดยมีองค์ประกอบทั้งหมด 3 องค์ประกอบคือ จำนวนบทบาทสื่อสารและอารมณ์

2.1.5 ส่วนที่ 5 เกี่ยวกับพฤติกรรมการเผชิญปัญหา ซึ่งผู้วิจัยสร้างขึ้นโดยใช้แนวคิดของ Lazarus and Folkman (1984) โดยมีองค์ประกอบทั้งหมด 2 องค์ประกอบ คือ พฤติกรรม

การเผชิญปัญหาแบบการมุ่งแก้ปัญหา และพฤติกรรมการเผชิญปัญหาแบบมุ่งแก้ไขที่อารมณ์
แบบสอบถามในส่วนที่ 2-5 มีมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) แบ่งออกเป็น
5 ระดับคือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด เมื่อได้คะแนนครบ ผู้วิจัยนำคำตอบจาก
แบบสอบถามมาตรวจเป็นคะแนนเป็นรายด้าน ทั้งข้อความเชิงบวกและเชิงลบ และผู้วิจัยยังแบ่งเกณฑ์
นักเรียนออกเป็น 3 ระดับคือ ต่ำ ปานกลาง สูง โดยเปรียบเทียบกับเกณฑ์ที่แบ่งมาตราส่วนประมาณค่า
ระดับออกเป็น 3 ช่วงเท่า ๆ กัน

3. การหาคุณภาพเครื่องมือวิจัย

ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามที่สร้างขึ้น ไปทดสอบความเที่ยงตรง (Validity) และความเชื่อมั่น
(Reliability) ดังนี้

3.1 การทดสอบความเที่ยงตรงตามเนื้อหา (Content Validity) ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถาม
ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเสนอคณะกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์และผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่านเพื่อตรวจสอบ
ความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) ของข้อคำถามและนำมาปรับปรุงให้มีความถูกต้องและ
ชัดเจนมากขึ้น ด้วยการคำนวณหาค่า IOC (Internal of Consistency) โดยข้อคำถามในแบบสอบถาม
มีค่า IOC อยู่ระหว่าง 0.67 ถึง 1 มาใช้ในแบบสอบถาม

3.2 ทดสอบความเชื่อมั่น (Reliability) ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามที่ผ่านการปรับปรุงและ
แก้ไขแล้วไปทดลองใช้ (Try Out) ก่อนเก็บข้อมูลจริง กับนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียน
สาธิตวิทยา จำนวน 30 คน เพื่อวิเคราะห์ความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับ รายด้าน และวิธีการ
หาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach' Coefficient Alpha) โดยมีรายละเอียดดังนี้

3.2.1 ค่าความเชื่อมั่นของการเห็นคุณค่าในตนเองโดยรวม มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ
.946

3.2.2 ค่าความเชื่อมั่นของความฉลาดทางอารมณ์โดยรวม มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ
.924

3.2.3 ค่าความเชื่อมั่นของความสัมพันธ์ในครอบครัวโดยรวม มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ
.914

3.2.4 ค่าความเชื่อมั่นของพฤติกรรมการเผชิญปัญหาแบบมุ่งแก้ปัญหา มีค่าความ
เชื่อมั่นเท่ากับ .767

3.2.5 ค่าความเชื่อมั่นของการเผชิญปัญหาแบบมุ่งแก้ไขที่อารมณ์ มีค่าความเชื่อมั่น
เท่ากับ .709

4. วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

4.1 ผู้วิจัยดำเนินการขออนุมัติจากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์แห่ง
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

4.2 ได้รับอนุมัติให้ดำเนินการวิจัยได้ จากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์แห่ง
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ โดยมี ethical code no COA65/028

4.3 จัดทำหนังสือจาก คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ถึงผู้อำนวยการ
โรงเรียนสันติราษฎร์วิทยาลัย เพื่อขอความร่วมมือในการเก็บแบบสอบถามสำหรับงานวิจัย

4.4 ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บข้อมูล โดยการสร้างแบบสอบถามทางออนไลน์ ผ่านทาง Google Form

4.5 ให้กลุ่มตัวอย่างทำแบบสอบถามให้ครบทุกข้อตามจำนวนที่ต้องการ

4.6 ผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่เก็บรวบรวมได้ มาให้คะแนนตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้

4.7 นำคะแนนที่ได้มาวิเคราะห์ข้อมูล

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

การศึกษาวิเคราะห์ครั้งนี้ วิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปทางคอมพิวเตอร์ โดยแบ่งการวิเคราะห์ข้อมูลดังนี้

5.1 สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistic) ได้แก่ ความถี่ (Frequency) ร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) สำหรับวิเคราะห์ข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคล

5.2 สถิติอนุมาน (Inferential Statistic) ได้แก่

5.2.1 t – test เพื่อทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยของตัวแปรตาม ตัวแปรอิสระ ซึ่งแบ่งเป็น 2 กลุ่มที่มีความเป็นอิสระต่อกัน ตัวแปรที่ใช้ เช่น เพศ

5.2.2 One Way ANOVA เพื่อทดสอบความแปรปรวนทางเดียว จำแนกตามตัวแปรอิสระตั้งแต่ 3 กลุ่มขึ้นไป ตัวแปรที่ใช้ เช่น อายุ ระดับการศึกษา รายได้ และสภาพครอบครัว

5.2.3 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สัน (Pearson Product Moment Correlation Coefficient) ใช้หาค่าความสัมพันธ์ของตัวแปรกับพฤติกรรมและการเผชิญปัญหา ตัวแปรที่ใช้ เช่น การเห็นคุณค่าในตนเอง ความฉลาดทางอารมณ์ และความสัมพันธ์ในครอบครัว

5.3 กำหนดระดับนัยสำคัญทางสถิติ (Level of Significance) ที่ระดับ .05 และ .01

ผลการวิจัย

1. ข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ อายุ เพศ ระดับการศึกษา รายได้ และสภาพครอบครัว ผลการวิเคราะห์ข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคล มีรายละเอียดดังนี้

เพศ พบว่าลักษณะของกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง (ร้อยละ 60.7) และเป็นเพศชาย (ร้อยละ 39.3)

อายุ พบว่าลักษณะของกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีอายุน้อยกว่าตั้งแต่ 15 ปี (ร้อยละ 31.8) รองลงมาอายุ 17 ปี (ร้อยละ 31.1) อายุ 16 ปี (ร้อยละ 28.1) และตั้งแต่ 18 ปีขึ้นไป (ร้อยละ 9.0) ตามลำดับ ระดับการศึกษาพบว่าลักษณะของกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นมัธยมศึกษาปีที่ 4 (ร้อยละ 37.8) รองลงมา เป็นมัธยมศึกษาปีที่ 5 (ร้อยละ 34.1) และมัธยมศึกษาปีที่ 6 (ร้อยละ 28.1) ตามลำดับ

รายได้ พบว่าลักษณะของกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีรายได้ไม่น้อยกว่า 4,000 บาท (ร้อยละ 56.6) และรองลงมามีรายได้ 4,000-5,999 บาท (ร้อยละ 31.4) และตั้งแต่ 6,000 บาทขึ้นไป (ร้อยละ 12.0) ตามลำดับ

สภาพครอบครัว พบว่าลักษณะของกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่อยู่กับพ่อแม่ (ร้อยละ 53.5) รองลงมาอยู่กับแม่ (ร้อยละ 15.7) พ่อแม่ และปู่ย่า ตายาย (ร้อยละ 13.5) คนอื่น (ร้อยละ 10.9) และพ่อ (ร้อยละ 6.4) ตามลำดับ ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1: จำนวนและร้อยละของข้อมูลส่วนบุคคลของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนแห่งหนึ่งในกรุงเทพมหานคร (n = 267)

ปัจจัยส่วนบุคคล		จำนวน	ร้อยละ	ปัจจัยส่วนบุคคล		จำนวน	ร้อยละ
เพศ	ชาย	105	39.3	รายได้	น้อยกว่า 4,000 บาท	151	56.6
	หญิง	162	60.7		4,000 – 5,999 บาท	84	31.4
อายุ	น้อยกว่าตั้งแต่ 15 ปี	85	31.8	สภาพครอบครัว	มากกว่า 6,000 บาท	32	12.0
	16 ปี	75	28.1		อยู่กับพ่อแม่	143	53.5
	17 ปี	83	31.1		อยู่กับพ่อแม่	36	13.5
	ตั้งแต่ 18 ปีขึ้นไป	24	9.0		และปู่ย่า ตายาย		
ระดับการศึกษา	มัธยมศึกษาปีที่ 4	101	37.8		อยู่กับพ่อ	17	6.4
	มัธยมศึกษาปีที่ 5	91	34.1		อยู่กับแม่	42	15.7
	มัธยมศึกษาปีที่ 6	75	28.1		อยู่กับคนอื่น	29	10.9

2. การศึกษาระดับการเห็นคุณค่าในตนเองความฉลาดทางอารมณ์ความสัมพันธ์ในครอบครัว กับพฤติกรรมการเผชิญปัญหาของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนแห่งหนึ่งในกรุงเทพมหานคร พบว่า การเห็นคุณค่าในตนเอง อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.44$) ความฉลาดทางอารมณ์ อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.65$) ความสัมพันธ์ในครอบครัว อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.52$) พฤติกรรม การเผชิญปัญหาแบบมุ่งแก้ปัญหา อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.51$) พฤติกรรมการเผชิญปัญหาแบบ มุ่งแก้ไขที่อารมณ์ อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.09$) รายละเอียด ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2: ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับการเห็นคุณค่าในตนเอง ความฉลาดทางอารมณ์ ความสัมพันธ์ในครอบครัว กับพฤติกรรมการเผชิญปัญหาของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนแห่งหนึ่งในกรุงเทพมหานคร (n = 267)

รายการ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
การเห็นคุณค่าในตนเอง	3.44	.75	ปานกลาง
ด้านสังคม	3.73	.61	สูง
ด้านการเรียน	3.49	.72	ปานกลาง
ด้านครอบครัว	3.41	.89	ปานกลาง
ด้านภาพลักษณ์	3.08	.82	ปานกลาง
ด้านทั่วไป	3.50	.70	ปานกลาง
ความฉลาดทางอารมณ์	3.65	.66	ปานกลาง
การตระหนักรู้อารมณ์ของตนเอง	3.50	.53	ปานกลาง
การจัดการอารมณ์	3.48	.58	ปานกลาง
การจงใจ	3.65	.79	ปานกลาง
การรับรู้อารมณ์ของผู้อื่น	4.07	.71	สูง
ทักษะทางสังคม	3.57	.69	ปานกลาง
ความสัมพันธ์ในครอบครัว	3.52	.83	ปานกลาง
จำนวนบทบาท	3.74	.73	สูง
สื่อสาร	3.29	.91	ปานกลาง
อารมณ์	3.53	.84	ปานกลาง
พฤติกรรมการเผชิญปัญหาแบบมุ่งแก้ปัญหา	3.51	.56	ปานกลาง
พฤติกรรมการเผชิญปัญหาแบบมุ่งแก้ไขที่อารมณ์	3.09	.70	ปานกลาง

3. ข้อมูลการเปรียบเทียบพฤติกรรมการเผชิญปัญหาของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนแห่งหนึ่งในกรุงเทพมหานคร ตามปัจจัยส่วนบุคคลที่แตกต่าง

ตารางที่ 3: จำนวน ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ของพฤติกรรมการเผชิญปัญหาของนักเรียน ตามปัจจัยส่วนบุคคล (n = 267)

พฤติกรรมการเผชิญปัญหาแบบมุ่งแก้ปัญหา										
ปัจจัยส่วนบุคคล		จำนวน	$\bar{X}$	S.D.	ปัจจัยส่วนบุคคล		จำนวน	$\bar{X}$	S.D.	
เพศ	ชาย	105	3.55	.61	รายได้	น้อยกว่า 4,000 บาท	151	3.43	.54	
	หญิง	162	3.48	.53		4,000 – 5,999 บาท	84	3.59	.55	
อายุ	น้อยกว่าตั้งแต่ 15 ปี	85	3.44	.52	สภาพ	มากกว่า 6,000 บาท	32	3.68	.63	
	16 ปี	75	3.62	.60		อยู่กับพ่อแม่	143	3.56	.58	
	17 ปี	83	3.48	.52		ครอบครัว	อยู่กับพ่อแม่	36	3.34	.52
	ตั้งแต่ 18 ปีขึ้นไป	24	3.55	.69			และปู่ย่า ตายาย			
ระดับการศึกษา	มัธยมศึกษาปีที่ 4	101	3.48	.53		อยู่กับพ่อ	17	3.63	.47	
	มัธยมศึกษาปีที่ 5	91	3.45	.59		อยู่กับแม่	42	3.46	.53	
	มัธยมศึกษาปีที่ 6	75	3.63	.54		อยู่กับคนอื่น	29	3.50	.55	

พฤติกรรมการเผชิญปัญหาแบบมุ่งแก้ไขที่อารมณ์										
ปัจจัยส่วนบุคคล		จำนวน	$\bar{X}$	S.D.	ปัจจัยส่วนบุคคล		จำนวน	$\bar{X}$	S.D.	
เพศ	ชาย	105	3.10	.73	รายได้	น้อยกว่า 4,000 บาท	151	3.10	.75	
	หญิง	162	3.08	.68		4,000 – 5,999 บาท	84	3.08	.67	
อายุ	น้อยกว่าตั้งแต่ 15 ปี	85	3.12	.69	สภาพ	มากกว่า 6,000 บาท	32	3.03	.58	
	16 ปี	75	2.95	.77		ครอบครัว	อยู่กับพ่อแม่	143	3.10	.66
	17 ปี	83	3.21	.63			อยู่กับพ่อแม่	36	3.16	.77
	ตั้งแต่ 18 ปีขึ้นไป	24	2.94	.69		และปู่ย่า ตายาย				
ระดับการศึกษา	มัธยมศึกษาปีที่ 4	101	3.11	.73		อยู่กับพ่อ	17	2.95	.90	
	มัธยมศึกษาปีที่ 5	91	3.00	.69		อยู่กับแม่	42	3.11	.66	
	มัธยมศึกษาปีที่ 6	75	3.20	.67		อยู่กับคนอื่น	29	2.97	.76	

ตารางที่ 4: การวิเคราะห์ความแปรปรวนของพฤติกรรมการเผชิญปัญหาของนักเรียน จำแนกตามเพศ โดยใช้ t – test เพื่อทดสอบ (n = 267)

เพศ	จำนวน	t	p
พฤติกรรมการเผชิญปัญหาแบบมุ่งแก้ปัญหา			
ชาย	105	.924	.357
หญิง	162		
พฤติกรรมการเผชิญปัญหาแบบมุ่งแก้ไขที่อารมณ์			
ชาย	105	.206	.837
หญิง	162		

จากตารางที่ 4 พบว่า เพศ ที่แตกต่างกันมีพฤติกรรมเผชิญปัญหาแบบมุ่งแก้ปัญหาและแบบมุ่งแก้ไขที่อารมณ์ไม่แตกต่างกัน

ตารางที่ 5: การวิเคราะห์ความแปรปรวนของพฤติกรรมการเผชิญปัญหาของนักเรียน จำแนกตามอายุ ระดับการศึกษา รายได้ สภาพของครอบครัว โดยใช้ One Way ANOVA (n = 267)

แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	p
อายุ					
พฤติกรรมการเผชิญปัญหาแบบมุ่งแก้ปัญหา	1.483	3	.494	1.583	.194
ระหว่างกลุ่ม					
ภายในกลุ่ม	82.095	263	.312		
รวม	83.578	266			
พฤติกรรมการเผชิญปัญหาแบบมุ่งแก้ไขที่อารมณ์					
ระหว่างกลุ่ม	3.347	3	1.116	2.294	.078
ภายในกลุ่ม	127.912	263	.486		
รวม	131.259	266			
ระดับการศึกษา					
พฤติกรรมการเผชิญปัญหาแบบมุ่งแก้ปัญหา					
ระหว่างกลุ่ม	1.473	2	.736	2.368	.096
ภายในกลุ่ม	82.105	264	.311		
รวม	83.578	266			
พฤติกรรมการเผชิญปัญหาแบบมุ่งแก้ไขที่อารมณ์					
ระหว่างกลุ่ม	2.156	2	1.078	2.205	.112
ภายในกลุ่ม	129.102	264	.489		
รวม	131.259	266			
รายได้					
พฤติกรรมการเผชิญปัญหาแบบมุ่งแก้ปัญหา					
ระหว่างกลุ่ม	2.385	2	1.193	3.878*	.022
ภายในกลุ่ม	81.193	264	.308		
รวม	83.578	266			
พฤติกรรมการเผชิญปัญหาแบบมุ่งแก้ไขที่อารมณ์					
ระหว่างกลุ่ม	.160	2	.080	.161	.851
ภายในกลุ่ม	131.099	264	.497		
รวม	131.259	266			
สภาพครอบครัว					
พฤติกรรมการเผชิญปัญหาแบบมุ่งแก้ปัญหา					
ระหว่างกลุ่ม	1.766	4	.442	1.414	.230
ภายในกลุ่ม	81.812	262	.312		
รวม	83.578	266			
พฤติกรรมการเผชิญปัญหาแบบมุ่งแก้ไขที่อารมณ์					
ระหว่างกลุ่ม	.984	4	.246	.495	.740
ภายในกลุ่ม	130.275	262	.497		
รวม	131.259	266			

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 5 พบว่า ปัจจัยส่วนบุคคล รายได้ ที่แตกต่างกันมีพฤติกรรมการเผชิญปัญหาแบบมุ่งแก้ปัญหาแตกต่างกันในเชิงบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($F=3.878, p<.05$) ส่วนอายุ ระดับการศึกษา และสภาพครอบครัว ที่แตกต่างกันมีพฤติกรรมเผชิญปัญหาแบบมุ่งแก้ปัญหาและแบบมุ่งแก้ไขที่อารมณ์ไม่แตกต่างกัน

4. ความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมการเผชิญปัญหากับการเห็นคุณค่าในตนเอง ผลการวิจัยสรุปได้ว่าทั้งโดยรวมและรายด้านของการเห็นคุณค่าในตนเอง มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการเผชิญปัญหาแบบมุ่งแก้ปัญหาของนักเรียนใน เชิงบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ตารางที่ 6: ความสัมพันธ์ระหว่างการเห็นคุณค่าในตนเอง ความฉลาดทางอารมณ์ ความสัมพันธ์ในครอบครัว กับพฤติกรรมการเผชิญปัญหาของนักเรียน ($n=267$)

รายการ	พฤติกรรมการเผชิญปัญหาแบบมุ่งปัญหา		พฤติกรรมการเผชิญปัญหาแบบมุ่งแก้ไขที่อารมณ์	
	r	p	r	p
การเห็นคุณค่าในตนเอง				
ด้านสังคม	.417**	.000	.065	.292
ด้านการเรียน	.521**	.000	.007	.907
ด้านครอบครัว	.356**	.000	.062	.313
ด้านภาพลักษณ์	.407**	.000	-.105	.087
ด้านทั่วไป	.479**	.000	.023	.708
โดยรวม	.558**	.000	.015	.813
ความฉลาดทางอารมณ์				
การตระหนักรู้อารมณ์ของตนเอง	.632**	.000	.088	.154
การจัดการอารมณ์	.662**	.000	.045	.461
การใส่ใจ	.618**	.000	.223**	.000
การรับรู้อารมณ์ผู้อื่น	.619**	.000	.217**	.000
ทักษะทางสังคม	.639**	.000	.304**	.000
โดยรวม	.807**	.000	.226**	.000
ความสัมพันธ์ในครอบครัว				
จำนวนบทบาท	.322**	.000	-.103	.093
สื่อสาร	.234**	.000	-.067	.278
อารมณ์	.275**	.000	-.076	.213
โดยรวม	.309**	.000	-.091	.138

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตารางที่ 6 พบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมการเผชิญปัญหากับการเห็นคุณค่าในตนเอง ผลการวิจัยสรุปได้ว่าทั้งโดยรวมและรายด้านของการเห็นคุณค่าในตนเอง มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการเผชิญปัญหาแบบมุ่งแก้ปัญหาของนักเรียนในเชิงบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมการเผชิญปัญหากับความฉลาดทางอารมณ์ ผลการวิจัยสรุปได้ว่าทั้งโดยรวมและรายด้านของความฉลาดทางอารมณ์ มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการเผชิญปัญหาแบบมุ่งแก้ปัญหาของนักเรียนในเชิงบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และพบอีกว่าความฉลาดทางอารมณ์โดยรวมและรายด้าน ได้แก่ การตั้งใจ การรับรู้อารมณ์ผู้อื่น ทักษะทางสังคม มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการเผชิญปัญหาแบบมุ่งแก้ไขที่อารมณ์ในเชิงบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมการเผชิญปัญหาความสัมพันธ์ครอบครัว ผลการวิจัยสรุปได้ว่าทั้งโดยรวมและรายด้านของความสัมพันธ์ในครอบครัว มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการเผชิญปัญหาแบบมุ่งแก้ปัญหาของนักเรียนในเชิงบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

สรุปและอภิปรายผล

ปัจจัยส่วนบุคคล จากผลการวิจัยจะพบว่านักเรียนที่มีรายได้ที่แตกต่างกัน มีพฤติกรรมการเผชิญปัญหาแบบมุ่งแก้ปัญหาที่แตกต่างกันในเชิงบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($F=3.878, p<.05$) ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐาน อาจเป็นเพราะนักเรียนที่มีความเพียบพร้อม ได้รับการสนับสนุนทางด้านการศึกษามีรายได้ที่เพียงพอต่อการดำเนินชีวิต สภาพแวดล้อมที่ดีและสามารถรับมือกับสถานการณ์ได้ดี ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ พินาลิน เพ็ญทอง และคณะ (2564) พบว่ารายได้เป็นปัจจัยที่สำคัญในการดำเนินชีวิต การที่บุคคลมีรายได้ที่เพียงพอจะสามารถรับมือกับความเครียดในชีวิตได้ดี และสามารถตอบสนองความต้องการพื้นฐานในชีวิตได้

การเห็นคุณค่าในตนเอง จากผลการวิจัยพบว่ามีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการเผชิญปัญหาแบบมุ่งแก้ปัญหาของนักเรียนในเชิงบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 อาจเป็นเพราะ การที่นักเรียนมีการเห็นคุณค่าในตนเองโดยรวมสูง นักเรียนจะใช้กลวิธีการเผชิญปัญหาแบบมุ่งแก้ปัญหาสูง แต่หากนักเรียนมีการเห็นคุณค่าในตนเองต่ำ นักเรียนจะใช้กลวิธีการเผชิญปัญหาแบบมุ่งแก้ไขปัญหาลดลงถึงนักเรียนที่มีการเห็นคุณค่าในตนเองสูง จะมีความมั่นใจ กล้าแสดงออก ด้วยเหตุนี้บุคคลเมื่อเกิดปัญหาหรืออุปสรรคบุคคลนั้นจะพยายามหาทางแก้ไข เพราะเชื่อว่าตนสามารถจัดการกับปัญหาและมองเป็นเรื่องที่ท้าทาย ซึ่งสอดคล้องกับ ทฤษฎีของ Maslow, A.H. (1970) พบว่า คนที่เห็นคุณค่าในตนเองต่ำจะเป็นคนที่ขาดความมั่นใจ และอาจประสบความสำเร็จได้ยากทั้งการทำงานหรือสังคมก็ตาม เพราะลักษณะการเห็นคุณค่าในตนเองมีความสัมพันธ์กับความสำเร็จ ความเชื่อมั่น และความพอใจในสภาพของตน

ความฉลาดทางอารมณ์ จากผลการวิจัยพบว่ามีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการเผชิญปัญหาแบบมุ่งแก้ปัญหาและแบบมุ่งแก้ไขที่อารมณ์ของนักเรียนในเชิงบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 อาจเป็นเพราะนักเรียนที่มีความฉลาดทางอารมณ์สูงจะมีความเครียดต่ำ สามารถควบคุมอารมณ์ของตนเองได้ดีและหาวิธีเผชิญกับปัญหาได้อย่างมีสติ รู้เท่าทันอารมณ์ของความรู้สึกตนเอง และสามารถควบคุมอารมณ์ของตนเอง นอกจากนี้นักเรียนที่มีความฉลาดทางอารมณ์สูงจะเข้าใจอารมณ์ของผู้อื่น และควบคุมสถานการณ์ที่เลวร้ายได้ดี ซึ่งสอดคล้องกับ กาญจนาวดี บุชากุล ทิพย์วัลย์ สุรินยา และสุภาณี สนธิรัตน์ (2562) พบว่า นักเรียนมีการเปลี่ยนแปลงทางร่างกาย จิตใจ และอารมณ์ที่อาจอ่อนไหวง่าย แต่เนื่องจากนักเรียนมีความใกล้ชิดกับบิดามารดา ได้รับการอบรมสั่งสอน และดูแลเอาใจใส่ จึงมีความตระหนักรู้ตนเอง เข้าใจผู้อื่น สามารถควบคุมอารมณ์ตนเองได้ดี จึงสามารถรับมือกับสถานการณ์ต่าง ๆ ได้

ความสัมพันธ์ในครอบครัว มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการเผชิญปัญหาแบบมุ่งแก้ปัญหาของนักเรียนในเชิงบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 อาจเป็นเพราะ นักเรียนที่อยู่กับครอบครัวที่อบอุ่นจะมีการสื่อสารภายในครอบครัว ช่วยเหลือซึ่งกันและกันเมื่อเกิดปัญหา รวมถึงหาทางออกของปัญหาร่วมกัน ทำให้นักเรียนที่อยู่ร่วมกันภายในครอบครัว รู้สึกว่าตนปลอดภัยสามารถระบายความเครียดให้สมาชิกในครอบครัวอย่างเปิดเผย ซึ่งสอดคล้องกับ นิธิสณี รุจิรังสีเจริญ และคณะ (2564) พบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อการเผชิญปัญหาของนักเรียนหนึ่งนั้นคือความสัมพันธ์ในครอบครัว ถ้าสมาชิกในครอบครัวไม่ทำหน้าที่ตามบทบาทของตนเอง หรือเมื่อมีการสื่อสารภายในครอบครัวเกิดแต่ความเครียด ไม่มีใครเป็นที่พึ่งเมื่อเกิดปัญหา มีผลต่อการรับมือปัญหาของนักเรียนในอนาคต

ข้อเสนอแนะ

ผลจากการวิจัยครั้งนี้ทำให้ทราบถึงปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการเผชิญปัญหาของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนสันติราษฎร์วิทยาลัย ซึ่งสามารถนำไปใช้เป็นข้อมูลสำหรับผู้บริหารและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อใช้เป็นแนวทางในการป้องกัน ปรับปรุงและแก้ไขปัญหา หรือสาเหตุที่มีผลต่อพฤติกรรมการเผชิญปัญหาดังต่อไปนี้

1. ปัจจัยส่วนบุคคลผลการวิจัยพบว่านักเรียนรายได้ที่แตกต่างกันมีผลทำให้นักเรียนมีพฤติกรรมการเผชิญปัญหาแบบมุ่งแก้ปัญหาที่แตกต่างกัน ดังนั้นระบบการศึกษาควรจะต้องเล็งเห็นถึงความสำคัญในเรื่องนี้ เพราะวัยรุ่นเป็นวัยที่มีการเปลี่ยนแปลงสูง ปัญหาที่เข้ามาถึงสูงตาม เพื่อไม่ให้เกิดปัญหาทางด้านการศึกษาหรือด้านอื่นๆ รัฐบาลควรจะต้องสนับสนุนในเรื่องค่าครองชีพแก่นักเรียนเพื่อให้เด็กนักเรียนที่จบจากโรงเรียนออกมาอย่างมีคุณภาพ

2. ด้านความสัมพันธ์ระหว่างการเห็นคุณค่าในตนเองกับพฤติกรรมการเผชิญปัญหาแบบมุ่งแก้ปัญหาจากผลการวิจัยพบว่ามีความสัมพันธ์กันในเชิงบวก หมายความว่ายิ่งนักเรียนมีความพึงพอใจในตนเอง เห็นคุณค่าในตัวเอง เชื่อว่าตนเองมีค่าโดยไม่ปล่อยให้คนอื่นมากำหนดคุณค่าของตนเองได้ง่าย จะทำให้นักเรียนสามารถรับมือกับปัญหาและคลี่คลายปัญหาได้อย่างมีประสิทธิภาพ ดังนั้นนักเรียนควรมองโลกในแง่ดี คิดถึงข้อดีของตนเองโดยไม่เอามาเปรียบเทียบกับคนอื่น หรือออกกำลังกายเพื่อให้ตนเองลดความเครียดจากปัญหา รวมถึงยังสามารถทำให้ตนเองมีความมั่นใจในรูปลักษณ์ทางร่างกายของตนเองอีก

3. ด้านความสัมพันธ์ระหว่างความฉลาดทางอารมณ์กับพฤติกรรมการเผชิญปัญหาแบบมุ่งแก้ปัญหา จากผลการวิจัยพบว่า มีความสัมพันธ์ในเชิงบวก หมายความว่านักเรียนที่มีความฉลาดทางอารมณ์สูง จะสามารถควบคุมอารมณ์ของตนเองได้ดี สามารถรู้จักแข็งกับจุดอ่อนของตนเองเพื่อเป็นแรงผลักดันให้ตนเองพัฒนา นักเรียนเหล่านี้จะมีการเผชิญปัญหาที่ดี และความสัมพันธ์ระหว่างความฉลาดทางอารมณ์กับพฤติกรรมการเผชิญปัญหาแบบแก้ไขที่อารมณ์ จากผลการวิจัยพบว่า มีความสัมพันธ์ในเชิงบวก ด้านการตั้งใจ ด้านการรับรู้อารมณ์ผู้อื่น และทักษะทางสังคม หมายความว่านักเรียนที่มีเป้าหมาย เข้าใจความรู้สึกของผู้อื่น หรือสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้ดี จะมีการแก้ไขปัญหายุ่งยากจิตใจของตนเองได้ดี ดังนั้นพ่อแม่ เพื่อน หรือคนใกล้ชิดของนักเรียน ควรส่งเสริมให้นักเรียนเกิดความฉลาดทางอารมณ์ในตนเอง หรือพยายามหมั่นฝึกฝนจิตใจของตนเอง คิดก่อนพูด หรือรับฟังผู้อื่นให้มากขึ้น โดยไม่ตัดสินผู้อื่น

4. ด้านความสัมพันธ์ในครอบครัวกับพฤติกรรมการเผชิญปัญหาแบบมุ่งแก้ปัญหา ผลการวิจัยพบว่า มีความสัมพันธ์ในเชิงบวก หมายความว่า ถ้านักเรียนมีความสัมพันธ์ในครอบครัวสูง รู้สึกว่าตนเองได้รับความรักได้รับความอบอุ่นหรือสมาชิกภายในครอบครัวเข้าใจถึงบทบาทของตนเองรวมถึงมีการเปิดใจคุยและรับฟังสมาชิกในครอบครัว จะทำให้นักเรียนสามารถแก้ไขปัญหาที่ยากต่อการรับมือได้อย่างมีประสิทธิภาพ มากกว่าครอบครัวที่มีปัญหา เพราะฉะนั้นนักเรียนและครอบครัวควรจะมีการพูดคุยเพื่อทำความเข้าใจซึ่งกันและกันอย่างเปิดเผย เพราะทุกครอบครัวมีการแสดงออกที่แตกต่างกันไป การเข้าใจถึงการกระทำหรือความรู้สึกของทุกคนภายในครอบครัว จะเป็นตัวช่วยทำให้ความสัมพันธ์ภายในครอบครัวดีขึ้น

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาปัจจัยอื่นที่มีความเกี่ยวข้องกับพฤติกรรมการเผชิญปัญหา เช่น ผลการเรียนรู้ แผนการเรียนรู้ ลำดับการเกิด ศาสนา ภูมิสำเนา
2. ควรมีการศึกษาตัวแปรเพิ่มเติมที่มีผลต่อพฤติกรรมการเผชิญปัญหา เช่น ความสามารถในการเผชิญปัญหาและฟื้นฟูอุปสรรค การรับรู้ความสามารถของตนเอง ความฉลาดทางดิจิทัล หรือการทำหน้าที่ของครอบครัว
3. ควรมีการศึกษาวิจัยเรื่อง การเห็นคุณค่าในตนเอง ความฉลาดทางอารมณ์ ความสัมพันธ์ในครอบครัว กับพฤติกรรมการเผชิญปัญหาของนิสิตหรือนักศึกษา เพื่อเป็นข้อมูลและแนวทางสำหรับสถาบันอุดมศึกษา
4. ควรมีการวิจัยเชิงคุณภาพในเรื่อง การเห็นคุณค่าในตนเอง ความฉลาดทางอารมณ์ ความสัมพันธ์ในครอบครัว กับพฤติกรรมการเผชิญปัญหาของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนสันติราษฎร์วิทยาลัย เพื่อให้ทราบข้อมูลในเชิงลึกครอบคลุมทุกมิติเกี่ยวกับตัวแปรดังกล่าว และเป็นประโยชน์ในการพัฒนาส่งเสริมนักเรียนต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- กรมสุขภาพจิต. (2563). **เปิดสถิติ วัยรุ่นไทยขอคำปรึกษาสายด่วนสุขภาพจิต 1323 มากที่สุดปัญหา ความเครียดอันดับ 1**. สืบค้นเมื่อ 20 สิงหาคม 2565, จาก www.thaipost.net/main/detail/56782
- _____. (2564). **สุขภาพจิตวัยรุ่น เรื่องใหญ่กว่าที่คิด**. สืบค้นเมื่อ 21 สิงหาคม 2565, จาก <https://dmh.go.th/news-dmh/view.asp?id=30744>
- _____. (2565). **กรมสุขภาพจิตแนะแนวทางป้องกันหรือลดความรุนแรงในครอบครัว**. สืบค้นเมื่อ 21 สิงหาคม 2565, จาก <https://dmh.go.th/news-dmh/view.asp?id=31516>
- กระทรวงวัฒนธรรม. (2562). **สำรวจข้อมูลสถิติสถานการณ์ทางวัฒนธรรมของเด็กและเยาวชนไทย ที่ผ่านมาเผยพบปัญหา 6 ด้านหลัก**. สืบค้นเมื่อ 20 สิงหาคม 2565, จาก <https://www.thaihealth.or.th>
- กาญจนา วดีบุชากุล, ทิพย์วัลย์ สุรินยา และสุภาณี สนธิรัตน์. (2562). ความฉลาดทางอารมณ์ การจัดการความเครียด และพฤติกรรมความรุนแรงของนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ วิทยาลัยเทคโนโลยีโพธิ์พิสัย อำเภอโพธิ์พิสัย จังหวัดหนองคาย. **วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ นายเรืออากาศ**. 7(9): 112-126.

- จินดานุช เกกิงเกียรติ. (2558). **เชาว์อารมณ์ พฤติกรรมการเผชิญความเครียด และพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีขององค์กร กรรมาธิการทหารสื่อสาร. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (จิตวิทยาอุตสาหกรรมและองค์การ).** กรุงเทพฯ: คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- นิธิสนี รุจิรังสีเจริญ นิดา ถัมสุวรรณ ศิริไชย หงส์สงวนศรี และ บัญญัติ ยงย่วน. (2564). **ปัจจัยที่สัมพันธ์กับระดับความเครียดของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร. วารสารสมาคมจิตแพทย์แห่งประเทศไทย. 66(1): 53-68**
- พินาลิน เพ็ญทอง ไชยนันต์ แท่งทอง สรา อารมณ์ สุจินดา จารุพัฒน์ มารูโอ และ จุฑาธิป ศีลบุตร. (2564). **ระดับความเครียดและปัจจัยที่สัมพันธ์กับความเครียดของพนักงานขับรถพยาบาลฉุกเฉิน. พยาบาลสาร. 48(4): 93-108.**
- สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา. (2561). **ยุทธศาสตร์การพัฒนานิสิตนักศึกษาในสถาบันอุดมศึกษา.** สืบค้นเมื่อ 21 สิงหาคม 2565, จาก http://old.rmutto.ac.th/rmuttonews/attachment/TR3332_235442.pdf
- Coopersmith, S. (1981). **The Antecedents of Self-esteem.** California: Consulting Psychologist Press.
- Crandall, RC. (1980). **A Behavioral Science Approach.** Massachusetts: Addison-Wesley.
- Goleman, D. (1995). **Emotional Intelligence : Why it Can Matter More Than IQ.** New York: Bantman Book.
- Lazarus, R.S. & Folkman, S. (1984). **Stress Appraisal and Coping.** New York: Springer.
- Maslow, A.H. (1970). **Motivation and Personality.** New York: Harper and Row Publishers.
- Pope, Alice W.; McHale, Susan; & Craighead, W. Edward. (1988). **Self-esteem Enhancement with Children and Adolescents.** New York: Pergamon Press.

ทักษะการกำกับตนเองในการเรียนการสอนออนไลน์ของนิสิตครู ในภาวะการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 Self-Regulated Skills in Online Learning during the Covid-19 Pandemic for Pre-Service Teachers

ศุภณัฐ พานา¹
Supanut Pana

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพการเรียนการสอนออนไลน์ของนิสิตครูสาขาสังคมศึกษา ในภาวะการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 และวิเคราะห์ทักษะการกำกับตนเองในการเรียนการสอนในภาวะดังกล่าว โดยเป็นการวิจัยเชิงสำรวจ มีระยะเวลาการเก็บข้อมูล 4 เดือน เก็บข้อมูลโดยใช้แบบประเมินตนเองเกี่ยวกับทักษะการกำกับตนเองในการเรียนการสอนออนไลน์ของนิสิตครูในภาวะการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 โดยมีนิสิตครู สาขาวิชาสังคมศึกษา ชั้นปีที่ 1-4 มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เป็นกลุ่มเป้าหมาย ซึ่งได้มาจากการเปิดรับอาสาสมัคร จำนวน 112 คน แบ่งเป็น นิสิตหญิง 71 คน นิสิตชาย 41 คน ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้ (1) สภาพแวดล้อมในการเรียนการสอนออนไลน์ของนิสิตครูในภาวะการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 กลุ่มเป้าหมายส่วนใหญ่อาศัยอยู่กับครอบครัวของตน ซึ่งเป็นบ้านพักของตนเองในเขตกรุงเทพฯ และปริมณฑล โดยแอปพลิเคชันที่คณาจารย์เลือกใช้ในการจัดการเรียนการสอนออนไลน์ให้แก่กลุ่มเป้าหมายเป็นอันดับแรก ได้แก่ Zoom Cloud Meetings และส่วนใหญ่จะใช้วิธีการสอนแบบบรรยาย วิธีการสอนโดยใช้กระบวนการกลุ่ม และวิธีการสอนแบบอภิปรายเดี่ยวและอภิปรายกลุ่มย่อย ตามลำดับ และ (2) กลุ่มเป้าหมายประเมินว่าตนเองมีทักษะการกำกับตนเองค่อนข้างมาก ในองค์ประกอบที่ 1 การเปิดโอกาสต่อการเรียนรู้ องค์ประกอบที่ 2 ความสามารถในการบริหารจัดการการเรียนรู้ องค์ประกอบที่ 4 ความรับผิดชอบในการเรียนรู้ของตนเอง องค์ประกอบที่ 5 ความรักในการเรียนรู้ องค์ประกอบที่ 6 ความคิดสร้างสรรค์ และ องค์ประกอบที่ 7 การมองอนาคตในแง่ดี ซึ่งมีค่าเฉลี่ยเลขคณิตอยู่ในระดับ 5 ส่วนองค์ประกอบที่ 3 ความริเริ่มและมีอิสระในการเรียนรู้ และ องค์ประกอบที่ 8 ทักษะสืบค้นและทักษะการแก้ปัญหา กลุ่มเป้าหมายประเมินว่าตนเองมีทักษะการกำกับตนเองระดับปานกลาง กล่าวคือ มีค่าเฉลี่ยเลขคณิตอยู่ในระดับ 4

คำสำคัญ: ทักษะการกำกับตนเอง การเรียนการสอนออนไลน์

¹อาจารย์ ดร. ประจำภาควิชาสังคมวิทยา คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ กรุงเทพฯ
Lecturer, Department of Sociology, Faculty of Social Sciences, Srinakharinwirot University, Bangkok.
Corresponding author e-mail: supanut.pana@hotmail.com

ARTICLE HISTORY: Received 3 October 2022, Revised 6 February 2023, Accepted 17 February 2023

Abstract

This exploratory research aims to study the condition of online learning during the COVID-19 pandemic among social studies pre-service teachers and to analyze self-regulated skills in teaching and learning under such conditions. The data collection period was 4 months. Data were collected by using the self-assessment form on self-regulated skills in online learning of pre-service teachers during the COVID-19 pandemic. The target group is pre-service teachers of Social Studies, freshmen to seniors, at Srinakharinwirot University. The sample consisted of 112 volunteers, 71 female, and 41 male pre-service teachers. The results of the research is as follow: 1) the environment in online teaching and learning of pre-service teachers during the COVID-19 pandemic, most of the pre-service teachers lived with their families in their own home in Bangkok and surrounding areas. The application that lecturers choose to use to manage online teaching for their pre-service teachers first was Zoom Cloud Meetings and most of them use lecture, group processes, and single discussion and small group discussion respectively. and 2) Pre-service teachers assessed that they had relatively high self-regulated skills in component 1: the opportunity for learning, component 2: ability to manage learning management, component 4: responsibility for own learning, component 5: passion of learning, component 6: creativity and component 7: optimistic. The arithmetic mean is at 5. Component 3: initiative and independent learning and component 8: search skills and problem-solving skills the pre-service teachers assessed that they had moderate self-regulated skills, their arithmetic mean were at level 4.

Keywords: *Self-Regulated skills, Online learning*

บทนำ

จากการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด-19 ส่งผลกระทบต่อการเรียนการสอนในชั้นเรียนเป็นอย่างมาก มีผู้เรียนได้รับผลกระทบกว่า 1.5 พันล้านคน (มากกว่าร้อยละ 90 ของผู้เรียนทั้งหมด) ทั่วโลก (คณะ บัณฑิต. 2563) ซึ่งประเทศไทยก็ได้รับผลกระทบเช่นกัน โดยสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคในประเทศนั้นเกิดขึ้นในช่วงที่ระบบการศึกษาในมหาวิทยาลัยหลายแห่งยังมีการเรียนการสอนอยู่ จึงส่งผลกระทบต่อการเรียนการสอนเป็นอย่างมาก แนวทางหนึ่งที่มหาวิทยาลัยในประเทศไทยได้นำมาใช้ในการรับมือกับสถานการณ์ดังกล่าวคือ การจัดการเรียนการสอนในรูปแบบออนไลน์ ซึ่งมีข้อดีคือ ผู้เรียนสามารถเข้าถึงการเรียนการสอนได้ทุกสถานที่ และทุกเวลา และลดการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด-19

สำหรับการเรียนการสอนออนไลน์ในปัจจุบันนั้นได้มีการเลือกใช้แพลตฟอร์มอย่างหลากหลาย อาทิ Zoom Cloud Meetings, Google Hangouts Meet, Webinar, Microsoft Teams, Facebook Live และ Line เป็นต้น ผู้สอนสามารถเลือกใช้โปรแกรมในการจัดการเรียนการสอนออนไลน์ที่เหมาะสม

กับรายวิชา โดยครูมีบทบาทในการเรียนรู้แบบออนไลน์ (Tami & Minseok. 2019; Sung, Chang & Liu. 2016 Hardy & Hutchinson. 2007) ได้แก่ (1) การเป็นผู้สนับสนุนและช่วยเหลือผู้เรียนในการกำหนดเป้าหมาย วางแผนและจัดการการเรียนรู้ (2) การให้ข้อมูลป้อนกลับแก่ผู้เรียนอย่างเป็นระบบและสม่ำเสมอ (3) การออกแบบกิจกรรมที่กระตุ้นให้ผู้เรียนทุกคนมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ เพื่อให้ผู้เรียนเกิดความพึงพอใจในการเรียนรู้และมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่ดีขึ้น และ (4) ผู้สอนอาจสร้างแรงกดดันในการเรียนรู้ เช่น ความวิตกกังวลในการทดสอบ ซึ่งอาจเป็นแรงผลักดันให้เกิดการพัฒนาตนเอง แต่อย่างไรก็ตามผู้สอนควรพิจารณาผู้เรียนเป็นราย ๆ ไปโดยพิจารณาช่วงวัยเป็นสำคัญ

อย่างไรก็ตาม มูลนิธิคีนันแห่งเอเชีย (2563) ได้วิเคราะห์ปัญหาที่จะเกิดขึ้นจากการเรียนการสอนด้วยระบบออนไลน์ คือ (1) ความเหลื่อมล้ำและไม่เท่าเทียมทางการศึกษาที่อาจเพิ่มมากขึ้นสืบเนื่องจากความสามารถในการเข้าถึงการศึกษาและความพร้อมทางด้านอุปกรณ์ (2) ประสิทธิภาพของการเรียนการสอนที่ยังไม่เพียงพอ ซึ่งอาจเกิดจากข้อจำกัดของผู้สอนในเรื่องของความรู้หรือทักษะในการใช้เทคโนโลยีในการเรียนการสอนและเทคนิคในการสอนออนไลน์ (3) ระบบส่งเสริมและสนับสนุนการสอนออนไลน์ของครูยังไม่เพียงพอ ทั้งในด้านการวางแผนการเรียนการสอนและการประเมินผลสัมฤทธิ์การศึกษา สอดคล้องกับงานวิจัยของ วิทัศน์ ผักเจริญผล และคณะ (2563) และสิริพร อินทสนธิ (2563) ที่พบว่า ความเสถียรของสัญญาณอินเทอร์เน็ตของผู้เรียนและผู้สอน การลดลงของการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนกับผู้สอน และผู้เรียนกับผู้เรียน การเข้าถึงอุปกรณ์เครื่องคอมพิวเตอร์ของนักศึกษาเป็นปัจจัยหนึ่งที่มีผลต่อการเรียนการสอนออนไลน์ นอกจากนี้ในกลุ่มของนิสิตครูซึ่งจำเป็นจะต้องฝึกประสบการณ์สอน การฝึกภาคปฏิบัติจึงเป็นสิ่งจำเป็น แต่เมื่อเกิดการระบาดของโรคโควิด 19 การฝึกปฏิบัติต่าง ๆ จำเป็นต้องปรับมาสู่ระบบออนไลน์หรือการฝึกเสมือนจริงซึ่งเป็นสิ่งที่ทั้งผู้สอนและผู้เรียนต้องปรับตัวเป็นอย่างมาก ดังนั้นเมื่อวิเคราะห์สภาพปัญหาที่เกิดขึ้นจะพบว่า ปัจจัยต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นส่วนใหญ่เป็นปัจจัยภายนอกที่ผู้สอนและผู้เรียนไม่สามารถควบคุมได้ แต่ยังมีปัจจัยภายในหนึ่งที่สำคัญในตัวผู้เรียนที่จะทำให้การเรียนการสอนทั้งในรูปแบบปกติและรูปแบบออนไลน์ประสบความสำเร็จคือ ทักษะการกำกับตนเอง (Self-regulated Skills)

ทักษะการกำกับตนเอง คือ การกำหนดและวางแผนกระบวนการเรียนรู้ของตนเองอย่างสม่ำเสมอ ทั้งวัตถุประสงค์ในการเรียนรู้ วิธีการและเครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา การทบทวนบทเรียน และการประเมินตนเอง เพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่ตนกำหนดไว้ (Knowles. 1975; Skager. 1978; Griffin. 1983; Brookfield. 1984) ซึ่งลักษณะการเรียนรู้ด้วยการกำกับตนเองของบุคคลที่ยึดหลักของ Guglielmino มุ่งองค์ประกอบสำคัญ 8 ประการ ดังนี้ (เสาวคนธ์ วงศ์สุกษัยนิมิต. 2546)

1. การเปิดโอกาสต่อการเรียนรู้ ได้แก่ ความสนใจในการเรียน ความภูมิใจเมื่อเรียนสำเร็จ ชอบการศึกษาค้นคว้าจากแหล่งเรียนรู้และผู้คน ยอมรับคำติติงในความผิดพลาดของตนเอง และมีความพยายามในการทำความเข้าใจในเรื่องที่ยากได้

2. ความสามารถในการบริหารการจัดการเรียนรู้ ได้แก่ สามารถที่จะเรียนเมื่อต้องการจะเรียน เมื่อตัดสินใจแล้วสามารถแบ่งเวลาให้กับการเรียนรู้ได้ แม้จะมีงานอื่นมากก็ตาม โดยรู้ว่าเมื่อใดที่จะเรียนในการเรียนจะค้นหาวิธีการต่าง ๆ เพื่อเรียนรู้หัวข้อใหม่ ๆ มีความสุขกับการแก้ปัญหาที่ยาก ๆ และรู้ว่าเมื่อต้องการข้อมูลจะไปหาได้จากที่ไหน

3. ความริเริ่มและมีอิสระในการเรียนรู้ ได้แก่ ความไม่ท้อถอย แม้จะไม่ค่อยเข้าใจในสิ่งที่กำลังทำอยู่ ชอบที่จะเรียน ไม่มีปัญหาในการทำความเข้าใจในการอ่าน และสามารถทำงานด้วยตนเองได้เป็นอย่างดี

4. ความรับผิดชอบในการเรียนรู้ของตนเอง ได้แก่ การยอมรับตนเองว่าเป็นผู้ที่มีความฉลาดพอสมควร ทราบดีว่าตนเองต้องการเรียนอะไร และเข้าใจบทบาทของตนเองได้ดีว่าตนเองเป็นใคร กำลังทำอะไร

5. ความรักในการเรียนรู้ ได้แก่ ความชื่นชมต่อบุคคลที่ศึกษาค้นคว้าอยู่เสมอ มีความต้องการที่จะเรียนและปรารถนาให้มีเวลามากกว่านี้ มีความสนุกสนานในการค้นคว้า และมีความกระหายในการเรียนรู้

6. ความคิดสร้างสรรค์ ได้แก่ มีความคิดที่จะทำสิ่งต่าง ๆ ได้ดี สามารถหาแนวทางในการเรียนสิ่งใหม่ ๆ ได้หลายทาง

7. การมองอนาคตในแง่ดี ได้แก่ ความต้องการที่จะเรียนรู้ตลอดชีวิต ขอบคิดถึงเรื่องอนาคต คิดว่าปัญหาเป็นสิ่งท้าทาย และรู้ดีว่าตนเองต้องการเรียนอะไรเพิ่มเติมอยู่เสมอ

8. ทักษะการสืบค้นและทักษะการแก้ปัญหา สามารถอ่าน เขียน ฟัง และจำข้อมูล สามารถคิดหาวิธีการแก้ปัญหา และคิดว่าปัญหาเป็นสิ่งท้าทาย

ทักษะดังกล่าวจำเป็นอย่างยิ่งในการเรียนการสอน และโดยเฉพาะการเรียนการสอนออนไลน์ ในภาวะการณ์ของ โควิด-19 ที่ผู้เรียนอาจยังไม่มีความพร้อมทั้งในด้านวัสดุอุปกรณ์ สัญญาณอินเทอร์เน็ต วิธีการส่งเสริมการเรียนรู้จากผู้สอน รวมไปถึงความเครียดที่เกิดจากนโยบายการปิดเมือง (Lock Down) (มูลนิธิศูนย์แห่งเอเชีย. 2563; วิทัศน์ ผักเจริญผล และคณะ. 2563) ซึ่งถ้าหากสถาบันการศึกษา ได้มีการวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งเสริมทักษะการกำกับตนเองจะทำให้การเรียนการสอนในรูปแบบออนไลน์นี้มีประสิทธิภาพมากขึ้น

ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาทักษะการกำกับตนเองในการเรียนการสอนออนไลน์ของนิสิตครู เพื่อเป็นแนวทางในการออกแบบการเรียนการสอนที่ส่งเสริมทักษะดังกล่าวต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. ศึกษาสภาพการเรียนการสอนออนไลน์ของนิสิตครูสาขาสังคมศึกษา ในภาวะการณ์แพร่ระบาดของโรคโควิด-19
2. วิเคราะห์ทักษะการกำกับตนเองในการเรียนการสอนออนไลน์ของนิสิตครูสาขาสังคมศึกษา ในภาวะการณ์แพร่ระบาดของโรคโควิด-19

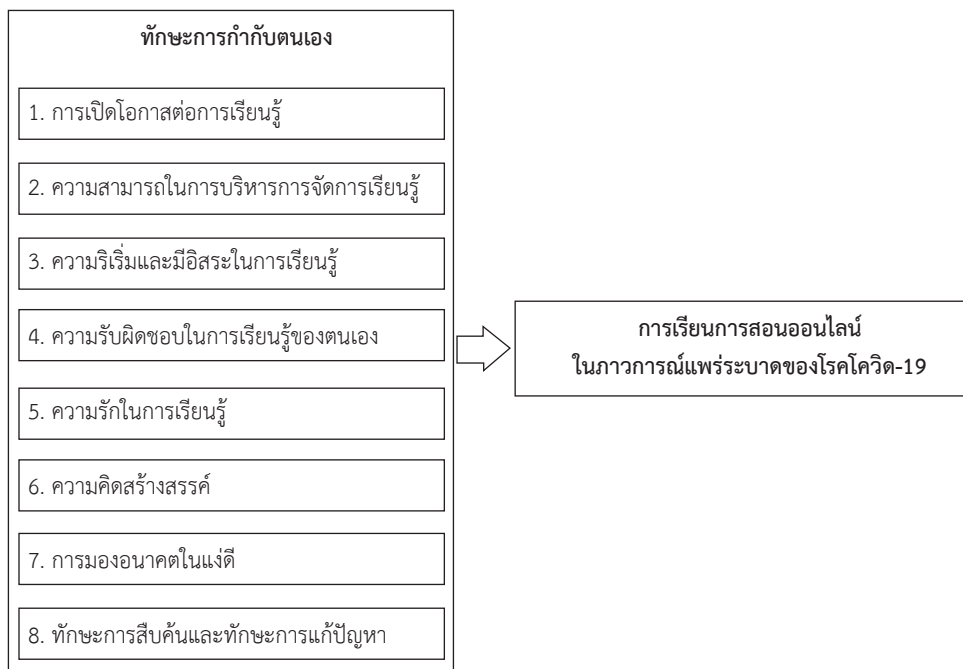
สมมุติฐานของการวิจัย

ทักษะการกำกับตนเองของนิสิตครูส่งผลต่อประสิทธิภาพในการเรียนการสอนในรูปแบบออนไลน์ในภาวะการณ์แพร่ระบาดของโรคโควิด-19

ขอบเขตของการวิจัย

1. ตัวแปรที่ศึกษา คือ ทักษะการกำกับตนเอง
2. กลุ่มเป้าหมายในการวิจัย คือ นิสิตครู สาขาสังคมศึกษา คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ จำนวน 112 คน
3. ระยะเวลาที่ใช้ในการดำเนินการวิจัย คือ 1 พฤษภาคม 2564 – 31 ธันวาคม 2564

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ภาพประกอบที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) มีขั้นตอนการดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. การกำหนดกลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ นิสิตครู สังกัดสาขาสังคมศึกษา คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ จำนวน 112 คน ซึ่งได้มาจากการเปิดรับนิสิตอาสาสมัครสาขาสังคมศึกษา ภาคการศึกษาต้น ปีการศึกษา 2564

2. การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

2.1 การศึกษาจากเอกสาร ตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.1.1 ศึกษาเอกสาร ตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอนออนไลน์ สามารถสรุปแพลตฟอร์มและบทบาทของครูในการเรียนการสอนออนไลน์

2.1.2 ศึกษาเอกสาร ตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับทักษะการกำกับตนเอง ได้ข้อสรุปเกี่ยวกับองค์ประกอบของทักษะการกำกับตนเอง

2.2 พัฒนาเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล คือ แบบประเมินตนเองเกี่ยวกับทักษะการกำกับตนเองในการเรียนการสอนออนไลน์ของนิสิตครูในภาวะการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ซึ่งผู้วิจัยได้ดำเนินการสร้างตามขั้นตอนดังต่อไปนี้

2.2.1 ศึกษาวิธีการสร้างแบบสอบถามเกี่ยวกับทักษะการกำกับตนเองในการเรียนการสอนออนไลน์ของนิสิตครู จากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และปรึกษาผู้เชี่ยวชาญ

2.2.2 สร้างแบบสอบถามเกี่ยวกับทักษะการกำกับตนเองในการเรียนการสอนออนไลน์ของนิสิตครู ซึ่งเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 7 ระดับ

2.2.3 เสนอแบบสอบถามเกี่ยวกับทักษะการกำกับตนเองในการเรียนการสอนออนไลน์ของนิสิตครูต่อผู้ทรงคุณวุฒิ ข้อคำถามได้มาจากการสังเคราะห์วรรณกรรมของผู้วิจัย และมีการตรวจสอบคุณภาพความเที่ยงตรงตามเนื้อหา ตลอดจนความสอดคล้องกับหลักจริยธรรมสากล กฎหมาย ข้อบังคับและข้อกำหนดภายในประเทศ โดยคณะกรรมการจริยธรรมสำหรับพิจารณาโครงการวิจัยที่ทำในมนุษย์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

2.2.4 ปรับปรุงแก้ไขแบบสอบถามเกี่ยวกับทักษะการกำกับตนเองในการเรียนการสอนออนไลน์ของนิสิตครูตามคำแนะนำของคณะกรรมการจริยธรรมสำหรับพิจารณาโครงการวิจัยที่ทำในมนุษย์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล โดยดำเนินการเก็บข้อมูลกับกลุ่มเป้าหมายโดยใช้แบบสอบถามเกี่ยวกับทักษะการกำกับตนเองในการเรียนการสอนออนไลน์ของนิสิตครู ระยะเวลาที่ใช้ในการเก็บข้อมูลคือ 1 ตุลาคม 2564 – 31 ธันวาคม 2564

4. การจัดกระทำและวิเคราะห์ข้อมูล นำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์หาค่าทางสถิติและแปลผลข้อมูล ด้วยโปรแกรมสำเร็จรูป SPSS โดยการสรุปสภาพการณ์ของทักษะการกำกับตนเองในการเรียนการสอนออนไลน์ของนิสิตครู และสรุปปัจจัยที่ส่งผลต่อการกำกับตนเองในการเรียนการสอนออนไลน์ของนิสิตครู โดยใช้ค่า $\bar{X}$ และ S.D. พร้อมทั้งเขียนพรรณนาเชิงบรรยาย

ผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาสภาพของการเรียนการสอนออนไลน์ของนิสิตครูในภาวะการณ์แพร่ระบาดของโรคโควิด-19

1.1 ข้อมูลพื้นฐานของนิสิตครูสาขาสังคมศึกษา มีนิสิตครูสาขาสังคมศึกษา คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ที่ตอบแบบสอบถามจำนวน 112 คน แบ่งเป็น นิสิตหญิง 71 คน นิสิตชาย 41 คน ซึ่งเป็นนิสิตชั้นปีที่ 1-4

1.2 สภาพแวดล้อมในการเรียนการสอนออนไลน์ของนิสิตครูในภาวะการณ์แพร่ระบาดของโรคโควิด-19

1.2.1 ด้านสมาชิกที่อยู่อาศัยร่วมกัน ในการเรียนการสอนออนไลน์ในภาวะการณ์แพร่ระบาดของโรคโควิด-19 กลุ่มเป้าหมายส่วนใหญ่อาศัยอยู่กับครอบครัวของตน กล่าวคือ อาศัยอยู่กับพ่อและแม่ อาศัยอยู่กับพ่อหรือแม่ และ อาศัยอยู่กับสมาชิกคนอื่น ๆ ในครอบครัว มีเพียงเล็กน้อยที่อาศัยอยู่ตัวคนเดียวหรืออาศัยอยู่กับเพื่อน

1.2.2 ด้านลักษณะของที่พักอาศัย การเรียนการสอนออนไลน์ในภาวะการณ์แพร่ระบาดของโรคโควิด-19 กลุ่มเป้าหมายส่วนใหญ่อาศัยอยู่ในบ้านพักของตนเอง ซึ่งอาจเป็นบ้าน บ้านเช่า คอนโด หรืออพาร์ทเมนต์

1.2.3 สถานที่ที่นิสิตครูสาขาสังคมศึกษาใช้ในการเรียนการสอนออนไลน์ในภาวะการณ์แพร่ระบาดของโรคโควิด-19 กลุ่มเป้าหมายส่วนใหญ่ใช้บ้านพักหรือหอพักของตนเองในเขตกรุงเทพฯ และปริมณฑลในการเรียนการสอนออนไลน์ในภาวะการณ์แพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ซึ่งเป็นพื้นที่สีแดงในการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 และมีบางส่วนที่ตัดสินใจกลับไปใช้บ้านพักตนเองในต่างจังหวัด อย่างไรก็ตามยังมีเพียงเล็กน้อยที่อาศัยร้านกาแฟ หรือ Co-Working Space ที่มีการให้บริการอินเทอร์เน็ตในการเรียนการสอนออนไลน์

1.3 การจัดการเรียนการสอนออนไลน์ของคณาจารย์ในภาวะการณ์แพร่ระบาดของโรคโควิด-19

1.3.1 แอปพลิเคชันที่คณาจารย์ใช้ในการจัดการเรียนการสอนออนไลน์ให้แก่กลุ่มเป้าหมาย ในภาวะการณ์แพร่ระบาดของโรคโควิด-19 3 อันดับแรก ได้แก่ Zoom Cloud Meetings, Google Handouts Meet และ Microsoft Teams

1.3.2 วิธีการจัดการเรียนการสอนออนไลน์ของคณาจารย์ให้แก่บัณฑิตครูสาขาสังคมศึกษา ในภาวะการณ์แพร่ระบาดของโรคโควิด-19 3 อันดับแรก ได้แก่ วิธีการสอนแบบบรรยาย วิธีการสอนโดยใช้กระบวนการกลุ่ม และวิธีการสอนแบบอภิปรายเดี่ยวและอภิปรายกลุ่มย่อย

2. ผลการวิเคราะห์ทักษะการกำกับตนเองในการเรียนการสอนออนไลน์ของนิสิตครูในภาวะการณ์แพร่ระบาดของโรคโควิด-19

การนำเสนอผลการวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อการกำกับตนเองในการเรียนการสอนออนไลน์ของนิสิตครูสาขาสังคมศึกษา ในภาวะการณ์แพร่ระบาดของโรคโควิด-19 สามารถแสดงได้ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1: ผลการประเมินตนเองเกี่ยวกับทักษะการกำกับตนเองของกลุ่มเป้าหมาย ในการเรียนการสอนออนไลน์ในภาวะการณ์แพร่ระบาดของโรคโควิด-19 (n = 112)

องค์ประกอบของทักษะการกำกับตนเอง	ข้อความ	$\bar{X}$ รายข้อ	S.D.	$\bar{X}$ รวม
1. การเปิดโอกาสต่อการเรียนรู้	1. ฉันยินดีแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับคนอื่น	5.52	1.44	5.50
	2. ขอให้ผู้อื่นบอกทุกอย่างแก่ผู้เรียนในชั้นเรียน	5.15	1.60	
	3. ชอบที่มีคนช่วยชี้ให้เห็นถึงข้อผิดพลาดในสิ่งที่ตนเองกำลังทำอยู่	5.82	1.37	
2. ความสามารถในการบริหารจัดการการเรียนรู้ของตน	4. สามารถบังคับตนเองให้ทำในสิ่งที่ถูกต้องเหมาะสม ควรกระทำ	5.37	1.40	5.21
	5. เชื่อว่าในการเรียนรู้ไม่มีใครช่วยเราได้ดีเท่ากับตัวเราเอง	5.40	1.53	
	6. ถ้าตัดสินใจที่จะเรียนรู้อะไรก็ตาม จะสามารถหาเวลาได้เสมอไม่ว่าจะมีภารกิจยุ่งยากก็ตาม	4.85	1.52	
3. ความริเริ่มและมีอิสระในการเรียนรู้	7. มีความคิดว่าการศึกษาค้นคว้าความรู้เพิ่มเติมเป็นเรื่องสนุก	5.19	1.40	4.92
	8. ฉันไม่ท้อถอย แม้จะไม่ค่อยเข้าใจในสิ่งที่กำลังทำอยู่	4.92	1.37	
	9. ฉันสามารถเรียนออนไลน์ได้อย่างเข้าใจโดยไม่ต้องอาศัยวิธีการสอนที่ยุ่งยากจากผู้สอน	4.64	1.33	
4. ความรับผิดชอบในการเรียนรู้ของตนเอง	10. เมื่อนักศึกษาต้องการเรียนรู้สิ่งใดก็จะหาวิธีที่จะเรียนรู้ให้ได้	5.35	1.41	5.22
	11. ฉันรู้สึกผิดถ้าตนเองไม่รู้จักรู้เรียนรู้ในสิ่งที่ควรเรียนรู้	5.24	1.54	
	12. ฉันจัดหาอินเทอร์เน็ตที่มีความเสถียรเพื่อใช้สำหรับการเรียนการสอนออนไลน์	5.06	1.49	
5. ความรักในการเรียนรู้	13. มีความคิดว่ายิ่งเรียนมากก็จะได้พบ ได้เรียนรู้สิ่งที่น่าสนใจมาก	5.23	1.46	5.34
	14. พยายามหาโอกาสแลกเปลี่ยน พูดคุยกับเพื่อนเกี่ยวกับความรู้และประสบการณ์ต่าง ๆ	5.44	1.42	
	15. ฉันมักชื่นชมหรือประทับใจต่อเพื่อนที่ศึกษาค้นคว้าอยู่เสมอและนำมาเป็นแบบอย่าง	5.34	1.44	

ตารางที่ 1: (ต่อ)

องค์ประกอบของทักษะ การกำกับตนเอง	ข้อความ	$\bar{X}$ รายข้อ	S.D.	$\bar{X}$ รวม
6. ความคิดสร้างสรรค์	16. ฉันมีความชำนาญในการใช้แอปพลิเคชันในการทำงานและส่งงานในรูปแบบออนไลน์	5.54	1.29	5.34
	17. ฉันมีอุปกรณ์ที่มีความพร้อมในการเรียนการสอนออนไลน์	5.25	1.49	
	18. ฉันและผู้สอนช่วยกันวางแผนการใช้แอปพลิเคชันที่ส่งเสริมการเรียนการสอนออนไลน์ได้เป็นอย่างดี	5.23	1.36	
7. การมองอนาคต ในแง่ดี	19. ฉันต้องการเรียนรู้ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต	4.81	1.52	5.20
	20. ฉันรู้ว่า มีอะไรบ้างที่ฉันยังไม่รู้และต้องการเรียนสิ่งนั้นเพิ่มเติม	5.20	1.47	
	21. หากฉันมีปัญหาในการเรียน ฉันจะใช้แอปพลิเคชันในการสนทนาแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับเพื่อน ๆ ในชั้นเรียนเสมอ	5.58	1.42	
8. ทักษะสืบค้นและ ทักษะการแก้ปัญหา	22. ฉันปรับวิธีการเรียนรู้ตามคำชี้แนะและคำแนะนำของผู้รู้	5.56	1.33	4.84
	23. ไม่เคยเบื่อหน่ายที่จะเรียนรู้ในสิ่งที่สนใจแม้ว่าสิ่งนั้นจะยาก	4.51	1.43	
	24. ฉันสามารถอธิบายบุคคลที่อยู่อาศัยร่วมกันกับฉันไม่ให้เข้ามารบกวนฉันในขณะที่เรียนออนไลน์	4.46	1.88	

จากค่าเฉลี่ยเลขคณิตในการประเมินตนเองเกี่ยวกับทักษะการกำกับตนเองของกลุ่มเป้าหมายในการเรียนการสอนออนไลน์ในภาวะการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 พบว่า กลุ่มเป้าหมายประเมินว่าตนเองมีทักษะการกำกับตนเองค่อนข้างมาก ในองค์ประกอบที่ 1 การเปิดโอกาสต่อการเรียนรู้ องค์ประกอบที่ 2 ความสามารถในการบริหารจัดการการเรียนรู้ องค์ประกอบที่ 4 ความรับผิดชอบในการเรียนรู้ของตนเอง องค์ประกอบที่ 5 ความรักในการเรียนรู้ องค์ประกอบที่ 6 ความคิดสร้างสรรค์ และ องค์ประกอบที่ 7 การมองอนาคตในแง่ดี ซึ่งมีค่าเฉลี่ยเลขคณิตอยู่ในระดับ 5 ส่วนองค์ประกอบที่ 3 ความริเริ่มและมีอิสระในการเรียนรู้ และ องค์ประกอบที่ 8 ทักษะสืบค้นและทักษะการแก้ปัญหา กลุ่มเป้าหมายประเมินว่าตนเองมีทักษะการกำกับตนเองระดับปานกลาง กล่าวคือ มีค่าเฉลี่ยเลขคณิตอยู่ในระดับ 4

สรุปและอภิปรายผล

1. สภาพแวดล้อมและการจัดการเรียนการสอนให้แก่นิสิตครูสังคมศึกษาในภาวะการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19

การสำรวจสภาพแวดล้อมในการเรียนการสอนออนไลน์ของนิสิตครูในภาวะการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 พบว่า ในการเรียนการสอนออนไลน์ภาวะการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 กลุ่มเป้าหมายส่วนใหญ่อาศัยอยู่กับครอบครัวของตน กล่าวคือ อาศัยอยู่กับพ่อแม่ อาศัยอยู่กับพ่อหรือแม่ และ อาศัยอยู่กับสมาชิกคนอื่น ๆ ในครอบครัว มีเพียงเล็กน้อยที่อาศัยอยู่คนเดียวหรืออาศัยอยู่กับเพื่อน โดยส่วนใหญ่เป็นบ้านพักของตนเอง ซึ่งอาจเป็นบ้าน บ้านเช่า คอนโดมิเนียม หรือ อพาร์ทเมนต์ ในเขตกรุงเทพฯ และปริมณฑล บางส่วนที่ตัดสินใจกลับไปใช้บ้านพักตนเองในต่างจังหวัด อย่างไรก็ตาม ยังมีเพียงเล็กน้อยที่อาศัยร้านกาแฟ หรือ Co-Working Space ที่มีการให้บริการอินเทอร์เน็ตในการเรียนการสอนออนไลน์ ซึ่งเมื่อพิจารณาถึงสภาพแวดล้อมภายนอกชั้นเรียนออนไลน์จะพบว่า นิสิตส่วนใหญ่เลือกใช้สถานที่ที่ตนเองมีความสะดวกสบายในการเรียน อาทิ สถานที่ที่ไม่มีผู้คนมารบกวน การมีเครือข่าย

อินเทอร์เน็ตที่มีเสถียรภาพ รวมไปถึงการพูดคุยกับผู้ที่เกี่ยวข้องให้เข้าใจถึงภาวะที่นิสิตต้องเผชิญ สอดคล้องกับข้อควรคำนึงสำหรับการจัดสภาพแวดล้อมการเรียนออนไลน์ที่ระบุว่า ครูและผู้ปกครอง ควรจัดสภาพแวดล้อมทางการเรียนที่ก่อให้เกิดผลกระทบในด้านต่าง ๆ น้อยที่สุด ทั้งด้านกายภาพ จิตภาพ สังคม และสารสนเทศ (สุทธิพงศ์ หกสุวรรณ. 2548) และข้อเสนอแนะจากงานวิจัยของ วินิจ ฝาเจริญ และคณะ (2564) ที่สะท้อนให้เห็นว่า ปัจจัยที่จะทำให้การเรียนการสอนแบบออนไลน์ใน ภาวะการณ์แพร่ระบาดของโรคโควิด-19 มีประสิทธิภาพคือ อุปกรณ์การเรียนการสอนออนไลน์ สัญญาณ อินเทอร์เน็ตที่มีเสถียรภาพ เป็นต้น อีกทั้งในการจัดการเรียนการสอนออนไลน์คณาจารย์ของนิสิต ครูสาขาสังคมศึกษา เลือกใช้แอปพลิเคชัน Zoom Cloud Meetings, Google Handouts Meet และ Microsoft Teams เป็นช่องทางหลักในการเรียนออนไลน์ ซึ่งเป็นช่องทางที่เป็นการสื่อสารสองทาง (Two Way Communication) ระหว่างผู้สอนกับผู้เรียน ซึ่งสอดคล้องกับหลักการพื้นฐานของ การจัดการเรียนการสอนออนไลน์ที่ระบุว่า ในการจัดการเรียนการสอนโดยทั่วไปแล้ว ควรส่งเสริมให้ ผู้เรียนและผู้สอนสามารถติดต่อ สื่อสารกันได้ตลอดเวลาและให้ผลย้อนกลับแก่ผู้เรียนโดยทันทีทันใด (Angel. 1993 อ้างใน วิชุดา รัตนเพียร. 2542; วรท พฤษภาทูลกันท์. 2550) รวมไปถึงการที่คณาจารย์ เลือกใช้วิธีการสอนแบบบรรยาย วิธีการสอนโดยใช้กระบวนการกลุ่ม และวิธีการสอนแบบอภิปรายเดี่ยว และอภิปรายกลุ่มย่อย เป็นวิธีการสอนหลักในภาวะการณ์แพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ซึ่งวิธีการสอน ดังกล่าวเอื้อให้เกิดความความร่วมมือระหว่างผู้เรียน ความร่วมมือระหว่างกลุ่ม เป็นการสร้างความ สัมพันธ์เป็นทีมโดยการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างกัน อีกทั้งยังกระตุ้นให้ผู้เรียนรู้จักแสวงหา ความรู้ด้วยตนเอง ซึ่งสอดคล้องตามหลักการพื้นฐานของการจัดการเรียนการสอนออนไลน์ (Angel. 1993 อ้างใน วิชุดา รัตนเพียร. 2542)

2. ทักษะการกำกับตนเองในการเรียนการสอนออนไลน์ของนิสิตครูในภาวะการณ์แพร่ระบาดของ โรคโควิด-19

ค่าเฉลี่ยเลขคณิตในการประเมินตนเองเกี่ยวกับทักษะการกำกับตนเองของกลุ่มเป้าหมาย ในการเรียนการสอนออนไลน์ในภาวะการณ์แพร่ระบาดของโรคโควิด-19 พบว่า กลุ่มเป้าหมายประเมิน ว่าตนเองมีทักษะการกำกับตนเองค่อนข้างมาก ในองค์ประกอบที่ 1 การเปิดโอกาสต่อการเรียนรู้ องค์ประกอบที่ 2 ความสามารถในการบริหารจัดการเรียนรู้ องค์ประกอบที่ 4 ความรับผิดชอบ ในการเรียนรู้ของตนเอง องค์ประกอบที่ 5 ความรักในการเรียนรู้ องค์ประกอบที่ 6 ความคิดสร้างสรรค์ และ องค์ประกอบที่ 7 การมองอนาคตในแง่ดี ซึ่งมีค่าเฉลี่ยเลขคณิตอยู่ในระดับ 5 สอดคล้องกับ ลักษณะของการเรียนรู้ด้วยการกำกับตนเอง (Knowles. 1975; Griffin. 1983; Tough. 1979; สมบูรณ์ ศาลยาชีวิน. 2526; สมคิด อิศระวัฒน์. 2542) ที่ระบุว่า การที่ผู้เรียนรู้ถึงความแตกต่าง ระหว่างการสอนที่ครูเป็นผู้ชี้แนะกับการเรียนด้วยการนำตนเอง และมีความสามารถที่จะสัมพันธ์กับ เพื่อน ๆ ในการนำเพื่อนมาเป็นต้นแบบในการเรียนรู้ และแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเพื่อสะท้อนผล แนวคิดของตนจะทำให้ผู้เรียนสามารถในการวิเคราะห์ความต้องการในการเรียนรู้ของตนเองได้ และ มีกำลังใจในการเรียนรู้ อีกทั้งยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ Tami & Minseok (2019) ที่ค้นพบว่า การกำหนดเป้าหมาย การกำกับตนเอง และการรับรู้ความสามารถของตน เป็นตัวแปรทางจิตวิทยา ที่สำคัญของผู้เรียนในการวางแผนเป้าหมายความสำเร็จและการควบคุมตนเอง ในส่วนขององค์ประกอบ ที่ 3 ความริเริ่มและมีอิสระในการเรียนรู้ และ องค์ประกอบที่ 8 ทักษะสืบค้นและทักษะการแก้ปัญหา

ที่ค้นพบว่ากลุ่มเป้าหมายประเมินว่าตนเองมีทักษะการกำกับตนเองระดับปานกลาง กล่าวคือ มีค่าเฉลี่ยเลขคณิตอยู่ในระดับ 4 ซึ่งสะท้อนได้จากการค้นพบว่า ข้อคำถามที่เกี่ยวข้องกับแรงจูงใจภายใน อาทิ ข้อคำถามที่ 8 ฉันไม่ท้อถอย แม้จะไม่ค่อยเข้าใจในสิ่งที่กำลังทำอยู่ ข้อคำถามที่ 23. ไม่เคยเบื่อหน่ายที่จะเรียนรู้ในสิ่งที่สนใจแม้ว่าสิ่งนั้นจะยาก ของกลุ่มเป้าหมายอยู่ในระดับปานกลาง อย่างไรก็ตาม ความวิตกกังวลดังกล่าวอาจส่งผลกระทบต่อความสัมพันธ์เชิงบวกกับการมีส่วนร่วมทางการเรียนที่จะมีผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน (Albelvisi I & Yusob. 2019; Tami & Minseok. 2019)

ข้อเสนอแนะ

การดำเนินการทำวิจัยเรื่องทักษะการกำกับตนเองในการเรียนการสอนออนไลน์ของนิสิตครูในภาวะการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะเกี่ยวกับงานวิจัยเรื่องนี้ ดังนี้

1. ควรมีการเก็บข้อมูลจากผู้สอนเพิ่มเติมเกี่ยวกับการออกแบบการจัดการเรียนการสอนออนไลน์ การวัดและประเมิน แพลตฟอร์มที่ใช้ในการสอน การสนับสนุนจากหน่วยงานต้นสังกัดทั้งในด้านงบประมาณ การอำนวยความสะดวกในการจัดการเรียนการสอนออนไลน์ อาทิ จัดหาแพลตฟอร์มที่เอื้อประโยชน์ต่อการจัดการเรียนรู้ จัดเตรียมเครือข่ายอินเทอร์เน็ตที่มีเสถียรภาพ ลดภาระงานเอกสารของคณาจารย์ในการบันทึกการจัดการเรียนการสอนออนไลน์ เป็นต้น เพราะปัจจัยดังกล่าวมีผลต่อประสิทธิภาพการจัดการเรียนการสอนของคณาจารย์ ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อทักษะการกำกับตนเองของผู้เรียนในลำดับถัดไป

2. ควรเก็บข้อมูลเพิ่มเติมโดยการใช้แบบสังเกต และเข้าไปสังเกตอย่างมีส่วนร่วมในรายวิชาต่าง ๆ เพื่อสังเกตพฤติกรรมของผู้เรียน เนื่องจากงานวิจัยชิ้นนี้เป็นการประเมินตนเองเพียงฝ่ายเดียว จึงควรมีการเก็บข้อมูลเพิ่มเติม

3. ควรเก็บข้อมูลกับผู้ปกครองของนิสิตครู เพื่อวิเคราะห์ปัจจัยที่อาจส่งผลกระทบต่อทักษะการกำกับตนเองของนิสิตครูในการเรียนออนไลน์ในภาวะการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 เช่น สัญญาณอินเทอร์เน็ตที่บ้าน การจัดพื้นที่ภายในบ้านในการเรียนการสอนออนไลน์ ความเข้าใจของผู้ปกครองเกี่ยวกับการเรียนการสอนออนไลน์ รวมไปถึงความเครียดอันเนื่องมาจากภาวะการแพร่ระบาดของโรค เป็นต้น

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบพระคุณ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ที่ได้มอบทุนสนับสนุนงานวิจัยจาก ทุนรายได้ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประจำปี 2564

เอกสารอ้างอิง

คะนิง บัวพล. (2563). Zoom ทางเลือกการเรียนการสอนออนไลน์ในยุคระบาดของไวรัสโคโรนา 2019 (โควิด-19). สืบค้นเมื่อ 3 กุมภาพันธ์ 2564, จาก <https://clib.psu.ac.th/km/zoom/นิตินันท์แห่งเอเชีย>. (2563). การแพร่ระบาดของโควิด-19 สร้างผลกระทบต่อการศึกษาไทยที่สำคัญ 3 ประการ. สืบค้นเมื่อ 3 กุมภาพันธ์ 2564, จาก www.kenan-asia.org
วรทัต พุกษากุลนันท์. (2550). การเรียนการสอนผ่านเว็บ (Web-Based Instruction). สืบค้นเมื่อ 13 กุมภาพันธ์ 2565, จาก <http://www.kroobannok.com/133>

- วิชุดา รัตนเพียร. (2542). การเรียนการสอนผ่านเว็บ: ทางเลือกใหม่ของเทคโนโลยีการศึกษาไทย. **วารสารครุศาสตร์**. 27(3): 29-35.
- วิทัศน์ ฝึกเจริญผล กนิษฐา เขาวัวพัฒนกุล พินดา วราสุนันท์ กุลธิดา นุกุลธรรม กิตติสาร เหล่าเหมณี สีนินุช สุวรรณภักดี และ สุมิตร สุวรรณ. (2563). ความพร้อมในการจัดการเรียนการสอนออนไลน์ภายใต้สถานการณ์ระบาดไวรัส COVID-19. **วารสารศาสตร์การศึกษาและการพัฒนา มนุษย์**. 4(1): 44-61.
- วินิจ ฝาเจริญ ภัทรชัย อุทาพันธ์ กรวิทย์ เกาะกลาง และ สุรัชย์ พุดชู. (2564). ความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาของพลเมืองไทยวัยเรียนกับสถานการณ์การเรียนออนไลน์ในยุคไวรัสโควิด-19. **วารสารปัญญาปณิธาน**. 6(1): 1-14.
- สมคิด อิสระวัฒน์. (2542). การเรียนรู้ด้วยตนเอง. **วารสารการศึกษานอกโรงเรียน**. 4(11): 73-79.
- สมบูรณ์ ศาลยาชีวิน. (2526). **จิตวิทยาเพื่อการศึกษาผู้ใหญ่**. เชียงใหม่: ลานการพิมพ์
- สิริพร อินทสนธิ์. (2563). โควิด-19 กับการเรียนการสอนออนไลน์ กรณีศึกษา รายวิชาการเขียนโปรแกรมเว็บ. **วารสารวิทยาการจัดการปริทัศน์**. 22(2): 203-214.
- สุทธิพงศ์ หกสุวรรณ. (2558). **การออกแบบและพัฒนาสภาพแวดล้อมทางการศึกษา**. มหาสารคาม: ภาควิชาเทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษา มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- เสาวคนธ์ วงศ์ศุภชัยนิมิต. (2546). **การสังเคราะห์งานวิจัยเกี่ยวกับลักษณะการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองของผู้ใหญ่**. ปริญญานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (การศึกษานอกกระบบ). ชลบุรี: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยบูรพา.
- Albelvisi I & Yusob. (2019). Factors Influencing Learners' Self-Regulated Learning Skills in a Massive Open Online Course (MOOC) Environment. **Turkish Online Journal of Distance Education-TOJDE**. 20(3): 1-16.
- Brookfield, Stephen. D. (1984). Self-Directed Adult Learning: A Critical Paradigm. **Adult Education Quarterly**. 35(2): 59-71.
- Griffin. (1983). **Curriculum Theory in Adult Lifelong Education**. London: Croom Helm.
- Hardy, L & Hutchinson, A. (2007). Effects of Performance Anxiety on Effort and Performance in Rock Climbing: A Test of Processing Efficiency Theory. **Anxiety, Stress, and Coping**. 20(2): 147-61.
- Knowles, Malcolm S. (1975). **Self – Directed Learning: A Guide for Learners and Teachers**. Chicago: Association Press.
- Sung, Yao-Ting; Chang, Kuo EN; & Liu, Tzu-Chien. (2016). The Effects of Integrating Mobile Devices with Teaching and Learning on Students' Learning Performance: A Meta-Analysis and Research Synthesis. **Computers & Education**. 94: 252-275.
- Tami, I. & Minseok, K. (2019). Structural Relationships of Factors Which Impact on Learner Achievement in Online Learning Environment. **International Review of Research in Open and Distributed Learning**. 20(1): 111-124.

- Tough, Allen. (1979). **The Adult's Learning Projects: A Fresh Approach to Theory and Practice in Adult Learning**. 2nd ed. Toronto: Ontario Institute for studies in Adult Education.
- Skager, Rodney W. (1978). **Lift Long Education Practice**. Hamburg: UNESCO Institute for Education.

ความสมดุลชีวิตในการทำงานกับประสิทธิภาพการทำงานที่บ้าน ในช่วงวิกฤตโควิด-19 ของพนักงานบริษัทเอกชนในเขต กรุงเทพมหานคร

Work-Life Balance and Work-from-Home Efficiency among Private Company Employees during COVID-19 Pandemic Crisis in Bangkok

อัจฉริยา ศักดิ์นรงค์¹

Atchareeya Saknarong

บทคัดย่อ

งานวิจัยเรื่องนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพแวดล้อมในการทำงาน ความสมดุลชีวิตในการทำงาน และประสิทธิภาพการทำงานที่บ้านในช่วงวิกฤตโควิด-19 ของพนักงานบริษัทเอกชนในเขตกรุงเทพมหานคร โดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูลกลุ่มตัวอย่าง 400 คน ผลการวิจัยพบว่าผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิงมีอายุ 30-39 ปี มีสถานภาพสมรสไม่บุตร และมีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน 30,001-45,000 บาท ผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมในการทำงาน ด้านมิติสัมพันธภาพ ด้านมิติความก้าวหน้าในหน้าที่การงาน และด้านมิติการคงไว้และการเปลี่ยนแปลงระบบงานในระดับดี มีความคิดเห็นเกี่ยวกับความสมดุลชีวิตในการทำงานในระดับมาก และมีความคิดเห็นเกี่ยวกับประสิทธิภาพการทำงานในระดับมาก ผลการทดสอบสมมติฐานพบว่าพนักงานบริษัทเอกชนที่มีอายุ สถานภาพสมรส และรายได้เฉลี่ยต่อเดือนแตกต่างกัน มีสมดุลชีวิตในการทำงานแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 สภาพแวดล้อมในการทำงาน ด้านมิติสัมพันธภาพ และด้านมิติการคงไว้และการเปลี่ยนแปลงระบบงานมีผลต่อความสมดุลชีวิตในการทำงานของพนักงานบริษัทเอกชนในเขตกรุงเทพมหานคร อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 โดยสามารถพยากรณ์ได้ร้อยละ 44.0 และความสมดุลชีวิตในการทำงานมีผลต่อประสิทธิภาพการทำงานที่บ้านในช่วงวิกฤตโควิด-19 ของพนักงานบริษัทเอกชนในเขตกรุงเทพมหานครอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 โดยสามารถพยากรณ์ได้ร้อยละ 50.8

คำสำคัญ: ความสมดุลชีวิตในการทำงาน ประสิทธิภาพการทำงานที่บ้าน โควิด-19

¹อาจารย์ คณะบริหารธุรกิจเพื่อสังคม มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ กรุงเทพฯ

Lecturer, Faculty of Business Administration for Society, Srinakharinwirot University, Bangkok.

Corresponding author e-mail: atchareeyas@g.swu.ac.th

ARTICLE HISTORY: Received 8 August 2023, Revised 1 November 2023, Accepted 13 March 2024.

Abstract

This research aims to study work environment, work-life balance, and work-from-home efficiency among private company employees during the COVID-19 pandemic crisis in Bangkok. Four hundred questionnaires were collected. The research shows that: most of the respondents were female, aged between 30 and 39 years old, married without children, and have an average monthly income between 30,001 to 45,000 baht. The opinions of the work environment in terms of relationship dimensions, personal growth dimensions, and system maintenance and change dimensions are at a good level. The opinions on work-life balance and work-from-home efficiency are at a high level. The result of hypothesis testing found that private company employees with different ages, marital statuses, and average monthly income had a different overall work-life balance at a 0.01 level of statistical significance. The work environment in dimensions of relationship and system maintenance and change influenced the overall work-life balance of private company employees at a 0.01 level of statistical significance and could be explained by adjusted R² at 44.0 percent. The work-life balance influenced the work-from-home efficiency of private company employees at a 0.01 level of statistical significance with an adjusted R² at 50.8 percent.

Keywords: *Work-Life balance, Work-from-Home efficiency, COVID-19*

บทนำ

โรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 หรือโรคโควิด-19 (Coronavirus Disease 2019 : COVID-19) เริ่มต้นขึ้นในเดือนธันวาคม พ.ศ. 2562 โดยเริ่มต้นจากเมืองอู่ฮั่น เมืองหลวงของมณฑลหูเป่ย์ ประเทศจีน องค์การอนามัยโลก (World Health Organization: WHO) ได้ประกาศให้การระบาดนี้เป็นภาวะฉุกเฉินทางสาธารณสุขระหว่างประเทศในวันที่ 30 เมษายน พ.ศ. 2563 และประกาศให้เป็นโรคระบาดทั่วไปในวันที่ 11 มีนาคม พ.ศ. 2563 (งานโรคติดต่ออุบัติใหม่. 2564) ด้วยสถานการณ์การแพร่ระบาดของโควิด-19 ในประเทศไทย โดยเฉพาะในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล ที่ยังมีจำนวนผู้ติดเชื้อใหม่รายวันในระดับสูง และคงจะต้องใช้เวลาอีกสักระยะที่จำนวนผู้ติดเชื้อจะลดลงมาอยู่ในระดับที่ปลอดภัยต่อการใช้ชีวิตประจำวันทำให้หลายบริษัทยังคงนโยบายให้พนักงานส่วนใหญ่ทำงานที่บ้าน (Work-from-Home)

การทำงานที่บ้านเป็นหนึ่งในมาตรการเว้นระยะห่างทางสังคม (Social Distancing) ในช่วงการแพร่ระบาดของโควิด-19 เนื่องจากการจำกัดการติดต่อและการสัมผัสระหว่างคน ซึ่งช่วยลดอัตราการแพร่เชื้อโรคได้อย่างมีประสิทธิภาพ (เสาวรัง รัตนคำฟู และเมธวี รัชตวิจิน. 2563) ซึ่งในระยะแรกของการทำงานที่บ้าน นับเป็นสิ่งแปลกใหม่ของวิถีการทำงานในยุคปกติใหม่ (New Normal) การเริ่มทำงานที่บ้านแบบกะทันหัน โดยมีเวลาเตรียมการด้านนโยบายอย่างจำกัด บุคลากรจึงต้องปรับตัวกับการทำงานรูปแบบใหม่ ขาดความรู้ความเข้าใจ และความพร้อมในด้านอุปกรณ์และเทคโนโลยี ส่งผลให้เกิดปัญหาในการทำงาน ทำให้หลายหน่วยงานจำเป็นต้องหาทางแก้ปัญหาเพื่อให้สามารถทำงาน

ที่บ้านได้อย่างมีประสิทธิภาพ (จารุเกียรติ เลี่ยมสุวรรณ และชัยฤกษ์ แก้วพรหมมลาย. 2565) นอกจากนี้ปัจจัยความสำเร็จจากการทำงานที่บ้านยังขึ้นอยู่กับสื่อสารที่เปิดเผยและสม่ำเสมอ การนำเทคโนโลยีมาใช้งาน และการไว้วางใจพนักงานในการทำงานให้เกิดประสิทธิภาพ แต่สำหรับพนักงานบางคน หรือบางลักษณะงาน การทำงานที่บ้านอาจไม่ได้รับความสะดวก เนื่องจากไม่มีพื้นที่ทำงานในบ้าน ต้องใช้อุปกรณ์สำนักงาน หรือต้องพบปะติดต่อกับผู้คน (วรรณา วิจิตร เขียวรัตน์ อีระพิบูล และ ณัฐพล ฉายศิริ. 2564)

สภาพแวดล้อมการทำงานจึงเป็นปัจจัยสำคัญ เพราะเป็นการส่งเสริมให้พนักงานมีความเข้าใจในการทำงานและมีส่วนร่วมในการทำงาน (Höber. 2017) ซึ่งประกอบด้วยตัวบ่งชี้ 2 มิติ (Siagian. 2014) คือ 1) สภาพแวดล้อมทางกายภาพ ได้แก่ อาคารสถานที่ทำงาน อุปกรณ์การทำงาน สิ่งอำนวยความสะดวกที่จัดทำโดยบริษัท และ 2) สภาพแวดล้อมที่ไม่ใช่ทางกายภาพ ได้แก่ ความสัมพันธ์ระหว่างเพื่อนร่วมงาน ความสัมพันธ์ระหว่างผู้บังคับบัญชากับพนักงาน และความร่วมมือระหว่างพนักงาน ซึ่ง Moos (1994 อ้างถึงใน เจนจิรา เทียนวิจิตร. 2564) ได้แบ่งมิติของสภาพแวดล้อมการทำงานออกเป็น 3 มิติ ได้แก่ 1) มิติสัมพันธภาพ การมีส่วนร่วมระหว่างเพื่อนร่วมงานและหัวหน้างาน 2) มิติความก้าวหน้าในหน้าที่การงาน การมีเสรีในการปฏิบัติงาน การเปิดโอกาสให้ใช้ความรู้และความสามารถอย่างเต็มที่ และ 3) มิติการคงไว้และเปลี่ยนแปลงระบบงาน ซึ่งพนักงานควรทราบกฎระเบียบขององค์กรอย่างชัดเจน รวมถึงการสนับสนุนจากองค์กรในด้านนวัตกรรมและเทคโนโลยี ดังนั้นการที่มีสภาพแวดล้อมที่อยู่อาศัยไม่เหมาะสมกับการทำงานที่บ้าน อาจทำให้ขาดสมาธิในการทำงาน เกิดปัญหาสุขภาพจากพื้นที่ทำงานที่ไม่เหมาะสม การควบคุมพฤติกรรมตนเองที่สูงและต้องใช้สมาธิอย่างมากในการทำงาน และต้องบริหารจัดการความสมดุลของเวลางานและการดูแลครอบครัวอีกด้วย

ความสมดุลชีวิตในการทำงาน เป็นปัจจัยที่ถูกกล่าวถึงเมื่อองค์กรใช้นโยบายการทำงานที่บ้าน เพื่อเป็นการเน้นระยะห่างทางสังคม ซึ่งความสมดุลในชีวิตการทำงานเป็นความพึงพอใจของบุคคลในการบรรลุความสมดุลของชีวิต (Hutcheson, 2012) หากบุคคลสามารถจัดลำดับความสำคัญระหว่างงานและชีวิตอย่างเหมาะสม (Preeti, Singh, & ParulKhanna. 2011 as cited in Thamrin & Riyanto. 2020) จนทำให้เกิดความสมดุลได้ จะทำให้พนักงานรู้สึกมีความสุขในการทำงาน ส่งผลให้ประสิทธิภาพการทำงานสูงขึ้น (อมรรัตน์ แก้วทวี และอารีย์วรรณ อ่วมตานี. 2557) โดยตัวบ่งชี้ความสมดุลชีวิตในการทำงาน ประกอบด้วย ความพึงพอใจ ความกลมกลืนระหว่างชีวิตส่วนตัวและงาน และความนับถือตนเอง (Reindl, Kaiser, & Stolz. 2011) องค์กรเห็นว่าแนวคิดนี้จะช่วยให้พนักงานสร้างสมดุลระหว่างครอบครัวและการทำงานเพื่อประโยชน์ในการจ้างงาน (Haar et al. 2014) ซึ่งท้ายที่สุดแล้วพนักงานที่มีสมดุลชีวิตในการทำงานจะสามารถทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพถึงแม้ว่าจะทำงานที่ใดก็ตาม

ประสิทธิภาพการทำงานของพนักงานเป็นรูปแบบของพฤติกรรมของพนักงานและการมีส่วนร่วมต่อผลสำเร็จขององค์กร โดยคำตอบแทน การประเมินผล และการเลื่อนตำแหน่งเป็นปัจจัยกำหนดผลการปฏิบัติงานนั้น (Ahmad & Shahzad. 2011) นอกจากนี้ประสิทธิภาพการทำงานของพนักงาน ยังได้รับอิทธิพลจากปัจจัยหลายประการ (Robbins, Stephen, & Timothy. 2013) ได้แก่ 1) พฤติกรรมและคุณลักษณะของบุคคล 2) ค่านิยม ทักษะ และความพึงพอใจในงาน 3) ความมุ่งมั่นในการทำงาน 4) มุมมอง ความคิดเห็นและการตัดสินใจ และ 5) แรงจูงใจในการทำงาน ซึ่งตัวบ่งชี้ประสิทธิภาพการทำงานของพนักงาน (Gibson et al. 2011) แบ่งออกเป็น 1) คุณภาพของผลงาน ได้แก่ ความตรงต่อเวลา ความถูกต้อง ความเรียบร้อยของงาน 2) ปริมาณผลงานวัดจากปริมาณงานและ เวลาที่ต้องทำให้เสร็จ 3) ความเข้าใจในงาน และ 4) ความสามารถในการทำงานร่วมกัน

จากเหตุผลที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาการความสมดุลชีวิตในการทำงานกับประสิทธิภาพการทำงานที่บ้านในช่วงวิกฤตโควิด-19 ของพนักงานบริษัทเอกชนในเขตกรุงเทพมหานคร โดยมีคำถามการวิจัยว่าสภาพแวดล้อมในการทำงานมีผลต่อความสมดุลชีวิตในการทำงานหรือไม่ และความสมดุลชีวิตในการทำงานมีผลต่อประสิทธิภาพการทำงานที่บ้านในช่วงวิกฤตโควิด-19 หรือไม่ โดยทำการรวบรวมข้อมูลจากพนักงานบริษัทเอกชนในเขตกรุงเทพมหานครที่องค์กรมีนโยบายให้ทำงานที่บ้าน ซึ่งผลการวิจัยสามารถนำไปใช้เป็นข้อมูลในการพัฒนาและปรับปรุงระบบการทำงานให้สอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบันและเป็นแนวทางในการนำมาปรับปรุงการบริหารพนักงานในองค์กรเพื่อให้พนักงานมีความสมดุลชีวิตในการทำงาน และทำให้ประสิทธิภาพการทำงานเพิ่มขึ้นอีกด้วย

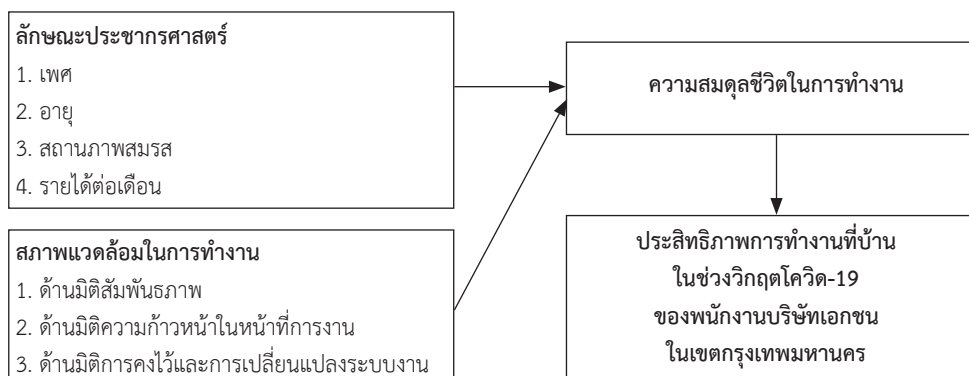
วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาความสมดุลชีวิตในการทำงานของพนักงานบริษัทเอกชนในเขตกรุงเทพมหานคร จำแนกตามลักษณะประชากรศาสตร์
2. เพื่อศึกษาสภาพแวดล้อมในการทำงาน ประกอบด้วย ด้านมิติสัมพันธภาพ ด้านมิติความก้าวหน้าในหน้าที่การงาน และด้านมิติการคงไว้และการเปลี่ยนแปลงระบบงานที่มีผลต่อความสมดุลชีวิตในการทำงานของพนักงานบริษัทเอกชนในเขตกรุงเทพมหานคร
3. เพื่อศึกษาความสมดุลชีวิตในการทำงานที่มีผลต่อประสิทธิภาพการทำงานที่บ้านในช่วงวิกฤตโควิด-19 ของพนักงานบริษัทเอกชนในเขตกรุงเทพมหานคร

สมมติฐานของการวิจัย

1. พนักงานบริษัทเอกชนในเขตกรุงเทพมหานครที่มีลักษณะประชากรศาสตร์ ได้แก่ เพศ อายุ สถานภาพสมรส และรายได้เฉลี่ยต่อเดือนแตกต่างกัน มีสมดุลชีวิตในการทำงานแตกต่างกัน
2. สภาพแวดล้อมในการทำงาน ประกอบด้วย ด้านมิติสัมพันธภาพ ด้านมิติความก้าวหน้าในหน้าที่การงาน และด้านมิติการคงไว้และการเปลี่ยนแปลงระบบงานมีผลต่อความสมดุลชีวิตในการทำงานของพนักงานบริษัทเอกชนในเขตกรุงเทพมหานคร
3. ความสมดุลชีวิตในการทำงานมีผลต่อประสิทธิภาพการทำงานที่บ้านในช่วงวิกฤตโควิด-19 ของพนักงานบริษัทเอกชนในเขตกรุงเทพมหานคร

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ภาพประกอบที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ระเบียบวิธีวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ พนักงานบริษัทเอกชนในเขตกรุงเทพมหานคร ที่ทำงานที่บ้านในช่วงวิกฤตโควิด-19 ซึ่งผู้วิจัยไม่ทราบจำนวนประชากรที่แน่นอน จึงใช้สูตรการคำนวณขนาดของกลุ่มตัวอย่างกรณีไม่ทราบจำนวนประชากรโดยกำหนดระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 ที่ระดับความคลาดเคลื่อนร้อยละ 5 (กัลยา วานิชย์บัญชา, 2561) ได้จำนวนกลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้น 384 ตัวอย่าง และเพื่อความสมบูรณ์ของข้อมูล จึงเพิ่มจำนวนกลุ่มตัวอย่างอีก 16 ตัวอย่าง รวมเป็นจำนวน 400 ตัวอย่าง ซึ่งการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ได้กำหนดวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามออนไลน์ ผ่าน Google Form และนำไปเก็บรวบรวมข้อมูลใน 2 ช่องทาง ดังนี้ (1) ห้องสไลม์ เว็บไซต์พันทิป (2) Line Open Chat “กลุ่มมนุษย์เงินเดือนขอระบาย”

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

2.1 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือแบบสอบถาม(Questionnaire)โดยแบ่งคำถามออกเป็น 4 ส่วน ประกอบด้วย ส่วนที่ 1 ข้อมูลลักษณะประชากรศาสตร์ของผู้ตอบแบบสอบถาม ส่วนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมในการทำงาน ส่วนที่ 3 ข้อมูลเกี่ยวกับความสมดุลชีวิตในการทำงาน และ ส่วนที่ 4 ข้อมูลเกี่ยวกับประสิทธิภาพการทำงานที่บ้าน ซึ่งผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามไปทดสอบกับกลุ่มตัวอย่างจำนวน 40 คน และนำข้อมูลที่ได้มาหาค่าความเที่ยง (Reliability) เพื่อวิเคราะห์หาความเชื่อมั่น ซึ่งผลการวิเคราะห์ปัจจัยสภาพแวดล้อมการทำงาน ด้านมิติสัมพันธ์ภาพ จำนวน 4 ข้อ มีค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาเท่ากับ .813 ด้านมิติความก้าวหน้าในหน้าที่การงาน จำนวน 4 ข้อ มีค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาเท่ากับ .703 ด้านมิติการคงไว้และการเปลี่ยนแปลงระบบงาน จำนวน 4 ข้อ มีค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาเท่ากับ .834 ปัจจัยความสมดุลชีวิตในการทำงาน จำนวน 10 ข้อ มีค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาเท่ากับ .702 และปัจจัยประสิทธิภาพการทำงานที่บ้าน จำนวน 10 ข้อ มีค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาเท่ากับ .927 ซึ่งถือว่าเป็นแบบสอบถามที่อยู่ในเกณฑ์ที่ดี และมีความน่าเชื่อถือเหมาะสมที่จะนำไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล (Hair *et al.* 2014)

3. การวิเคราะห์ข้อมูล

3.1 การวิเคราะห์ด้วยสถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) เพื่ออธิบายข้อมูลเกี่ยวกับกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้การแจกแจงความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) เพื่ออธิบายข้อมูล ส่วนที่ 1 ลักษณะประชากรศาสตร์ของผู้ตอบแบบสอบถาม และใช้การหาค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) เพื่ออธิบายข้อมูลส่วนที่ 2 สภาพแวดล้อมในการทำงาน ส่วนที่ 3 ความสมดุลชีวิตในการทำงาน และส่วนที่ 4 ประสิทธิภาพการทำงานที่บ้าน

3.2 การวิเคราะห์ด้วยสถิติเชิงอนุมาน (Inferential Statistics) เพื่อใช้ทดสอบสมมติฐานการวิจัย ดังนี้

3.2.1 สถิติทดสอบค่าที (t-test) และสถิติการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One way ANOVA) เพื่อใช้ทดสอบสมมติฐานข้อที่ 1

3.2.2 สถิติการวิเคราะห์ความถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) เพื่อใช้ทดสอบสมมติฐานข้อที่ 2 และสถิติการวิเคราะห์ความถดถอยอย่างง่าย (Simple Regression Analysis) เพื่อใช้ทดสอบสมมติฐานข้อที่ 3

ผลการวิจัย

1. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลลักษณะประชากรศาสตร์

จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั้งหมด 400 ตัวอย่าง พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 262 คน (65.50%) มีอายุ 30-39 ปี จำนวน 139 คน (34.80%) สถานภาพสมรสไม่มีบุตร จำนวน 233 คน (58.25%) มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน 30,001-45,000 บาท จำนวน 201 คน (50.25%)

2. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลสภาพแวดล้อมในการทำงาน

ผลการศึกษาพบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมในการทำงานโดยรวมในระดับดี ($\bar{X} = 3.92$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมในการทำงานในระดับดีทุกด้าน โดยด้านมิติความก้าวหน้าในหน้าที่การงาน มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X} = 4.00$) รองลงมาได้แก่ด้านมิติสัมพันธภาพ ($\bar{X} = 3.98$) และด้านมิติการคงไว้และการเปลี่ยนแปลงระบบงาน ($\bar{X} = 3.79$)

3. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลความสมดุลชีวิตในการทำงาน

ผลการศึกษาพบว่ากลุ่มตัวอย่างมีความสมดุลชีวิตในการทำงานโดยรวมในระดับมาก ($\bar{X} = 3.89$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความสมดุลชีวิตในการทำงานในระดับมากทุกข้อ โดยข้อการมีเวลาสำหรับงานอดิเรกที่ชอบ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X} = 4.07$) รองลงมาคือ ข้อวันหยุดคือวันที่ได้พักผ่อนอย่างเต็มที่ ($\bar{X} = 4.04$) และข้อสามารถปรับเปลี่ยนระบบการทำงานให้เหมาะสมได้ ($\bar{X} = 4.03$)

4. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลประสิทธิภาพการทำงานที่บ้าน

ผลการศึกษาพบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นเกี่ยวกับประสิทธิภาพการทำงานที่บ้านโดยรวมในระดับมาก ($\bar{X} = 3.96$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นในระดับมากทุกข้อ โดยข้อท่านสามารถประสานงานกับผู้เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงานด้วยความรวดเร็ว แม่นยำ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X} = 4.10$) รองลงมาคือ ข้อท่านสามารถทำงานให้เสร็จทันภายในระยะเวลาที่กำหนด แม้เป็นการทำงานที่บ้าน ($\bar{X} = 4.08$) และข้อการทำงานที่บ้านสามารถลดขั้นตอนในการทำงานได้มากขึ้น ($\bar{X} = 4.05$)

5. ผลการทดสอบสมมติฐาน

สมมติฐานที่ 1 พนักงานบริษัทเอกชนในเขตกรุงเทพมหานครที่มีลักษณะประชากรศาสตร์ ได้แก่ เพศ อายุ สถานภาพสมรส และรายได้เฉลี่ยต่อเดือนแตกต่างกัน มีสมดุลชีวิตในการทำงานแตกต่างกัน พบว่า

สมมติฐานที่ 1.1 พนักงานบริษัทเอกชนในเขตกรุงเทพมหานครที่มีเพศแตกต่างกันมีสมดุลชีวิตในการทำงานไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่สอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้

สมมติฐานที่ 1.2 พนักงานบริษัทเอกชนในเขตกรุงเทพมหานครที่มีอายุแตกต่างกันมีสมดุลชีวิตในการทำงานแตกต่างกัน ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ เมื่อทำการเปรียบเทียบความแตกต่างเป็นรายคู่พบว่า พนักงานบริษัทเอกชนที่มีอายุ 50 ปีขึ้นไป มีสมดุลชีวิตในการทำงานมากกว่าพนักงานบริษัทเอกชนที่มีอายุ 20-29 ปี 30-39 ปี และ 40-49 ปี

สมมติฐานที่ 1.3 พนักงานบริษัทเอกชนในเขตกรุงเทพมหานครที่มีสถานภาพสมรสแตกต่างกัน มีสมดุลชีวิตในการทำงานแตกต่างกัน ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ เมื่อทำการเปรียบเทียบความแตกต่างเป็นรายคู่พบว่า พนักงานบริษัทเอกชนที่มีสถานภาพสมรสไม่มีบุตร มีสมดุลชีวิตในการทำงานมากกว่า พนักงานบริษัทเอกชนที่มีสถานภาพโสด และสมรสมีบุตร

สมมติฐานที่ 1.4 พนักงานบริษัทเอกชนในเขตกรุงเทพมหานครที่มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนแตกต่างกัน มีสมรรถนะชีวิตในการทำงานแตกต่างกัน ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ เมื่อทำการเปรียบเทียบความแตกต่างเป็นรายคู่พบว่า พนักงานบริษัทเอกชนที่มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนต่ำกว่าหรือเท่ากับ 15,000 บาท มีสมรรถนะชีวิตในการทำงานมากกว่า พนักงานบริษัทเอกชนที่มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน 15,0001-30,000 บาท 30,001-45,000 บาท และ 45,001 บาทขึ้นไป

สมมติฐานที่ 2 สภาพแวดล้อมในการทำงาน ประกอบด้วย ด้านมิติสัมพันธภาพ ด้านมิติความก้าวหน้าในหน้าที่การงาน และด้านมิติการคงไว้และการเปลี่ยนแปลงระบบงานมีผลต่อความสมรรถนะชีวิตในการทำงานของพนักงานบริษัทเอกชนในเขตกรุงเทพมหานคร

ตารางที่ 1: ค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยของตัวแปรในสมการสภาพแวดล้อมในการทำงานมีผลต่อความสมรรถนะชีวิตในการทำงานของพนักงานบริษัทเอกชนในเขตกรุงเทพมหานคร โดยใช้การวิเคราะห์ Multiple Regression ด้วยวิธี Enter

ตัวแปรอิสระ	ความสมรรถนะชีวิตในการทำงาน			
	B	Std. Error	t	P-value
(Constant)	1.559	.156	10.008*	.000
ด้านมิติสัมพันธภาพ (x_1)	.141	.053	2.650*	.008
ด้านมิติความก้าวหน้าในหน้าที่การงาน (x_2)	.068	.054	1.254	.211
ด้านมิติการคงไว้และการเปลี่ยนแปลงระบบงาน (x_3)	.396	.037	10.775*	.000
R = .667 R ² = .445	Adjusted R ² = .440		SE = .40390	

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

จากตารางที่ 1 พบว่า มีตัวแปร 2 ตัวที่สามารถร่วมทำนายความสมรรถนะชีวิตในการทำงานของพนักงานบริษัทเอกชนในเขตกรุงเทพมหานคร คือ สภาพแวดล้อมในการทำงาน ด้านมิติสัมพันธภาพ และด้านมิติการคงไว้และการเปลี่ยนแปลงระบบงาน โดยสามารถร่วมทำนายความสมรรถนะชีวิตในการทำงานได้ร้อยละ 44.0 ซึ่งสามารถเขียนเป็นสมการพยากรณ์ได้ดังนี้

$$Y = 1.559 + .396(x_3) + .141(x_1)$$

สมมติฐานที่ 3 ความสมรรถนะชีวิตในการทำงานมีผลต่อประสิทธิภาพการทำงานที่บ้านในช่วงวิกฤตโควิด-19 ของพนักงานบริษัทเอกชนในเขตกรุงเทพมหานคร

ตารางที่ 2: ค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยของตัวแปรในสมการความสมดุลชีวิตในการทำงานมีผลต่อประสิทธิภาพการทำงานที่บ้านในช่วงวิกฤตโควิด-19 ของพนักงานบริษัทเอกชนในเขตกรุงเทพมหานคร โดยใช้การวิเคราะห์ Simple Regression ด้วยวิธี Enter

ตัวแปรอิสระ	ประสิทธิภาพการทำงานที่บ้านในช่วงวิกฤตโควิด-19			
	B	Std. Error	t	P-value
(Constant)	1.129	.141	8.030*	.000
ความสมดุลชีวิตในการทำงาน (x_1)	.727	.036	20.320*	.000
R = .714	R ² = .509	Adjusted R ² = .508	SE = .38575	

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

จากตารางที่ 2 พบว่า ความสมดุลชีวิตในการทำงานสามารถทำนายประสิทธิภาพการทำงานที่บ้านในช่วงวิกฤตโควิด-19 ของพนักงานบริษัทเอกชนในเขตกรุงเทพมหานคร โดยสามารถรวมทำนายประสิทธิภาพการทำงานที่บ้านในช่วงวิกฤตโควิด-19 ได้ร้อยละ 50.8 ซึ่งสามารถเขียนสมการพยากรณ์ได้ดังนี้

$$Y = 1.129 + .727(x_1)$$

สรุปและอภิปรายผล

1. พนักงานบริษัทเอกชนในเขตกรุงเทพมหานครที่มีอายุ สถานภาพสมรส และรายได้เฉลี่ยต่อเดือนแตกต่างกัน มีสมดุลชีวิตในการทำงานแตกต่างกัน โดยด้านอายุ พนักงานบริษัทเอกชนในเขตกรุงเทพมหานครที่มีอายุ 50 ปีขึ้นไป มีสมดุลชีวิตในการทำงานมากกว่าพนักงานบริษัทเอกชนที่มีอายุ 20-49 ปี เนื่องจากพนักงานบริษัทเอกชนที่มีอายุ 50 ปีขึ้นไปอยู่ในช่วงที่ใกล้เกษียณอายุงาน จึงมีความมั่นคงในหน้าที่การงาน รวมถึงมีภาระงานและหน้าที่ความรับผิดชอบในงานที่แน่นอน ไม่ต้องปรับตัวทั้งชีวิตการทำงานและชีวิตส่วนตัวมาก ด้านสถานภาพสมรส พนักงานบริษัทเอกชนที่มีสถานภาพสมรสไม่มีบุตร มีสมดุลชีวิตในการทำงานมากกว่าพนักงานบริษัทเอกชนที่มีสถานภาพโสด และสมรสมีบุตร เนื่องจากพนักงานบริษัทเอกชนที่มีสถานภาพสมรสไม่มีบุตร จะมีความพยายามที่จะสร้างสมดุลชีวิตในระหว่างการทำงานและชีวิตส่วนตัวของตนเอง ทั้งหน้าที่ความรับผิดชอบในงาน การพัฒนาความรู้ความสามารถ รวมถึงการดูแลชีวิตคู่ของตนเอง จึงต้องบริหารจัดการทั้งภาระงานและชีวิตส่วนตัวของตนเองให้มีความสมดุล นอกจากนี้ การไม่มีภาระหน้าที่รับผิดชอบในการเลี้ยงดูบุตร ทำให้สามารถสร้างสมดุลระหว่างชีวิตและการทำงานได้ง่ายขึ้นอีกด้วย ด้านรายได้เฉลี่ยต่อเดือน พนักงานบริษัทเอกชนที่มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนต่ำกว่าหรือเท่ากับ 15,000 บาท มีสมดุลชีวิตในการทำงานมากกว่าพนักงานบริษัทเอกชนที่มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน 15,001-45,001 บาทขึ้นไป เนื่องจากพนักงานบริษัทเอกชนที่มีรายได้น้อย ส่วนใหญ่จะเพิ่งเริ่มต้นทำงานจึงยังไม่มีภาระงาน และหน้าที่ความรับผิดชอบในงานที่ซับซ้อนมากนัก จึงสามารถบริหารจัดการเวลาในการทำงานและการใช้ชีวิตส่วนตัวให้มีความสมดุลได้ง่ายกว่าพนักงานที่มีรายได้สูง ซึ่งสมดุลชีวิตในการทำงานนี้ไม่ใช่การแบ่งเวลาการทำงาน และเวลา

ส่วนตัวให้เท่า ๆ กัน แต่เป็นการรักษาคุณภาพในชีวิตการทำงานและชีวิตด้านอื่น ๆ ให้เกิดคุณภาพ สอดคล้องกับผลการวิจัยของ สมชัย ปราบริณี (2561) ศึกษาเรื่อง ความสมดุลของชีวิตและทำงาน ของพนักงานในธุรกิจอุตสาหกรรมการผลิตประเภทอาหารแปรรูปบรรจุกระป๋อง: กรณีศึกษาเฉพาะ 3 บริษัทขนาดใหญ่ในจังหวัดสงขลา พบว่า พนักงานที่มีอายุ จำนวนบุตร แตกต่างกันมีระดับความ สมดุลของชีวิตและการทำงานโดยภาพรวมและรายประเด็นแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ 0.05 และขัดแย้งกับผลการวิจัยของ หทัยทิพย์ ลีวสงวนกุลธร (2555) ได้ทำการศึกษา เรื่อง การศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อสมดุลชีวิตกับการทำงาน กรณีศึกษาสถาบันคุ้มครองเงินฝาก พบว่า พนักงานที่มีสถานภาพสมรส และรายได้แตกต่างกัน มีระดับความสมดุลในการทำงานไม่แตกต่างกัน

2. สภาพแวดล้อมในการทำงาน ด้านมิติสัมพันธ์ภาพ และด้านมิติการคงไว้และการเปลี่ยนแปลง ระบบงาน มีผลต่อสมดุลชีวิตในการทำงานของพนักงานบริษัทเอกชนในเขตกรุงเทพมหานคร โดย สามารถร่วมทำนายความสมดุลชีวิตในการทำงานของพนักงานบริษัทเอกชนในเขตกรุงเทพมหานคร ได้ร้อยละ 44.0 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 เนื่องจากสภาพแวดล้อมในการทำงานด้านมิติ สัมพันธ์ภาพ เป็นการมีส่วนร่วมระหว่างเพื่อนร่วมงานและหัวหน้างาน หากพนักงานได้รับคำแนะนำ และความช่วยเหลือจากหัวหน้างานในช่วงเวลาที่ต้องการ มีการติดต่อสื่อสารที่สะดวกกับเพื่อนร่วมงาน ในระหว่างการทำงานที่บ้าน จะทำให้พนักงานรู้สึกถึงความผูกพันใกล้ชิด ในทางกลับกันหากขาด การปฏิสัมพันธ์ที่ดี มีความยากลำบากในการสื่อสาร พนักงานจะรู้สึกโดดเดี่ยว และเห็นว่าการทำงาน ที่บ้านเป็นอุปสรรค ส่วนด้านมิติการคงไว้และการเปลี่ยนแปลงระบบงาน เป็นการรับทราบกฎระเบียบ ขององค์กร รวมถึงการสนับสนุนจากองค์กรในด้านนวัตกรรมและเทคโนโลยี ซึ่งองค์กรที่มีการใช้นโยบาย การทำงานที่บ้านจำเป็นต้องมีการปรับเปลี่ยนกฎระเบียบบางอย่างเพื่อช่วยสนับสนุนการทำงานให้กับ พนักงาน มีการกำหนดช่วงเวลาการทำงานที่บ้านอย่างชัดเจน รวมถึงมีการสนับสนุนเครื่องมือ อุปกรณ์ และเทคโนโลยีที่จำเป็นในการทำงานที่บ้านให้กับพนักงาน สอดคล้องกับงานวิจัยของ ณัฐวิณี นิตยสมบูรณ์ (2565) ศึกษาเรื่อง อิทธิพลของปัจจัยสนับสนุนด้านการงานระยะไกลที่มีผลต่อความสมดุลระหว่าง ชีวิตและการทำงานของประชากรวัยทำงานในพื้นที่กรุงเทพมหานคร พบว่า ปัจจัยสนับสนุนด้าน การทำงานมีผลต่อความสมดุลระหว่างชีวิตและการทำงาน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ กานต์ บุญศิริ (2563) พบว่าการทำงานที่บ้านคนเดียวอาจทำให้เกิดความรู้สึกโดดขาด เกิดความเหงาและเครียดได้ การเตรียมความพร้อมด้านการสื่อสารเพื่อให้ พนักงานได้มีการติดต่อสื่อสารกันมากขึ้น เป็นอีกวิธีการหนึ่งที่จะช่วยให้การทำงานมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ส่งผลให้มีคุณภาพชีวิตในการทำงานดีขึ้น

3. ความสมดุลชีวิตในการทำงานมีผลต่อประสิทธิภาพการทำงานที่บ้านในช่วงวิกฤตโควิด-19 ของพนักงานบริษัทเอกชนในเขตกรุงเทพมหานคร โดยสามารถร่วมทำนายประสิทธิภาพการทำงาน ที่บ้านในช่วงวิกฤตโควิด-19 ของพนักงานบริษัทเอกชนในเขตกรุงเทพมหานคร ได้ร้อยละ 50.8 อย่าง มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 เนื่องจากพนักงานที่สามารถรักษาสมดุลชีวิตของการทำงานและ ชีวิตส่วนตัวได้อย่างเหมาะสม จะบริหารจัดการปริมาณงานให้เสร็จตามเวลา มีเวลาในการสังสรรค์กับ ครอบครัว หรือเพื่อน รวมถึงได้ใช้วันหยุดในการพักผ่อนอย่างเต็มที่ จะทำให้พนักงานมีประสิทธิภาพ การทำงานที่ดีขึ้น ในทางตรงกันข้ามพนักงานที่มีความสมดุลชีวิตในการทำงานต่ำจะมีประสิทธิภาพ การทำงานที่ลดลง ดังนั้นองค์กรจำเป็นต้องสร้างวัฒนธรรมที่สนับสนุนความสมดุลชีวิตในการทำงาน

เพื่อตีพิมพ์ผลงานที่ดีที่สุดของพนักงานออกมา ซึ่งอาจนำไปสู่ผลงานที่ดีขึ้นขององค์กร สอดคล้องกับงานวิจัยของ Susanto *et al.* (2022) พบว่า ความสมดุลระหว่างชีวิตและการทำงานมีผลต่อผลการปฏิบัติงานของพนักงาน และสอดคล้องกับงานวิจัยของ Haider, Jabeen, & Ahmad (2018) พบว่า ความสมดุลระหว่างชีวิตและการทำงานช่วยเพิ่มผลการปฏิบัติงานของพนักงาน

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะที่ได้รับจากการวิจัย

1.1 ผู้บริหารหรือหัวหน้าหน่วยงาน ควรกำหนดแผนหรือนโยบายการทำงานที่บ้านให้ชัดเจน และประกาศให้พนักงานในองค์กรทุกคนเข้าใจเกี่ยวกับนโยบายการปฏิบัติงานที่บ้านอย่างทั่วถึง โดยต้องกำหนดเวลาทำงาน เวลาหยุดพักที่แน่นอน รวมถึงต้องกำหนดเป้าหมายการทำงานในแต่ละวัน ให้เสร็จทันเวลาอย่างมีประสิทธิภาพ และต้องเคารพเวลาส่วนตัวของพนักงาน เนื่องจากบรรยากาศการทำงานที่บ้านจะแตกต่างจากที่ทำงาน ซึ่งจะช่วยให้พนักงานสามารถทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ และใช้ชีวิตส่วนตัวอย่างมีความสุข

1.2 ผู้บริหารหรือหัวหน้าหน่วยงานควรจัดโปรแกรมให้พนักงานได้มีโอกาสพูดคุยในรูปแบบออนไลน์เป็นประจำทุกสัปดาห์ เพื่อเป็นการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ปัญหาและอุปสรรคในการทำงานที่บ้าน รวมถึงร่วมกันเสนอแนะวิธีการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ เพื่อสร้างความสัมพันธ์และลดความเครียดขณะทำงานที่บ้าน และทำให้พนักงานเกิดความสมดุลในชีวิตการทำงานมากขึ้น

1.3 ผู้บริหารหรือหัวหน้าหน่วยงานควรสนับสนุนเครื่องมือ อุปกรณ์ และเทคโนโลยีที่จำเป็นในการทำงานที่บ้าน เพื่อช่วยให้พนักงานมีประสิทธิภาพในการทำงานไม่แตกต่างจากการทำงานที่ทำงาน ซึ่งหากองค์กรไม่สามารถสนับสนุนเป็นสิ่งของได้ ควรจ่ายค่าตอบแทนให้พนักงานเพิ่มขึ้น เพื่อเป็นการชดเชยต้นทุนที่เพิ่มขึ้นของพนักงาน เช่น ค่าไฟฟ้า ค่าอินเทอร์เน็ต และค่าโทรศัพท์ เป็นต้น

1.4 ผู้บริหารหรือหัวหน้าหน่วยงานควรเตรียมความพร้อมของระบบ IT Support หากเกิดปัญหาระหว่างการทำงานที่พนักงานต้องการความช่วยเหลือเร่งด่วนจะสามารถแก้ไขปัญหาได้ทันที รวมถึงการจัดฝึกอบรมเกี่ยวกับใช้ระบบสารสนเทศหรือโปรแกรมที่เกี่ยวข้องกับการทำงานในระบบออนไลน์เพื่อให้พนักงานมีความรู้ ความเข้าใจ และความชำนาญในการใช้งาน ซึ่งจะส่งผลให้พนักงานมีประสิทธิภาพในการทำงานเพิ่มขึ้น

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยเรื่อง ความสมดุลชีวิตในการทำงานกับประสิทธิภาพการทำงานที่บ้านในช่วงวิกฤตโควิด-19 ของพนักงานบริษัทเอกชนในเขตกรุงเทพมหานคร ได้รับทุนสนับสนุนจากเงินรายได้คณะบริหารธุรกิจ เพื่อสังคมมหาวิทยาลัย ศรีนครินทรวิโรฒ ประจำปี พ.ศ.2565 เลขที่สัญญา 105/2565 ผู้วิจัยขอขอบคุณ คณะบริหารธุรกิจเพื่อสังคม ที่จัดสรรงบประมาณ และพนักงานบริษัทเอกชนในเขตกรุงเทพมหานคร ที่บ้านในช่วงวิกฤตโควิด-19 ที่สละเวลาอันมีค่าในการทำแบบสอบถาม จนทำให้งานวิจัยนี้ ประสพผลสัมฤทธิ์ตามวัตถุประสงค์ของงานวิจัย

เอกสารอ้างอิง

- กัลยา วานิชย์บัญชา. (2561). การใช้ SPSS for Windows ในการวิเคราะห์ข้อมูล. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- กานต์ บุญศิริ. (2563). การทำงานที่บ้าน (Work from Home). สืบค้นเมื่อ 10 ธันวาคม 2564, จาก https://commarts.stou.ac.th/wp-content/uploads/2022/04/413311_ดร.กานต์กับการทำงานที่บ้านWorkFromHome.pdf
- งานโรคติดต่ออุบัติใหม่ กลุ่มพัฒนาวิชาการโรคติดต่อ. (2564). สถานการณ์โรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) มาตรการสาธารณสุข และปัญหาอุปสรรคการป้องกันควบคุมโรคในผู้เดินทาง. สืบค้นเมื่อ 10 ธันวาคม 2564, จาก <https://ddc.moph.go.th/uploads/files/2017420210820025238.pdf>
- จารุกเกียรติ เลี่ยมสุวรรณ และชัยฤกษ์ แก้วพรหมมลาย. (2565). การยอมรับเทคโนโลยี และการทำงานที่บ้านที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานในสถานการณ์การแพร่ระบาดของไวรัสโควิด-19 ของข้าราชการ กองบัญชาการกองทัพไทย พื้นที่จังหวัดฉะเชิงเทรา. วารสารสถาบันวิชาการป้องกันประเทศ. 13(1): 181-195.
- เจนจิรา เทียนวิจิตร. (2564). แรงจูงใจในการทำงาน และสภาพแวดล้อมในการทำงานที่มีความสัมพันธ์ต่อพฤติกรรมเชิงสร้างสรรค์ในการทำงานของกลุ่มคน Generation Y ในเขตกรุงเทพมหานคร. สารนิพนธ์ บธ.ม. (การจัดการ). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ณัฐวิณัฏ นิตยสมบูรณ์. (2565). อิทธิพลของปัจจัยสนับสนุนด้านการงานระยะไกลที่มีผลต่อความสมดุลระหว่างชีวิตและการทำงานของประชากรวัยทำงานในพื้นที่กรุงเทพมหานคร. สารนิพนธ์ บธ.ม. (การจัดการ). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- วรรณภา วิจิตร เขียวรัตน์ อธิระพิบูล และ ณัฐพล ฉายศิริ. (2564). รูปแบบการทำงานที่บ้านของบุคลากรในช่วงการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ของสำนักงานป้องกันควบคุมโรคที่ 2 จังหวัดพิษณุโลก. วารสารวิชาการป้องกันควบคุมโรค สคร.2 พิษณุโลก. 8(1): 30-42.
- สมชัย ปราปรัตน์. (2561). ความสมดุลชีวิตและทำงานของพนักงานในธุรกิจอุตสาหกรรมผลิตประเภทอาหารแปรรูปกระป๋อง: กรณีศึกษาเฉพาะ 3 บริษัทขนาดใหญ่ในจังหวัดสงขลา. การประชุมมหาดไทยวิชาการระดับชาติและนานาชาติ ครั้งที่ 9.
- เสาวรัจ รัตนคำฟู และ เมธาวี รัชตวิจิน. (2563). ผลกระทบของการทำงานที่บ้าน (Work from home) ในช่วงโควิด-19: กรณีศึกษาของทีดีอาร์ไอ. สืบค้นเมื่อ 10 ธันวาคม 2564, จาก <https://tdri.or.th/2020/05/impact-of-working-from-home-covid-19%20>
- หทัยทิพย์ ลีสงวนกุลธร. (2555). การศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อสมดุลชีวิตกับการทำงาน กรณีศึกษาสถาบันคุ้มครองเงินฝาก. การค้นคว้าอิสระ บธ.ม. (การจัดการทรัพยากรมนุษย์). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย.
- อมรรัตน์ แก้วทวี และอารีวรรณ อ่วมตานี. (2557). ความสัมพันธ์ระหว่างสมดุลชีวิตกับการทำงาน บรรยากาศความปลอดภัยในการทำงาน กับความยืดหยุ่นผูกพันต่อองค์กรของพยาบาลวิชาชีพ โรงพยาบาลเอกชนภาคใต้. วารสารพยาบาลทหารบก. 15(3): 313-320.

- Ahmad, S.; Shahzad, K. (2011). HRM and Employee Performance: A Case of University Teachers of Azad Jammu and Kashmir (AJK) in Pakistan. **African Journal of Business Management**. 5(13): 5249.
- Gibson, James; John, Ivancevich; & Robert, Konopaske. (2011). **Organizations: Behavior, Structure, Processes**, 14th ed. New York: McGraw-Hill/Irwin.
- Haar, J. M.; Russo, M.; Sune, A.; & Ollier, Malaterre. (2014). Outcomes of Work-Life Balance on Job Satisfaction, Life Satisfaction and Mental Health: A Study across Seven Cultures. **Journal of Vocational Behavior**. 85(3): 361-373.
- Haider, S.; Jabeen, S.; & Ahmad, J. (2018). Moderated Mediation Between Work Life Balance and Employee Job Performance: The Role of Psychological Wellbeing and Satisfaction with Co-Workers. **Rev. Psicol. Trabajo Organ.** 34(1): 1–24.
- Hair, J. F.; Hult, G. T. M.; Ringle, C. M.; & Sarstedt, M. (2014). **A Primer on Partial Least Squares Structural Equation Modeling**. Thousand Oaks, CA: Sage.
- Höber, Björn. (2017). **Firm Internal Innovation Contests: Work Environment Perceptions and Employees' Participation**. Wiesbaden, Germany: Gabler Verlag.
- Robbins, Stephen, P. & Timothy, A. Judge. (2013). **Essentials of Organizational Behavior**. 12th ed. New York USA: Pearson.
- Siagian, P. S. (2014). **Human Resource Management**. Jakarta: Bumi Aksara.
- Susanto, P., Mohammad, E. H., Taslima, J., Bamy, E., Mega, A. Z., & Md, Asadull. (2022). Work-Life Balance, Job Satisfaction, and Job Performance of SMEs Employees: The Moderating Role of Family-Supportive Supervisor Behaviors. **Frontiers in Psychology**. 13 (June 2022): 1-12.
- Thamrin, M. & Riyanto, S. (2020). The Effect of Work Motivation, Work Environment, and Work Life Balance on Employee Performance at PT. Angkasapura I (Persero) Sultan Aji Muhammad Sulaiman Sepinggan Airport-Balikpapan. **IOSR Journal of Dental and Medical Sciences**. 19(6): 40-47.